

Датум: 19. март 2018. године
Број: Ои-К-106/18

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

Босна и Херцеговина
Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине
Представнички дом
Трг БиХ бр. 1
71 000 САРАЈЕВО

PRIMLJENO		19-03-2018	
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Radni broj	Broj priloga
01,02	37	776	18

Предмет: Достава Годишњег извјештаја о резултатима активности Институције Омбудсмена за људска права БиХ за 2017. годину

Поштовани,

У складу са одредбама члана 34. став 1 Закона о омбудсмену за људска права БиХ, члана 10. Закона о измјенама и допунама Закона о омбудсмену за људска права БиХ те члана 7. став 2 параграф ф Закона о Забрани дискриминације у прилогу Вам достављамо Годишњи извјештај о резултатима активности Институције Омбудсмена за људска права БиХ за 2017. годину.

Омбудсмени за људска права БиХ:

Нивес Јукић

Др Љубинко Митровић

Др Јасминка Џумхур

Датум: 19. март 2018. године
Број: Ои-К-106/18

Босна и Херцеговина
Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине
Дом народа
Трг БиХ бр. 1
71 000 САРАЈЕВО

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO		19-03-2018	
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01,02	37	776	12

Предмет: Достава Годишњег извјештаја о резултатима активности Институције Омбудсмена за људска права БиХ за 2017. годину

Поштовани,

У складу са одредбама члана 34. став 1 Закона о омбудсмену за људска права БиХ, члана 10. Закона о измјенама и допунама Закона о омбудсмену за људска права БиХ те члана 7. став 2 параграф ф Закона о Забрани дискриминације у прилогу Вам достављамо Годишњи извјештај о резултатима активности Институције Омбудсмена за људска права БиХ за 2017. годину.

Омбудсмени за људска права БиХ:

Нивес Јукић

Др Љубинко Митровић

Др Јасминка Џумхур

1

2

3

**ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ
О РЕЗУЛТАТИМА АКТИВНОСТИ
ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМАНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2017. ГОДИНУ**

Бања Лука, март 2018. године

Штампа:
ТМП Друштво за запошљавање слијепих и слабовидних лица доо, Сарајево
Тираж:
80

САДРЖАЈ

I ПРЕДГОВОР	5
II САЖЕТАК.....	6
III ПОДАЦИ О ПОСТУПАЊУ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМАНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У 2017. ГОДИНИ.....	11
IV ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА.....	13
4.1. Правосудни систем и правна помоћ.....	13
4.1.1. Судови.....	13
4.1.2. Високо судско и тужилачко вијеће	19
4.1.3. Тужилаштва.....	20
4.1.4. Жалбе на рад адвоката/адвокатске коморе.....	21
4.1.5. Бесплатна правна помоћ.....	21
4.2. Слобода изражавања и право на приступ информацијама.....	22
4.2.1. Специјални извјештај о положају и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини	26
4.3. Право на имовину.....	27
4.4. Управа	30
4.5. Инспекције.....	33
4.6. Статусна питања грађана.....	34
4.7. Полиција.....	36
4.8. Владина и министарска именовања.....	38
V ОДЈЕЛ ЗА ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА	42
5.1. Право на рад.....	42
5.1.1. Неуплаћивање доприноса за пензијско и здравствено осигурање.....	47
5.1.2. Питање отпремнина у Републици Српској, односно Федерацији Босне и Херцеговине	48
5.1.3. Спорост надлежних тијела у поступцима остваривању права из радног односа.....	49
5.1.4. Стечајни поступци	50
5.2. Право на пензију.....	51
5.3. Здравствена заштита	55
5.4. Социјална заштита	58
5.5. Комуналне услуге.....	61
5.6. образовање	63
5.7. Иницијативе за измјену закона из области економских, социјалних и културних права	66
VI ПРАВА ПРИТВОРЕНИКА/ЗАТВОРЕНИКА.....	70
6.1. Успостављање превентивног механизма у Босни и Херцеговини.....	70
6.2. Праћење права притвореника/затвореника.....	71
6.2.1. Здравствена заштита	72
6.2.2. Услови смјештаја	73
6.2.3. Радни ангажман.....	74
6.2.4. Коришћење ванзаводских погодности.....	75
6.2.5. Питање премјештаја	76
6.2.6. Контакт са вањским свијетом	79

6.2.7. Вјерске потребе.....	80
6.2.8. Исхрана.....	80
6.3. Особље.....	81
6.4. Посјета Имиграционом центру у Источном Сарајеву и Азилантском центру у Делијашу.....	81
VII ПРАВА ДЈЕЦЕ.....	82
7.1. Насиље над дјецом.....	82
7.2. Дјеца у покрету.....	85
7.3. Заштита дјеце у управним и судским поступцима.....	85
7.4. Образовање.....	89
7.5. Права дјеце са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју.....	91
7.6. Друге активности Омбудсмана.....	92
VIII ПРАВА ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ.....	94
8.1. Права лица са инвалидитетом.....	94
IX ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЊИНА.....	100
X ДИСКРИМИНАЦИЈА.....	104
10.1. Оцјена стања по жалбама и усклађивање закона.....	106
10.2. Мобинг.....	107
10.3. Дискриминација по етничкој основи.....	108
10.3.1. Национална заступљеност у полицијским структурама.....	108
10.3.2. Специјални извјештај о употреби службеног језика и писма у Босни и Херцеговини.....	109
10.4. Дискриминација у високом образовању.....	110
10.5. Дискриминација ЛГБТ лица у приступу праву на окупљање и слободу изражавања.....	111
10.6. Откази породиљама.....	112
10.7. Остали илустративни примјери од генералног значаја.....	114
XI САРАДЊА С МЕДИЈИМА.....	116
11.1. Преглед захтјева медија према врсти медија.....	117
11.2. Преглед захтјева медија по областима људских права.....	118
XII САРАДЊА С ТИЈЕЛИМА И ИНСТИТУЦИЈАМА.....	121
12.1. Сарадња с тијелима и институцијама у Босни и Херцеговини.....	121
12.2. Сарадња с међународним организацијама и институцијама.....	126
XIII САРАДЊА СА НЕВЛАДИНИМ И ЦИВИЛНИМ СЕКТОРОМ.....	129
XIV ПРЕПОРУКЕ ОМБУДСМАНА.....	132
АНЕКС I – ПРЕГЛЕД БУЏЕТА ЗА 2017. ГОДИНУ.....	162
АНЕКС II – ПРЕГЛЕД ОБАВЕЗА ПО ЗАКОНУ О СЛОБОДИ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА / 2017.....	163
АНЕКС III – ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ СТАТИСТИЧКИХ ПОКАЗАТЕЉА.....	166

I ПРЕДГОВОР

Израда Годишњег извјештаја о резултатима активности Институције омбудсмана/омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине за 2017. годину јесте обавеза на основу члана 34 и 35 Закона о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине.

Омбудсмани Босне и Херцеговине су дужни овај извјештај доставити Предсједништву Босне и Херцеговине, Заступничком дому и Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, Парламенту Федерације Босне и Херцеговине и Народној скупштини Републике Српске.

Извјештај је писан по областима људских права, како је функционално организован и рад по предметима, и то: Одјел за праћење права дјете, Одјел за праћење права лица са инвалидитетом, Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина, Одјел за економска, социјална и културна права, Одјел за праћење политичких и грађанских права, Одјел за елиминацију свих облика дискриминације и Одјел за праћење права притвореника/затвореника.

Поред статистичких показатеља и примјера, Извјештај обухваћа информацију о сарадњи са тијелима и институцијама, невладиним и цивилним сектором, медијима, као и приказ финансија. Посебан дио односи се на податке и активности Омбудсмана у складу са обавезом утврђеном Законом о слободи приступа информацијама.

Такође, у складу са Законом о забрани дискриминације, омбудсмани су дужни поднијети посебан извјештај о појавама дискриминације, што је саставни дио Извјештаја.

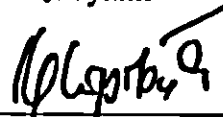
И на крају, омбудсмани овим извјештајем желе указати на то да, иако немају присилне механизме, свим нивоима власти приказују и указују на стање и заштиту права у Босни и Херцеговини. Јер, циљ Извјештаја јесте утицај на тијела која одлучују да предузму активности, у складу са својим мандатима, ради реализовања наших препорука и поштовања људских права.

Омбудсман у смислу овог извјештаја и Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине означава три особе које чине Институцију. Ову дужност у времену које обухваћа Извјештај обављали су: др Јасминка Џумхур, Нивес Јукић и проф. др Љубинко Митровић.

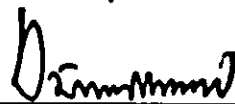
Омбудсмани Босне и Херцеговине

Нивес Јукић

Проф. др Љубинко Митровић

Др Јасминка Џумхур

II САЖЕТАК

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода основни је и најстарији инструмент заштите људских права који се остварује у систему Вијећа Европе. Конвенција је потписана у Риму, 4. новембра 1950. године, а ступила је на снагу након што ју је ратификовало осам европских земаља (3. септембра 1953. године).

Босна и Херцеговина се обавезала да ће осигурати остварење највишег нивоа заштите међународно признатих људских права и основних слобода. Чланом II Устава Босне и Херцеговине утврђено је да ће се права и слободе предвиђене Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и пратећим протоколима директно примјењивати у правном систему Босне и Херцеговине, те је истима дат приоритет над осталим домаћим позитивноправним прописима.

До тада, идентично као и претходних година, омбудсмани Извјештајем указују на неправилности кроз рад по жалбама грађана, као и повреде по областима/одјелима како је организационо структурисан рад Институције.

Омбудсмани Босне и Херцеговине исказују забринутост због изостанка сарадње појединих представника власти у односу на донесене препоруке. Непредузимање активности непосредно вишег тијела у циљу пуне имплементације наших препорука за посљедицу има даље кршење људских права и основних слобода грађана.

Велики број предмета из Одјела грађанских и политичких права произлази из чињенице да је неразумна дужина трајања поступака, како судских тако и управних, највећи разлог обраћања грађана омбудсменима.

Жалбе грађана упућене омбудсменима и даље показују да управни спорови трају изван разумног рока, одлуке судова доносе се на начин да се враћају тијелима управе на поновни поступак и по неколико пута (*принцип ping-pong лоптице*). Тијела управе не поступају по одлукама судова донесеним у управним споровима, односно у највећем броју случајева формалноправно донесу одлуку, али не и суштински.

Поступајући по појединачним жалбама, омбудсмани су примијетили да судови у судовању избјегавају донијети мериторне одлуке у управном спору и након што предмети истог чињеничног и правног основа по више пута бивају пред судом, а што за посљедицу има континуитет кршења људских права.

Евидентно је да реформа правосуђа није дала очекиване резултате. Велики број предмета који се налазе у раду пред правосудним тијелима, непримјерена дужина трајања поступака, немогућност правосудних тијела да кадровски одговоре свим обавезама како би се осигурала ефикасност у раду, указују на то да је потребно урадити свеобухватну анализу стања у правосуђу Босне и Херцеговине, те предузети одговарајуће мјере с циљем елиминисања наведених проблема.

Непоштовање судских пресуда приморало је многе грађане да се обрате Уставном суду Босне и Херцеговине, те Европском суду за људска права.

Жалбе грађана на рад јавне управе односе се и на испољавање нељубазности, неодговарајуће радно вријеме, упућивање странака од једног до другог тијела, претјеран формализам, неефикасности у раду, на кршење процесних одредаба којима је регулисан управни поступак. У жалбама грађани исказују незадовољство чињеницом да се управни поступци, покренути по захтјевима грађана пред тијелима управе, воде супротно начелима закона о управном поступку, на начин недоношења одлука у законитим роковима,

инсистирањем на достави великог броја непотребне документације, шутње администрације, кршења начела пружања помоћи неурој странци, недоношењем одлука по жалби...

Поступајући у појединачним предметима, омбудсмани су провјеравали наводе жалби, које се у највећем броју случајева односе на управне поступке покренуте због остваривања и заштите имовинских права. Грађани су ради неажурности, опструкције, коруптивних и других евентуално незаконитих радњи подносили казнене пријаве против овлашћених службених лица. Осим тога, жалбе су садржавале и наводе везане за подношење кривичних пријава због неизвршења судских одлука, те неуједначености казног законодавства.

У извјештајном периоду запримљен је један број жалби које се односе на рад и поступање адвоката, како оних које грађани ангажују по властитом избору, тако и оних који су грађанима додијелени по службеној дужности, али и адвоката бесплатне правне помоћи. У жалбама грађани изражавају незадовољство начином заступања, залагањем током поступка пред надлежним тијелима, истичу лошу комуникацију у смислу недовољне информисаности о радњама предузетим у поступку као и пропуштања рокова за предузимање правних радњи у поступцима.

Суштина жалби које се односе на слободу изражавања и приступ информацијама из године у годину се понавља. Јавна тијела и даље не поштују рокове за доношење одлука у првостепеном и другостепеном поступку, доносе рјешења која не садрже све законом прописане елементе (образложење, поука о правном лијеку), формално одобравају приступ информацијама уз изостанак суштинског приступа информацији.

Омбудсмани и даље запримају жалбе које су у вези са Анексом VII из разлога што стране потписнице ни након толико година нису на својим територијама у пуном капацитету *“обезбиједиле политичке, економске и социјалне услове који ће придонијети добровољном повратку и складној реинтеграцији избјеглица и расељених лица”*. Наиме, обнова и реконструкција не даје резултате на начин да је то питање већ требало бити ријешено.

У обраћањима грађана исказано је неповјерење у механизме унутрашње контроле који се односе на поступања полицијских службеника. Проведене поступке грађани сматрају необјективним и неефикасним. У највећем броју случајева притужбе су оцијењене неоснованим, а подносиоци су обавијештени о проведеној унутрашњој истрази актом на који није могуће уложити правни лијек. Као и претходних година, полицијске станице су у вези са предметима који су регистровани у Институцији, у остављеном року, достављале детаљне и образложене одговоре.

Дио жалбених навода односио се и на повреду основних принципа током провођења поступака именовања и разрјешења чланова управних и надзорних одбора у јавним предузећима и установама, изостанка објективних критеријума и нетранспарентности у поступку одлучивања, повреде одредаба закона о сукобу интереса у институцијама и тијелима власти свих нивоа током именовања, непоступања по одредбама позитивног законодавства које прописују поступак по приговору на одлуке о именовању, итд.

Неупосленост је попримила велике размјере у Босни и Херцеговини, а грађани у контакту са омбудсменима, често истичу да су дискриминирани приликом пријема у радни однос по расписаним конкурсима, да немају једнаке могућности добити посао те, да су често расписани конкурси намјештени. Свјесни своје беспомоћности, а у жељи да себи и члановима своје обитељи осигурају егзистенцију, грађани Босне и Херцеговине, неријетко и цијеле обитељи, су принуђени напуштати своје домове и одлазити на рад у друге земље.

Омбудсманима се и даље подносе жалбе у предметима у којима инспекција донесе рјешење о рушењу нелегално изграђеног објекта, али се исто не изврши јер инвеститор поднесе захтјев за легализацију о којем се, опет, не одлучи у законском року. Тако се странка доводи у незавидну ситуацију, одуговлачења и доношења коначне одлуке у поступку легализације и извршења рјешења о рушењу, што повећава правну несигурност.

Као и претходних година, жалбе притвореника/затвореника односиле су се на незадовољство квалитетом пружене здравствене заштите, питања коришћења ванзаводских погодности, услове смјештаја и третмана, некоректно понашање заводских службеника или других затвореника, немогућност остваривања радног ангажмана. Одређен број жалби односио се на садржај правоснажних судских одлука којима се оглашавају кривим, што никако не може бити предмет поступања нити преиспитивања омбудсмана, о чему се осуђена лица писменим или усменим путем обавјештавају.

Не треба заборавити да је у Босни и Херцеговини на снази систем у којем постоје четири закона о извршењу кривичних санкција – у крајњој линији може имати за последицу постојање различитих правних норми које уређују исту област (или питање) на различит начин, што опет може довести до неједнаке примјене истих. Овакво стање неминовно доводи до неједнаког третмана осуђених лица, а у зависности од тога у којем дијелу Босне и Херцеговине су осуђени на казну затвора или другу казну, односно у којој установи и у којем ентитету издржавају казну затвора. Омбудсмани такође запажају да неједнаком третману затвореника/притвореника доприноси и чињеница да се на осуђена лица која издржавају казну лишења слободе примјењују различита правила садржана у правилницима и другим подзаконским актима који се примјењују, зависно од тога који је суд изрекао казну затвора, нпр. да ли су у питању судови ентитета или Суд Босне и Херцеговине.

Омбудсмани су мишљења да су правним празнинама и недореченостима у вези са могућности премјештаја из казнено-поправне установе једног у казнено-поправну установу другог ентитета, највише оштећена осуђена лица који имају пребивалиште, односно боравиште у другом ентитету, јер практично губе квалитетан контакт са породицом, а што је значајно имајући у виду сложену и тешку економско-социјалну ситуацију и што коначно резултује отежаном рехабилитацијом. Управо због свега наведеног, омбудсмани су с циљем осигуравања јасноће и досљедности закона у овој области у предмету Ж-СА-07-107/16 упутили Парламенту Федерације Босне и Херцеговине, Федералном министарству правде и Министарству правде Републике Српске, Иницијативу за измјене и допуне Закона о извршењу кривичних санкција у Федерацији Босне и Херцеговине и Закона о извршењу кривичних санкција Републике Српске. Нажалост, до измјене Закона о извршењу кривичних санкција у Федерацији Босне и Херцеговине по иницијативи омбудсмана није дошло.

Омбудсмани и поводом овог извјештаја указују надлежним тијелима, на свим нивоима власти, на веома значајан проблем недостатка координисаног и системског дјеловања у случајевима вршњачког насиља, што свакако има за последицу недостатак системске превенције и мјера заштите. Сасвим је јасно да је потребно успоставити јасна, дефинисана правила понашања у школама, ојачати улогу психолога и социјалних радника, увести превентивне мјере, охрабрити извјештавање о вршњачком насиљу међу дјецом и школским радницима, осмишљавати и проводити континуиране курсеве о вршњачком насиљу за све који су укључени у рад с дјецом.

Изузетно је важно нагласити да се посебна пажња мора посветити насиљу на интернету и новим трендовима насиља над дјецом: sexting, grooming, лажни facebook профили, итд. Надлежна тијела министарства унутрашњих послова морају пратити трендове и бити упозната са бројним апликацијама на интернету.

У Босни и Херцеговини се у последње вријеме доста говори о експлицитној забрани физичког кажњавања дјече. Омбудсмани истичу да би ова експлицитна забрана представљала једну нову степену, ново поглавље у квалитетнијем одрастању дјече предшколског узраста, односно дјече у раном, средњем и касном дјетињству.

С друге стране, родитељи дјече са посебним потребама и потешкоћама у развоју у непосредној кореспонденцији са представницима Институције омбудсмана истичу да од надлежних тијела очекују више разумијевања и сензибилитета, као нпр. у случајевима када без обзира на чињеницу да не може и неће бити оздрављења и побољшања у лијечењу болести/сметње, надлежни захтијевају процјену радне способности, или прибављања налаза и мишљења за различите комисије. Омбудсмани су кроз поступке истраживања указивали надлежним тијелима на обавезу стварања једнаких услова, без дискриминације на основу инвалидности: физичком окружењу, превозним средствима, информацијама и комуникацијским технологијама и системима, другим објектима и услугама.

Иако укупан број жалби прати трендове из претходних година, примјетно је да су жалбе из области дискриминације све основаније, да се странке често обраћају Омбудсману путем пуномоћника, те да се препоруке Омбудсмана све чешће користе као доказно средство у судским поступцима. Овакви трендови указују на веће повјерење које грађани имају у омбудсмане и снагу одлука које доносе.

Поступак по појединачним жалбама грађана представља најзначајнији вид заштите људских права. У Институцији омбудсмана у 2017. години, регистровано је укупно 174 предмета дискриминације. Омбудсмани истичу да су одређени предмети ријешени позитивно и прије издавања препоруке, било посредовањем, подстицањем пријатељског рјешења или предузимањем медијације између страна у спору, било на начин да одговорно јавно тијело само коригује своје поступање након првог обраћања Омбудсмана. У Специјалном извјештају о употреби службеног језика и писма у Босни и Херцеговини омбудсмани су надлежним тијелима указали на дужност предузимања мјера, с циљем да се сваком дјетету у било којем дијелу Босне и Херцеговине омогући једнак приступ образовању, а што се нарочито односи на подручја са значајном повратничком популацијом, у оба ентитета, те их подсјетили на то да свако непоступање у том смислу, према одредбама Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, отвара питање прекршајне и грађанске одговорности. Омбудсмани су такође подсјетили да принцип најбољег интереса дјетета захтијева од свих тијела надлежних за процесе образовања у Босни и Херцеговини да предузму напоре који ће резултовати успостављањем окружења које подржава личност ученика, уз одсуство било каквог облика дискриминације.

Жалбе грађана из области високог образовања односе се на повреде права напредовања, обране докторске дисертације, довођења у заблуду у вези с остваривањем ЕЦТС бодова по завршеном факултету.

Омбудсмани користе ову прилику да укажу да, без обзира на појединачне пресуде које третирају често само процедуралне аспекте одлучивања о захтјевима грађана, права грађана у области високог образовања треба да буду једнака без обзира на то да ли се ради о приватним или јавним образовним установама.

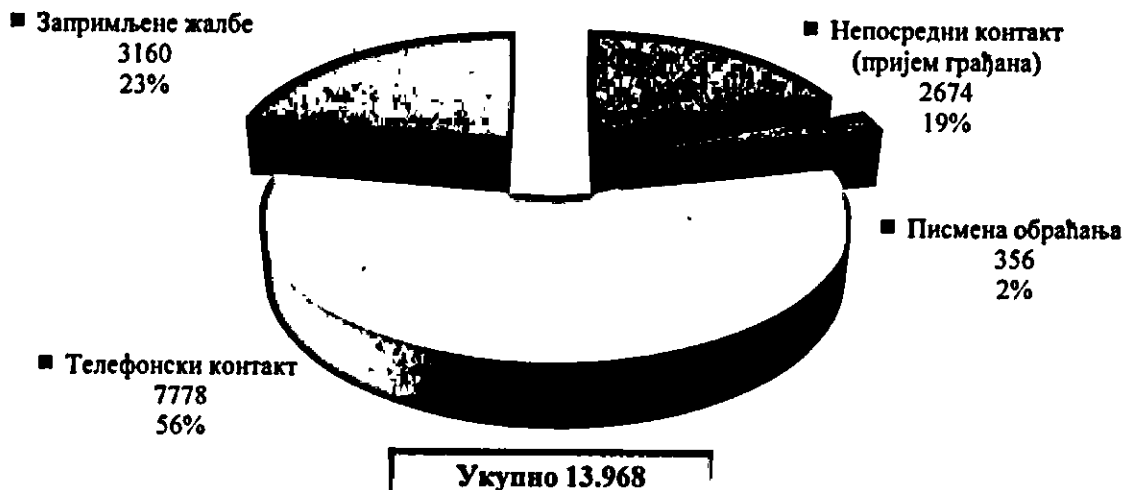
Иако је број обраћања грађана овој институцији због мобинга константно висок, тај број и даље није стварни показатељ стања у Босни и Херцеговини. Институција омбудсмана долази до оваквог закључка на основу свједочења странака и медијских натписа када најчешће на свјетло дана излазе најтеже посљедице мобинга.

Током 2017. године остварена је сарадња са око 40 медијских кућа из земље и региона (како штампаних, тако и електронских), уз настојање запослених Институције да се на њихове упите одговори што је могуће прије и садржајније, не остављајући ни једно обраћање без одговора. Интересовање за питања из надлежности Институције омбудсмана Босне и Херцеговине исказале су различите медијске куће, као што су: БХТ1, РТРС, ФТВ, Н1, Al Jazeera Balkans, ТВ Алфа, као и Независне новине, Глас Српске, Дневни аваз, Еуроблиц, Радио Брчко, Радио Слободна Европа, новинске агенције ФЕНА и СРНА, а у складу са сувременим трендовима и све већи број портала (diskriminacija.ba; etrafika.net; faktor.ba, klix, бука и др).

III ПОДАЦИ О ПОСТУПАЊУ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМАНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У 2017. ГОДИНИ

Током 2017. године Институција је за примила укупно 3.160 жалби. У поређењу с 2016. годином, регистровано је 183 жалбе више. Током извјештајног раздобља Институцији омбудсмана обратило се укупно 13.968 грађана (директни контакти, телефонски позиви, електронска пошта и писмене жалбе).

Заједно с предметима пренесеним из претходних година, у раду су евидентирани укупно 4.963 жалбе. У 2017. години окончано је 2.908 предмета. Највећи број жалби односи се на повреде грађанских и политичких права и износи 1.861 предмет. Затим слиједе жалбе које су се односиле на: кршење економских, социјалних и културних права (755), све облике дискриминације (178), кршења права дјете (172), права притвореника и затвореника (135), повреде права лица с инвалидитетом (51) и повреде права националних и вјерских мањина (8).

Графикон 1

У извјештајном раздобљу омбудсмани су издали 336 препорука у 355 предмета. Степен реализације препорука приказан је у табели 1.

Начин реализације препорука у предметима	Број предмета с издатом препоруком
Реализована сарадња	125
Остварена сарадња	78
Дјелимично реализована сарадња	12
Нема одговора	73
Није реализована	67
Укупан број предмета с издатом препоруком	355

Табела 1

СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈИ који су урађени у 2017. години:

- Специјални извјештај о положају и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини,
- Специјални извјештај о употреби службеног језика и писма у Босни и Херцеговини.

ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Иницијатива за допуну Закона о путевима, Ж-СА-05-458/17
2. Ех offісіо – Иницијатива за доношење закона о измјени Закона о висини стопе затезне камате у Босни и Херцеговини, Ж-СА-04-26/17
3. Ех offісіо – Иницијатива за измјену Закона о државној служби Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине, Ж-БЛ-05-414/17
4. Ех offісіо – Иницијатива за измјену Закона о комуналним дјелатностима Унско-санског кантона, Ж-БЛ-04-676/17
5. Иницијатива за измјену Закона о посредовању у запошљавању Републике Српске, Ж-БЛ-04-212/17
6. Ех offісіо – Иницијатива за измјену Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине везано за коришћење породилског одсуства ради посвојења, Ж-СА-04-51/17.

IV ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА

Од укупног броја од 3.160 жалби запримљених у Институцији омбудсмана/омбудсмена Босне и Херцеговине у 2017. години, највећи број се односи на повреду грађанских и политичких права (1.861). Запримљене жалбе су и разматране према категоријама повреда које се односе на: правосуђе, управу, приступ информацијама и медије, полицију, предмете имовинскоправне природе, владина и министарска именованја, тужилаштво, јавне исправе, права националних мањина, бесплатну правну помоћ и друга права. Њихова анализа показује да је код појединих категорија дошло до пада броја запримљених жалби, а код других, пак, до повећања. Овакво стање узроковано је низом фактора, као што су: неусклађеност домаћег законодавства са међународним стандардима, неусклађеност законодавства и стања у пракси (сукоб нормативног и стварног), политички фактори (актуелна политичка збивања), економско-социјални разлози (сиромаштво грађана, незапосленост, штрајкови, и др.).

Области поступања по жалбама грађана због повреде грађанских и политичких права могу се видјети и из табеле 2.

Повреде	Број повреда у 2017. години
Судови	624
Управа	427
Приступ информацијама	248
Имовинскоправни односи	170
Полиција	132
Владина и министарска именованја	105
Тужилаштва	74
Јавне исправе	35
Остало	46
Укупно	1.861

Табела 2

И даље је присутан тренд да се грађани обраћају омбудсменима у вези са питањима која су, у складу са Законом о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, изван надлежности Институције. Подносиоци жалбе¹ тако неријетко траже мериторно одлучивање омбудсмана у судским или управним поступцима, доношење одлуке у другом степену, преузимање улоге парничне странке у поступку, подношење тужбе, покретање поступка пред надлежним судовима (парничног, прекршајног и др.).

4.1. Правосудни систем и правна помоћ

4.1.1. Судови

У извјештајном периоду, омбудсмани Босне и Херцеговине највећи број жалби (624) запримили су на рад и (не)поступање судова. Анализом се може закључити да се грађани најчешће обраћају због повреде зајамчених права утврђених домаћим и међународним законодавством, односно због непримјерене дужине трајања судских поступака пред

¹ Ж-СА-05-1237/16, Ж-СА-05-612/17

судовима (152) и недјелотворног провођења судских одлука (48). Непримјерена дужина трајања судског поступка карактеристична је посебно за парничне, кривичне, управне и извршне поступке. Жалбе се односе и на рад судија због повреда одредаба процесних закона (18), као и на остале повреде права везаних за поступање судова (406) (повреде принципа непристраности, недоношење судских одлука на законом прописан начин и у року, неуједначености судске праксе).

Обраћајући се омбудсменима, грађани су у жалбама, између осталог, изражавали незадовољство квалитетом судских одлука, указујући да пресуде не садрже квалитетно и детаљно образложење о проведеним доказима и утврђеним чињеницама, те код подносиоца жалбе стварају утисак самовоље и сумње. Перцепција јавности Босне и Херцеговине о ефикасном правосуђу често се своди на захтјев за доношењем што већег броја судских одлука у што краћем року. Тако поједностављен приступ занемарује квалитет остварене заштите, те значај и сложеност окончаних предмета. Међутим, остварење ефикасности мора бити у оквиру „законитог и праведног поступка“. Правна сигурност, предвидљивост и извјесност у правним односима, као и законит, благовремен и ефикасан рад правосудних тијела није ни близу достижан за грађане Босне и Херцеговине. Посебан проблем представља одлагање извршења правоснажних и извршних судских одлука надлежних судова у вези са исплатом заосталих потраживања из радног односа/намирења штете, на шта су омбудсмани указивали и у претходним извјештајним периодима. Закон о извршном поступку у Федерацији Босне и Херцеговине ограничио је принудне наплате на терет буџета, остављајући могућност кантонима да сами одређују колико ће се средстава одвојити за исплату потраживања по пресудама. У конкретном случају то значи да је измијењеним прописима дозвољено да се исплате пролонгирају, уколико би те радње угрозиле/имале битног утицаја на пословање тијела власти разних нивоа. Али, овај институт се у пракси неријетко злоупотребљава. Чести су случајеви, иако су пресуде саме по себи обавезујуће и морају се досљедно испоштовати у цијелости, да се од стране тијела власти грађанима предлаже (поготово код намирења дуговања из радног односа) да се одрекну досуђених износа камата, након чега би им средства (из пресуде) за наведену намјену била исплаћена.

Постоји потреба законског уређења овог питања на начин – ко је све од надлежних укључен у ову проблематику, зашто се листе/подаци о редослиједу намирења дуга крију, ко има овлашћења за ове радње, зашто судови, умјесто што доставе налог банци и окончају посао у извршном поступку, не наставе пратити поступак намирења дуговања, док се све активности не окончају и грађани не добију сатисфакцију.²

Из жалби за примљених у Институцији омбудсмана неспорно произлази да су жалбоци добили првостепене пресуде у тужбама против власти ради неисплаћених накнада за топли оброк, регрес или минули рад. У вези с тим, омбудсмани Босне и Херцеговине су доносили препоруке које нису испоштоване. Међутим, већини никада нису исплаћени дугови по пресудама, због чега су се обратили Европском суду за људска права у Стразбуру који је донио двије пресуде против Босне и Херцеговине у случајевима „Кунић и остали“³ те „Спахих и остали“⁴ против Босне и Херцеговине⁵. Суд је препоручио

² Ж-СА-05-928/15

³ Пресуда Европског суда за људска права у Стразбуру од 14. новембра 2017. године, апликација број: 68955/12 и 15 осталих.

⁴ Пресуда Европског суда за људска права у Стразбуру од 14. новембра 2017. године, апликација број: 20514/15 и 15 других.

владама у Босни и Херцеговини да покушају сачинити пријатељске нагодбе у 368 осталих апликација, јер је већ заузео свој став који неће мијењати. Суд је наредио туженој држави Босни и Херцеговини да у року од три мјесеца осигура провођење пресуда за ове 32 апликације, као и да сваком апеланту исплати износ од 1.000 евра због душевне боли, те за више од половине апеланата трошкове заступања у Стразбуру у износу од 500 евра. Међу онима који су највише тужили Босну и Херцеговину су професори, наставници и полицајци. Европском конвенцијом за људска права прописано је да свим грађанима мора бити доступан непристрасан суд и да је свака држава дужна у одређеном року ријешити његов тужбени захтјев.

Уставни суд Босне и Херцеговине⁶ у више предмета је утврдио повреду члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члана 1 Протокола број 1 уз Конвенцију у односу на предмет подносиоца захтјева и пет других предмета, због продуженог неизвршавања коначних пресуда донесених у њихову корист.

Омбудсмани Босне и Херцеговине запримили су одређени број жалби⁷ из којих неспорно произлази да су жалници добили првостепене пресуде у тужбама против власти које се односе на потраживања грађана због неисплаћених обавеза из радног односа, ратне штете те других потраживања. У вези с тим омбудсмани Босне и Херцеговине су доносили препоруке које нису испоштоване. Како већини никада нису исплаћени дугови по пресудама, многи су се обратили Европском суду за људска права у Стразбуру. Овај суд, такође, сматра како није разумно оправдање непостојање средстава у прорачунима, јер би владе за сваку прорачунску годину требало да планирају испуњавање неизмирених обавеза.

Судови и даље достављају типске одговоре којима потврђују да рад по конкретној жалби није окончан и да се предмети рјешавају према Плану рјешавања предмета за текућу годину, по старости поднесеног иницијалног акта, а према Упутству Високог судског и тужилачког вијећа Босне и Херцеговине.⁸ Омбудсмани већ дужи низ година указују на обавезу државе да судски систем организује на начин којим ће омогућити да се одговори наведеним стандардима. Према пракси Европског суда за људска права⁹, упркос одређеним тешкоћама у вођењу поступка, судски поступак није сврха сам за себе, него је процедурално јамство за остваривање низа права грађана.

Правосудни систем има кључну улогу у заштити људских права и основних слобода. Судска власт представља битну контролу над осталим дијеловима државне власт, она осигурава да закони које доноси законодавна власт, као и акти извршне власти, буду у сагласности с међународним стандардима. Најзначајнију елаборацију стандарда разумног

⁵ Суд је за укупно 32 (тридесет и два) апеланта утврдио како су власти у Босни и Херцеговини повриједиле њихова права на имовину и право на праведно суђење. Разлог томе су кантоналне владе које су одбиле поступити према одлукама домаћих судова правдајући се како исмају довољно средстава. Европски суд за људска права сматра како није разумно оправдање непостојање средстава у буџетима, јер би владе за сваку буџетску годину требало да планирају испуњавање неизмирених обавеза.

⁶ АП-3438/12 од 17. 9. 2014 и АП-4242/14 од 26. 2. 2015. године.

⁷ Ж Ж-СА-05-308/15 у предмету издата препорука број: П-111/16, Ж-СА-05-689/16 у предмету издата препорука број: П-69/17.

⁸ Поднесена жалба односи се на Општински суд у Бичаћу ради неизвршења рјешења о извршењу број: 17 0 П 007690 10 1 од 25. 5. 2010. године. Омбудсмани су дана 12. 12. 2016. издали препоруку П-226/16 Општинском суду у Бичаћу: *да се предузму све мјере ради извршења поменутог рјешења*, који је дана 23. 1. 2017. доставио одговор у којем се наводи да је предсједник Суда одмах по примању препоруке, дана 14. 12. 2016. године, издао наредбу поступајућем судији да одмах настави поступати у предмету, и да је поступајући судија обавијестио да је донио одлуку о захтјеву странке за ослобађање од плаћања трошкова вјештачења, те закључком од 19. 1. 2017. позвао тражиоца извршења на уплату предујма. Препорука је испоштована. Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине издали су дана 27. 1. 2017. године саопштење за јавност којим су похвалили поступање Општинског суда у Бичаћу.

⁹ Пресуда од 7. 10. 2004. године у предмету Ваутанн против Аустрије, Б 45.

рока као неодвојивог дијела права на праведно суђење дала је пракса Европског суда за људска права у Стразбуру у својој пресуди *Delcourt*,¹⁰ којом је између осталог дата и сљедећа смјерница: „У демократском друштву, у оквиру значења Конвенције, право на праведно провођење правде има тако значајно мјесто да било какво ограничавајуће тумачење члана 6 (1) не би одговарало циљу и сврси те одредбе.“ Уставни суд Босне и Херцеговине у својим одлукама¹¹ истакао је значај и важност члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Жалбе грађана упућене омбудсменима и даље показују да управни спорови трају изван разумног рока, те да се одлуке судова доносе на начин да се враћају тијелима управе на поновни поступак и по неколико пута (*принцип тингпонг лоптице*).¹² Често тијела управе не поступају по одлукама судова донесеним у управним споровима, односно у највећем броју случајева формалноправно донесу одлуку, али не и суштински. Поступајући по појединачним жалбама, омбудсмани су примијетили да судови у судовању избјегавају донијети мериторне одлуке у управном спору и након што предмети истог чињеничног и правног основа по више пута бивају пред судом, а што за последицу има континуитет кршења људских права.

Примјер: Омбудсмани су 4. 1. 2017. године запримили жалбу¹³ због неизвршења пресуде Округног суда у Добоју, који је трећи пут донио пресуду у њену корист, побијајући рјешење Фонда за пензијско-инвалидско осигурање Републике Српске у поступку остваривања права на инвалидску пензију. Подносиатеља жалбе наводи да нема никаквих примања, нити има више новца да води управне спорове који не показују никакав резултат иако Закон о управним споровима обавезује надлежна тијела на поштовање пресуда донесених у управним споровима. Омбудсмани су указали надлежном фонду на проблематику са којом се сусреће подносиатеља жалбе. Актом од 12. 5. 2017. године надлежни фонд је доставио одговор у којем се наводи да је у наведеном предмету окончан поступак вјештачења, приликом чега је другостепена комисија утврдила да код подносиатељке жалбе постоји инвалидност – губитак радне способности. У извршењу пресуде Округног суда, Рјешењем Фонда од 3. 4. 2017. године жалба је уважена и првостепено рјешење Филијале Добој од 8. 7. 2016. године поништено. Подносиатеља жалбе је обавијестила Институцију да је оваквим поступањем коначно извршена пресуда Округног суда у Добоју.

Примјер: Омбудсмани су дана 28. 8. 2017. године запримили жалбу¹⁴ у којој је наведено да је подносилац 2009. године поднио захтјев за понављање поступка, истичући да је три пута водио управни спор, има три пресуде Округног суда у Бањој Луци; последњом пресудом од 10. 7. 2015. поништен је акт Министарства рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске број: 16-03/4-1-4-568-109/14 од 25. 8. 2014. године. Предмет

¹⁰ Пресуда од 17. јануара 1970, стр. 15. тако и у пресуди од 26. октобра 1984, *De Cubber*. А. 86, стр. 16.

¹¹ АП-3196/06, АП-1323/06, АП-2383/06, АП-1736/06, АП-430/06, АП-2008/06, АП-941/06, АП-2516/06, АП-2301/06.

¹² Подносилац¹² је 2009. године поднио захтјев за понављање поступка, истичући да је три пута водио управни спор, има три пресуде Округног суда у Бањој Луци; последњом пресудом од 10. 7. 2015. је поништен акт Министарства рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске број: 16-03/4-1-4-568-109/14 од 25. 8. 2014. године. Предмет није окончан из разлога што се чека одлука Врховног суда Републике Српске по захтјеву за изванредно преиспитивање горенаведене пресуде од 14. 8. 2015. године. Већ више од осам година подносилац чека да се ријеша његов захтјев. Издао је препоруку П- 296/17 Врховном суду Републике Српске да се наведени предмет хитно ријеша. Препорука није испоштована.

¹³ Ж-БЛ-04-5/17

¹⁴ Ж-БЛ-05-591/17

није окончан из разлога што се чека одлука Врховног суда Републике Српске по захтјеву за ванредно преиспитивање горенаведене пресуде од 14. 8. 2015. године. Већ више од осам година подносилац чека да се ријеши његов захтјев. Издата је препорука П-296/17 Врховном суду Републике Српске да се наведени предмет хитно ријеши. Одговор није запримљен до дана сачињавања овог извјештаја, нити је препорука испоштована.

Примјер: Омбудсмани су запримили жалбу¹⁵ због дужине трајања судског поступка ради накнаде нематеријалне штете. Поступак је започео 2012. године, Општински суд Сарајево донио је пресуду 2013. године, на коју је уложена жалба Кантоналном суду у Сарајеву по којој до 29. 12. 2016. године није одлучено. Омбудсмани су донијели препоруку број: П-19/17, а 9. 3. 2017. године обавијештени су од Кантоналног суда у Сарајеву да је препорука испоштована на начин да је поступак окончан, дана 21. 2. 2017. године, пресуда донесена (број: 65 0 П 31021613 Гж) и достављена подносиоцу жалбе.

Примјер: Омбудсмани су дана 28. 6. 2016. запримили жалбу¹⁶ у којој је подносилац означио Владу и Министарство финансија Кантона Сарајево као неизвршиоце правоснажних, извршних, судских одлука Општинског суда у Сарајеву¹⁷. Пресудама је досуђена наплата потраживања из буџета Кантона Сарајево. У конкретном предмету, омбудсмани су, након што је окончан поступак истраживања, упутили препоруку¹⁸ Влади и Министарству финансија Кантона Сарајево дана 11. 4. 2017. године. Омбудсмани су закључили да је дошло до кршења људских права и основних слобода подносиоца жалбе те су препоручили да се одмах по пријему ове препорука предузму све мјере како би се извршиле правоснажне и извршне пресуде Општинског суда у Сарајеву. Дана 19. 9. 2017. године омбудсмани су доставили акт број: Ж-СА-05-689/16 од 8. 8. 2017. године Скупштини Кантона Сарајево којим су позвали Скупштину Кантона Сарајево да, чим прије, односно на првој наредној сједници, достави информацију о предузетим активностима. Одговор до 16. 11. 2017. године није запримљен, нити је препорука испоштована.

Примјер: Омбудсмани су дана 8. 6. 2015. године запримили жалбу¹⁹ у којој подносиоци истичу да су дана 15. 1. 2014. године поднијели Општинском суду у Сарајеву извршни приједлог за накнаду нематеријалне штете. Извршеник је Федерација Босне и Херцеговине, а одговорном страном су означили Општински суд у Сарајеву и Федерацију Босне и Херцеговине. У прилогу извршног приједлога доставили су правоћну првостепену и другостепену пресуду. Током 2015. године, односно 23. 1. 2015. године, подносиоци жалбе поново су се обратили Општинском суду у Сарајеву. Од стране Општинског суда у Сарајеву, према наводима жалбе подносилаца нису предузимане законом прописане активности. Дана 18. 6. 2015. године омбудсмани Босне и Херцеговине позвали су Општински суд у Сарајеву да се изјасни о наводима жалбе подносилаца.

¹⁵ Ж-СА-05-39/15

¹⁶ Ж-СА-05-689/16

¹⁷ Број: 65 0 I 322157 13 I од 18. 2. 2013. године, број: 65 0 I 465628 14 I од 3. 2. 2015. године и број: 65 0 I 470910 14 I од 20. 11. 2014. године.

¹⁸ П-69/17

¹⁹ Ж-СА-05-523/15

Одговор Суда је услиједио дана 7. 7. 2015. године²⁰, у којем се наводи, да је „... Федерално министарство финансија/финанција Сарајево, дана 6. 1. 2017. године преко пословне банке 'Унион банке' д.д. Сарајево, исплатило потраживање по извршном приједлогу тужиоца извршења број: 65 0 П 410635 14 П од 14. 2. 2014. године, те се може сматрати да је поступак у овом предмету окончан.“ Дана 17. 3. 2017. године омбудсмани су запримили поднесак подносиоца жалбе којим обавјештавају да је „... Федерално министарство финансија/финанција Сарајево, дана 6. 1. 2017. године преко пословне банке 'Унион банке' д.д. Сарајево, исплатило потраживање по извршном приједлогу тужиоца извршења да је поступак у овом предмету окончан.“

Примјер: Омбудсмани су у предмету жалбе²¹ издали препоруке Општинском суду у Бановићима²² и Кантоналном суду у Тузли²³ ради дужине поступка. По препоруци омбудсмана, Општински суд у Бановићима приоритетно је узео у рад предмет²⁴, тужиоца против тужене МЗ Бановићи Село – Одбор мјесног водовода Касумовићи Горњи због прикључења на мјесни водовод. Кантонални суд у Тузли у конкретној правној ствари, у жалбеном поступку, по препоруци омбудсмана такође је приоритетно узео у рад предмет²⁵.

Примјер: Омбудсмани су 7. 11. 2016. године запримили жалбу²⁶ ради неразумног трајања дужине поступка, у поводу које су 11. 11. 2016. године затражили изјашњење Кантоналног суда у Сарајеву, а дана 23. 11. 2016. године запримили су одговор, акт број 09 0 У 020848 14 У, у којем се између осталог наводи „...имајући у виду на указане наводе жалбе подносиоца..., овај суд ће узети у рад и донијети одлуку у јануару мјесецу 2017. године и тиме предузети све да се отклоне повреде члана 6 Европске конвенције.“

Дана 4. 5. 2017. године омбудсмани су поновно од Кантоналног суда у Сарајеву тражили да достави изјашњење да ли је одлука у конкретној правној ствари донесена, а ако није, из којих разлога. Дана 26. 5. 2017. године омбудсмани су запримили одговор Кантоналног суда у Сарајеву, акт број: 090 У 020848 14 У, од 18. 5. 2017. године. У прилогу је достављена одлука Суда, пресуда број 090 У 020848 14 У, а 28. 7. 2017. године одлука је достављена подносиоцу жалбе. Одлука суда након интервенције омбудсмана у конкретној правној ствари је донесена.

Примјер: Омбудсмани су дана 20. 1. 2017. године запримили жалбу²⁷ у којој је одговорном страном означен Земљишно-књижна канцеларија Општинског суда у Сарајеву. У жалби се истиче да се три мјесеца чека укњижење некретнина на основу пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број: 41 0 П 002286 14 Рев. Подносиатељка жалбе истиче да је више пута ургирала поступање по захтјеву за укњижење, а да до дана подношења жалбе омбудсманима захтјев није ријешен. Након што је упућена ургенција омбудсмана, донесено је Рјешење Одјелења за земљишно-књижне

²⁰ Акт Општинског суда у Сарајеву број: 065-0-Су-15-001815 од 9. 7. 2015. године, акт број: 65 0 П 410635 14 П од 7. 7. 2015. године.

²¹ СА-05-962/15

²² Препорука број П-240/15.

²³ Препорука број П-51/17.

²⁴ Број: 127 0 П 055750 14 П.

²⁵ Број: 127 0 П 055750 16 Гж.

²⁶ Ж-СА-05-1105/16

²⁷ Ж-СА-05-45/17

послове Општинског суда у Високом број: 041-0-ДН-16-004871 од 26. 1. 2017. године, којим се дозвољава укњижење права власништва некретнина.

Примјер: У жалби²⁸ жалилац исказује незадовољство ради непредузимања процесних радњи Општинског суда у Лукавцу у предмету број: 126 0 И 159323 13 И. Дана 31. 7. 2017. године запримљен је одговор Општинског суда Лукавац у којем се наводи „У складу с Вашим захтјевом, број Ж-БР-05-183/17 од 13. 7. 2017. године, обавјештавам Вас да сам дана 17. 7. 2017. године поступајући у наведеном предмету донио рјешење о извршењу.“

Примјер: Жалилац²⁹ наводи да је дана 8. 8. 2016. године поднио Општинском суду у Ливну, одјел Суда Томиславград, тужбу против Туристичке заједнице ХБЖ Ливно, као и Херцегбосанске жупаније, Министарства привреде Ливно (као друготужене), а које се воде под бр.: 68 0 П 11499 16 П и 68 0 П 11496 16 П. Будући да се ради о радном спору који су хитне нарави, затражено је поступање по поднесеној тужби. Жалилац је запосленик Туристичке заједнице Купрес, те од октобра 2015. године не прима плату, нити му се уплаћују доприноси. Након покренутог поступка истраживања, те упућене ургенције, одговорна страна, Општински суд Ливно, дана 16. 12. 2016. године донијела је пресуду у овом предмету.

4.1.2. Високо судско и тужилачко вијеће

Високо судско и тужилачко вијеће Босне и Херцеговине је независна институција Босне и Херцеговине, основана Законом о Високом судском и тужилачком вијећу Босне и Херцеговине од 1. 6. 2004. године, чији је основни мандат успостављање и очување независног, ефикасног и одговорног правосуђа у Босни и Херцеговини. Законом су утврђене надлежности Вијећа: именовање судија, тужилаца и стручних сарадника, дисциплинска одговорност, правосудна управа и статистика, прорачуни правосудних институција, надзор над стручним усавршавањем, увођење ИКТ-а, као и водећа улога у провођењу и координисању реформских активности у правосудном сектору Босне и Херцеговине. Евидентно је да реформа правосуђа није дала очекиване резултате. Велики број предмета који се налазе у раду пред правосудним тијелима, непримјерена дужина трајања поступака, немогућност правосудних тијела да кадровски одговоре свим обавезама како би се осигурала ефикасност у раду указују на то да је потребно урадити свеобухватну анализу стања у правосуђу Босне и Херцеговине те предузети одговарајуће мјере с циљем елиминисања наведених проблема. Жалбе на рад Високог судског и тужилачког вијећа у вези су дужине трајања поступка пред Вијећем, спорости у раду, неефикасности и према подносиоцима недјелотворности у раду овог тијела.

Примјер: У вези са жалбом³⁰ која се односи на недonoшење одлуке Апелационог суда Брчко дистрикта Босне и Херцеговине омбудсману су донијели препоруку П-79/17. У конкретној правној ствари жалиоци су изјавили жалбу на Рјешење Апелационог суда Брчко Дистрикта број: 96 0 П 005999 14 ГвЛ од 1. 7. 2014. године. Одлука по изјављеној жалби није донијета ради, како Суд наводи у свом одговору „*тренутног непостојања*

²⁸ Ж-БР-05-183/17

²⁹ Ж-ЛИ-05-271/16

³⁰ Ж-БР-05-46/15

законских претпоставки“, односно немогућности да се састави вијеће које би одлучивало. До дана подношења жалбе омбудсменима Босне и Херцеговине одговорне стране Високо судско и тужилачко вијеће Босне и Херцеговине и Апелациону суд Брчко дистрикта није предузело неопходне активности како би се осигурао редован рад Апелационог суда Брчко дистрикта и одлучивања по предметима који су условљени одлучивањем у вијећу судија. Препорука омбудсмана је испоштована.

4.1.3. Тужилаштва

У 2017. години запримљене су 74 жалбе које се односе на поступање тужилаштва (нпр. Тужилаштво Босне и Херцеговине – 6, Тужилаштво Кантона Сарајево – 28, Окружно тужилаштво Бања Лука – 9, Кантонално тужилаштво Херцеговачко-неретванског кантона – 5). Највећи број жалби запримљених на рад тужилаштва односи се на непредузимање активности у вези са поднесеним казним пријавама грађана и правних лица. Осим тога, жалбе су садржавале и наводе везане за подношење казних пријава због неизвршења судских одлука, те неуједначености казненог законодавства. Омбудсмани су и након ових запримљених жалби предузимали низ активности. Примјећујемо да након обраћања Омбудсмана Босне и Херцеговине, тужилаштва, у правилу, доносе наредбе о неспровођењу истраге, што су могла урадити и знатно прије, а не држати кривичне пријаве по неколико година.

У извјештајном периоду на рад тужилаштва изјављено је 74 жалбе, а издате су укупно четири препоруке. Жалбе се, као и у претходним годинама, односе на непредузимање активности у вези с поднесеним кривичним пријавама и на дужину трајања поступка до доношења тужилачке одлуке. У највећем броју случајева након интервенције Омбудсмана тужилаштва доносе законом предвиђену тужилачку одлуку.

Примјер: У жалби³¹, која је поднесена 20. 9. 2017. године, жалилац се обраћа омбудсменима Босне и Херцеговине наводећи да је дана 31. 5. 2011. године поднесена кривична пријава Окружном тужилаштву Бања Лука, против физичких лица, да је заведена под бројем: Т 13 0 КТА 007255 11. Тужилачка одлука у конкретном предмету није донесена до дана обраћања омбудсменима, односно више од шест година Окружно тужилаштво није донијело одлуку. Током нашег поступка истраживања запримљено је изјашњење Окружног тужилаштва Бања Лука у којем се наводи да је по жаличовом предмету донесена наредба о неспровођењу истраге.

Примјер: Жалилац³² наводи да је Кантоналном тужилаштву Тузланског кантона дана 30. 10. 2013. године поднио казнену пријаву против службеника Општине Живинице. Више пута обраћао се Тужилаштву писменим путем ради информисања о предузетим радњама. У предмету жалбе омбудсмани су донијели препоруку број: П-190/16. Препорука је испоштована. Омбудсмани су запримили одговор дана 10. 4. 2017. године у којем се наводи да је притужба подносиоца одлуком главног тужиоца одбијена као неоснована.

³¹ Ж-БЛ-05-665/17

³² Ж-БР-05-51/15

4.1.4. Жалбе на рад адвоката/адвокатске коморе

“У друштву заснованом на владавини закона адвокати имају посебну улогу. Адвокати морају служити интересима правде као и онима чија су им права и слободе повјерени да их штите и бране, њихова дужност није само да заступају своју странку, већ да јој буду и савјетници у најбољем смјеру...”³³

У извјештајном периоду за примљен је један број жалби које се односе на рад и поступање адвоката, како оних које грађани ангажују по властитом избору, тако и оних који су грађанима додијељени по службеној дужности, али и адвоката бесплатне правне помоћи. У жалбама грађани изражавају незадовољство начином заступања, залагањем током поступка пред надлежним тијелима, истичу лошу комуникацију у смислу недовољне информисаности о радњама предузетим у поступку, као и пропуштањем рокова за предузимање правних радњи у поступцима.

Жалбени наводи односе се и на рад адвокатских комора. Евидентирана су обраћања грађана због тога што предметна комора није ни покренула поступак по пријавама на адвокате. Осим наведеног, жалиоци сматрају да упућивање притужби истима не резултује провођењем објективног и непристрасног поступка него, прије свега, задовољењем прописане форме.

Узевши у обзир широко поље надлежности адвокатских комора, правну регулацију и основаност истих, а поштујући висок ниво независности и аутономије овог струковног удружења, омбудсмани исказују забринутост због све изражајнијег незадовољства грађана и сматрају неопходним преиспитивање начина рада и професионалне етике чланова и тијела адвокатских комора.

4.1.5. Бесплатна правна помоћ

Систем бесплатне правне помоћи у Босни и Херцеговини организован је на следећи начин: у Федерацији Босне и Херцеговине заводи за бесплатну правну помоћ успостављени су у осам кантона, док у Републици Српској услуге бесплатне правне помоћи обезбјеђује Центар за пружање бесплатне правне помоћи, са сједиштем у Бањој Луци, и канцеларијама у Добоју, Бијељини, Требињу и Источном Сарајеву. У Брчко дистрикту Босне и Херцеговине дјелује Канцеларија за правну помоћ Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

Дом народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине дана 27. 10. 2016. године усвојио је Закон о пружању бесплатне правне помоћи³⁴, који је сачинило и предложило Министарство правде Босне и Херцеговине. Усвајање Закона о бесплатној правној помоћи од великог је значаја за грађане Босне и Херцеговине јер је на овај начин омогућен једнак приступ правди свим грађанима пред Судом Босне и Херцеговине, органима управе и другим органима Босне и Херцеговине, без обзира на њихово имовно стање. У складу с тим, формирано је у оквирима Министарства правде Босне и Херцеговине одјељење за пружање бесплатне правне помоћи. Услуге које грађанима пружају заводи и центри за бесплатну правну помоћ огледају се у попуњавању образаца, писању поднесака (тужбе, жалбе), те у заступању пред судовима.

³³ Адвокатска/одвјетничка комора Федерације Босне и Херцеговине, *Етички кодекс Адвокатске коморе Федерације Босне и Херцеговине*.

³⁴ Закон о бесплатној правној помоћи Босне и Херцеговине. „Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 83/16.

У извјештајном периоду 2017. омбудсмани нису запримили појединачне жалбе у вези са повредом права на бесплатну правну помоћ. Поступајући у предметима који се у највећем броју случајева односе на рад судова ради неразумне дужине поступка, а и у предметима пред органима власти (јавна управа) те кроз контакте са странкама, неспорно произлази да и даље на територији цијеле Босне и Херцеговине није успостављен систем бесплатне правне помоћи, а што за последицу има кршење члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Наиме, систем бесплатне правне помоћи у Босни и Херцеговини и даље је расцјепкан и нерегулисан у појединим кантонима Федерације Босне и Херцеговине те на нивоу Федерације Босне и Херцеговине. Омбудсмани подсјећају тијела власти на подручју Средњобосанског, Кантона 10 те власти Федерације Босне и Херцеговине који нити до данас нису донијели Закон о бесплатној правној помоћи *„на обавезе утврђене Уставом Босне и Херцеговине као и чланом 6 Европске конвенције, и траже да у што краћем року институције власти на нивоу Босне и Херцеговине, као и на другим нивоима власти који нису испоштовали обавезу, донесу Закон о пружању бесплатне правне помоћи, на који начин отклањају дискриминацију у остваривању и заштити права грађана.“*

4.2. Слобода изражавања и право на приступ информацијама

Када је ријеч о статистичким показатељима, омбудсмани су у 2017. години запримили 248 жалби, што у односу на претходну годину представља смањење за 43 жалбе. Током 2017. године издато је 59 препорука из области слободе приступа информацијама.

Суштина жалби које се односе на слободу изражавања и приступ информацијама из године у годину се понавља. Јавна тијела и даље не поштују рокове за доношење одлуке о првостепенем и другостепенем поступку, доносе рјешења која не садрже све законом прописане елементе (образложење, поука о правном лијеку), формално одобравају приступ информацијама уз изостанак суштинског приступа информацији. Све је присутнија и пракса јавних тијела, који уз позивање на заштиту личних података и комерцијалног интереса трећих страна, одбијају захтјеве без провођења теста јавног интереса и провођења поступка који прописује закон.

Када је ријеч о пракси јавних тијела да одбијају приступ информацијама, позивајући се на изузетак у вези са комерцијалним интересима треће стране, омбудсмани Босне и Херцеговине примјећују да јавна тијела двојачко поступају: формалноправно проведу поступак у складу са законом, али неправилно применијене материјалне одредбе закона; ни формалноправно, а ни суштински не ријеше захтјев за приступ информацијама.

Омбудсмани су и у Годишњем извјештају о резултатима рада Институције за 2016. годину указали на то да је Министарство правде Босне и Херцеговине отворило процес јавних консултација о приједлогу новог Закона о слободи приступа информацијама Босне и Херцеговине³⁵, у којем су активно учествовали и омбудсмани. С обзиром на велики број критика јавних тијела и невладиног сектора, процес јавних консултација окончан је на начин да је Министарство правде Босне и Херцеговине одустало од приједлога новог закона, те је позвало све релевантне и заинтересоване стране да доставе приједлог измјена постојећег текста Закона. Омбудсмани су актом од 27. 3. 2017. године Министарству правде Босне и Херцеговине упутили Приједлог измјена и допуна Закона о слободи

³⁵ <http://www.mpr.gov.ba/aktuelnosti/vijesti/default.aspx?id=5605&langTag=bs-BA>

приступа информацијама Босне и Херцеговине³⁶, које још увијек нису усвојене, нити је омбудсманима достављена било каква информација у вези са овим поступком.

Када је ријеч о двостепености одлучивања, подсећамо да су омбудсмани у годишњим извјештајима о резултатима активности за 2015. и 2016. годину упутили препоруку надлежним тијелима да заједничким дјеловањем уреде питање двостепености одлучивања у поступку остваривања права на приступ информацијама. Међутим, издата препорука још увијек није реализована. Омбудсмани и даље сматрају да је непостојање казних одредаба у ентитетским законима забрињавајућа чињеница, као и чињеница да Закон о слободи приступа информацијама Републике Српске не прописује обавезу јавног тијела да о захтјеву за приступ информацијама одлучује рјешењем, већ се странка обавјештава дописом који нема карактер управног акта. Омбудсмани су још током 2011. године упутили Иницијативу за измјену Закона о слободи приступа информацијама Републике Српске³⁷ тако да се пропише обавеза надлежног јавног тијела да о захтјеву за приступ информацијама одлучује рјешењем, а не дописом, како је прописано важећим законом. Иницијатива није уважена, али примјетна је пракса јавних тијела у Републици Српској да приликом поступања по захтјевима за приступ информацијама, уз позивање на Закон о општем управном поступку Републике Српске, одлучују у форми рјешења, но ријеч је о изолованим случајевима, као што су предмети регистровани у Институцији омбудсмана под бројем Ж-БЛ-05-383/17 и Ж-БЛ-05-523/17.

Омбудсмани су актом од 27. 3. 2017. године Министарству правде Босне и Херцеговине упутили Приједлог измјена и допуна Закона о слободи приступа информацијама Босне и Херцеговине, које још увијек нису усвојене, нити је омбудсманима достављена било каква информација у вези са овим поступком.

Презентујемо примјере из праксе који се односе на одбијање информација позивањем на заштиту личних података и заштите комерцијалног интереса трећих страна, без провођења теста јавног интереса и провођења поступка који прописује закон, те неодлучивања по правном лијеку.

Примјер: Одлучујући о захтјеву за приступ информацијама, којим су жалиоци³⁸ тражили од јавног предузећа ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине д.д. Сарајево – Подружница Термоелектрана Тузла, доставу копија склопљених уговора о набавци меса са приватним предузећем, јавно тијело је одлучило да одбије приступ информацији, позивајући се на комерцијални интерес треће стране. Жалиоци су уложили жалбу, која је одбијена као неоснована. Приликом одлучивања о захтјеву, првостепено тијело није провело тест јавног интереса у складу са чланом 9 Закона о слободи приступа информацијама Федерације Босне и Херцеговине, узимајући у обзир сваку штету и корист која може настати објављивањем информација. Дакле, јавно тијело није утврдило изузетке у складу са чл. 6–8 Закона о слободи приступа информацијама Федерације Босне и Херцеговине, него је у предметном случају примијењен члан правилника – акта мање правне снаге у односу на Закон о слободи приступа информацијама и приступ информацијама је одбијен на начин да су тражене информације проглашене пословном

³⁶ Акт број: Ои-К-СА-41/17 од 27. 3. 2017. године.

³⁷ Ж-БЛ-03-196/11

³⁸ Ж-СА-05-929/17

тајном. Другостепени поступак је одбио жалбу, позивајући се на изузетак у вези са комерцијалним интересом треће стране, а да притом нити је проведен поступак у складу са чланом 7 Закона, нити је наведено које врсте комерцијалних интереса су угрожене у конкретном случају.

С тим у вези, треба нагласити да приликом процјене да ли се ради о повјерљивим комерцијалним интересима треће стране, јавно тијело треба оцијенити да ли би саопштавање одређене информације угрозило пословање трећег лица, односно да ли би се саопштавањем одређене информације открила кемијска или друга формула или поступак израде одређеног производа, или друга информација од које зависи пословање трећег лица. Притом, цијену уговора или личне информације јавна тијела никако не би смјела подводити под заштиту комерцијалних интереса треће стране. У предмету жалбе омбудсмани су дана 28. 12. 2017. године издали препоруку број: П-328/17, којом је јавном тијелу препоручено да поништи донесена рјешења и донесе ново рјешење којим ће удовољити захтјеву за приступ информацијама подносиоца жалбе, да усклади одлуке јавног тијела и Правилника о пословној тајни са одредбама Закона о слободи приступа информацијама Федерације Босне и Херцеговине. Одговор јавног тијела није достављен.

Примјер: Жалиоци³⁹ су Граду Требиње поднијели захтјев за приступ информацијама, којим је тражен попис спомен-обилежја погинулим борцима ВРС и цивилним жртвама рата са подручја Града Требиње, а који су настрадали у протеклом рату у Босни Херцеговини. У захтјеву је наведено да су тражени подаци потребни у циљу реализовања пројекта које проводи Удружење за друштвена истраживања и комуникације. Град Требиње није жалиоцима доставио никакав одговор, али је омбудсманима доставио акт из којег је видљиво да своје поступање образлаже чињеницом да информације укључују личне интересе које се односе на приватност трећег лица, због чега сматра да нису дужни поступити по захтјеву.

Омбудсмани су Граду Требиње издали препоруку број П-216/16, да поступи у складу са чланом 14 Закона о слободи приступа информацијама Републике Српске, која је у цијелости реализована.

Током 2017. године омбудсмани су запримили три захтјева⁴⁰ за доставу појашњења у вези са примјеном Закона о слободи приступа информацијама Федерације Босне и Херцеговине. Наиме, јавна тијела су се након примања захтјева за приступ информацијама сусрела са одређеним нејасноћама и сумњама у вези са начином примјене одредаба Закона, те су одлучили прије доношења одлуке по захтјеву обратити се омбудсманима за мишљење.

Овакав начин поступања показао се врло ефикасним, с обзиром на то да усмјеравају поступање јавних тијела у појединачном случају, али и за све наредне личне случајеве који се појаве у истом тијелу током 2017. године. Осим тога, омбудсманима се отвара могућност да дјелују превентивно, а не само реактивно.

Са забринутошћу констатујемо да и, поред обавезе сарадње са Институцијом омбудсмана, и даље постоје случајеви несарадње⁴¹. У случајевима када јавно тијело не достави тражене информације у вези са жалбеним наводима, омбудсмани, у складу са чланом 32 Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, издају јавном тијелу препоруку за

³⁹ Ж-СА-05-406/16. Предмет је затворен Одлуком Омбудсмана Босне и Херцеговине од дана 13. 2. 2017. године.

⁴⁰ Ж-СА-05-1107/16, Ж-СА-05-343/17 и Ж-СА-05-560/17

⁴¹ Ж-СА-05-158/17, Ж-СА-05-184/17, П-195/17

успостављање сарадње. Преглед издатих препорука о несарадњи приказан је у посебном дијелу овог извјештаја.

Примјер: Омбудсмани истичу један од позитивно ријешених предмета када су поступали по жалби⁴² жалиоца који је од Граничне полиције Босне и Херцеговине тражио достављање копије жалбе коју је против њега поднио други полицијски службеник, у циљу сачињавања кривичне пријаве због лажног пријављивања и клевете. Гранична полиција Босне и Херцеговине одбила је приступ информацијама са образложењем да се ради о заштити личних података. Жалбено вијеће је жалбу именованог одбило као неосновану. У образложењу рјешења цитиране су одредбе Закона о слободи приступа информацијама којима се дефинише када јавно тијело може утврдити изузетак од откривања информације, међутим није у потпуности и прецизно образложено на који начин су исте повезане са конкретним чињеничним стањем. Такође је наведено да се приликом разматрања захтјева за приступ информацијама није цијенио јавни интерес који би оправдао давање тражене информације.

Омбудсмани су директору Граничне полиције Босне и Херцеговине издали препоруку, П-42/17, да се удовољи захтјеву за приступ информацијама и подносиоцу достави тражено. Гранична полиција Босне и Херцеговине доставила је одговор на препоруку, у коме је наведено да је препорука испоштована.

Примјер: Омбудсмани су поступали по жалби⁴³ која се односила на повреду права на приступ информацијама од стране Општине Травник. Жалилац је Служби за општу управу и БИЗ Општине Травник поднио захтјев за приступ информацијама. Одлучујући о захтјеву, Општина Травник је донијела рјешење којим је одбијен приступ информацијама. Незадовољан рјешењем, жалилац је Општини Травник поднио приговор о којем није одлучено у законом прописаном року. Општина Травник није доставила информације у вези са жалбеним наводима ни након упућене ургенције, те су омбудсмани издали препоруку да се одмах по њеном примању успостави сарадња са Институцијом омбудсмана и доставе тражене информације. До данас омбудсмани нису запримили одговор Општине Травник, те желе потврдити да је за успјешно функционисање Институције омбудсмана од посебног значаја изградња добрих односа са тијелима власти у Босни и Херцеговини. Ови односи подразумевају и подршку Институцији и то тако да се сарадња са омбудсманима реализује на начин прописан законом, препоруке омбудсмана прихвате и испоштују на свим нивоима власти, без икаквог условљавања.

Предмети у којима су омбудсмани Босне и Херцеговине поступали у 2017. годину указују и даље на потребу провођења перманентних и континуираних едукација службеника за информисање, у смислу детаљног упознавања са обавезама и дужностима у складу са Законом о слободи приступа информацијама на свим нивоима у Босни и Херцеговини. Са истим циљем су омбудсмани у Годишњем извјештају о резултатима рада за 2015. годину издали препоруку Агенцији за државну службу Федерације Босне и Херцеговине и Агенцији за државну управу Републике Српске да осигурају континуиране обуке за службенике за информисање, на којима ће се и детаљно упознати с обавезама које имају у складу са законима о слободи приступа информацијама, као и да се у стручни испит за рад

⁴² Ж-БЛ-05-716/16, П-42/17

⁴³ Ж-СА-05-184/17, П-195/17 од 29.08.2017. године

у тијелима управе уврсти дио који се односи на примјену Закона о слободи приступа информацијама.

Током годишњег састанка Институције омбудсмана у Чапљини, сви запослени учествовали су у едукацији на тему права на слободан приступ информацијама⁴⁴, током које су представљени најчешћи изазови са којима се Институција суочава по жалбама грађана, као и стандарди поступања успостављени праксом Европског суда за људска права у Стразбуру.

Закључено је да активности Омбудсмана треба да се концентришу на измјене Закона о судским таксама како би тужбе у управном спору овим поводом биле ослобођене таксе, на тјешњу сарадњу са надлежним министарствима правде који су предлагачи законских рјешења, успостављање стандарда за тест јавног интереса, те унапређење степена примјене Закона о слободи приступа информацијама, посебно у односу на Закон о заштити личних података који се често цитира као оправдање за ускраћивање легитимно тражених информација.

4.2.1. Специјални извјештај о положају и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини

Специјални извјештај о положају и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини дана 28. 8. 2017. године представљено је Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, а непосредно након тога упућено је Народној скупштини Републике Српске, Влади Републике Српске, Центру за едукацију судија и тужилаца Републике Српске и Центру за едукацију судија и тужилаца Федерације Босне и Херцеговине.

Наиме, Вијеће министара Босне и Херцеговине, на својој 43. сједници одржаној 26. 1. 2016. године, утврдило је Акциони план за реализовање приоритета из Извјештаја Европске комисије о Босни и Херцеговини за 2015. годину. У оквиру овог акционог плана препоручено је омбудсменима да израде специјални извјештај о положају новинара и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини, а што су омбудсмани и учинили у сарадњи са OEBS-ом уз ангажман експерата.

Цијенећи важност овог ангажмана као дијела остваривања људских права и владавине права у нашој земљи, Удружење/удруга БХ новинари поздравило је објављивање Специјалног извјештаја, те у свом саопштењу за јавност, између осталог, истакло:

Указивање Омбудсмана на веома лош економски положај новинара, повећање насиља, узнемиравања и напада на новинаре, као и изостанак ефикасне заштите основних људских права радника, представљају значајан допринос снажнијем институционалном дјеловању у области заштите слободе медија, права и сигурности новинара. У том су контексту посебно важне препоруке Омбудсмана о могућности дефинисања напада на новинаре као засебно кажњивог дјела у оквиру казених закона о јавном реду и миру у Босни и Херцеговини, те истицање потребе стручног усавршавања судија, тужилаца и полицијских службеника у вези са истрагама и санкционисањем напада на новинаре.

Институција омбудсмана за људска права у оквиру Специјалног извјештаја формулисала је низ препорука упућених највишим законодавним и извршним тијелима у Босни и

⁴⁴ Едукацију су организовали запослени у Омбудсману, Ирма Салчин и Предраг Раосаваљевић, с обзиром на то да је експерт из OSCE-а отказао учешће.

Херцеговини, са циљем побољшања положаја и статуса новинара те заштите њихових основних права у служби информисања јавности, те ће по службеној дужности пратити њихово реализовање.

Вијеће Министара је на својој 116. сједници разматрало Специјални извјештај⁴⁵, те снажно подржало слободу медија и најоштрије осудило нападе на новинаре, а за реализовање препорука проистеклих за Вијеће министара из овог извјештаја задужило Министарство сигурности и правде, као и Министарство за људска права и избјеглице.

Примјер: Вршилац дужности директора Радио станице Купрес се жалио⁴⁶ омбудсманима због честих притисака и пријетњи према запосленицима Радија, а посебно према жалиоцу од стране начелника Општине Купрес. Омбудсмани су издали препоруку, П-117/17, и након достављеног одговора начелника, а послје одговора жалиоца да након наше препоруке више није било притисака и пријетњи, омбудсмани су затворили предмет. Међутим, крајем једанаестог мјесеца 2017. године в. д. директора се опет обраћа омбудсманима и пријављује пријетње и политичке притиске, те се поновно отвара предмет и поново пише начелнику.

Начелник је доставио одговор у којем наводи да је (цитирамо дословно): „*Институција општинског начелника главна извршна власт у јединици локалне самоуправе. Ако је Општинско вијеће оснивач Радио Купреса, ако је дотични господин в. д. директор 4 године и неколико мјесеци, како је то по закону могуће. Друго, општински начелник заказује састанак са свим равнатељима-директорима коме је Општина оснивач дотични в.д. директор одлази у Владу ХБЖ и каже да је он регионални радио. Треће, ако је скупштина јавних предузећа разријешена тј. није јој усвојен извјештај на Општинско вијеће аутоматски престаје рад и Скупштине и Надзорни одбор и управних вијећа. Дотични господин је у функцији политике која га је ту и ставила за в.д. директора и никад није још схватио да је нова већина у вијећу и нови начелник који не долази из реда ХДЗ Босне и Херцеговине. Што се мене лично тиче, не желим више трошити ријечи са дотичним господином нити се више желим правдати. Ви радите како вама закон налаже, а ја по овом питању ни једну тачку не желим писати“.*

Према посљедњим информацијама достављеним омбудсманима од жалиоца, Управно вијеће је смијенило жалиоца. Код Институције омбудсмана је регистрован нови предмет број Ж-ЛИ-05-397/17. Дана 28. 12. 2017. године (у вези са предметом број 109/17) Општинско вијеће Купрес обавијештено је о неизвршавању препоруке.

4.3. Право на имовину

У извјештајном раздобљу омбудсмани су запримили 170 жалби због повреде имовинских права грађана. Предмети имовинскоправне природе који су били и/или су разматрани у Институцији омбудсмана, које карактерише кршење стандарда члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију о људским правима односе се на: непримјерену дужину поступка гдје се у појединим случајевима и по више година одлуке тијела управе не доносе;

⁴⁵ По позиву Вијећа министара омбудсманима, омбудсман Нивес Јукић презентovala је Извјештај о положају и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини.

⁴⁶ Ж-ЛИ-05-109/07

непримјерене захтјеве управе за достављањем додатне документације због чега се грађани излажу беспотребном трошку; кршење процесних и материјалних закона; пристрасности у доношењу одлука; непримјерено понашање поступајућег службеника у предмету; незаказивање рочишта; избјегавање рјешавања предмета у меритуму и на основу стања у спису; кршења одредаба о праву на правни лијек; неефикасне реакције инспекцијских служби; непоступања по представкама грађана и др. Примјери оваквог поступања нарочито су видљиви у предметима из области стамбене политике, премјера и катастра некретнина, изградње некретнина, легализације, бесправне градње, надоградње, остваривања права служности, права приступа јавном путу, узурпације власништва.

Омбудсмани и даље зазимају жалбе које су у вези са Анексом VII⁴⁷ из разлога што стране потписнице ни након толико година нису на својим територијама у пуном капацитету *"обезбиједиле политичке, економске и социјалне услове који ће придонијети добровољном повратку и складној реинтеграцији избјеглица и расељених лица"*. Наиме, обнова и реконструкција не даје резултате на начин да је то питање већ требало бити ријешено. И даље су у Босни и Херцеговини присутни колективни центри у којима је збринут одређени број интерно расељених лица.

Запажена је појава *"интерно расељених у општини пријератног пребивалишта"*, у вези са којом појавом су омбудсмани Босне и Херцеговине запримали жалбе. Једна од таквих жалби односи се на општину Ново Сарајево. Жалиоци од 1996. године покушавају ријешити питање обнове станова на којима имају станарско право. Рјешењима Управе за стамбена питања Кантона Сарајево, потврђено је станарско право подносиоца жалбе, који дуги низ година упућују жалбе на адресе институција у Босни и Херцеговини надлежних за питање повратка, а све у циљу отклањања штетних последица проузрокованих неимплементацијом Анекса VII. Покушавају путем разних договора са представницима Општине Ново Сарајево ријешити свој статус расељеног лица, било на начин обнове пријератне некретнине, давањем замјенског стана, изградње нове некретнине на другом мјесту. Сви покушаји договора и рјешавања њихових проблема нису резултирали позитивним исходом. Омбудсмани су у вези са жалбама донијели препоруке број: П-2/15, П-87/15.

Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Институција омбудсмана) у вези са проблематиком повреде Анекса VII *Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини*, члана 6 *Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода* те члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију запримила је и жалбе⁴⁸, подносиоци жалбе одговорном страном означили су Општину Ново Сарајево. У вези са жалбама Институција омбудсмана упутила је препоруку⁴⁹ и од Парламента Федерације Босне и Херцеговине затражено је да приоритетно предузме мјере ради што скоријег усвајања Закона о допунама Закона о расељеним лицима и повратницима у Федерацији Босне и Херцеговине и избјеглицама из Босне и Херцеговине. Представнички дом Парламента Федерације Босне и Херцеговине, доставио је Влади Федерације Босне и Херцеговине и Одбору за просторно уређење, стамбено-комуналну политику, екологију и туризам Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине, Иницијативу за усвајање Закона о допунама Закона о расељеним лицима и повратницима у Федерацији Босне и Херцеговине и избјеглицама из Босне и Херцеговине,

⁴⁷ Ж-СА-05-208/14, Ж-СА-05-88/17, Ж-СА-05-59/17, Ж-СА-05-632/14, Ж-СА-05-166/15.

⁴⁸ Ж-СА-05-1331/14, Ж-СА-04-1127/14, Ж-СА-05-78/11.

⁴⁹ П-87/15

а коју је поднијела Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине под бројем: Ж-СА-05-1331/14 од 26. 3. 2015. године. Влада Федерације Босне и Херцеговине у вези са достављеним актом донијела је одлуку под називом “Изјашњење”, акт: В. број: 1326/2015 од 1. октобра 2015. године. Наведеним актом Влада Федерације Босне и Херцеговине подржава Иницијативу за усвајање Закона о допуни Закона о расељеним лицима и повратницима у Федерацији Босне и Херцеговине и избјеглицама из Босне и Херцеговине („Сл. новине Федерације Босне и Херцеговине” број: 15/05). Даље, Влада Федерације Босне и Херцеговине сматра приједлог Закона о допунама Закона који је сачинила Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине оправданим и сагласна је да се исти да у даљу процедуру за усвајање.

Примјер: Омбудсмани су дана 27. 7. 2015. године запримили жалбу⁵⁰ у којој је подносиатељка одговорном страном означила Општину Нови Град Сарајево. У жалби подносиатељка наводи да живи на подручју ове општине, у Улици Раденка Абазовића бр. 1, да је њен приватни посјед угрожен од 2012. године на начин да се земља око њене куће свакодневно урушава, да су јој огољене водоводне цијеви, да током зимских периода долази до њиховог пуцања, да се испод њене куће налазе огромне количине воде, да је услед таквог стања испод куће настала провалија која није заштићена ни на који начин, да одроњавање земље траје. Како наводи, више пута обраћала се надлежним Општине Нови Град Сарајево. Међутим, законом прописане активности од стране Општине нису предузимане. У циљу провјере навода жалбе подносиатељке, дана 29. 7. 2015. године, 8. 4. 2016. године и 27. 1. 2017. године, затражили смо изјашњење Општине Нови Град Сарајево. До дана доношења препоруке у предмету жалбе, омбудсмани нису запримили одговор те су позвали Општинско вијеће Општине Нови Град Сарајево да у оквирима своје надлежности донесе одлуку везано за извршење препоруке⁵¹. Општина Нови Град обавијестила је омбудсмане и подносиатељку жалбе да је препорука испоштована.

Примјер: Омбудсмани су дана 6. 6. 2016. године запримили жалбу⁵² због неразумно дугог трајања управног поступка у предмету враћања стана у посјед. Одговорна страна је Управа за стамбена питања Кантона Сарајево. Омбудсмани су провели поступак и донијели препоруку⁵³. Од момента подношења иницијалног захтјева до данас, управни поступак, укључујући и ванредни правни лијек (захтјев за ванредно преиспитивање одлуке), о којем је одлучивао Врховни суд Федерације Босне и Херцеговине, траје укупно 15 година, што свакако указује на озбиљне недостатке у систему. Тек је дана 10. 5. 2017. године у поновном поступку Управа за стамбена питања донијела рјешење.⁵⁴ Без обзира на то колико је пута предмет враћан на поновно одлучивање, поступак се за потребе процјене дужине његовог трајања посматра као једна цјелина, те повреда права наступа након другог укидања.⁵⁵

⁵⁰ Ж-СА-05-699/15

⁵¹ П-53/17

⁵² Ж-СА-05-592/16

⁵³ П-153/17

⁵⁴ И Уставни суд Босне и Херцеговине је у Одлуци по Апелацији број: АП-2211/07 заузео став да стално враћање одлуке на поновно суђење може показати да постоје озбиљни недостаци у организацији судског система. Европски суд за људска права је, такође, заузео став да одређена поступања државних тијела доводе до кршења права на суђење у разумном року.

⁵⁵ Прелевић-Горјанц, Т., *Право на суђење у разумном року*, Сарајево, 2009. година, стр. 36.

Примјер: Жалилац⁵⁶ је повратник на подручју Бање Луке, и тврди да је жртва дискриминације јер су на његовој имовини изграђени бесправни објекти, од стране трећих лица. И поред Рјешења Урбанистичко-грађевинског инспектора Града Бања Лука број: 09-362-1855/15 од 22. 8. 2015. године, којим је наређено инвеститору да поруши бесправно изграђен објекат, објекат није уклоњен. Омбудсмани су издали препоруку П-297/17 Градској управи Града Бања Лука да се приступи извршењу рјешења број 09-362-1855/15 од 22. 8. 2015. године, с обзиром на то да нелегално саграђени објекти нису уклоњени са земљишта. Достављен је одговор број: 09-362-924/16 од 6. 12. 2017. године Урбанистичко-грађевинске инспекције, Градске управе Града Бања Лука из ког произлази да препорука омбудсмана није испоштована.

4.4. Управа

У току 2017. године омбудсмани су запримили 427 жалби на рад управе, а издата је 64 препорука. Као и ранијих година, у највећем броју жалби из ове области грађани су указивали на повреду начела управног поступка прописаних Законом о управном поступку Федерације Босне и Херцеговине⁵⁷ и Законом о општем управном поступку Републике Српске⁵⁸, чија примјена је обавезна од стране надлежних управних тијела приликом поступања и одлучивања о управним стварима.

Анализа изјављених жалби показује да, у значајном броју предмета, надлежна тијела управни поступак окончавају тек након интервенције Омбудсмана. Понекад је потребно упутити и већи број писмених ургенција означеним одговорним тијелима како би донијели одлуку у складу са својим законским овлашћењима. У тим предметима се, такође, поставља питање одговорности запослених и овлашћених лица, која врло често својим пасивним ставом проузрокују доношење незаконитих и неправилних одлука, односно поступају на штету грађана, а за то не сnose никакву одговорност, нити посљедице.

Нажалост, знатан број регистрованих предмета показује да у неким случајевима није довољна ни интервенција Омбудсмана да би поступак био окончан. Наиме, поједина тијела управе изражавају упорност у непоштовању људских права и кршењу људских права на начин да по захтјевима грађана не одлучују ни након већег броја интервенција Омбудсмана, односно ни након издате препоруке Омбудсмана, а такво поступање представља кршење одредаба Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине. Обавеза јавне управе у извршавању властитих обавеза према грађанима подразумијева да се што више приближи грађанима, да јамчи побољшање квалитета рада и то тако што ће да води рачуна да одлуке које утичу на права или интересе појединаца буду засноване на закону, да садржај таквих одлука буде у складу са законом, да у свом раду поштују принцип једнаког третмана, да избјегавају дискриминацију базирану на националности, полу, етничком поријеклу, религији, хендикепираности и друго, да се према грађанима понашају услужно, коректно и приступачно, да се одлуке по захтјеву или жалби доносе у разумном року, без одлагања са образложењем и правним темељем одлуке, да одлуке које

⁵⁶ Ж-БЛ-05-595/17 од 22. 12. 2017.

⁵⁷ Закон о управном поступку Федерације Босне и Херцеговине, „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 2/98 и 48/99.

⁵⁸ Закон о општем управном поступку Републике Српске, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 13/02, 50/10 и 87/07.

могу негативно утицати на права или интересе грађана обавезно садрже упутства о правним лијековима.

Жалбе грађана на рад јавне управе односе се на испољавање нељубазности, неодговарајуће радно вријеме, упућивање странака од једног до другог тијела, претјерани формализам, неефикасности у раду, на кршење процесних одредаба којим је регулисан управни поступак. У жалбама грађани исказују незадовољство чињеницом да се управни поступци, покренути по захтјевима грађана пред тијелима управе, воде супротно начелима Закона о управном поступку, на начин недоношења одлука у законитим роковима, инсистирањем на достави великог броја непотребне документације, шутње администрације, кршења начела пружања помоћи неугој странци, недоношењем одлука по жалби, дуготрајним поступцима одлучивања у другом степену, честим и по неколико пута (*принцип пингпонг лоптице*), враћања предмета првостепеним тијелима на поновно одлучивање, погрешној примјени материјалних закона.

Правна заштита од “*шутње администрације*” законом је уређена. Анализа жалби за примљених у Институцији омбудсмана у којима као кршиоце права грађани означавају администрацију, указује на то да се они ћуте неједнаки пред законом, да не могу да остваре праведну расправу у разумном року, да услед спорости администрације отежано остварују право на имовину, дом, једнак приступ јавним службама, право на рад и друга права. У конкретним случајевима у поступцима истраге, који се проводе на основу жалби или *ex officio* омбудсмани запримају одговоре, изјашњења, углавном у правовременом року. Међутим, та сарадња у већем броју случајева своди се на пуку форму, поштовања процедура прописаних Законом о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине и Правила поступка Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине, што ни на који начин не доприноси ефикасној заштити људских права и основних слобода, нити генерално доприноси отклањању повреде.

Примјер: Подносиатељка жалбе⁵⁹ се обратила Институцији омбудсмана јер јој је од 2014. године онемогућен приступ кући због постављања ограда од стране комшије. Урбанистичко-грађевинска инспекција општине Теслић је дана 18. 9. 2014. године донијела рјешење број: 09-362-143/14 којим је наређено рушење ограда. Међутим, другостепени орган доноси рјешење број: 15.03-362-188/14 од 25. 2. 2015. године којим поништава рјешење Урбанистичко-грађевинске инспекције и предмет враћа првостепеном органу на поновни поступак. Подносиатељка жалбе наводи да није поступљено по другостепеном рјешењу те да ограда и даље онемогућава несметан прилаз кући. Урбанистичко-грађевински инспектор је доставио одговор Институцији омбудсмана у којем се наводи да због одсутности, боловања предмет именоване није окончан. Омбудсмани су издали препоруку Општини Теслић да предузму све мјере како би се успоставило несметано функционисање Општинске управе – Одјељења за инспекцијске послове са комуналном полицијом, Урбанистичко-грађевинске инспекције. Даном 9. 8. 2017. године омбудсмани су запримили одговор на препоруку из којег произлази да су предузете неопходне мјере у циљу несметаног функционисања општинске управе и радње у циљу рјешавања предмета подносиатељке жалбе. позитивног исхода рјешавања предмета подносиатељке жалбе.

⁵⁹ Ж-БЛ-05-289/17

Примјер: Жалба⁶⁰ на Општину Кнежево и Министарство управе и локалне самоуправе Републике Српске односи се на накнаду за претрпљену штету на кући у мјесту Јаворани, општина Кнежево, која је настала од јаког вјетра. Жалилац наводи да је Комисија, увидом на лицу мјеста, констатовала да је штета узрокована елементарном непогодом. Одговор Општине Кнежево је да нису предвиђена средства за санацију штета насталих усљед елементарних непогода у буџету. Омбудсмани су дана 4. 9. 2017. године Општини Кнежево и Министарству издали препоруку број: П-231/17 да се у прорачуну планирају средства за санацију штета насталих усљед елементарних непогода и да се жалиоцу исплати штета настала на његовом објекту. Није одговорено на препоруку.

Примјер: Омбудсмани су 7. 4. 2017. године запримили жалбу⁶¹ у којој је одговорном страном подносиоца жалбе означила Општину Центар Сарајево. Наводи жалбе указују на могуће повреде права на дом. Наиме, истиче да станује у Улици Јукићева 45, да је зграда изграђена 1957. године, да има два улаза и осам станова. Према наводима жалбе подносиоца, зграда је у веома лошем грађевинском стању, попуцала је, тоне, пријети клизиште... Усљед таквог стања зграде станари имају бојазан за свој живот и сигурност. Како наводи, од 2004. године обраћају се на „разне адресе“, тражећи помоћ у рјешавању ових проблема. До дана подношења жалбе омбудсменима, према наводима жалбе подносиоца, нису предузете активности на изналажењу адекватног рјешења. У циљу провјере навода жалбе дана 13. 4. 2017. године омбудсмани су затражили изјашњење општинског начелника Општине Центар Сарајево. С обзиром на то да тражено изјашњење није запримљено у за то предвиђеном року, омбудсмани су дана 10. 8. 2017. године Општини Центар Сарајево упутили препоруку број П-130/17, којом је препоручено да се одмах по примању препоруке успостави сарадња с омбудсменима. Препорука је испоштована.

Примјер: Даном 3. 7. 2015. године омбудсмани су запримили жалбу⁶² у којој подносилац наводи да је настањен у Бугојну, у Улици Шумеље број 3/3, да је то „слијепа улица“ у дужини око 130 м, да је у њој отворена занатска радња, да се свакодневно врши утовар и истовар робе, усљед чега настане закрчење улице сваки дан по 3 (три) сата. Ради напријед наведеног, подносилац жалбе онемогућен је у прилазу својој имовини. Даље у жалби истиче да се више пута обраћао општинском начелнику, Јавном предузећу за стамбено-комуналне дјелатности и локалне путеве Бугојно, Полицијској станици Бугојно, али без успјеха. У прилогу жалбе подносилац је, између остале документације, доставио фотографије којим доказује наводе жалбе (доказни материјал). Одговорном страном подносилац жалбе означио је Општину Бугојно, општинског начелника. Наводи жалбе подносиоца разматрани су у оквирима Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине те члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У конкретној правној ствари донесена препорука П-98/17 омбудсмана није испоштована.

⁶⁰ Ж-БЛ-05-156/17

⁶¹ Ж-СА-05-346/17

⁶² Ж-СА-05-637/15

4.5. Инспекције

У извјештајном периоду омбудсмани су запримили 62 жалбе које су се односиле на непоступање инспекцијских тијела по пријавама грађана, неправовремено вршење инспекцијског надзора, непредузимање законских радњи, изостанак правоваљаног дјеловања због мањка кадрова, итд. Из достављених жалби може се извести закључак да инспектори само констатују повреду права, односно донесу рјешење којим се утврди пропуст, наложи одређену мјеру и ту се обично завршава рад инспекције. А Законом о инспекцијама предвиђено је и праћење изречених мјера у рјешењу, принудно извршење, новчана казна, забрана обављања дјелатности, све у циљу извршења издатог рјешења. Међутим, већином се рад инспектора завршава доношењем рјешења. Омбудсмани истичу да само доношење рјешења, чије се извршење неће пратити, нити предузети све мјере предвиђене законом, не представља адекватну заштиту права подносиоца жалбе, чиме се са правом доводи у питање сама сврха инспекције. Неизвршење рјешења која су постала извршна представља незаконито и неефикасно поступање тијела управе који у правном систему ствара правну несигурност а код грађана оправдану сумњу у непристраност тијела управе и његових запослених. Једна од основних карактеристика јавне власти јесте ауторитет који се гради и обезбјеђивањем пуног поштовања извршних одлука примјеном доступних правних института, укључујући и мјере принуде. Такође, како доље наведени примјер показује, једно од правдања надлежних тијела због неизвршења рјешења инспекције јесте непостојање грађевинског инспектора и службе за рушење. Овакав одговор ни у ком случају не би смио бити оправдање, јер грађани нису одговорни за пропусте организације надлежних тијела. Добра управа захтијева активан и ангажован став око предузимања свих потребних радњи ради остваривања права грађана.

Примјер: Подносилац жалбе⁶³ одговорном страном означио је Општину Бужим због надоградње гараже чиме се, како наводи, заграђује његово двориште. Из достављене документације произлази да је Кантонална управа за инспекцијске послове Бихаћ дана 15. 8. 2016. године донијела рјешење којим се наређује власнику гараже да уклони бесправно изграђени помоћни објекат и успостави првобитно стање на терену, уколико у том периоду не прибави одобрење за изграђени помоћни објекат. Након примања жалбе, омбудсмани су се обратили Кантоналној инспекцији која је у свом одговору навела да „спровођење наведеног рјешења није могуће јер Општина Бужим нема нити грађевинског инспектора, као ни службу за рушење“.

Омбудсмани су дана 6. 3. 2017. године издали препоруку број: П-56/17 Општини Бужим да предузму све мјере из своје надлежности како би се формирале службе за рушење и извршило рјешење Кантоналне управе за инспекцијске послове Бихаћ од 15. 8. 2016. године. Општина Бужим је дана 6. 7. 2017. године доставила одговор у којем се наводи да је завршен поступак избора грађевинског и комуналног инспектора, те да је рјешењем постављен грађевински и комунални инспектор Општине Бужим дана 20. 5. 2017. године, и именованом достављен на надлежно поступање предмет подносиоца жалбе, чиме је препорука Омбудсмана испоштована.

Омбудсманима се и даље подносе жалбе у предметима у којима инспекција донесе рјешење о рушењу нелегално изграђеног објекта, али се исто не изврши јер инвеститор

⁶³ Ж-БЛ-05-496/16

поднесе захтјев за легализацију о којем се, опет, не одлучи у законском року. Тако се странка доводи у незавидну ситуацију одуговлачења и доношења коначне одлуке у поступку легализације и извршења рјешења о рушењу, што повећава правну несигурност.

Примјер: Подносилац жалбе⁶⁴ обратио се жалбом на рад Одјељења за просторно уређење Општине Градишка. У жалби се наводи да је: „Власник стана у Ул. Видовданска 28, 1. спрат, Градишка. У приземљу су станови који су претворени у пословне просторе и отворени су угоститељски објекти. До проблема је дошло кад су угоститељски објекти чији су власници направили љетно-зимски затворени врт на јавној површини затворили улаз из Видовданске улице у зграду и онемогућили приступ стану.“

Омбудсмани Босне и Херцеговине су дана 5. 6. 2017. године издали препоруку Одјељењу за просторно уређење Општине Градишка да предузму све потребне мјере ради окончања поступка легализације. Одјељење је доставило одговор у којем се наводи да је именована 30. 12. 2016. године поднијела захтјев за легализацију, да је дана 29. 5. 2017. године тражено да захтјев допуни, те како није поступљено по наведеном, донесен је закључак којим је захтјев одбачен као непотпун, чиме је препорука Институције испоштована.

Разматрајући предмете, као и изјашњења одговорних лица, омбудсмани су дошли до закључка да би било потребно сачинити свеобухватну анализу стања у области инспекцијског надзора, пренспитати кадровску оспособљеност инспекцијских тијела, те организовати додатне едукације истих у циљу законитог и ефикасног дјеловања. Омбудсмани упозоравају да неправовремено и недјелотворно поступање инспекцијских тијела може произвести несагледиве посљедице не само у смислу повреде права на правну заштиту, него и повреду имовинских права грађана.

Такав је случај код непоступања по пријавама због нелегалне градње стамбених и пословних објеката. Током времена у којем нису предузете законите радње окончавају се извођачки радови на објектима, њихови власници покрећу поступке легализације истих, који могу трајати и више година због слабости административног апарата, но без обзира на исход, принцип законитости и ефикасности у раду тијела управе доведен је у питање.

4.6. Статусна питања грађана

И ове године, као и ранијих, омбудсмани су поступали по жалбама у вези са статусним питањима грађана која се најчешће односе на проблеме приликом уписа личних података грађана у одговарајуће матичне књиге, а везано за чињенице о рођењу, држављанству, склапању брака, смрти, те издавања јавних исправа. Проблеми које су омбудсмани запазили приликом остваривања основних статусних права грађана тичу се неорганизованости тијела управе, пребацивања надлежности са једног на друго тијело при чему је странка једина која трпи посљедице. Уколико грађани не испуњавају услове прописане позитивним законодавством Босне и Херцеговине за остваривање неког права, потребно је да их овлашћена службена лица адекватно и правилно упуте да ли и на који начин могу да поједино право остваре. О упућеном захтјеву грађана обавезно је да донесу одлуку у писменој форми у законом прописаним роковима како би, уколико су

⁶⁴ Ж-БЛ-05-115/17

незадовољни овом одлуком, грађани имали могућност коришћења правног лијека кроз законите поступке.

Примјер: Подносилац жалбе⁶⁵ обратио се жалбом у којој је одговорном страном означио Град Бихаћ, Службу за општу управу и мјесну самоуправу. Подносилац жалбе је истакао да је изгубио личну карту крајем децембра 2016. године на подручју града Бања Лука. Иако је уредно пријавио губитак и поднио захтјев за издавање нове личне карте, уз који је приложио увјерење о држављанству, од стране ЦЈБ Бања Лука је обавијештен да је “извршеном провјером у Матичном уреду Града Бихаћ утврђено да није извршен упис у матичну књигу држављана”. Матични уред Града Бихаћ је обавијестио именованог да је потребно да се обрати поновно ради уписа у матичну књигу држављана. Након што је доставио комплетну документацију, Матични уред Града Бихаћ је обавијестио именованог да нису надлежни, те да је потребно да се обрати Матичном уреду Града Бања Лука. Током поступка истраживања именовани је ријешио настали проблем, утврђено је да је надлежан Матични уред Града Бања Лука, којем се и обратио. Међутим, омбудсмани су у наведеном предмету утврдили низ неправилности од стране Матичног уреда Града Бихаћ. Прије свега, да је подносилац жалбе без своје кривице ван система држављана, а када се и обратио ради поновног уписа, није се знало које тијело је надлежно. Омбудсмани су у наведеном предмету утврдили кршење основних начела управног поступка, те дана 5. 7. 2017. године граду Бихаћ издали препоруку да се предузму потребне мјере како би се у будућим сличним примјерима поступало у најбољем интересу странака, првенствено у циљу што бржег рјешавања основних статусних питања грађана.

Примјер: Омбудсмани су дана 1. 2. 2016. године запримили жалбу⁶⁶, у којој подносиатељка наводи да Министарство унутрашњих/унутарњих послова Кантона Сарајево током процедуре издавања личних карата од подносиоца захтијева, између остале документације, и земљишно-књижни извадак. Даље, у вези с тим поставља питање шта са подносиоцима захтјева који не посједују никакву имовину. Даном 3. 2. 2016. године од Федералног министарства унутрашњих/унутарњих послова затражено је изјашњење. На затражено изјашњење од 3. 2. 2016. године достављеном одговору, акт број: 01-03-13-6-196 од 8. 2. 2016. године наводи се да ово Министарство није надлежно за питања из Закона о личној карти држављана Босне и Херцеговине и Закона о пребивалишту и боравишту држављана Босне и Херцеговине, те да надзор над провођењем наведених закона врши Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине. Даном 24. 2. 2017. године омбудсмани су затражили изјашњење Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине. Одговор је запримљен даном 7. 3. 2017. године, акт број: 06-30-333/17, а достављен је и подносиатељки жалбе. Имајући у виду садржај одговора Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине, омбудсмани су одлучили да затворе предмет јер је подносиатељка остварила заштиту својих права на начин да је у вези са њеним упитом достављен одговор Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине у којем су наведене одредбе законске регулативе којим су уређена питања на која се односи упит подносиатељке жалбе.

⁶⁵ Ж-БЛ-144/17

⁶⁶ Ж-СА-05-116/16

Примјер: Подносилац жалбе⁶⁷ се обратио омбудсменима дана 2. 2. 2017. године из разлога што је Полицијској управи Бијељина поднио захтјев за издавање личне карте (због губитка претходне), наводећи у жалби да о његовом захтјеву није одлучено. Након обраћања омбудсменима, Полицијска управа Бијељина је дана 23. 5. 2017. године доставила одговор у којем се наводи да је упућена провјера приложених докумената МУП-у Републике Српске, Управи за правне и кадровске послове Бања Лука, те да је након извршених провјера именованом издат документ.

Омбудсмани наглашавају да је обавеза свих тијела која воде различите евиденције на основу којих грађанима издају јавне исправе (увјерења и изводе), да исте издају са тачним и потпуним подацима, како би их грађани као субјекти права могли користити у правном систему. У случају да јавне исправе садрже било какве грешке потребно је да исте отклоне самоиницијативно, ефикасно, ажурно и без наметања додатних новчаних трошкова. Наиме, поступања по жалбама показују да се у одређеном броју предмета ове грешке отклањају тек након обраћања грађана Институцији и интервенције омбудсмана

4.7. Полиција

Омбудсмани сматрају да је за функционисање сваког друштва значајна професионална, оспособљена и дјелотворна полиција. Осим материјалних предуслова, за квалитетан рад полиције свакако јесу важни и квалитетни људски потенцијали.

Током 2017. године запримљено је 132 жалби на рад полиције, а издато је девет препорука које указују на то да припадници полиције излазе из оквира законских овлашћења, да систем унутрашње контроле поступања полицијских службеника најчешће има формалну улогу, те да не постоји адекватан и независан механизам контроле рада полицијских тијела. У својим обраћањима грађани су исказали неповјерење у механизме унутрашње контроле који се односе на поступања полицијских службеника. Проведене поступке грађани сматрају необјективним и неефикасним. У највећем броју случајева притужбе грађана на поступање полицијских службеника су оцијењене неоснованим, а подносиоци се обавјештавају о проведеној унутрашњој истрази актом на који није могуће уложити правни лијек. Као и претходних година, полицијске станице су у вези са предметом који су регистровани у Институцији, у остављеном року, достављале детаљне и образложене одговоре. Правило је да се након првог акта упућеног полицијским станицама, предмет и ријеша. Такође, службеници полицијских станица често и телефонским путем контактирају омбудсмана уколико је потребно додатно појашњење.

Примјер: Подносиатељка се обратила жалбом⁶⁸ на рад Полицијске станице Центар, ЦЈБ Бања Лука јер, како наводи, њена обитељи трпи психичко и физичко малтретирање од бивше супруге њеног садашњег супруга. Након примања жалбе, омбудсмани су се обратили наведеној полицијској станици која је дана 18. 8. 2017. године доставила одговор у којем се наводи да је ова полицијска станица поднијела Окружном тужилаштву Бања Лука извјештај о почињеном кривичном дјелу „Угрожавање сигурности“ из члана 169 став

⁶⁷ Ж-БЛ-05-315/17

⁶⁸ Ж-БЛ-05-500/17

1 КЗ Републике Српске, дана 12. 7. 2017. године. Дана 7. 8. 2017. године под бројем КУ-946/17 поднесен је извјештај Окружном јавном тужилаштву Бања Лука о почињеном кривичном дјелу „Насиље у породици и породичној заједници“ из члана 190 став 1 КЗ Републике Српске против лица на које се жалила подносиатељка жалбе. Наведени одговор достављен је подносиатељки жалбе дана 21. 8. 2017. године, након чега је (30. 8. 2017) подносиатељка жалбе доставила акт омбудсменима, и захвалила на свим предузетим радњама јер је интервенцијом Институције успјешно и у њену корист ријешено неколико озбиљних питања.

Примјер: Подносилац се обратио жалбом⁶⁹ на рад Министарству унутрашњих послова Зеничко-добојског кантона. Дана 14. 11. 2016. године подносилац жалбе је поднио притужбу на рад полицијског службеника због евентуалне повреде службене дужности и прекорачења овлашћења од стране непознатог службеника Министарству унутрашњих послова Зеничко-добојског кантона. Наконведеног истражног поступка дана 9. 1. 2017. године Институцији омбудсмана достављен је поднесак подносиоца жалбе, у којем се наводи да је након подношења жалбачеве притужбе, Јединица за професионалне стандарде организовала састанак са комесаром полиције МУП ЗДК, те пријављеним полицајцем. Усмено су изјавили да су утврдили и без провођења цјелокупног поступка да су учињени пропусти у поступању предметног полицајца. Комесар полиције и поступајући полицајац упутили су жалбоцу усмено извињење због наведених пропусти.

У 2017. години запримљен је и значајан број жалби у којима су полицијски службеници жалбоци, те се омбудсменима обраћају због повреде права из радног односа,⁷⁰ неоснованог вођења дисциплинских поступака⁷¹, одузимања чина⁷², дискриминације, односно, мобинга на радном мјесту, начина обрачунавања посебног стажа, коришћења неплаћеног одсуства, итд. Током извјештајног периода запримљено је више жалби полицијских службеника због мобинга на радном мјесту.⁷³

Омбудсмани сматрају да је потребно преиспитати независност унутрашње контроле рада полицијских службеника, те осигурати двостепеност у поступцима вођеним по притужбама грађана на поступање полицијских службеника.

Резултати извјештаја Центра за сигурносне студије (ЦСС) „Процјена интегритета полиције у Босни и Херцеговини за 2017” указују на то да постоји неколико кључних слабости када је у питању независност самих јединица унутрашње контроле, до слабе кадровске попуњености ових јединица и динамике њиховог рада која још увијек није на задовољавајућем нивоу. Даље, у извјештају се наводи да нормативноправни оквир, али и пракса, још увијек не обезбјеђују потребан интегритет полиције у Босни и Херцеговини, да је запажен пад повјерења босанскохерцеговачке јавности у полицију, и да је на најнижем нивоу у последње три године.

⁶⁹ Ж-СА-05-1131/16

⁷⁰ Ж-БР-05-184/15, у вези с тим Препорука број: 206/16.

⁷¹ Ж-БР-04-60/16

⁷² Ж-БР-04-61/16

⁷³ Ж-БЛ-06-69/16, Ж-БЛ-06-79/16 и Ж-БР-06-42/16

4.8. Владина и министарска именовања

У извјештајном периоду омбудсмани су запримили 105 жалби које се односе на повреде одредаба Закона о министарским именовањима, именовањима Вијећа министара и другим именовањима Босне и Херцеговине, Закона о министарским, владиним и другим именовањима Федерације Босне и Херцеговине и Закона о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске. Издато је 16 препорука. Жалбени наводи односе се на повреду основних принципа приликом провођења поступака именовања и разрјешења чланова управних и надзорних одбора у јавним предузећима и установама⁷⁴, изостанка објективних критеријума и нетранспарентности у поступку одлучивања⁷⁵, повреде одредаба Закона о сукобу интереса у институцијама и тијелима власти током именовања⁷⁶, непоступања по одредбама позитивног законодавства које прописују поступак по приговору на одлуке о именовању⁷⁷, итд.

Од изузетне је важности успостављање објективних критеријума који ће бити примијењени у поступку оцјене и избора кандидата на одређену позицију, а са друге стране и безусловно поштовање позитивног законодавства, као и подзаконских аката јавних предузећа и установа којима је регулисана неспојивост обављања одређених функција и сукоб интереса⁷⁸. Закон о сукобу интереса у институцијама власти у Босни и Херцеговини⁷⁹, Закон о сукобу интереса у тијелима власти у Федерацији Босне и Херцеговине⁸⁰, Закон о спречавању сукоба интереса у тијелима власти Републике Српске⁸¹ и Закон о сукобу интереса у институцијама Брчко дистрикта Босне и Херцеговине⁸² усвојени су у сврху спречавања сукоба интереса и њима се уређују посебне обавезе изабраних дужносника, носилаца извршних функција, савјетника у тијелима власти на нивоу државе, ентитета, односно Дистрикта у вршењу јавне функције. Сукоб интереса постоји у ситуацијама у којима изабрани дужносници, носиоци извршних функција и савјетници имају приватни интерес који утиче или може утицати на законитост, отвореност, објективност и непристраност у вршењу јавне функције.

Током поступања по запримљеним жалбама примијењена је појава да након именовања чланова управних и надзорних одбора у јавним предузећима и установама долази до мултипликовања функција и концентрације овлашћења у једној особи, што неизоставно

⁷⁴ Ж-МО-05-4/17 и Ж-МО-05-3/17

⁷⁵ Ж-ЛИ-05-309/17

⁷⁶ Ж-СА-05-641/16, Ж-ЛИ-05-347/16, Ж-СА-05-2/17, Ж-СА-05-5/17 и Ж-СА-05-7/17

⁷⁷ Ж-БЛ-05-199/17

⁷⁸ Омбудсменица за људска права Босне и Херцеговине обратила се подносиоца жалбе приговором⁷⁸ на избор и именовање директора Кантоналног стамбеног фонда Сарајево. Оповргава законитост проведеног поступка на позицију директора Кантоналног стамбеног фонда Сарајево, истичући да кандидат, именован Рјешењем Владе Кантона Сарајево⁷⁸, не испуњава прописане услове за обављање наведене функције. Жалитељка наводи да је Јавним огласом постављен услов да кандидат "није на било којој функцији у политичкој странци", а у складу с одредбама Закона о министарским, владиним и другим именовањима Федерације Босне и Херцеговине који у члану 5 прописује да "било које лице које је на функцији у политичкој странци не може бити коначно именовано". Омбудсмени налазе спорним начин доказивања чиненице обављања "функције у политичкој странци" а у вези са чланом 5 Закона о министарским, владиним и другим именовањима Федерације Босне и Херцеговине, и постављају питање релевантности и тачности података изјављених у сврху употпуњавања документације неопходне за учешће на јавном огласу.

⁷⁹ Закон о сукобу интереса у институцијама власти Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 13/02, 16/02, 14/03, 12/04, 63/08, 18/12, 87/13, 41/16). Закон о сукобу интереса у тијелима власти Федерације Босне и Херцеговине, „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број 70/08).

⁸⁰ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број 70/08.

⁸¹ Закон о спречавању сукоба интереса у тијелима власти у тијелима Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 73/08, 52/14).

⁸² Закон о сукобу интереса у институцијама Брчко дистрикта Босне и Херцеговине („Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“, бр. 03/00, 43/08, 47/08).

води ка „приватизацији“ одређених функција и бенефиција, те истовремено кршењу принципа добре управе и владавине права.

На основу више обраћања грађана⁸³, као и током рада на појединачним предметима, омбудсмани су запазили да све већи број државних органа приликом расписивања и провођења конкурсних процедура од кандидата који се пријављују траже достављање и оне документације чије је захтијевање у супротности са важећим законским прописима (нпр. увјерење о некажњавању, увјерење о здравственој способности, извод из матичне књиге рођених на старије од шест мјесеци, овјерена фотокопија личне карте и др.). У вези с тим омбудсмани су упутили акт број: ОИ-К-БЛ-355/17 од 20. 9. 2017. године агенцијама за државну службу Босне и Херцеговине, Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине, Влади Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине те Брчко дистрикта Босне и Херцеговине. Наведеним актом омбудсмани скрећу пажњу на то да испуњавање општих и посебних услова сваког јавног конкурса представља како приступни, тако и елиминацијски фактор приликом изборних поступака. Услови се и утврђују управо из разлога како би се приликом оцјене, селекције и избора за одређену позицију на објективан начин утврдила квалификованост пријављених кандидата. Одступање од прописаних услова представља повреду изборног поступка и права кандидата на законит, непристран и транспарентан избор.

Примјер: Поднесеним жалбама⁸⁴ указује се на неправилности приликом именовања и разрјешења чланова управних вијећа здравствених установа у Херцеговачко-неретванском кантону, гдје је Влада одлуку о разрјешењу претходних чланова управних вијећа у здравственим установама и именовању нових донијела на телефонској сједници, гдје је недостајао и приједлог кантоналног министра. Жалиоци су се жалили јер је Влада на телефонској сједници донијела одлуке о разрјешењу чланова Управног вијећа Јавне установе Дом здравља “Стари Град” Мостар и Јавне установе Кантонална болница “Др Сафет Мујић” Мостар без приједлога за разрјешење од кантоналног министра здравља у складу са чланом 64 Закона о здравственој заштити („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број 46/10). Омбудсмани су наконведеног поступка истраживања због скраћене процедуре разрјешења без напријед наведеног приједлога за разрјешење од кантоналног министра здравља, издали препоруке⁸⁵ Влади Херцеговачко-неретванског кантона, којом су затражили поништавање незаконитих рјешења Владе Херцеговачко-неретванског кантона. Препорука није испоштована.

Примјер: Институција је запримила приговор⁸⁶ на процедуру избора и именовања предсједника и чланова Управног одбора ЈЗУ Дом здравља Живинице у којем се наводи да је одлука Општинског вијећа о именовању предсједника и чланова Управног одбора ЈЗУ Дом здравља Живинице, број: 10-05-3632/16 од 31. 5. 2016. године донесена на незаконит начин односно да изабрани кандидат не испуњава конкурсом постављени услов “да није члан органа политичке странке” јер је члан Извршног општинског одбора Странке демократске акције Живинице. Омбудсмани су указали на то да је јавним конкурсом за

⁸³ Ж-БЛ-04-475/17, Ж-СА-04-123/16, Ж-БЛ-06-7/16

⁸⁴ Ж-МО-05-3/17, Ж-МО-05-4/17, Ж-МО-05-10/17

⁸⁵ Ж-МО-05-4/17 препорука П-245/17 од 27. 9. 2017. године; Ж-МО-05-3/17 препорука П-244/17 од 27. 9. 2017. године; Ж-МО-05-10/17 препорука 242/17 од 27. 9. 2017. године.

⁸⁶ Ж-СА-05-641/16, препорука П-28/17 од 4. 1. 2017. године.

избор члана Управног одбора ЈЗУ Дом здравља Живинице из реда стручних радника Установе, између осталих, прописан општи услов који сваки кандидат мора испуњавати, а то је „да није изабрани званичник, носилац извршне функције или савјетник у смислу одредаба Закона о сукобу интереса у тијелима власти у Федерације Босне и Херцеговине”, а у складу са одлуком Општинског вијећа о утврђивању критеријума за именовање чланова Управног одбора ЈЗУ Дом здравља Живинице и ЈЗУ Народна аптека Живинице. Омбудсмани су упутили препоруку П-28/17 Општинском вијећу Општине Живинице и ЈЗУ Дом здравља Живинице да пониште одлуку о именовању, која није испоштована.

Примјер: Омбудсмани су дана 12. 12. 2016. године запримили приговор⁸⁷, који се односи на незаконито именовање чланова Надзорног одбора Шумског привредног друштва Херцегбосанске шуме д.о.о. Купрес. Омбудсмани су закључили да је основан приговор, те упутили препоруку Шумском привредном друштву Херцегбосанске шуме д.о.о. Купрес, *да предузме мјере и радње у циљу провјере навода приговора.*

Дана 9. 3. 2017. године запримљен је акт⁸⁸ в. д. директора предузећа којим обавјештава омбудсмане „да је Скупштина ШПД Херцегбосанске шуме д.о.о. Купрес, на сједници одржаној 23. 2. 2017. године, донијела одлуку о престанку мандата Надзорном одбору, чиме је разријешена дужности у надзорном одбору и лица због које је упућен приговор“. Препорука је испоштована.

Примјер: Омбудсмани су запримили приговоре⁸⁹ на рјешење Владе Федерације Босне и Херцеговине.⁹⁰ Жалиоци сматрају незаконитим именовање чланова Управног одбора ЈУ Федералне новинске агенције из реда запосленика, с обзиром на чињеницу да је изабрани главни уредник истовремено члан Управног одбора. Жалиоцима је спорна чињеница да је за именовање и разрјешење главног уредника неопходна сагласност Управног одбора, а именовани се налази и у једној и у другој улози. Упућена је препорука Влади Федерације Босне и Херцеговине да преиспита избор и именовање Управног одбора ЈУ Федералне новинске агенције, те у року од 30 дана достави одговор о поступку и роковима за предузимање мјера на реализовању дате препоруке. Препорука није испоштована.

Примјер: У жалби/приговору⁹¹ одборника СДС-а и НДП-а Скупштине општине Челинац, запримљеном дана 17. 3. 2017. године, наводи се да су приликом провођења Јавног конкурса за избор и именовање директора ЈУ Центар за културу, физичку културу и информисање Челинац, објављеног у „Службеном гласнику Републике Српске“, дана 3.2.2017. године, прекршене одредбе Закона о владиним, министарским и другим именовањима Републике Српске. Омбудсмани су упутили препоруку⁹² Скупштини општине да преиспита поступак именовања директора ЈУ Центар за културу, физичку културу и информисање Челинац, односно да приговор на наведено именовање достави одговорном јавном службенику ради одлучивања, као и копију одговора омбудсманима, а све у циљу провођења поступка у складу са принципима утврђеним Законом о

⁸⁷ Ж-ЛИ-05-347/16, препорука број П-40/17 од 27. 2. 2017. године.

⁸⁸ Акт Шумског господарског друштва „Херцегбосанске шуме“ д.о.о. Купрес број: 01/1-381/17 од 9. 3. 2017. године.

⁸⁹ Ж-СА-05-2/17, Ж-СА-05-5/17 и Ж-СА-05-7/17 препорука П-124/17 од 15. 6. 2017. године.

⁹⁰ Број: 2103/2016 од 2.12.2016. године.

⁹¹ Ж-БЛ-05-199/17 препорука П- 258 /17 од 28. 8. 2017. године.

⁹² П-258/17

министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске. Препорука је испоштована.

Примјер: Жалитељка у жалби⁹³ наводи да је била члан Управног одбора Јавне установе „Бански двор“ Бања Лука, да јој је незаконито престао мандат, као и свим осталим члановима, одлуком Скупштине Града број: 07-013-498/16 од 27. 12. 2016. године. Поступајући по жалби, омбудсмани су дана 21. 7. 2017. године упутили препоруку Скупштини Града Бања Лука: да приликом доношења одлука из своје надлежности поклони дужну пажњу свим аспектима законитости како би се уважили интереси свих заинтересованих страна на које се одлуке односе, а ризик од спорова било које врсте свео на минимум, у складу са налазима из ове препоруке; да у року од 60 дана, рачунајући од дана примања, обавијести омбудсмане о поступцима и роковима за предузимање мјера на реализовању ове препоруке.

Дана 23. 10. 2017. године запримљен је одговор Скупштине Града Бања Лука⁹⁴ у којем се, између осталог, наводи да ће препорука бити прихваћена као генерална смјерница за поступање приликом доношења одлука, у смислу обраћања дужне пажње свим аспектима законитости, о чему ће се водити рачуна. Наводи се, такође, да сви досадашњи чланови Управног одбора, којима мандат истиче у јануару 2018. године, раде у техничком мандату, и за свој рад примају одговарајућу накнаду, усљед чега подносиатељка жалбе није оштећена. Препорука је испоштована.

Примјери: У жалбама⁹⁵ одговорна страна је ЈП Регионална депонија „ДЕП-ОТ“ д.о.о. Бања Лука, због непоштовања принципа из члана 3 Закона о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 41/03).

У једном од предмета је незаконито тражено достављање увјерења о некажњавању, а у другом предмету пријава није разматрана због неиспуњавања услова конкурса, у вези са стручном оспособљеношћу и радним искуством на руководећим радним мјестима. У предметима је издата препорука број: П-315/17.

⁹³ Ж-БЛ-05-254/17, препорука П-162/17 од 8. 8. 2017. године.

⁹⁴ Акт Скупштине Града Бања Лука број 07/1-353-1/17 од 20. 10. 2017. године.

⁹⁵ Ж-БЛ-04-580/17, Ж-БЛ-05-590/17, Ж-БЛ-05-610/17

V ОДЈЕЛ ЗА ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА

Током 2017. године у Институцији је регистровано 755 жалби које се односе на кршења економских, те права из домена социјалне и културне заштите. Ако овај податак упоредимо с 2016. годином, када је запримљено 738 жалби, евидентно је да је повећан број обраћања грађана због повреде ових права за 2,3%. Број запримљених жалби према категорији повреда права: радни односи 337; пензије 167; комуналне услуге 99; социјална заштита 67; здравство 48; образовање 29; екологија и заштита околине 11; и 2 жалбе из области јавних прихода

Издато је 77 препорука, и то:

радни односи 37; образовање 7; екологија и заштита околине 1; комуналне услуге 9; здравство 11; социјална заштита 2; пензије 10.

У поступцима заштите права грађана из ове области, омбудсмани су се кретали у оквирима стандарда заштите људских права садржаних у Међународном пакту о економским, социјалним и културним правима, Европској социјалној повељи (ревидираној), као и оквирима домаћег законодавства.

У том смислу, предузиман је низ активности у циљу заштите права најосјетљивијих и најугроженијих категорија грађана, посебно незапослених и лица с инвалидитетом, пензионера, старих и немоћних лица, лица које траже посао, итд. Спектар заштите права поменутих категорија односи се углавном на неправилности у провођењу конкурсних процедура, повреде права из радног односа, пензијског осигурања, здравственог и социјалног осигурања, минималну егзистенцију, немогућност плаћања комуналних услуга и у складу с тим искључивање домаћинства са водоводне и електромреже супротно међународним стандардима, итд.

Незапосленост је попримила велике размјере у Босни и Херцеговини, а грађани у контакту са омбудсменима често истичу да су дискриминисани приликом пријема у радни однос по расписаним конкурсима, да немају једнаке могућности добити посао те да су често расписани конкурси намјештени. Свјесни своје беспомоћности, а у жељи да себи и члановима своје породице осигурају егзистенцију, грађани Босне и Херцеговине, неријетко и цијеле породице, принуђени су напуштати своје домове и одлазити на рад у друге земље.

5.1. Право на рад

Као жалбене разлоге грађани најчешће истичу неправилности у провођењу конкурсних процедура, неуплаћивање доприноса за пензијско и здравствено осигурање, слабости у систему заштите на раду, спорост надлежних тијела у поступцима остваривања права из радног односа, те дуготрајно вођење стечајних поступака након којих не остваре своја права.

С обзиром на то да право на рад подразумијева право на једнак приступ раду, те обавезу државе да предузме конкретне мјере и радње како би грађанима омогућила остваривање овог права, ипак је примјетан велики број жалби које се односе на повреде конкурсних процедура.

Примјер: Жалилац⁹⁶ истиче неправилности у поступку пријема у радни однос домара у Мјешовиту средњу школу Доњи Вакуф. Како заштиту права није остварио код надлежних тијела школе, поднио је жалбу Министарству за образовање Средњобосанског кантона. По поднесеној жалби, Кантонални инспекторат је извршио надзор и донио рјешење о поништењу одлуке о пријему домара, усклађивању Правилника о раду школе са Критеријумима за бодовање кандидата и расписивању новог конкурса.

Примјер: Жалитељка у предмету⁹⁷ упућује на неправилности приликом пријема приправника по јавном конкурсном расписаном од стране Архива Републике Српске, објављеном дана 15. 3. 2016. године. По жалби жалитељке, Одбор државне управе за жалбе је поништио конкурс из разлога што прворангирано лице није имало статус приправника. Омбудсмани су дана 3. 2. 2017. године директору Архива Републике Српске издали препоруку број П-20/17, којом препоручују „да у оквиру својих надлежности предузме све одговарајуће радње, како би поменути конкурс окончао у складу са рјешењем Одбора државне управе за жалбе број: 120-229/16, од 18. 5. 2016. године“. Препорука није прихваћена.

Примјер: Жалба⁹⁸ се односи на кршење одредаба Правилника са критеријумима за пријем запосленика у радни однос у предшколским установама, основним и средњим школама као јавним установама на подручју Кантона Сарајево приликом бодовања кандидата и „сукоб интереса“, од стране Основне школе „Хасан Кикић“ у Сарајеву. Поред тога, наводи се у жалби, са изабраном кандидаткињом закључен је уговор на неодређено радно вријеме, иако је у расписаном конкурсном наведено да се радни однос заснива на одређено радно вријеме.

Издата је препорука број П-25/17 од 31. 10. 2017. године, којом се Министарству за образовање, науку и младе Кантона Сарајево и директору ЈУ Основна школа „Хасан Кикић“, препоручује да у складу са законом утврђеним надлежностима предузму мјере у циљу отклањања утврђених незаконитости, да се размотри могућност поништења спорног уговора о раду, те расписивање новог конкурса за предметно радно мјесто. Препорука није прихваћена.

Примјер⁹⁹: Омбудсмани су дана 9. 6. 2017. године упутили Иницијативу број П-141/17, којом се Влади Републике Српске и Влади Федерације Босне и Херцеговине указује на потребу измјене и допуне Закона о државним службеницима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 118/08, 117/11, 37/12) и Закона о државној служби у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 29/03, 23/04, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06, 4/12). Иницијатива се односи на потребу да Влада Републике Српске и Влада Федерације Босне и Херцеговине ускладе одредбе својих закона о државној служби са Законом о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине, на начин да се број чланова комисија за избор повећа у корист оних које именује Агенција за државну управу/службу у односу на оне који се именују у име тијела на који се односи јавни конкурс.

⁹⁶ Ж-ЛИ-04-238/17

⁹⁷ Ж-БЛ-04-464/16

⁹⁸ Ж-СА-6-269/16 и Ж-СА-04-870/16

⁹⁹ Ж-БЛ-05-414/17

Актом број: 10.2-020-1649/17, од дана 12. 7. 2017. године, Министарство управе и локалне самоуправе Републике Српске, у име Владе Републике Српске, доставило је одговор по упућеној иницијативи. У акту се, између осталог, наводи да ће у склопу пројекта „Поједностављење и унапређење запошљавања у државној служби“, а који се имплементира на сва четири нивоа власти унутар Босне и Херцеговине, у активностима које се буду предузимале приликом доношења измјена и допуна или новог текста Закона о државним службеницима, бити узета у разматрање и упућена иницијатива Омбудсмана Босне и Херцеговине.

Влада Федерације Босне и Херцеговине о упућеној иницијативи није обавијестила омбудсмане, па ни након ургенције одаслане дана 9. 11. 2017. године.

Примјер: У предмету¹⁰⁰ омбудсмани су након провођења истражног поступка по жалби жалитељке, дана 28. 12. 2015. године, сачинили препоруку број П-288/15, којом је Парламенту Федерације Босне и Херцеговине упућена иницијатива за измјену Закона о државној служби Федерације Босне и Херцеговине и предложено да по окончању јавног конкурса: „Руководилац тијела државне службе, уз претходно прибављено мишљење Агенције, поставља најуспјешнијег кандидата са листе успјешних кандидата“.

Препорука није извршена, односно није дошло до измјене законске одредбе.

У вези с неправилностима у провођењу конкурсних процедура, вриједи истаћи и случајеве у којима је након интервенције Омбудсмана одговорна страна отклонила повреду права.

Примјер: Жалбом у предмету¹⁰¹, жалитељка је указала на неправилности у провођењу конкурса расписаног дана 12. 6. 2017. године, који се односи на пријем запосленика у ЈУ „Дјеца Сарајева“ Сарајево. Просвјетни инспектор обавијестио је омбудсмане да је утврдио неправилности у бодовању кандидата те донио рјешење од 11. 8. 2017. године, којим се забрањује извршење одлука директора о избору кандидата.

У вези с неправилностима у провођењу конкурсних процедура, значајно је напоменути да су се Институцији омбудсмана обраћали и жалиоци¹⁰² који су имали примједбе на Правилник о критеријумима за пријем запосленика у радни однос у предшколским установама, основним и средњим школама, као јавним установама на подручју Кантона Сарајево („Службене новине Кантона Сарајево“, бр. 03/13, 33/16 и 35/17). Жалиоци су сматрали да треба различито бодовати просвјетне раднике са пуном нормом насупротив радницима са непуном нормом, да не треба давати бодове за вријеме проведено на евиденцији Службе за запошљавање, да се бодовање успјеха током школовања „примјењује како коме одговара“. Надаље, примједбе се односе и на обављање разговора и могућност да директор не мора изабрати првог са листе. Посебно се истиче чињеница да се по објављеним конкурсима у различитим школама у исто вријеме обавља разговор са кандидатима. На крају, да се често догађа да кандидати који раде аплицирају на расписане конкурсе, те елиминирају оне кандидате којима је посао неопходан.

У вези са наведеним жалбеним разлозима указујемо на то да је овај правилник у вези са различитим питањима већ размотрен у другим ранијим предметима у којима су изнесени ставови Омбудсмана, као:

¹⁰⁰ Ж-СА-04-454/15

¹⁰¹ Ж-СА-04-743/17

¹⁰² Ж-СА-04-1170/16

- у предмету¹⁰³, гдје се жалба односила на давање предности приликом запошљавања борацкој популацији и члановима њихове породице;
- у предмету¹⁰⁴, гдје се жалба односила на избор између прва три кандидата са листе, а не првог са листе;
- у предмету¹⁰⁵, гдје се жалба односила на смањивање броја бодова који се дају на основу времена проведеног на евиденцији Службе за запошљавање.

У вези са наведеним трима предметима, омбудсмани су изнијели своје ставове о неким од значајних критеријума који обухватају шири круг кандидата или све кандидате, узимајући у обзир принцип праведности, као што је давање предности кандидатима супротно редослиједу на ранг-листи која се сачини на основу бодова по основу различитих критеријума. Везано за остале одредбе и број бодова, цијенимо да из законских надлежности и мандата Институције омбудсмана не произлази могућност да омбудсмани ревидирају Правилник, цијенећи сваку поједину одредбу, те да прецизирају број бодова по различитим критеријумима. Стога, омбудсмани су препоручили жалиоцима да се са наведеним жалбеним наводима обратe синдикату и ресорном министарству, као и да се омбудсманима могу обратити жалбом у вези са неправилностима по пријавама на јавне конкурсе у конкретним ситуацијама.

Честе су жалбе гдје грађани указују на неправилности при бодовању кандидата приликом пријема наставног особља у основним и средњим школама (Ж-СА-04-1050/16, Ж-СА-04-1059/16), у којим случајевима је интервенисала и просвјетна инспекција. У предмету број: Ж-ЛИ-04-83/17, Школски одбор Основне школе „Фра Ловро Караула“ Ливно, није поступио по препоруци Омбудсмана број П-84/17, а која се односи на поништење одлуке о избору кандидата те поновном бодовању свих пријављених кандидата, и изврши избор кандидата са највећим бројем бодова.

У предмету број: Ж-СА-04-428/17, жалитељка тврди да ЈУ Основна школа „Каменица“ Бихаћ није поступила по одлуци о пријему запосленика. Жалитељка је примљена на радно мјесто педагог-психолог на неодређено вријеме, али дана 21. 2. 2017. године Школски одбор доноси одлуку о поништењу конкурса. По поновно објављеном конкурсy жалитељка је примљена у радни однос, али до подношења жалбе одлука о пријему није проведена. У изјашњењу Основне школе од 3. 4. 2017. године истиче се да „до данас није добијено мишљење Министарства образовања, науке, културе и спорта УСК по жалбама на одлуке о избору кандидата“, што је разлог немогућности провођења одлуке о избору кандидата.

У предмету број Ж-СА-04-509/15, жалба се односи на процедуру по јавном конкурсy за попуну радног мјеста државног службеника стручног сарадника за отпадне воде и њихов третман у Федералном министарству околине и туризма, објављеног у „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“ број 98/14 од 3.12.2014. године. Жалитељка сматра да је избором кандидата бошњачке националности повријеђена законска и уставна одредба о пропорционалној заступљености конститутивних народа у институцијама Федерације Босне и Херцеговине. У жалби се истиче да је Сектор за околину Федералног министарства околине и туризма једнонационалан (од седам запослених, шест је Бошњака), због чега је предност приликом избора требало да се да подносиоцима жалбе, која је хрватске националности.

¹⁰³ Ж-СА-04-913/13

¹⁰⁴ Ж-БЛ-06-553/14

¹⁰⁵ Ж-СА-04-718/16

У изјашњењу Министарства од 31. 8. 2015. године истиче се да је ради давања података и изјашњења Институцији омбудсмана затражено од свих запосленика да се изјасне о националној припадности, уз који одговор доставља имена запослених по секторима и табелу о изјашњавању запосленика. На крају се напомиње да је Влада Федерације Босне и Херцеговине обуставила све јавне конкурсе те да подносилац жалбе није примљен у радни однос.

Примјер: У предмету Ж-СА-04-138/16, жалилац се обратио Федералној управи за инспекцијске послове истичући неправилности везано за непредузимање одговарајућих мјера заштите на раду на радилишту „Коридора 5 ц“, гдје радове изводи ХЕРИНГ д.д. Мостар.

Федерална управа за инспекцијске послове доставила је изјашњење од 22. 3. 2016. године, у којем се истиче да је подносилац жалбе усмено захтијевао обављање инспекцијског прегледа на радилишту ауто-пута Дривуша–Клопче у мјесту Перин Хан, на којој радове изводи фирма ХЕРИНГ д.д. Широки Бријег, са знаком да му се стамбени објект налази у кругу радилишта, те да је извођач радова затворио комплетан пут у дужини 2-3 км, тако да му је продужен пут до града, амбуланте, поште и школе у дужини од 10 до 12 км. Даље наводи да му се кућа налази у заштитном појасу ауто-пута, а да нигдје нема заштитне ограде, заштите од буке и прашине.

ЈП Аутоцесте Федерације Босне и Херцеговине д.о.о. Мостар извршило је пријаву радилишта, о чему је предочен елаборат сигурности – заштите на раду, заштите од пожара и експлозије и заштите околине.

У вријеме инспекцијског надзора радови се нису изводили преко локалне саобраћајнице која је у зони радилишта, локални саобраћај се одвијао истом, уз изјаву присутног прегледу да ће у догледно вријеме, када буду извођени радови изнад саобраћајнице, иста бити привремено затворена.

Према изјави представника ХЕРИНГ-а, у времену изградње стуба С 9, ХЕРИНГ д.о.о. Широки Бријег доставило је Граду Зеница елаборат о преусмјерењу саобраћаја који је дана 24. 7. 2015. године издао сагласност за привремено обустављање саобраћаја на наведеној подионици Дривуша–Клопче.

Приликом обављања инспекцијског надзора инспекторима су предочени сви докази односно документација прибављена за обављање радова.

У оквиру управних мјера из области заштите на раду наложено је извођачу радова да се стриктно придржава услова из елабората о сигурности – заштите на раду, заштите од пожара и експлозије и заштите околине,

Примјер: Одлуком Уставног суда Републике Српске од 25. 20. 2017. године (У-94/16) потврђени су налази Омбудсмана по жалбама полицијских службеника који су добили отказ јер су користили неплаћено одсуство у трајању од годину дана, због учешћа у мировним мисијама у иностранству. По проведеном поступку истраживања, омбудсмани су тражили од Министарства унутрашњих послова Републике Српске да преиспита рјешења о отказу (П-13/16), да одобри захтјеве за неплаћено одсуство у трајању од годину дана (П-36/16), те су вршили мониторинг суђења по захтјеву странке пред Основним судом Бања Лука¹⁰⁶. У одговору МУП-а на препоруке Омбудсмана наведено је да ће исте

¹⁰⁶ Ж-БЛ-04-503/16

бити испоштоване по окончању судског поступка, након чега је упућена ургенција предсједници Владе Републике Српске да предузме мјере на провођењу препорука Омбудсмана. Неблаговременим поступањем по препорукама Омбудсмана, а у свјетлу Одлуке Уставног суда, одговорно јавно тијело је отворило могућност постављања високих одштетних захтјева (који обухваћају плате, доприносе и друга давања), изложио себе судској и финансијског одговорности и уопште довео до правне несигурности у вези са ваљаношћу свих одлука које третирају ову проблематику.

Овај примјер служи као још један доказ превентивне улоге Омбудсмана, чије препоруке остављају могућност јавним тијелима да сама коригују своје поступање прије настанка штетних посљедица, које ће коначно сносити грађани, као порески обвезници.

5.1.1. Неуплаћивање доприноса за пензијско и здравствено осигурање

Као и у ранијим извјештајним периодима, честа је појава да послодавци запосленицима не уплаћују доприносе за пензијско и инвалидско осигурање, чиме њихов ионако тежак положај чине још тежим. У настојањима да надлежним државним тијелима скренемо пажњу на такво стање, истовремено очекујући од надлежних тијела да заштите њихова стечена права, то често завршава безуспјешно. Посебно забрињава да све чешће своје обавезе по основу доприноса за пензијско-инвалидско и здравствено осигурање не извршавају субјекти који се финансирају из прорачуна, чиме се директно подрива владавина права (Ж-БЛ-04-45/15, Ж-БЛ-04-55/16). Ово за посљедицу има да запосленици не могу остварити право на здравствену заштиту, онемогућен им је одлазак у пензију и сл. Истовремено, на тај начин установе здравствене и социјалне заштите које се финансирају из доприноса онемогућавају се да дјелују у циљу пружања услуга грађанима, због чега се грађани обраћају омбудсменима због кршења њихових права у остваривању здравствених услуга.

Примјер: Жалитељки у предмету¹⁰⁷ одговорна страна, Јавно предузеће ВН Airlines, није уплаћивала доприносе за 3 године и 9 мјесеци, због чега није у могућности остварити право на пријевремену пензију. Жалитељка се обратила молбом за помоћ директору предузећа, премијеру Владе Федерације Босне и Херцеговине и министру Федералног министарства саобраћаја и комуникација, без конкретног учинка. Како је над наведеним предузећем у међувремену отворен стечајни поступак, упозната је с тим да заштиту својих права може остварити у том поступку.

Примјер: Жалилац у предмету¹⁰⁸ је запосленик фирме Bosnia Valves д.о.о. Тузла, која је настала приватизацијом Ливнице челика Тузла. У жалби се истиче да је Влада Тузланског кантона донијела одлуку о уплати стажа за запосленике који испуњавају услове за пензионисање, али да његов и статус још једног колеге није ријешен, јер су уговор о раду закључили са фирмом Bosnia Valves, а не Ливницом челика Тузла.

Министарство индустрије, енергетике и рударства Тузланског кантона обавијестило је омбудсмане да је „издвајањем средстава за увезивање стажа само реализовала своје годишње циљеве исказане у програмима рада Владе ТК у области привреде, а не као

¹⁰⁷ Ж-СА-04-377/17

¹⁰⁸ Ж-БР-04-31/17

законску обавезу према привредним друштвима са већинским или 100% државним капиталом, условљено, прије свега, расположивим средствима у буџету“.

Пред Општинским судом у Тузли води се стечајни поступак отворен 2016. године, и свим запосленицима су обрачуната и призната потраживања од стране стечајног управника. Жалилац, као и други вјеровници стечајног поступка, нису намирили своја потраживања, из разлога што се још нису испунили законски услови за диобу имовине стечајног дужника.

5.1.2. Питање отпремнина у Републици Српској, односно Федерацији Босне и Херцеговине

С обзиром на чињеницу да још увијек нису остварили своја права по основу члана 143 Закона о раду Федерације Босне и Херцеговине, односно члана 152 Закона о раду Републике Српске, а у вези са чланом 182 Пречишћеног текста Закона о раду Републике Српске, грађани су и даље принуђени подносити жалбе Институцији омбудсмана.

Жалбе се односе на предуго трајање поступка исплате отпремнина, односно недоношења одговарајућег рјешења по захтјеву.

У предметима број: Ж-БЛ-05-251/17, Ж-БЛ-04-471/17, Ж-БЛ-05-781/17, Ж-БЛ-05-252/17 и Ж-БЛ-05-874/17, гдје су жалиоци исходовали рјешење о праву на отпремнину, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске обавјештава омбудсмана да ће исплата услиједити када буду осигурана средства за ту намјену, као и да су на ред за исплату дошла рјешења из 2012. године.

У предмету број Ж-БЛ-05-327/17, изјављена је жалба против одлуке Комисије за имплементацију члана 182 Закона о раду Републике Српске, а због неодлучивања о захтјеву за признавање права на отпремнину. Надлежна комисија обавјештава омбудсмана да ће захтјев бити ријешен према хронолошком редослиједу, да су на ред дошли захтјеви под бројем 25.000, а захтјев подносиоца жалбе је регистрован под бројем 47.079.

У предмету број: Ж-ЛИ-05-376/17, подносиоцу жалбе је, у складу са рјешењем Комисије за имплементацију члана 152 Закона о раду Републике Српске, крајем 2017. године исплаћена отпремнина.

Када је у питању рад Федералне комисије за имплементацију члана 143 Закона о раду Федерације Босне и Херцеговине, омбудсмани указују на предмет број: Ж-БЛ-04-132/15, гдје Влада Федерације Босне и Херцеговине није омбудсменима доставила изјашњење. Омбудсмани су Федералном министарству рада и социјалне политике и Влади Федерације Босне и Херцеговине издали препоруку да се успостави сарадња са Институцијом и достави тражени одговор. Федерално министарство је дана 15. 3. 2016. године доставило одговор, у којем се истиче: „...Информишемо вас да у складу са чланом 174 став 2 Закона о раду, правоснажна рјешења Федералне, односно кантоналних комисија за имплементацију члана 143 Закона о раду, имају снагу извршног наслова. Ово министарство је мишљења да се овом одредбом Закона о раду отклонила дискриминација лица која су остварила одређена права на основу правоснажних рјешења Федералне, односно кантоналних комисија за имплементацију члана 143 Закона о раду, а што је у складу са препорукама Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине“.

У предмету број: Ж-ЛИ-05-100/17, жалилац истиче да Министарство рада, здравства, социјалне неге и избјеглих Кантона 10, није донијело одлуку по захтјеву из члана 143 Закона о раду Федерације Босне и Херцеговине.

Поднеском од 25. 8. 2017. године, наведено Министарство обавјештава омбудсмане да: „наведена Комисија је разријешена од стране Владе Херцегбосанске жупаније 2010. године, а иста није ријешила све захтјеве за регулисање радноправног статуса, те је мањи дио предмета остао неријешен, а између осталих и предмет подносиоца жалбе. У циљу коначног рјешавања свих преосталих неријешених предмета који се односе на регулисање радноправног статуса, Министарство ће поново иницирати на Владу ХБЖ формирање новог повјереништва ради рјешавања наведених предмета“.

5.1.3. Спорост надлежних тијела у поступцима остваривању права из радног односа

Честе су жалбе грађана на дуготрајно вођење поступака покренутих због повреде права из радних односа. Посебно их погађа неефикасно поступање надлежних судова у предметима из радних односа, иако се ови предмети у складу са законским прописима сматрају предметима хитне природе.

Примјер: У предмету¹⁰⁹, правомоћном пресудом Општинског суда у Мостару од 25. 4. 2014. године, поништава се као незаконито рјешење о престанку радног односа и отказ уговора о раду од 22. 8. 2011. године, те се налаже туженом да тужитељку врати на посао у року од 15 дана, као и да исплати одговарајућа потраживања из радног односа. Приједлог за оврху је поднесен дана 8. 5. 2015. године, али до данас жалитељка није остварила заштиту својих права. Општински суд у Мостару обавијестио је омбудсмане да је рјешењем од 27. 10. 2017. године, а због непоступања по правомоћној судској пресуди, изрекао новчану казну од 1.000,00 КМ, али без резултата.

Примјер: Жалитељка је, предмет¹¹⁰, прије неколико година исходила правомоћну пресуду против послодавца Љубушки ткаоница д.о.о. Љубушки, због неуплаћених доприноса и других потраживања из радног односа. Након што је покренут поступак оврхе, омбудсмани су у два наврата контактирали Општински суд у Љубушком. У свом изјашњењу од 17. 10. 2017. године, Општински суд у Љубушком обавјештава омбудсмане да је над послодавцем 2014. године отворен стечајни поступак, па да жалитељка своја права може остварити у том поступку. По запрамању обавјештења жалитељка се уредно пријавила за адекватно обештећење из стечајне масе, чиме су се стекли услови за затварање овог предмета.

Примјер: Предмет¹¹¹ жалиоца против послодавца Творнице транспортних уређаја енергетик д.о.о. Тузла, у којем је радио 36 година, а без посла је остао 2015. године, када је над тим предузећем отворен стечајни поступак, те формирано ново предузеће „ТТУ енергетик“ д.о.о. Тузла. Радници су пријављени у Завод за запошљавање, а према уговорима је требало да буду враћени на посао. Иако је један број радника враћен на посао, жалилац још није, чиме је угрожена егзистенција свих чланова његове породице. Ново предузеће „ТТУ енергетик“ д.о.о. Тузла обавјештава омбудсмане да ће настојати у „блиској будућности ријешити овај и друге захтјеве“.

¹⁰⁹ Ж-МО-04-100/17

¹¹⁰ Ж-МО-04-102/17

¹¹¹ Ж-БР-04-237/17

Примјер: Предмети¹¹² двојице радника Општине Дрвар који су дана 3. 5. 2017. године Жалбеном вијећу Владе Кантона 10 изјавили жалбе на рјешења општинског начелника у Дрвару, којим су распоређени на одговарајуће послове. Иако су радници Жалбеног вијећа обавјештавали омбудсмане да ће одлуке по жалби бити донесене, то до данас није учињено по жалби једног од њих. Жалбено вијеће је донијело одлуку о усвајању жалбе једног на дан 1. 8. 2017. године, о чему је обавијестило омбудсмане тек дана 12. 12. 2017. године, као и подносиоца жалбе тек на дан 15. 12. 2017. године.

Примјер: Жалилац је у предмету¹¹³ као одговорну страну означио ЈЗУ Болница Источно Сарајево, којој је дана 17. 12. 2015. године поднио молбу за исплату једнократне новчане помоћи за рођење дјетета. Дана 24. 12. 2015. године, донесена је одлука којом се одобрава новчана накнада у висини једне просјечне плате у Републици Српској. Одобрена новчана средства нису исплаћена па је издата препорука број П-59/17 од 9. 3. 2017. године, којом се директор болнице позива да у складу са својим овлашћењима, изнађе могућности да подносиоцу жалбе изврши уплату одобрених новчаних средстава у циљу ефикасног остваривања права из радног односа. О издатој препоруци упозната је и Агенција за мирно рјешавање радних спорова Републике Српске.

5.1.4. Стечајни поступци

Посебну пажњу привлаче предмети који указују на подуго трајање стечајних поступака пред надлежним судовима. Ови поступци знају трајати и преко 15 година, па иако су радници прије започињања наведених поступака исходили правоћне судске пресуде које се односе на увезивање радног стажа и заостале плате, суд није извршио пресуде које је сам донио.

Запосленици над чијим послодавцем се проводи стечајни поступак често истичу незадовољство законским рјешењима у овој области, а која се односе на позицију радника у поступку наплате потраживања, наглашавајући да банке и други вјеровници у стечајном поступку остваре своја права, а њима преостају само мрвице. Даљи проблеми односе се на неправовремено покретање стечајних поступака, усљед неодговорности лица овлашћених за заступање стечајног дужника. Није постојао орган који би надзирао правовременост покретања стечајног поступка, а што доводи до недовољне стечајне масе и ниског степена намирења вјеровника.

Примјер: Пред Општинским судом у Ливну 15 година је вођен стечајни поступак над предузећем „Ливнотранс“ д.о.о. Ливно, бившим послодавцем тројице подносилаца жалбе¹¹⁴. Жалиоци су исходили правоћне пресуде које су се односиле на уплату доприноса и исплату плата, али у стечајном поступку пресуде нису извршене. Општинском суду у Ливну издата је препорука број П-106/16 од 26. 5. 2016. године, која није прихваћена.

¹¹² Ж-ЛИ-04-153/17 и Ж-ЛИ-04-154/17

¹¹³ Ж-БЛ-04-715/16

¹¹⁴ Ж-ЛИ-04-391/15, Ж-ЛИ-05-395/15 и Ж-ЛИ-05-40/16

Примјер: Омбудсменима се у предмету¹¹⁵ обратило 17 бивших радника д.д. Творнице транспортних уређаја Тузла, јер је 2014. године престао радни однос за 24 радника, када им је обећана отпремнина у висини три плате. Над творницом је 2015. године отворен стечајни поступак, али жалиоцима још није исплаћена отпремнина, иако је било прилива новчаних средстава насталих продајом ствари у стечајном поступку.

5.2. Право на пензију

На основу повреде права на пензију запримљено је 167 жалби. И у поступцима остваривања права на пензију грађани се најчешће жале на дужину првостепених и другостепених поступака, као и на поновно враћање предмета на рјешавање с неизвјесним роком у којем се може очекивати доношење правоћне одлуке. Евидентирани су и примјери гдје су поступци за остваривање права на пензију трајали и више година, прије него су странке оствариле заштиту својих права. Овакви примјери показују да је правда, иако спора, ипак достижна, за разлику од неких других већ наведених примјера¹¹⁶ гдје грађани нису остварили своја права ни након окончања стечајног поступка који је трајао 15 година, иако су исходили правоћне судске одлуке. Постоје проблеми и у случајевима остваривања права на пензију код различитих фондова у Босни и Херцеговини и других држава, односно различитог законског регулисања услова за одлазак у пензију у Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској.

Примјер: Предмет¹¹⁷ односи се на остваривања права на пријевремену повољнију старосну пензију пред ФЗМИО Кантоналном административном службом у Сарајеву. Наиме, омбудсменима се обратио Кантонални завод за пружање бесплатне правне помоћи Унско-санског кантона у име подносиоца жалбе. Жалилац је дана 4. 6. 2012. године поднио захтјев Федералном заводу ПИО/МИО за пријевремену старосну пензију под повољнијим условима, али до дана обраћања Институцији његов захтјев није коначно ријешен.

Дана 26. 10. 2017. године омбудсмани су од стране Кантоналног завода обавијештени да је напokon, након пет година, окончана ова управна ствар и дана 21. 6. 2017. године донесено рјешење којим је подносиоцу жалбе признато право на пријевремену повољнију старосну пензију и, према ријечима странке, почела је и исплата исте.

Омбудсмани и овом приликом поздрављају поступање Кантоналног завода за пружање бесплатне правне помоћи Унско-санског кантона, те посебно истичу залагање, труд и упорност правног заступника који би требало да буде уобичајен начин сарадње тијела власти са Институцијом омбудсмана.

Истичемо да овакав начин поступања показује да се заједнички рад и труд свих надлежних институција на крају ипак исплати, а све у циљу остварења основних права грађана. Овакав примјер добре управе, ангажован и активан став око остваривања права грађана, требало би да слиједи сва надлежна тијела и ни у ком случају не би требало да буде изузетак.

¹¹⁵ Ж-БР-04-184/17 до Ж-БР-04-200/17

¹¹⁶ Ж-ЛИ-04-391/15, Ж-ЛИ-05-395/15 и Ж-ЛИ-04-40/16

¹¹⁷ Ж-БЛ-04-122/17

Примјер: Жалилац у предмету¹¹⁸ истиче да његов послодавац а.д. „Elvaco“ Бијељина није уплаћивао доприносе у периоду од 1. 1. 2014. године до 31. 1. 2016. године. Тиме је жалиоцу извршена повреда права на рад, права на здравствену заштиту, права на имовину и права на социјалну заштиту. Са извршеним уплатама за спорни период жалилац би могао остварити право на пензију.

Омбудсмани су донијели препоруку број 295/17 од 22. 11. 2017. године, којом се Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске и Министарство финансија Републике Српске, позивају да „размотре сваку законску могућност да се подносиоцу жалбе уплате доприноси како је то одређено рјешењем Фонда број 1818.79-7882/17 од 1. 9. 2017. године из буџета Републике Српске, односно из средстава резерве Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске“, те се наведена тијела позивају да омбудсмани обавијесте о реализовању препоруке у року од 30 дана од дана примања препоруке.

Примјер: Предмет¹¹⁹ жалиоца против Федералног завода за пензијско и инвалидско осигурање, због дужине поступка доношења коначног рјешења о стицању права на старосну пензију. Основна одговорност државе је да грађанима осигура заштиту људских права у оквиру своје надлежности, па су омбудсмани издали препоруку број П-264/17 од 20. 10. 2017. године, којом Федералном заводу за пензијско и инвалидско осигурање, Порезној управи Федерације Босне и Херцеговине и Федералном заводу за запошљавање, препоручују да у оквирима своје надлежности предузму потребне мјере и активности у циљу успостављања ефикасног механизма координисања и сарадње, а како би подносилац жалбе, као и други грађани Босне и Херцеговине, могао реализовати своја права.

Наводимо и два предмета у којима су, након интервенције Омбудсмана, грађани остварили заштиту својих права.

Примјер: Предмет¹²⁰, жалитељке која истиче да је дана 30. 10. 2015. године ФЗМИО и Кантоналној административној служби у Тузли поднијела захтјев за остваривање права на породичну пензију, о којем није одлучено. Након интервенције Омбудсмана, Кантонална административна служба у Тузли, поднеском од 26. 6. 2017. године, обавјештава омбудсмани да је дана 19. 6. 2017. године донесено рјешење којим се жалитељки признаје право на породичну пензију.

Примјер: Предмет¹²¹, жалитељке у вези са доказивањем радног стажа ради одласка у инвалидску пензију. Као одговорне стране наводи Агенцију за рад и запошљавање Босне и Херцеговине, Федерални завод за пензијско и инвалидско осигурање и Службу за запошљавање Кантона Сарајево. Подносиатељка жалбе у више наврата се писмено и лично обраћала Агенцији за рад и запошљавање Босне и Херцеговине и Федералном заводу за пензијско и инвалидско осигурање, а у циљу регулисања документације и исправљања грешака, али без успјеха. Жалитељка је лице са инвалидитетом 2. категорије, те ради нарушеног здравственог стања не може више „обилазити“ институције.

¹¹⁸ Ж-БЛ-04-132/17

¹¹⁹ Ж-СА-04-296/17

¹²⁰ Ж-БР-04-180/16.

¹²¹ Ж-СА-04-181/17.

Након што смо обавили више преписки са све три одговорне стране, од стране ФЗМИО обавијештени смо да је дана 21. 8. 2017. године, жалитељки признато право на инвалидску пензију, почев од 7. 1. 2016. године.

До проблема при одласку радника у пензију јавља се и због чињенице да услове за одлазак у пензију закони различито дефинишу. У Федерацији Босне и Херцеговине осигураник стиче право на старосну пензију кад наврши 65 година живота и најмање 20 година пензијског стажа, те кад наврши 40 година пензијског стажа без обзира на године живота. У Републици Српској право на старосну пензију има осигураник када наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања. Осигураник који нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 60 година живота и 40 година пензијског стажа. Осигураник жена која нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 58 година живота и 35 година стажа осигурања. Изузетно од става 1 члана 42 Закона о пензијском и инвалидском осигурању Републике Српске¹²², право на старосну пензију има полицијски службеник, службеник Судске полиције Републике Српске и припадник службе осигурања – полицајац казнено-поправне установе у Републици Српској када наврши 40 година пензијског стажа, без обзира на године живота. Према члану 43 став 1, прописано је да осигураник који има навршен стаж осигурања са увећаним трајањем, старосна граница за остваривање права на старосну пензију из члана 41 овог закона снижава се за укупно увећање стажа. Према ставу 2 члана 43 овог закона, увећање стажа је разлика између укупно утврђеног стажа осигурања са увећаним трајањем и стажа осигурања у ефективном трајању за исти период. А према ставу 3 члана 43 овог закона, старосна граница из става 1 овог члана може се снижавати до 55 године живота.

У предмету број: Ж-СА-04-311/17, жалба се односи на немогућност остваривања пензије, а у вези са раскидом радног односа у Граничној полицији Босне и Херцеговине. Као одговорне стране означене су Гранична полиција Босне и Херцеговине, Федерални завод за пензијско/инвалидско осигурање и Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске. Подносиоцу жалбе је, рјешењем Граничне полиције Босне и Херцеговине, престао радни однос по основу 40 година радног стажа, а у складу са чланом 119 став 1 тачка 3 Закона о полицијским службеницима Босне и Херцеговине¹²³. Кантонална административна служба у Сарајеву одбија захтјев за признавање права на сразмјеран дно старосне пензије, јер подносилац захтјева има навршених 52 године живота и 34 године пензијског стажа. У складу са тим, да не испуњава услове из члана 30 Закона о пензијском и инвалидском осигурању Федерације Босне и Херцеговине¹²⁴. У донесеном рјешењу се констатује да у укупан пензијски стаж није урачунат посебан стаж остварен у Републици Српској од 5. 4. 1992. до 8. 6. 1992. године и од 10. 6. 1992. до 30. 6. 1996. године, а у складу са чланом 5 Споразума о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензијског и инвалидског осигурања. Жалиочева жалба на рјешење је одбијена, па покреће управни спор пред Кантоналним судом у Сарајеву.

Захтјев жалиоца за остваривање пензије рјешењем одбија и Фонд Републике Српске. У рјешењу се истиче да подносилац захтјева има навршене 52 године, 5 мјесеци и 26 дана живота, да укупан пензијски стаж износи 43 године, 4 мјесеца и 13 дана. На основу утврђеног чињеничног стања осигураник не испуњава услове за остваривање права на

¹²² „Службени гласник Републике Српске“ бр. 134/11, 82/13, 103/15.

¹²³ „Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 27/04, 63/04, 5/06, 58/06, 15/08, 63/08, 35/09 и 7/12.

¹²⁴ „Службени лист Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09, 55/12.

старосну пензију, а према одредбама члана 41 до 43, у вези са одредбама члана 177 до 178 Закона о пензијском и инвалидском осигурању Републике Српске. Жалба на рјешење је одбијена.

Закључно, подносилац жалбе наводи да је тренутно у врло тешкој ситуацији, да је његова животна егзистенција угрожена јер је отац петоро дјете, а супруга му је незапослена, те да су му угрожена људска права.

У вези са законском регулативом која се односи на област радног законодавства и пензијско-инвалидског осигурања, Институција омбудсмана је већ прије, у раду са жалбама (Ж-СА-06-10/70/14 и Ж-СА-06-241/15) издала препоруку број П-90/15 од 26. 3. 2015. године, којом је Министарству цивилних послова Босне и Херцеговине, Вијећу министара Босне и Херцеговине, Влади Републике Српске и Фонду за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске, указала на различит третман полицијских службеника са пребивалиштем у Федерацији Босне и Херцеговине и пребивалиштем у Републици Српској, а у односу на различиту регулативу за стицање старосне пензије. Крајем 2015. године, Измјенама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број: 103/15) стицање старосне пензије, а по основу пензијског стажа омогућено је само полицијским службеницима, службеницима Судске полиције Републике Српске и припадницима службе осигурања – полицајац казнено-поправне установе у Републици Српској, док се то право не признаје полицијским службеницима који су дио структура институција Босне и Херцеговине.

Из конкретно презентованог чињеничног стања евидентно је да је подносиоцу жалбе престао радни однос са навршених 40 година радног стажа, да су из његових примања издвајани доприноси за пензијско и инвалидско осигурање, да подносилац жалбе тренутно не може остварити пензију и да води управне спорове који могу потрајати дужи период, те је и за очекивање да ће све већи број лица, односно полицијских службеника у институцијама Босне и Херцеговине суочавати са сличним проблемом, немогућности остваривања права на пензију. Ради свега наведеног, омбудсмани су мишљења да је примарно да се осигура једнак третман свих полицијских службеника без обзира на то да ли су припадници ентитетских или државних органа Босне и Херцеговине. По мишљењу омбудсмана, тренутна законска регулатива не представља праведно рјешење и подносилац жалбе сноси посљедице не само у смислу материјалне штете, већ на начин ускраћивања права у одређеном периоду. Омбудсмани оцјењују да је потребно да органи власти уложе додатне напоре и посебну пажњу и ријеше статус подносиоца жалбе и полицијских службеника у Босни и Херцеговини, на начин да се истим омогући несметано уживање права на пензију.

Стога, омбудсмани су Министарству цивилних послова Босне и Херцеговине, Вијећу министара Босне и Херцеговине, Влади Републике Српске и Фонду пензијског и инвалидског осигурања Републике Српске, издали и препоруку број П-119/17 од 1. 6. 2017. године, којом се од наведених органа тражи предузимање додатних мјера из своје надлежности како би се извршило усаглашавање законодавства којим се уређује престанак радног односа и остваривање права из пензијског осигурања свих полицијских службеника у Босни и Херцеговини.

Након издавања препоруке, омбудсмани су запримили изјашњења Вијећа министара и Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине, о предузимању одређених мјера ради реализације препоруке. Фонд ПИО Републике Српске је обавијестио омбудсмана да

„нема надлежности нити могућности за усаглашавање или измјену постојећег законодавства“.

При остваривању права на пензију проблем представљају и споре процедуре увођења у право уколико је жалилац радни стаж остварио у другим државама (предмет број Ж-БЛ-05-424/16). Ради се о одређивању сразмјерног дијела пензије, који пада на терет различитих носилаца осигурања, у складу са споразумом о социјалном осигурању, које је Босна и Херцеговина потписала с другим државама. Иако постоји обавеза службене сарадње фондова/завода за пензијско и инвалидско осигурање, поступци могу дуже трајати зависно од сложености прикупљања документације на основу које се утврђује радни стаж и на основу које су уплаћени доприноси.

5.3. Здравствена заштита

Европском социјалном повељом утврђено је право на здравствену заштиту.

У члану II (1 и 2) Устава Босне и Херцеговине одређено је да ће Босна и Херцеговина и оба ентитета осигурати највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода те да се права и слободе предвиђени у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим осталим законима. У Каталогу права Устава Босне и Херцеговине не налазе се одредбе о праву на здравствену заштиту, а чланом III Устава Босне и Херцеговине одређено је да све владине функције и овлашћења која нису овим уставом изричито повјерена институцијама Босне и Херцеговине припадају ентитетима. Устав Републике Српске право на здравствену заштиту гарантује чланом II 37, а Устав Федерације Босне и Херцеговине то право гарантује чланом II 2.

У складу с тим, питање здравствене заштите у Босни и Херцеговини регулисано је законима на ентитетским нивоима и Брчко дистрикту Босне и Херцеговине.

Проблеми постоје у случајевима када кантони доносе прописе, посебно подзаконске акте, а да при томе не усклађују исте са федералним прописима. То има за посљедицу да су кантонални прописи из области здравства често неусуглашени с федералним прописима.

Са основа повреде права на здравствену заштиту за примљено је 48 жалби.

Поднесене жалбе односе се на немогућност остваривања здравствене заштите због неуплаћивања доприноса за здравствено осигурање од стране послодаваца, тешкоће у остваривању права на рефундирање трошкова пружених здравствених услуга, немогућност приступа одређеним љекарским услугама због недоласка љекара у мјесто пребивалишта жалиоца или из других разлога, проблеме при остваривању права на пружање хитне медицинске помоћи, немогућност остваривања здравствене заштите пензионерима Федерације Босне и Херцеговине, који су радни стаж и пребивалиште имали на подручју Републике Српске, а који су се преселили на подручје Републике Хрватске, односно Републике Србије итд.

Примјер: Преко 60 запосленика, предмет¹²⁵, Шумарства Мостар обратило се за помоћ јер им Завод за здравствено осигурање Херцеговачко-неретванског кантона одбија овјерити здравствене књижице. Остали су без здравствене заштите иако су све вријеме уредно плаћани порези и доприноси из радног односа. Разлог повреде права јесу наводна

¹²⁵ Ж-МО-04-137/17

договања њиховог послодавца Заводу за период 2002. и 2003. године. Након интервенције омбудсмана жалиоци су остварили своја права.

Примјер: У предмету¹²⁶ одговорна страна је Завод за здравствено осигурање Кантона 10, због немогућности остваривања права на здравствено осигурање, иако жалилац као пензионисано лице то право треба да има. Завод за здравствено осигурање Кантона 10 обавјештава омбудсмана да Федерални завод за пензијско и инвалидско осигурање није извршио одговарајућу пријаву на здравствено осигурање у Порезној управи Федерације Босне и Херцеговине путем јединственог система регистрације за подносиоца. Након што се жалилац обратио Федералном заводу за пензијско и инвалидско осигурање, те након што је тај Завод предузео одређене радње, подносилац жалбе је остварио право на здравствено осигурање, о чему је обавијестио омбудсмана дана 18. 4. 2017. године.

Примјер: Предмети¹²⁷ по жалбама двоје жалилаца због немогућности остваривања здравственог осигурања. Жалилац има пребивалиште у Загребу. Право на старосну пензију остварио је 2007. године, те је од тада до 2009. године био корисник исте код Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске, а из разлога што је на територији овог ентитета живио и радио до ратних догађања. Жалилац је 2009. године пребачен у Федерални завод за здравствено осигурање, међутим, до дана обраћања омбудсменима, 24. 9. 2015. године, ни један завод није уплаћивао здравствено осигурање. Жалитељка истиче да је остала без здравственог осигурања у Републици Хрватској, у којој живи већ 22 године, да је прије ратних догађања, све до 1993. године, живјела у Бањој Луци. Надаље, да се из достављене документације види да остварује право на инвалидску пензију из ФЗ МИО/ЛИО. Хрватски завод за здравствено осигурање Омиш је од Фонда здравственог осигурања Републике Српске затражио здравствено осигурање за жалитељку, али је захтјев одбијен.

Током поступка истраживања утврђена је суштина проблема, а то је да се не може утврдити надлежни носилац осигурања здравствене заштите за пензионере Федерације Босне и Херцеговине, који су радни стаж и пребивалиште имали на подручју Републике Српске, и који су се преселили на подручје Републике Хрватске и Републике Србије.

Према достављеним изјашњењима, евидентно је да је проблем здравственог осигурања за лица која су пензију оствариле у Босни и Херцеговини, а тренутно живе у иностранству, познат власти у Босни и Херцеговини, те да су предузимане одређене активности како би се ово питање ријешило.

Омбудсмани Босне и Херцеговине сматрају да комплексност овог проблема у вези са надлежности или одбијањем надлежности различитих тијела власти Босне и Херцеговине, не треба за посљедицу да има немогућност остваривања права, као у конкретном случају права на здравствену заштиту подносилаца жалби, већ да власти треба да предузму неопходне активности и мјере како би се ово питање превазишло и ријешило у корист жалилаца. Стога је издата препорука број П-275/15 од 16. 12. 2015. године, којом се Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине, Фонд за здравствено осигурање Републике Српске, Федерално министарство здравства и Министарство здравља и социјалне заштите

¹²⁶ Ж-ЛИ-04-81/17

¹²⁷ Ж-СА-04-1010/14 и Ж-СА-04-728/15

Републике Српске позивају да предузму активности и мјере у оквирима својих надлежности у циљу проналажења одговарајућих рјешења и омогућавања остваривања здравствене заштите пензионерима Федерације Босне и Херцеговине, који су радни стаж и пребивалиште имали на подручју Републике Српске, а који су се преселили на подручје Републике Хрватске, односно Републике Србије. Од наведених тијела је затражено да о начину поступања у року од 60 дана од дана примања препоруке обавијесте омбудсмане.

Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, својим актом од 16. 2. 2016. године, обавјештава омбудсмане да је упутило позив надлежним институцијама за здравствено осигурање у Босни и Херцеговини за састанак који је планиран за 9. 3. 2016. године, у циљу проналажења одговарајућих рјешења. Новим актом од 1. 11. 2016. године, наведено министарство обавјештава омбудсмане „да проблем постоји дуги низ година и да су провођене бројне активности у циљу проналаска одговарајућих рјешења, те да су одржавани састанци у настојању да се у што скорије вријеме пронађу одговарајућа рјешења и пензионерима Федерације Босне и Херцеговине који су радни стаж и пребивалиште имали на подручју Републике Српске, а који су се преселили на подручје Републике Хрватске, односно Републике Србије, омогући остваривање здравствене заштите“. Наведени проблем до данас није ријешен.

Како наведени проблем постоји и даље, омбудсмани су поднеском од дана 22. 11. 2017. године од Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине поновно затражили информацију о предузетим радњама по издатој препоруци, а све у циљу коначног рјешавања овог проблема. Одговор још није запримљен.

Примјер: Фонд здравственог осигурања Републике Српске, Канцеларија Бања Лука, по наводу жалитељке, одговорна је страна у предмету¹²⁸. Жалба је поднесена због рјешења Фонда од 10. 2. 2017. године, којим се одбија као неоснован захтјев жалитељке за признавање права на прву процедуру асистираних репродукције (вантјелесне оплодње) из разлога што супруг жалитељке нема статус осигураног лица Фонда. Омбудсмани су издали препоруку број П-136/17 од 22. 5. 2017. године, којом се руководиоцу Канцеларије Фонда налаже да без одлагања, из оквира својих надлежности, предузме све одговарајуће радње и мјере како би донесено рјешење прогласно неважећим и подносиоци жалбе признао право на поступак асистираних репродукције. Актом од 4. 8. 2017. године, одговорна страна је обавијестила омбудсмане да је неважећим прогласила донесено рјешење и подносиоци жалбе одобрила прву процедуру асистираних репродукције.

Примјер: Предмет¹²⁹, у којем Дом за стара и немоћна лица „Миран сан“, подружница Илица, као одговорну страну означава ЈУ Завод за хитну медицинску помоћ Кантона Сарајево, због наведеног непружања медицинске помоћи штићеници, којој је дана 21. 9. 2016. године позлило.

Суштина проблема односи се на функционисање приватних установа социјалне заштите, као што су старачки домови који не осигуравају и здравствену заштиту те ово право за кориснике које су примили на бригу на комерцијалној основи настоје за корисника осигурати кроз службу хитне помоћи, чија то није сврха. Ситуација је посебно сложена уколико је корисник здравствено осигуран изван подручја у којем се налази установа

¹²⁸ Ж-БЛ-04-233/17

¹²⁹ Ж-СА-04-942/16

социјалне заштите, а додатан проблем је уколико је та установа подружница установе са сједиштем у другом кантону. Омбудсмани примјећују да питање функционисања социјалних установа захтијева додатну пажњу, посебно установа за збрињавање дјеце и старих лица, због њихове угрожености и обавезе друштва да осигура додатну заштиту и подршку.

Примјер: Жалитељка у предмету¹³⁰, против одговорне стране Завода за здравствено осигурање Кантона 10 истиче да у Дом здравља Купрес већ три мјесеца не долазе педијатар и гинеколог, а што је претходних година била устаљена пракса. Након интервенције Омбудсмана, Дом здравља Купрес доставља изјашњење од 31. 3. 2017. године, у којем се истиче да педијатар и гинеколог поновно долазе два пута мјесечно.

У предмету број Ж-БР-04-145/15, по жалби предсједнице Удружења хроничних бубрежних болесника „Бубрег“ Брчко, жалбени наводи се односе на рад Одјела за здравство и остале услуге Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, због неформирања листе за трансплатацију органа у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, немогућности лицима које се налазе на дијализи и којима је потребна трансплантација бубрега да се уврсте у ту листу. Жалитељка наводи да се обољеле особе с подручја Брчко дистрикта Босне и Херцеговине не налазе ни на једној листи у Босни и Херцеговини, везано за трансплатацију бубрега, чиме им је ускраћено право на једнакост поступања. Међутим, евидентно је да у Босни и Херцеговини постоје проблеми који онемогућавају у потпуности остваривање права на трансплатацију органа. Обавеза је надлежних органа да предузму ефикасне мјере и радње у циљу рјешавања овог проблема, односно омогућавања остваривања права на здравствену заштиту у складу са Уставом Босне и Херцеговине и међународним стандардима.

5.4. Социјална заштита

Све већи број грађана у Босни и Херцеговини има потребу за одређеним облицима социјалне заштите. Стање велике неупосленост, мале пензије, радници који су након гашења фирми остали без посла, итд. указују на то да се социјална права угрожених становника морају ставити у фокус.

Број жалби из ове области не осликава право стање ствари, које је много горе. Социјална помоћ је симболична и не може осигурати основне животне потребе.

Жалбе се односе на нерјешавање захтјева за једнократну новчану помоћ, потребе стамбеног збрињавања, неке странке су принуђене, због немогућности плаћања обавеза по рачунима за гријање, подносити захтјев за искључење из система даљинског гријања. Због немогућности плаћања обавеза по рачунима за испоручену електричну енергију, електродистрибуције врше искључење таквих домаћинстава с електромереже. Надаље, постоје проблеми с осигуравањем огрјева, а проблем је тим тежи јер се најчешће ради о старим и немоћним лицима. Запримљене су и жалбе повратника због немогућности прикључења домаћинства на електромережу под повољнијим условима итд.

¹³⁰ Ж-ЛИ-04-74/17

Примјер: Подносиатеља жалбе¹³¹ истиче да се у више наврата обраћала Центру за социјални рад Града Добој, са захтјевом за додјелу једнократне новчане помоћи. Тражену помоћ није добила, с тим што је Центар за социјални рад дана 31. 5. 2017. године позвао жалитеља да достави одређену документацију.

Центар за социјални рад је дана 31. 7. 2017. године доставио изјашњење у којем се наводи да је жалитељки, рјешењем од 19. 7. 2017. године, одобрена једнократна новчана помоћ у висини од 50,00 КМ у сврху ублажавања стања социјалне потребе. У одговору се истиче да је жалитељка дана 2. 6. 2009. године остварила право на једнократну новчану помоћ у износу од 200,00 КМ. Поднеском од 29. 9. 2017. године, Центар за социјални рад обавјештава омбудсмане да је жалитељка дана 21. 8. 2017. године поднијела нови захтјев за додјелу једнократне новчане помоћи у сврху куповине огрјева. С обзиром на то да у 2017. години није донесена одлука о проширеним правима и социјалној заштити Града Добој, којом би било могуће регулисање субвенције за куповину огрјева и регулисање дуга за електричну енергију, не можемо удовољити поднесеном захтјеву. Омбудсмани су оцијенили да је Центар за социјални рад Града Добој поступао у складу са законом, те затворили предмет по поднесеној жалби.

Примјер: Као одговорну страну жалитељка, предмет¹³², наводи Службу за општу управу и стамбене послове Града Зенице. Као проблем истиче деложацију из стана коју су овлашћени радници покушали у неколико наврата извршити. Омбудсмани су запримили изјашњење Града Зенице у којем се наводи да „није извршена деложација подносиатељке жалбе, те да служба покушава изнаћи могућност премјештаја именоване у условнији стан од понуђеног“. Омбудсмани су оцијенили да је одговорна страна удовољила захтјеву жалитељке и да изналази могућност премјештаја у условнији стан од понуђеног, те затворили предмет.

Примјер: Жалилац у предмету¹³³ наводи да се обратио Центру за социјални рад Дрвар за додјелу једнократне новчане помоћи. Омбудсмани нису запримили одговор Центра. Обратио се и начелнику општине Дрвар са захтјевом за додјелу бесплатног огрева. Омбудсмани су запримили изјашњење начелника који истиче да, у складу са критеријумима, жалилац не испуњава услове за додјелу помоћи јер остварује примања која су већа него што има 60% грађана Дрвара. Жалилац није доставио одговор на изјашњење начелника.

Примјер: У предмету¹³⁴ жалитељка наводи да је Центру за социјални рад у Гламочу поднијела захтјев за једнократну новчану помоћ, потребну за куповину хране и пелена за малолетну дјецу која се налазе на лијечењу у Мостару, као и за путне трошкове до Мостара. Центар за социјални рад је обавијестио омбудсмане да је начелник општине Гламоч жалитељки исплатио 200,00 КМ помоћи, а да ће и Центар за социјални рад удовољити захтјеву када буду уплаћена средства од стране Министарства рада, здравства и социјалне његе Кантона 10.

¹³¹ Ж-СА-04-689/17

¹³² Ж-СА-04-766/16

¹³³ Ж-ЛИ-04-360/17 и Ж-ЛИ-04-362/17

¹³⁴ Ж-ЛИ-04-390/17

Примјер: У предмету¹³⁵ жалилац истиче да је Акционарском друштву „Топлана“ Бања Лука, дана 3. 5. 2017. године, поднио захтјев за искључење стана са система даљинског гријања због немогућности плаћања обавеза, јер се налази у тешкој материјалној ситуацији. До дана обраћања омбудсменима није запримио одговор на поднесени захтјев. Одговорна страна је обавијестила омбудсмане да је корисник гријања „писменим путем обавијештен о давању сагласности за искључење стана из топлификационог система, дописом број 04-7480-2/17 од 12. 9. 2017. године“.

Предмет: Жалитељи и њихови родитељи у предмету¹³⁶ су до избијања ратних сукоба у Босни и Херцеговини живјели у Горњој Саници, општина Кључ, те су имали прикључену електричну енергију, а након рата електрична енергија никада није прикључена. Одговорна страна „Електродистрибуција“ Бихаћ обавјештава омбудсмане да подносиоци жалбе могу бити прикључени на дистрибутивну мрежу, под повољнијим условима у својству повратника уз приложено увјерење надлежне општине, којим се потврђује статус повратника. У супротном, да би се прикључили на електродистрибутивну мрежу, дужни су да плате прикључак у износу од 1.528,62 КМ. Општина Кључ је доставила одговор омбудсменима, у којем се наводи да подносиоци жалбе нису повратници јер се не враћају у своје раније пребивалиште – чињеница да именовани имају некретнине у општини Кључ не игра улогу у признавању статуса повратника. Како се ради о осјетљивој категорији људи који су били принуђени да избијањем ратних дејстава напусте своје објекте, омбудсмани сматрају да је у оваквим случајевима потребно шире и флексибилније тумачити наведену проблематику. Наиме, није праведно, а ни стимулирајуће за одрживи повратак, да наведена лица, која су често у незавидном социјалном статусу, плате прикључак око 1.500,00 КМ. Омбудсмани су дана 13. 10. 2017. године „Електродистрибуцији“ Бихаћ и Општини Кључ упутили препоруку број: П-257/17 да омогуће прикључење на електродистрибутивну мрежу за подносиоце жалбе, без накнаде, а да за остала лица у истој правној ситуацији нађу систематско рјешење било путем измјене општих аката било путем оснивања посебних фондова. Како су надлежни органи доставили одговор да нису у могућности поступити по препоруци, упућен је акт Регулаторној комисији за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине која надзире рад „Електродистрибуције“ Бихаћ, која је обавијестила омбудсмане да се обратила „Електродистрибуцији Бихаћ“, ради достављања образложења у вези са наведеним предметом.

Примјер: Подносиатељка жалбе¹³⁷ је као одговорну страну означила ЗП „Електрокрајина“ а.д. Бања Лука, која је због неизмирених дугова за испоручену електричну енергију покренула судски поступак. Како жалитељка није пристала да у ратама отплати дуг, који износи 3.606,56 КМ, а из разлога што јој висина пензије износи 100 КМ, искључена је са електродистрибутивне мреже. Своје обавезе за које није наступила застара уредно измирује, па сматра да није требало да буде искључена са мреже до окончања судског поступка. Омбудсмани су покренули истрагу, након које је жалитељка дана 20. 11. 2017. године обавијестила о поновном прикључењу на електродистрибутивну мрежу.

¹³⁵ Ж-БЛ-05-611/17

¹³⁶ Ж-БЛ-04-456/17, Ж-БЛ-04-499/17 и Ж-БЛ-04-585/17

¹³⁷ Ж-БЛ-04-627/17

Све наведено упућује на закључак да у Босни и Херцеговини постоје евидентни социјални проблеми, на које власти не реагују, у складу са својим обавезама и правима жалилаца.

Посебно забрињавају случајеви јавних предузећа, која, користећи свој монополски положај (електропривреда и комунална предузећа), прибјегавају искључењу домаћинстава с електро и водоводне мреже због неплаћања рачуна, а што је у супротности с чланом 11 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима.

5.5. Комуналне услуге

Жалбе које су разматране од стране Омбудсмана односиле су се на непружање и ускраћивање услуга од стране комуналних предузећа, неправилности приликом обрачунавања комуналних услуга, застарјелост комуналних потраживања, итд. У извјештајном периоду запримљено је 99 жалби грађана.

На основу запримљених жалби евидентно је, а што је дугогодишња пракса у раду комуналних предузећа, да прибјегавају искључењу домаћинстава с водоводне мреже у случају неплаћања услуга. Овакво понашање комуналних предузећа није у складу са чланом 11 Међународног пакта о економским социјалним и културним правима, којим се јамчи сваком појединцу право на одговарајући животни стандард и стално побољшање животног стандарда. Користећи се искључењем с водоводне мреже домаћинстава, као провјереним рецептом због неплаћања комуналних услуга, та предузећа врше присилу која има карактер казне. Умјесто да поднесу тужбу суду, уз претходно слање опомене, комунална предузећа искључују домаћинства с водоводне мреже, шаљући поруку јавности да им је битна само наплата њихових потраживања, а не уважавање тешке ситуације грађана и међународних докумената о људским правима, која је Босна и Херцеговина ратификовала.

Предмете везано за комуналне услуге омбудсмани најчешће просљеђују Омбудсману за потрошаче, с којим је успостављена добра сарадња. Ипак, како је приступ питкој води људско право загарантовано међународним стандардима, то омбудсмани поступају по овим предметима.

Примјер: Група, предмет¹³⁸, грађана–становника мостарског социјалног насеља „Бафо“ поднијела је жалбу против ЈП Водовод д.о.о. Мостар, које им, како наводе, неоправдано испоставља високе мјесечне рачуне за потрошњу воде. Жалилац истиче да му је дана 26. 9. 2017. године, од стране радника наведеног предузећа искључена вода због наведеног дуговања за потрошњу воде, у која се урачунавају и дуговања из ранијих година. Један од жалилаца живи од минималног износа социјалне помоћи те има троје дјеце на школовању. Поднеском од 6. 11. 2017. године, Водовод д.о.о. Мостар обавјештава омбудсмане да је са грађанима насеља „Бафо“ (33 породице) постигнут договор и у току је потписивање уговора са грађанима. Уколико грађани испоштују своје потписане уговоре, Водовод ће и даље пружати комуналну услугу, а уколико не поштују биће ускраћени за њено пружање.

¹³⁸ Ж-МО-05-111/17 и Ж-МО-05-112/17

Примјер: ЈУ Мјешовита средња школа „Бужим“, предмет¹³⁹, од стране ЈКБ „Ткомб“ Бужим искључена је вода јер школа није имала средства за плаћање рачуна за воду. Након интервенције Омбудсмана успостављено је снабдијевање школе водом.

Примјер: У жалби¹⁴⁰ се наводи да предузеће „Чистоћа“ а.д. Бања Лука, уопште не купи смеће у Улици Од Змијања Рајка, у којој углавном станују стара и немоћна лица, као и особе са инвалидитетом. Од наведених се захтијева да носе смеће на удаљености од једног километра.

Омбудсмани су издали препоруку број П-225/17 од 22. 9. 2017. године, којом од наведеног предузећа тражи проналажење рјешења за одвоз смећа у Улици Од Змијања Рајка, Бања Лука.

„Чистоћа“ доставља одговор, 17. 10. 2017. године, да наведени проблем није у надлежности тог комуналног предузећа. То предузеће само врши услугу одвоза и одлагања комуналног отпада, а контејнери и постављање контејнера је у искључивој надлежности Града Бања Лука. Жалилац живи у улици која је неприступачна за улазак возила комуналног предузећа. Закон о комуналној дјелатности није прецизирао удаљеност од мјеста становања до постављеног контејнера, па је жалилац проблем морао рјешавати у Одјељењу за комуналне дјелатности. Препорука није прихваћена.

Наводимо и позитиван примјер у раду комуналних предузећа након поднесене жалбе, а када након интервенције Омбудсмана буде отклоњена повреда права.

Примјер: Као противну страну жалитеља¹⁴¹ наводи КЈКП „Водовод и канализација“ д.о.о. Сарајево, због испостављања рачуна за које је наступила застара, те неправилности у обрачунавању пружених услуга.

Након истражног поступка у којем су потврђени жалбени наводи, омбудсмани су издали препоруку број П-45/17 у којој се наводи: “Потребно је да КЈКП Водовод и канализација д.о.о. Сарајево достави образложење за извршену корекцију рачуна подносиоце жалбе, те предузме мјере с циљем удовољавања њеном захтјеву који се односи на застару дуговања, те да подносиоци жалбе достави одговор поводом навода којима указује на неправилности у обрачунавању пружених услуга, односно терећења за дуг који не сматра својим и да у року од 30 дана од дана примања препоруке омбудсмани обавијести о предузетим мјерама...”

Дана 29. 3. 2017. године запримљен је одговор на препоруку у којем се истиче да је Комисија за корекцију рачуна за воду и одвођење отпадних вода донијела одлуку којом је потрошач обавијештен дописом од 28. 12. 2016. године, у којем се наводи: „Размотрили смо Ваш захтјев по основу испостављених рачуна за утрошену воду и одвођење отпадних вода и сматрамо га оправданим... и одлучили да се Ваше дуговање умањи за 247,00 КМ, те да Ваше преостало дуговање износи 682,75 КМ.“

Примјер: Број предмета: Ж-СА-05-835/17. Предмет је отворен *ex officio*, након што су медији информисали јавност о прекомјерној употреби силе радника Министарства унутрашњих послова Средњобосанског кантона, према мјештанима мјесне заједнице Крушчица, општина Витез, а након што су грађани покушали спријечити извођење радова

¹³⁹ Ж-СА-04-464/17

¹⁴⁰ Ж-БЛ-04-673/16

¹⁴¹ Ж-СА-05-111/16

на изградњи мини-хидроцентрале. Фирма Nigrason д.о.о. Сарајево од надлежних органа је прибавила потребне дозволе за изградњу наведене хидроцентрале, а грађани мјесне заједнице Крушчица сматрају да се изградњом хидроцентрале угрожава њихово право на питку воду те врши девастирање околине, а што су надлежни органи приликом издавања потребне документације наведеном предузећу занемарили.

Омбудсмани су од релевантних органа власти затражили одговарајућа изјашњења, из којих се види да је прибављена сва потребна документација за извођење наведених радова. Омбудсмани настављају пратити даљи ток развоја ситуације по овом проблему.

5.6. образовање

По основу повреде права на образовање запримљено је 29 жалби. Од укупног броја запримљених жалби, 13 жалби се односи на основно образовање, 12 жалби на високо и четири жалбе на средње образовање. Једна жалба се односи на немогућност тренирања у спортском клубу.

Из области основног образовања, двије (2) жалбе су поднијели родитељи због лошег квалитета наставе у школи, а једну (1) жалбу због честих кадровских промјена у школи. Три (3) жалбе се односе на непрофесионалан рад наставника, а четири (4) жалбе на избор наставног особља по расписаном конкурс. По једна (1) жалба запримљена је по захтјеву да се одгоди упис дјетета у школу, по основу права одраслих на основно образовање те у вези са разрјешењем директорке.

Након интервенције Омбудсмана одговорни органи су предузели одговарајуће мјере и радње у циљу превазилажења насталих проблема.

Што се тиче средњег образовања, двије (2) жалбе се односе на проблеме везано за упис нових ученика, једна (1) на непотписивање свједочанстава и једна (1) због кршења одредаба правилника о полагању поправних испита.

Омбудсмани су у предмету Ж-БР-04-265/17 издали препоруку Министарству образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона, Мјешовитој средњој школи Живинице, Инспекторату образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона и Педагошком заводу Тузланског кантона “да без одлагања у оквиру властитих надлежности, предузму законом прописане мјере у циљу наставка школовања свих ученика Мјешовите средње школе Живинице, уз уважавање принципа једнаког поступања и недискриминације, посебно водећи рачуна о најбољем интересу дјетета“ и “да у оквиру властитих надлежности убудуће осигурају уписни и наставни процес у Мјешовитој средњој школи Живинице у складу са домаћим законодавством и међународним стандардима заштите права дјете”...

Жалбе грађана из области високог образовања односе се на повреде права напредовања, обране докторске дисертације, довођења у заблуду у вези с остваривањем ECTS бодова по завршеном факултету, поврат новчаног износа школарине, нарушавање кодекса наставничке етике итд.

Примјер: Жалитељки¹⁴² је онемогућена обрана докторске дисертације на Филозофском факултету Универзитета у Сарајеву, јер није формирана комисија за оцјену подобности теме докторске дисертације подносиоце жалбе. Филозофски факултет актом од 8. 2.

¹⁴² Ж-СА-04-988/15

2017. године обавјештава омбудсмане да је „Вијеће Филозофског факултета Универзитета у Сарајеву утврдило Приједлог одлуке о образовању комисије за оцјену подобности теме докторске дисертације, а Сенат Универзитета одлуком број 01-7639/16, од 30. 11. 2016. године донио коначну одлуку о именовању комисије; да је кандидату одобрен наставак студија и омогућен упис у циљу завршетка студија и одбране докторске дисертације“.

Примјер: Жалилац¹⁴³ је након завршетка студија на Машинском факултету Универзитета у Бањој Луци добио звање дипломираног инжењера машинства и увјерење о 210 остварених ECTS бодова. Наводи да су га тијела факултета, током школовања, држала у заблуди да се ради о лиценцираном програму који носи 240 ECTS бодова. У више наврата се обраћао Машинском факултету, о чему свједоче и копије доставница, међутим, наводи да одговор на упућене дописе никада није добио.

Након провођења истражног поступка омбудсмани су жалбене наводе оцијенили основаним. У складу с тим, издали су препоруку број П-142/17 од 4. 7. 2017. године, којом позивају Министарство просвјете и културе Републике Српске и Машински факултет Универзитета у Бањој Луци „да предузму све потребне мјере и радње те у што краћем року ријеше статус ових лица у складу са изнесеним мишљењем Омбудсмана. Да у року од 60 дана обавијесте омбудсмане о поступцима и роковима за предузимање мјера на реализовању ове препоруке“.

Машински факултет је доставио одговор на препоруку од 8. 9. 2017. године, у којем се истиче да је приступљено рјешавању наведеног проблема те да „студентима који су завршили 3,5-годишњи студиј, омогућен је мастер студиј у трајању од двије године (120 ECTS) при чему им се признаје 30 ECTS бодова са првог циклуса. Ову могућност су искористила три студента у школској 2016/2017. години. Такође ће им бити омогућено да заврше први циклус у трајању од четири године (240 ECTS бодова) тако што ће морати да положе испите који носе 30 ECTS бодова (30 ECTS бодова ће им бити признато са завршног студија). Студентима који до данас нису завршили студиј омогућено је да упишу студиј по моделу 3 плус 2, одлуком наставно-научног вијећа Машинског факултета од 4. 5. 2017. године“.

Примјер: Мајка, предмет¹⁴⁴, ученице Средње музичке школе у Тузли, која је похађала и наставу у Католичком школском центру у Тузли, као одговорну страну означила је Средњу музичку школу у Тузли и Инспекторат за образовање, науку, културу и спорт Тузланског кантона. Као разлог подношења жалбе наводи да је њена кћерка због изостанака у Средњој музичкој школи морала полагати разредни испит, којом приликом је ова школа прекршила Правилник о организацији, начину и времену полагања допунских, разредних и поправних испита („Службене новине Тузланског кантона“, број 02/11). Наиме, Педагошки завод није запримио попис ученика који треба да полажу разредни испит, као ни листу чланова комисије у року од десет (10) дана прије самог испита. Инспекторат за образовање, науку, културу и спорт Тузланског кантона није предузео одговарајуће радње из оквира своје надлежности како би се наведене неправилности отклониле, иако је од стране жалитељке био упознат са истима.

¹⁴³ Ж-БЛ-04-771/16

¹⁴⁴ Ж-БР-04-170/17

Обудсмани су провели поступак истраживања те након запримљених одговора обавијестила жалитељку. Обудсмани су дана 18. 7. 2017. године запримили изјашњење жалитељке у којем наводи да је „Инспекторат за образовање при кантоналној управи за инспекцијске послове ТК утврдио неправилности у одржавању разредних испита, те је поништио исти. Разредни испит је потом поновљен, гдје је моја кћерка положила два предмета, а из једног упућена на поправни“.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁴⁵ се обратио Обудсману за људска права поводом потврде дипломе и акредитације Универзитета Слобомир из Бијељине, а ради похађања мастер студија на Конзерваторију у Трсту. Након поступка у предмету, током које су потврђени наводи подносиоца жалбе о повреди његових права, обудсмани су упутили препоруку¹⁴⁶ Агенцији за развитак високог образовања и осигурање квалитета Босне и Херцеговине да донесе одлуку о акредитацији Универзитета Слобомир из Бијељине у складу са позитивним прописима и налазима из препоруке. Даном 25. 9. 2017. године, путем пуномоћника, Агенција за развој високог образовања и осигурања квалитета Босне и Херцеговине доставила је одговор у којем се наводи да је препорука Обудсмана за људска права Босне и Херцеговине „непроводива и неприхватљива“ са позивом на подјелу надлежности између државних и ентитетских тијела и са позивом на позитивне прописе и интерне акте који регулишу процедуру акредитације.

С обзиром на то да Агенција за развој високог образовања и осигурање квалитета Босне и Херцеговине одбија да донесе одлуку о упису једног од универзитета у Босни и Херцеговини у Регистар акредитованих високошколских установа на државном нивоу, као и да одбија поступити по препоруци Обудсмана за људска права, којом је тражено да Агенција донесе одлуку о акредитацији у складу са позитивним прописима, што би требало да јој буде основна дјелатност и без интервенције било којег тијела, обудсмани су упутили обавијест о спровођењу препоруке Вијећу министара Босне и Херцеговине и Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, тражећи да на наредној сједници размотре овај случај кршења права грађана и предузму мјере на спровођењу препоруке, у оквиру својих овлашћења.

У предмету број: Ж-БР-04-148/17, жалитељка истиче да је била члан Комисије за спровођење процедуре гласања за избор в.д. декана Филозофског факултета Универзитета у Тузли, када је на гласачком мјесту дошло до инцидента. Наиме, један професор је бурно реаговао на име колеге и пред члановима Комисије који су с њим сами били у просторији изјавио „да ћемо сви добро видјети ко је он и да неће дозволити да неко ко негира геноцид буде изабран за декана“. Комисија је сачинила службену забиљешку и послала је на поступање Етичком комитету. У међувремену је Комисија позвана на разговор код в.д. деканице, с циљем смиривања ситуације и покушаја да Комисија измени свој исказ. Чланови Комисије су били одлучни да се случај процесуира, а професор који је изазвао инцидент адекватно санкционише, након чега је он упутио своје изјашњавање Етичком комитету у којем негира све наводе Комисије и у којем је жалитељку на најгрубљи начин извријеђао ставивши је у контекст ратних злочинаца. Написао је да су њени сународњаци у јулу 1995. године у Сребреници убили његовог брата и још 27 најближих рођака,

¹⁴⁵ Ж-БЛ-04-419/17

¹⁴⁶ П-200/17 од 7. 3. 2017. године.

запалили му кућу и протјерали из завичаја. Етички комитет је његове ријечи оцијенио као дјело с елементима казнене одговорности, па су због немогућности давања приједлога строжег санкционисања упутили случај на поступање ректорки. Ректорка није предузела ништа него је предмет поново вратила на поступање Етичком комитету, који је наведеног професора позвао на извињење, иако позив на извињење није прописан Статутом Универзитета у Тузли, као мјера за санкционисање понашања које је у супротности са актима Универзитета.

Након истражног поступка, омбудсмани су, поштујући право на слободу изражавања, оцијенили непримјереним начин изражавања поменутог професора, те закључили да је на Универзитету у Тузли дошло до повреде одредаба Кодекса наставничке етике ЈУ Универзитета у Тузли, а да ни Етички комитет ни ректорка Универзитета нису предузели прописане мјере из оквира своје надлежности, како би се на одговарајући начин санкционисало непримјерено понашање редовног професора Филозофског факултета овог универзитета.

Омбудсмани указују на то да је обавеза управљачких тијела Универзитета у Тузли предузимање активности и мјера у циљу законитог функционисања установе на чијем су челу, осигурање заштите права запосленика, а што укључује и успостављање ефикасног система заштите од дискриминације, односно говора мржње у конкретном случају. С тим у вези, омбудсмани су издали препоруку број П-183/17 од 26. 7. 2017. године, којом траже да ректор Универзитета у Тузли, декан Филозофског факултета и Етички комитет Универзитета у Тузли, по жалби жалитељице, у оквиру своје надлежности предузму одговарајуће мјере, осигурају да се универзитетски наставници, сарадници, научници и истраживачи Универзитета у Тузли у својим јавним иступима и међусобној комуникацији суздрже од коришћења говора који може бити увредљив за било које лице или групу лица у Босни и Херцеговини, или може прерасти у говор мржње, те да осигурају да се у цијелости поштује одредба Кодекса наставничке етике ЈУ Универзитета у Тузли и предузму одговарајуће мјере у случају кршења истих.

Поднеском од 20. 11. 2017. године, Етички комитет обавјештава омбудсмани да „сматра да је изрицањем личне опомене професору, те његовим јавним извињењем за своје поступке и ријечи, закључена спорна ситуација“.

5.7. Иницијативе за измјену закона из области економских, социјалних и културних права

Омбудсмани су током извјештајног периода поднијели пет (5) иницијатива за измјене и допуне закона, а како слиједи:

Примјер¹⁴⁷: Омбудсмани су дана 9. 6. 2017. године упутили иницијативу број П-141/17, којом се Влади Републике Српске и Влади Федерације Босне и Херцеговине указује на потребу измјене и допуне Закона о државним службеницима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 118/08, 117/11, 37/12) и Закона о државној служби у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 29/03, 23/04, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06, 4/12). Иницијатива се односи на потребу да Влада Републике Српске и Влада Федерације Босне и Херцеговине ускладе одредбе својих

¹⁴⁷ Ж-БЛ-05-414/17.

закон о државној служби са Законом о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине, на начин да се број чланова комисија за избор повећа у корист оних које именује Агенција за државну управу/службу у односу на оне који се именују у име тијела на који се односи јавни конкурс.

Актом број: 10.2-020-1649/17, од дана 12. 7. 2017. године, Министарство управе и локалне самоуправе Републике Српске, у име Владе Републике Српске, доставило је одговор по упућеној иницијативи. У акту се, између осталог, наводи да ће у склопу пројекта „Поједностављење и унапређење запошљавања у државној служби“, а који се имплементира на сва четири нивоа власти унутар Босне и Херцеговине, у активностима које се буду предузимале приликом доношења измјена и допуна или новог текста Закона о државним службеницима, бити узета у разматрање и упућена иницијатива Омбудсмана Босне и Херцеговине.

Влада Федерације Босне и Херцеговине о упућеној иницијативи није обавијестила омбудсмане, па ни након ургенције одаслане дана 9. 11. 2017. године.

У предмету¹⁴⁸: Према постојећим законским рјешењима у Републици Српској јавља се немогућност да лица која су радила с непуним радним временом у трајању мањем од шест сати дневно, остваре право на накнаду за случај неупослености. Имајући у виду да су лица која су била ангажована са непуним радним временом, без обзира на то колико оно износило, такође уплаћивала доприносе, као и чиниеницу да је чланом 34 Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме неупослености¹⁴⁹ предвиђено да се средства за исплату спорне накнаде осигуравају из доприноса које плаћају лица у радном односу, омбудсмани сматрају да би једино исправно рјешење било да се и овим лицима исплати износ накнаде који би био размјеран времену проведену на радном мјесту. С тим у вези, омбудсмани су издали препоруку број П-144/17 од 9. 6. 2017. године, којом од Министарства рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске траже да „размотри могућност предлагања новог законског рјешења које би омогућило и лицима која су радила мање од шест сати дневно да остваре право на новчану накнаду за вријеме незапослености сразмјерно времену проведену у радном односу.

Министарство, актом од 10. 7. 2017. године, обавјештава омбудсмане, да „с обзиром на то да је програмима рада Владе и Народне скупштине Републике Српске, за текућу годину, планирано доношење закона о измјенама и допунама Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености, већ су предузете одређене активности по прецизнијем дефинисању законских одредаба које утврђују право на новчану накнаду, на начин да се недвосмислено пропнше да то право могу да остваре и лица која су радила са непуним радним временом, у омјеру који је сразмјеран времену проведену на раду“.

У предмету¹⁵⁰: Предмет је отворен *ex officio*, из разлога што одредба члана 1 Закона о допуни Закона о висини стопе затезне камате („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број 101/16) ставља у различит положај потраживања из радног односа, односно права радника, у односу на сва друга правна и физичка лица код којих ће се на износ главнице плаћати већи износ затезне камате (по стопи од 12% годишње). Међутим, износ главнице одређене извршним исправама (судске пресуде и судска поравнања) и

¹⁴⁸ Ж-БЛ-04-212/17, П-144/17.

¹⁴⁹ „Службени гласник Републике Српске“ бр. 30/10, 102/12.

¹⁵⁰ Ж-СА-04-26/17.

вансудским поравнањима из основа радног односа, плаћа се затезна камата по стопи од 0,2% годишње.

Омбудсмани су мишљења да наведена законска одредба која тежи ка легитимном циљу (повећану ликвидности прорачуна, јавних предузећа и привредних субјеката) је непропорционална и доводи до мијешања у право на имовину лица које остварују права по основу радног односа. Уз то, наведена одредба је дискриминаторска с обзиром на то да ставља у неравноправан положај лица која потражују права по основу радног односа, у односу на друга физичка и правна лица, с обзиром на велику разлику у обрачуну затезне камате. Омбудсмани закључују да је императив радног законодавства плаћање накнаде за рад – плате, те да законодавац својом интервенцијом накнаду за рад и друга права по основу радног односа не може третирати другачије у односу на све друге накнаде и потраживања.

Омбудсмани су дана 27. 2. 2017. године поднијели иницијативу Представничком дому и Дому народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине „да у року од 60 дана од дана примања ове иницијативе приступе доношењу закона о измјени Закона о висини стопе затезне камате у смислу брисања става (3) у члану 2 који гласи:

Изузетно од става 1 овог члана на износ главнице одређене извршним исправама (судске пресуде и судска поравнања) и вансудским поравнањима из основа радног односа плаћа се затезна камата по стопи од 0,2% годишње.“

Иницијатива није прихваћена.

У предмету¹⁵¹: Омбудсмани су дана 23. 1. 2017. године, отворили *ex officio* предмет у вези са могућношћу коришћења усвојитељског допушта по основу Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 26/16, 7/05, 48/05, 60/10 и 32/13).

Наиме, Закон о раду Федерације Босне и Херцеговине, Закон о раду Републике Српске и Закон о раду Брчко дистрикта Босне и Херцеговине („Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“, бр. 19/06 и 1/15), у релевантном дијелу прописују право посвојилаца дјетета на начин да се примјењују чланови закона који регулишу право на порођајно одсуство. За разлику од наведених закона, Закон о раду у институцијама Босне и Херцеговине не садржи одредбе које регулишу коришћење усвојитељског допушта.

Министарство правде Босне и Херцеговине је обавијестило омбудсмане да примјеном чланова закона који регулишу уже чланове домаћинства и релевантних законских прописа ентитета о породичним односима, по њиховом тумачењу не постоје препреке да усвојитељи дјетета користе сва права као и родитељи дјетета. Министарство правде истиче да ће се, узимајући у обзир значај ове материје и потребу јасног дефинисања правила која се примјењују на сваку конкретну ситуацију, обраћање омбудсмана третирати као иницијатива за покретање поступка измјене и допуне наведеног закона.

У предмету¹⁵²: Жалитељка истиче да је Вијеће министара Босне и Херцеговине на 56. сједници, одржаној 27. маја 2004. године, донијело одлуку којом је у ставу III извршена категоризација заспослених и на основу ње дефинисана је дужина трајања годишњег

¹⁵¹ Ж-СА-04-51/17.

¹⁵² Ж-СА-04-1040/16.

одмора од најмање: 25 дана за руководиоце, 20 радних дана за остале државне службенике и 18 радних дана за намјештенике.

Жалитељка поставља питање: Зашто није дефинисана једна основица за трајање годишњег одмора за све запослене, без обзира на којој позицији радили, па у складу с тим, да ли је почињена дискриминација према запосленим на основу овакве шеме о праву, односно почетном броју дана годишњег одмора?

Омбудсмани су од Вијећа министара Босне и Херцеговине затражили достављање одлуке о радном времену у Вијећу министара Босне и Херцеговине, министарствима Босне и Херцеговине и другим тијелима Вијећа министара Босне и Херцеговине, са свим измјенама и допунама, уколико је истих било, као и одлуку о условима и начину коришћења годишњег одмора за државне службенике и намјештенике у министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине, службама, тијелима и институцијама Вијећа министара Босне и Херцеговине број: 05-34-357-10/04 од 27. 5. 2014. године, са свим измјенама и допунама, уколико је истих било. Актом од 7. 11. 2016. године, Вијеће министара је удовољило тражењу Омбудсмана.

Омбудсмани су Вијећу министара Босне и Херцеговине издали препоруку број П-90/17 од 5. 5. 2017. године, да предузме мјере у циљу измјене спорних одредаба Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине и одлуке о условима и начину коришћења годишњег одмора за државне службенике и намјештенике у министарствима и другим тијелима управе Босне и Херцеговине, службама, тијелима и институцијама Вијећа министара Босне и Херцеговине број: 05-34-357-10/04 од 27. 5. 2004. године.

Вијеће министара Босне и Херцеговине, својим актом од 9. 6. 2017. године, обавјештава омбудсмане да је Министарство правде задужено да у вези са наведеном препоруком припреми ходограм у смислу интегрисаног приступа рјешавању овог питања. У наведеном одговору се још истиче: „С обзиром на то да је у примјени наведених прописа утврђено да је законски минимум трајања годишњег одмора утврђен у различитом трајању, Министарство правде Босне и Херцеговине је покренуло поступак измјене и допуне Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине, а у циљу усаглашавања и уједначавања услова за коришћење годишњег одмора за све запослене у институцијама Босне и Херцеговине на које се примјењују одредбе Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине, односно одредбе Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине, а чиме се испуњавају и међународни стандарди у погледу утврђивања минималног трајања плаћеног годишњег одмора. Што се тиче измјена и допуна Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине, Министарство правде је исто тако предузело активности на изради закона о измјенама и допунама наведеног прописа, тако да ће се свакако цијенити и наводи из препоруке Омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине“.

VI ПРАВА ПРИТВОРЕНИКА/ЗАТВОРЕНИКА

6.1. Успостављање превентивног механизма у Босни и Херцеговини

Тортура¹⁵³ или мучење означава сваки акт којим се једном лицу намјерно наноси бол или тешке физичке или менталне патње с циљем добијања од њега или неког трећег лица обавјештења или признања, његовог кажњавања за дјело које је то или неко треће лице извршило или за чије извршење је осумњичено, застрашивање тог лица или вршење притиска на њега или застрашивање и вршење притиска на неко треће лице или из било којег другог разлога заснованог на било ком облику дискриминације ако тај бол или те патње наноси службено лице или било које друго лице које дјелује у службеном својству или на његов подстицај или са његовим изричитим или прећутним пристанком. Израз тортура се не односи на бол или патње које су резултат искључиво законских санкција, неодвојивих од тих санкција или санкција које се проузрокују. Опционим протоколом Генералне скупштине Уједињених нација од 2002. године предвиђено је да све државе потписнице успоставе националне механизме за превенцију тортуре.

Босна и Херцеговина је још у октобру 2008. године ратификовала Опциони протокол уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака, а којим је предвиђена обавеза успостављања превентивног механизма који ће вршити посјету установама у којима се налазе лица лишена слободе, а с циљем превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака.¹⁵⁴

Опционим протоколом успостављен је Пододбор за превенцију тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹⁵⁵, који има овлашћења да обилази сва мјеста предвиђена за задржавање лица и да даје препоруке државама чланицама у вези са заштитом лица лишених слободе.

Циљ дјеловања превентивног механизма је да својим континуираним посјетама у установама у којима се налазе лица лишена слободе дјелују превентивно и одврати сва државна тијела и службена лица од тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака тако да превентивни механизам има обавезу да континуирано обилази и контролише сва мјеста у којима се налазе и могу налазити лицалишене слободе (нпр. затворе, полицијске станице, психијатријске болнице, психијатријска одјељења у општим болницама, клиничким центрима, установе социјалне заштите, азил за странце).

Иако је неспоран значај успостављања превентивног механизма и чињеница да су тијела власти у Босни и Херцеговини у посљедњих седам година предузимала одређене мјере и активности ради његовог формирања, он до данас није успостављен. Наиме, ни у 2017. години нису усвојене измјене Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине који предвиђа успостављање превентивног механизма у оквиру Институције омбудсмана, иако су предложене измјене Закона прихваћене од стране Вијећа министара Босне и Херцеговине и усвојене у првом читању од стране Уставноправног повјереништва Заступничког дома, уставноправног повјереништва Дома народа и Заједничког повјереништва за људска прва Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

¹⁵³ Члан 1 Конвенције против тортуре или других сурових нељудских или понижавајућих казни или поступака.

¹⁵⁴ Опциони протокол, члан 3.

¹⁵⁵ Опциони протокол, члан 2 став 1.

6.2. Праћење права притвореника/затвореника

Поступак по појединачним жалбама притворених/затворених лица представља један од најзначајнијих видова заштите људских права. Статистички подаци у 2017. години показују да су у Одјелу за заштиту притворених/затворених лица запримљене 135 жалбе, што у односу на претходну годину представља смањење за 19,6%. Омбудсмани истичу да су поједини предмети ријешени позитивно и прије издавања препоруке, на начин да су управе казнено-поправних завода саме кориговале своје поступање након усменог или првог писменог обраћања Омбудсмана. Као и претходних година, жалбе су се односиле на незадовољство квалитетом пружене здравствене заштите, питања коришћења ванзаводских погодности, услове смјештаја и третмана, некоректно понашање заводских службеника или других затвореника, немогућност остваривања радног ангажмана. Одређен број жалби односио се на садржај правоћних судских одлука којима се оглашавају кривим, што никако не може бити предмет поступања нити преиспитивања омбудсмана, о чему се осуђена лица писменим или усменим путем обавјештавају, што ће у наставку бити илустровано конкретним примјерима предмета.

Систем извршења кривичних санкција у Босни и Херцеговини је сложен, јер је позитивно законодавство које уређује ову област, у складу са уставном структуром Босне и Херцеговине, распоређено на три нивоа власти. Наиме, надлежност у вези са извршењем кривичних санкција подијељена је између Министарства правде Босне и Херцеговине, Министарства правде Федерације Босне и Херцеговине, Министарства правде Републике Српске и Правосудне комисије Брчко дистрикта Босне и Херцеговине. Управо овакав систем у којем постоје четири некохерентна закона о извршењу кривичних санкција¹⁵⁶, у крајњој линији има за посљедицу постојање различитих правних норми које уређују исту област (или питање) на различит начин, што опет доводи до неједнаке примјене истих. Овакво стање неминовно доводи до неједнаког третмана осуђених лица, а у зависности од тога у којем дијелу Босне и Херцеговине су осуђени на казну затвора или другу казну, односно у којој установи и у којем ентитету издржавају казну затвора. Омбудсмани такође запажају да неједнаком третману затвореника/притвореника доприноси и чињеница да се на осуђена лица која издржавају казну лишења слободе примјењују различита правила садржана у правилницима и другим подзаконским актима који се примјењују, зависно од тога који је суд изрекао казну затвора, нпр. да ли су у питању судови ентитета или Суд Босне и Херцеговине.

Одјел за заштиту права притворених/затворених лица путем посјета лицима лишеним слободе испитује како се према њима поступа с циљем повећања заштите ових лица од тортуре. У извјештајном периоду, у склопу редовних активности, Одјел за заштиту притвореника/затвореника, а на основи жалби осуђених лица, посјетио је сљедеће установе за извршење кривичних санкција: КПЗ Зеница (два пута), КПЗ Фоча, КПЗ Требиње, КПЗ Бијељина, КПЗ Мостар, КПЗ Бихаћ, КПЗ Тузла, КПЗ Сарајево, КПЗ Орашје, КПЗ Бања Лука и КПЗ Добој. У ове посјете представници Институције

¹⁵⁶ Закон Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера, „Службени гласник Босне и Херцеговине“, број: 22/16, Закон о извршењу кривичних санкција у Федерацији Босне и Херцеговине, „Службени гласник Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 44/98, 42/99, 12/09 и 42/11, Закон о извршењу кривичних санкција у Републици Српској, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 2/10, 98/13 и 44/16 и Закон о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, „Службени гласник Брчко дистрикта“, број: 31/11.

омбудсмана су одлазили ненајављено, искључиво на захтјев осуђених лица, како би испитали основаност упућених жалби, у складу са досадашњом праксом Омбудсмана.

6.2.1. Здравствена заштита

Судећи према броју и садржају жалби затвореника на квалитет здравствене заштите која им се пружа у затворском систему, и надаље је ријеч о врло важном проблему. Када држава лишава грађане њихове слободе, преузима на себе одговорност да брине о њиховом здрављу, у смислу свеукупних услова у којима издржавају казну затвора, укључујући осигурање лијечења, мјера и активности здравствене заштите који су квалитетом и обимом одређени за осигурана лица из обавезног здравственог осигурања. Затвореници никако не би смјели, због услова издржавања казне затвора, те неодговарајућег квалитета пружене здравствене заштите, након издржане казне бити у лошијем здравственом стању него што су били кад су упућени на издржавање казне затвора. Дакле, квалитет здравствене заштите, који се осигурава лицима лишеним слободе, мора бити једнак оном који се осигурава лицима на слободи, која су здравствено осигурана. Но, и надаље је присутан већи дио проблема на које су омбудсмани указивали и прошлих година, а које значајно отежавају пружање задовољавајућег квалитета здравствене заштите лицима лишеним слободе.

Наиме, систем здравствене његе у установама за извршење кривичних санкција у Босни и Херцеговини није успостављен у пуном капацитету на начин како је то прописано Европским затворским правилима, у Дијелу III, који уређује питање здравства. Ово се посебно односи на чињеницу да све казнено-поправне установе још увијек немају најмање једног стално запосленог љекара опште праксе, како је то прописано тачком 41.1 ових правила¹⁵⁷, већ користе могућност која је утврђена тачком 41.3 ових правила¹⁵⁸, односно хонорарно ангажовање љекара опште праксе. Овај љекар је у таквим ситуацијама најчешће запослен на основу уговора о дјелу и његова обавеза је да буде доступан и да редовно долази у установу. Осим наведеног, здравствена служба установе требало би да има довољан број запосленог медицинског особља обученог за пружање адекватне здравствене заштите.

Иако је, у складу са одлукама ЕСЉП, за заштиту здравља неопходно осигурати дијагнози одговарајући третман, а не само обавити прегледе и дијагностиковати болест, квалитет здравствене заштите у затворском систему још се посматра кроз број обављених прегледа. Анализом ових података омбудсмани цијене је ли здравствена услуга довољно доступна овој категорији лица, мада су свјесни да ови бројчани подаци не представљају увијек мјерило квалитете здравствене заштите. Један дио проблема сигурно произлази из недовољног броја здравствених радника, како оних запослених, тако и оних ангажованих по уговору о дјелу.

Према подацима Министарства правде Републике Српске, стално запосленог љекара имају сљедеће казнено-поправне установе: КПЗ Бања Лука, КПЗ Фоча и КПЗ Источно Сарајево, а немају: КПЗ Добој, КПЗ Требиње и КПЗ Бијељина.

¹⁵⁷ Европска затворска правила у дијелу III, који уређује питање здравства, тачка 41.1, предвиђају да „у сваком затвору постојаће најмање један квалификовани љекар опште праксе“.

¹⁵⁸ Европска затворска правила у дијелу III, који уређује питање здравства, тачка 41.3, предвиђају: „У случају када затвори немају стално запосленог љекара, хонорарно ће се ангажовати љекар да редовно врши посјете“.

Федерално министарство правде информисало је омбудсмани да стално запосленог љекара имају само КПЗ Зеница и КПЗ Тузла, док КПЗ Бихаћ, КПЗ Мостар, КПЗ Сарајево, КПЗ Орашје и КПЗ Бусовача немају. Омбудсмани сматрају да је нужно приступити изradi свеобухватне анализе стања у области здравствене заштите у установама за извршење кривичних санкција у Босни и Херцеговини.

Примјер: Подносиоцу жалбе¹⁵⁹ због природе његове болести био је потребан посебан третман који није био могућ у заводу, због чега су омбудсмани препоручили Управи КПЗ-а Зеница његов премјештај у специјализовану болницу. Омбудсмани су обавијештени да је препорука испоштована.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁶⁰, који издржава казну затвора у Казнено-поправном заводу у Мостару, у вријеме посјете омбудсмана доведен је на разговор из самнице јер је дисциплински кажњен због узимања два апаурина. Поступајући по жалби, омбудсмани су затражили писмено изјашњење на наводе жалбе. Из одговора, између осталог, произлази да је особље Завода одраније упознато са чињеницом да неуропсихијатар не жели прописати фармакотерапију осуђеницима који примају супституцијску терапију метадон. Омбудсмани нису могли утврдити кршење права, посебно уважавајући налаз и мишљење ординирајућег љекара.

Препорука Министарству правде Босне и Херцеговине, Министарству правде Федерације Босне и Херцеговине и Министарству правде Републике Српске да се:

- у складу са Европским затворским правилима утврди здравствена политика у установама за извршење кривичних санкција и осигурају материјално-техничке могућности за њено провођење;
- организују едукативни програми ради упознавања лица лишених слободe с опасностима од обољења и начинима преношења заразних болести с циљем превентивног дјеловања.

6.2.2. Услови смјештаја

С обзиром на то да је претрпаност био један од највећих проблема с којима се затворски систем суочавао дуги низ година, податак да је у установама за извршење кривичних санкција у Босни и Херцеговини у 2016. и 2017. години било више расположивих мјеста него лица лишених слободe, сматрамо позитивним и охрабрујућим. Довољан број расположивих капацитета свакако је резултат огромних средстава која су претходних година издвојена за адаптацију постојећих (КПЗ Бања Лука, КПЗ Добој и КПЗ Кула) те изградњу нових капацитета (Државни затвор, КПЗ Зеница IX павиљон и КПЗ Орашје).

Омбудсмани наглашавају да услови смјештаја у казнено-поправним установама данас не обухватају само чињеницу да се мора водити рачуна о величини просторије у којој бораве осуђена лица, већ и о другим аспектима, нпр. запремини ваздуха, освјетљењу, вентилацији, али и остваривању контаката са породицом, посебно дјецом¹⁶¹. У том смислу

¹⁵⁹ Ж-СА-07-909/16, П-34/17

¹⁶⁰ Ж-СА-07-1087/17

¹⁶¹ Урђење дјечјег кутка у КПЗ Бијељина омбудсмани су препознали као израз високог степена сензибилитета надлежних тијела за потребе лица које се налазе на извршењу кривичних санкција.

важно је указати на потребу прилагођавања простора у којој лица која се налазе на издржавању казне затвора посјећују дјеча, због чега су омбудсмани подсјетили све установе за извршење кривичних санкција на важност остваривања овог стандарда.

6.2.3 Радни ангажман

Живот у затвореном простору, ограничено кретање и изостанак уобичајених радних активности код лица на издржавању казне затвора доводе до негативних последица у вези са понашањем и психофизичким стањем. Радна активност је потребна због остваривања потпуног програма третмана у установама затвореног типа. У вези са радним и другим активностима осуђених лица, оцјена је да постоје мање могућности за радно окупациону терапију, него што су потребе. Мали број осуђених лица углавном је ангажован на раду у котловници, вешерају, у кухињи, ношењу пакета, те на одржавању чистоће објекта и затворског круга, а занемарљив је број осуђених лица које раде на заводским економијама. С тим у вези, омбудсмани и даље указују свим казнено-поправном установама у Босни и Херцеговини да треба да предузму додатне напоре и унаприједи радни ангажман лица која се налазе на издржавању казне затвора, јер таквим поступањем испуњавају обавезе које су прописане Европским затворским правилима у дијелу VII – Радни ангажман¹⁶², али и доприносе остваривању пуног програма третмана и ресоцијализовања ових лица. Омбудсмани су свјесни чињенице да се управе казнено-поправних завода срећу с бројним тешкоћама у вези са испуњавањем ове обавезе, међутим не могу прихватити недостатак иницијативе у складу са расположивим могућностима. Омбудсмани свакако указују на важност постојања привредних јединица у оквиру установа за извршење кривичних санкција. Такође, као примјер добре праксе истиче се туристичко-рекреативни комплекс „Бриони”, власништво Привредне јединице „Дрина”, КПЗ-а Фоча, који у значајној мјери доприносе већем степену радног ангажмана осуђених лица.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁶³ наводи да нема примједба на рад и поступање представника установе и службе обезбјеђења. Истиче да би, као лице осуђено на дугогодишњу казну затвора, волио имати радни ангажман, те да има спознају да је остало упражњено мјесто радника за пуштања музике. Омбудсмани су обавили разговор са помоћником директора КПЗ-а Фоча о захтјеву осуђеника, који је потврдио да ће му у наредном периоду бити обезбијеђен радни ангажман, али не то мјесто које он тражи, с обзиром на то да разлози сигурности то не дозвољавају јер је то радно мјесто до самог излаза из установе, а овом осуђенику је остало још осам (8) година казне затвора и већ је једном био у бјекству.

Препорука: Свим казнено-поправним заводима у Босни и Херцеговини да, у складу са објективним могућностима, унаприједи радни ангажман лица која се налазе на издржавању казне затвора.

¹⁶² Европска затворска правила, Део VII – радни ангажман 105.10, „Системским програмом рада тежи се доприношењу испуњења сврхе режима за затворенике”.

¹⁶³ Ж-СА-07-885/17

6.2.4. Коришћење ванзаводских погодности

Као и претходних година, омбудсмани су и у 2017. години поступали по жалбама осуђених лица које су се односиле на њихово незадовољство приликом одобравања и коришћења ванзаводских погодности. При томе треба имати у виду да је одобравање погодности могућност коју осуђено лица може остварити искључиво својим добрим понашањем и владањем, а не право осуђеника, односно обавеза коју управа мора испоштовати. С друге стране, од резултата полицијских провјера на терену, односно у мјесту пребивалишта осуђена лица, у највећој мјери зависи хоће ли јој од стране управе бити одобрене погодности.

Највећи број жалби односио се на рјешење у пракси према којем је коришћење ванзаводских погодности условљено мишљењем надлежне полицијске станице и тијела социјалне заштите, па осуђена лица у жалбама упућеним омбудсманима наводе како полицијски службеници, који врше ове провјере, не утврђују право стање ствари на терену, јер нису довољно објективни, већ по аутоматизму пишу негативно мишљење.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁶⁴, осуђено лице које се на издржавању казне затвора налази у Казнено-поправном заводу Добој, у жалби наводи незадовољство поступањем Полицијске станице Тешањ, истичући да од овог тијела већ три пута добија негативне полицијске провјере. Након сумирања свих чињеница у предмету, омбудсмани су Полицијској станици Тешањ издали препоруку¹⁶⁵ којом се указује на значај коришћења погодности у процесу ресоцијализовања осуђених лица, због чега постоји обавеза и одговорност полицијског тијела да, приликом вршења полицијске провјере, сагледа цјелокупно стање на терену и утврди све релевантне чињенице, како би на крају формирано мишљење било одраз објективних околности и самим тим служило као добра основа управи установе приликом доношења одлуке о одобравању коришћења ванзаводских погодности. У одговору¹⁶⁶ на препоруку наведено је да је ово тијело предузело мјере и радње у складу са препоруком.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁶⁷ истиче да је Трећа полицијска управа (ПУ) Сарајево, након провјера на терену, доставила негативно мишљење у вези са коришћењем ванзаводских погодности. Истиче да никада није имао увид у достављено мишљење те полицијске управе, нити су му јасни разлози због којих не може користити ванзаводске погодности. Наконведеног поступка истраживања, жалба је оцијенена неоснованом. Наиме, у складу са пресудом Кантоналног суда у Сарајеву, жалилац је правоснажно осуђен на казну затвора због кривичног дјела силовања, због чега полицијски службеници нису били у могућности на терену процијенити сам ризик изласка осуђена лица, тј. постоји ли стварна опасност освете према осуђенику приликом коришћења ванзаводских погодности од стране породице оштећеног лица. Такође се напомиње да се ни грађани у његовом окружењу становања нису жељели изјаснити о коришћењу ванзаводских погодности осуђеног лица из сигурносних разлога, с обзиром на то да се ради о проблематичној особи.

¹⁶⁴ Ж-БЛ-05-68/17.

¹⁶⁵ П-80/17 од 30. 3. 2017. године.

¹⁶⁶ Акт Полицијске станице Тешањ број: 08-04/12-1-04-2-7382/17 од 9. 6. 2017. године.

¹⁶⁷ Ж-СА-07-192/17

Примјер: Подносилац жалбе¹⁶⁸ истиче да, према његовом сазнању, полицијски службеници Полицијске управе Градачац нису излазили на терен и нису тражили мишљење његове дјецe и родитеља везано за његов излазак на ванзаводске погодности. Уз жалбу је достављена и грађанска петиција да немају ништа против да именовани користи ванзаводске погодности, кућна листа, извод из казнене евиденције да не пролази кроз казнену евиденцију, копије личних карата за кћерке и њихове изјаве да су сагласне са коришћењем ванзаводских погодности, као и DVD–CD видео-запис о штети која је направљена на његовој кући у 2017. години. У циљу провјере жалбених навода затражено је изјашњење надлежне ПУ. Како се из достављеног изјашњења ништа поуздано није могло закључити, омбудсмани су сматрали да су у конкретном случају службеници Полицијске станице Градачац приликом давања мишљења о боравку осуђеног лица на слободи, у смислу коришћења ванзаводских погодности, требало у већој мјери да цијене објективне околности. С тим у вези су указали на значај коришћења погодности у процесу ресоцијализовања осуђених лица.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁶⁹ истиче да му ПУ Зеница неосновано одбија дати позитивно мишљење у вези са коришћењем ванзаводских погодности иако нема оштећене стране јер издржава казну затвора за кривично дјело утаја пореза, примјеран је осуђеник, класификован у групу „А“, радно ангажован у заводском ресторану. Такође истиче да је стекао потребан омјер издржане казне затвора за коришћење ванзаводских погодности. ПУ Зеница је доставила изјашњење у којем се, између осталог, истиче да се ради о особи која је склона честом мијењају адресе пребивалишта. Омбудсмани су утврдили да је свака промјена адресе уредно пријављена надлежном МУП-у, због чега су препоручили ПУ Зеница да изврши поновну теренску провјеру имајући у виду, између осталог, и изјаву његовог брата да је сагласан да ванзаводске погодности користи на његовој адреси.

Препорука полицијским тијелима у вршењу теренских провјера у вези са коришћењем ванзаводских погодности осуђених лица да:

- приликом извршења ове законске обавезе сагледају цјелокупно стање на терену и утврде све релевантне чињенице, како би на крају формирано мишљење било одраз објективних околности и самим тим служило као добра основа управи установе приликом доношења одлуке о одобравању коришћења ванзаводских погодности.

6.2.5. Питање премјештаја

У складу са Европским затворским правилима¹⁷⁰, питање премјештаја од посебног је значаја због тога што је потребно осигурати упућивање осуђеника у установу која је ближе његовом пребивалишту/боравишту, како би одржао контакт са породицом, а што се свакако позитивно одражава и на његову социјалну рехабилитацију. Питање премјештаја

¹⁶⁸ Ж-СА-07-1048/17

¹⁶⁹ Ж-СА-140/16 П-33/17

¹⁷⁰ Европска затворска правила, Део II – упућивање у затвор и смјештај. 17.1. „Затвореници се, уколико је могуће, упућују у затворе који се налазе у близини њихових домова или центара социјалне рехабилитације” 17.2. „Приликом упућивања, такође се води рачуна о захтјевима везаним за наставак кривичне истраге, сигурност и безбједност и потребу да се за сваког затвореника одреди одговарајући режим.” 17.3. „Уколико је могуће, затвореник се консултује у вези с почетним упућивањем или накнадним премјештањем у други затвор.”

се односи како на премјештај осуђеника из једног у други колектив унутар исте установе, из једне установе у другу у оквиру истог ентитета и из установе једног у установу другог ентитета.

У Босни и Херцеговини премјештај осуђених лица представља комплексан проблем из разлога што није усклађено законодавство, што није на једнаким основама прописана могућност премјештаја осуђених лица из установе једног ентитета у установу другог ентитета, а одређеним *ad hoc*, несинхронизованим и некоординисаним интервенцијама у законодавству ситуација у овој области је додатно усложњена.

Не смијемо занемарити и ограничавајући фактор, а то је врста установе затвореног односно полуотвореног типа, што је објективан фактор. Омбудсмани су мишљења да су правним празнинама и недореченостима у вези са могућности премјештаја из казнено-поправне установе једног у казнено-поправну установу другог ентитета, највише оштећена осуђена лица која имају пребивалиште, односно боравиште у другом ентитету, јер практично губе квалитетан контакт са породицом, а што је значајно имајући у виду сложену и тешку економско-социјалну ситуацију и што коначно резултира отежаном рехабилитацијом која не иде у жељеном правцу. Управо због свега наведеног, омбудсмани су, с циљем осигуравања јасноће и досљедности закона у овој области у предмету,¹⁷¹ упутили Парламенту Федерације Босне и Херцеговине, Федералном министарству правде и Министарству правде Републике Српске, иницијативу за измјене и допуне Закона о извршењу кривичних санкција у Федерацији Босне и Херцеговине¹⁷² и Закона о извршењу кривичних санкција Републике Српске,¹⁷³ што је детаљно описано у прошлогодишњем извјештају. Нажалост, омбудсмани констатују и да поред упућене препоруке и већег броја ургенције у предмету¹⁷⁴, није дошло до напретка.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁷⁵ истиче да већ дуго борава у VI павиљону, те би волио бити премјештен у колектив јер су, како наводи, престали разлози који се тичу његове сигурности. Омбудсмани су обавијештени да је именовани премјештен у вањски павиљон, у колектив за примјерне осуђенике, којима је остало мало времена до истека казне затвора.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁷⁶ се обраћао Министарству правде Федерације Босне и Херцеговине молбом за премјештај из КПЗ Зеница у КПЗ Мостар, гдје има пребивалиште, а све како би олакшао посјете породици. Након интервенције Омбудсмана, осуђеној особи је омогућен тражени премјештај.

Примјер: У извјештајном периоду омбудсмани су регистровали и два предмета¹⁷⁷ осуђених лица које су на издржавању казне затвора у Казнено-поправном заводу Тузла. У жалбама истичу незадовољство поступањем Министарства правде Републике Српске и Федералног министарства правде. Наиме, осуђени су по правомоћним пресудама

¹⁷¹ Ж-СА-07-107/16

¹⁷² „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 44/98, 42/99, 12/09 и 42/11.

¹⁷³ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 12/10, 117/11 и 98/13.

¹⁷⁴ Предмет број Ж-БЛ-07-796/17, Иницијатива за измјену Закона о извршењу кривичних санкција у Федерацији Босне и Херцеговине

¹⁷⁵ Ж-СА-07-901/16

¹⁷⁶ Ж-СА 07-1087/17

¹⁷⁷ Ж-СА-07-1247/16 и 357/17; П-102/17.

окружних судова у Републици Српској, али им је по упутном акту одређено издржавање казне у КПЗ Тузла, будући да су настањени у Федерацији Босне и Херцеговине. Након што су по закону стекли право на условни отпуст, у консултацији са службеним лицима КПЗ Тузла, молбом су се обратили Федералном министарству правде да им се одобри условни отпуст. У одговору Федералног министарства правде се наводи да у том погледу није надлежно за поступање за лица која су осуђена од стране суда Републике Српске. Потом су се у консултацији са Управом КПЗ Тузла обратили Министарству правде Републике Српске, које у свом одговору истиче да Закон о извршењу кривичних санкција Републике Српске¹⁷⁸ не садржи одредбу која се односи на одлучивање по молби или приједлогу руководиоца установе за условни отпуст осуђених лица која издржавају казну затвора у казнено-поправним установама у Федерацији Босне и Херцеговине, а казну затвора су изrekli судови са територије Републике Српске.

Омбудсмани су указали на то да се у конкретном случају законски и подзаконски прописи тумаче увијек на њихову штету – нити им се дозвољава да издржавају казну у Републици Српској, гдје би се, према тренутном тумачењу Министарства правде Републике Српске, исто огласило надлежним да одлучује о њиховој молби за условни отпуст, нити им се омогућава да, кад већ казну затвора морају издржавати у Федерацији Босне и Херцеговине, ресорно министарство овог ентитета буде у потпуности надлежно за сва питања која произлазе из њиховог издржавања казне, укључујући и питања условног отпуста. Поступајући у предмету, омбудсмани су информисали Министарство правде Републике Српске о жалбеним наводима осуђених лица, уз позив да се достави изјашњење о изнесеним жалбеним наводима, односно о мјерама и активностима које се намјеравају предузети у вези са одлучивањем о условном отпусту именованих.

У одговору се, између осталог, наводи „да је Министарство правде Републике Српске упознато са проблемом који се у посљедње вријеме појављује, који се односе на условни отпуст осуђених лица која издржавају казну затвора у казнено-поправним установама Федерације Босне и Херцеговине, а казна им је изречена од стране суда у Републици Српској. Комисија за условни отпуст поступа и одлучује у складу са одредбама Кривичног закона Републике Српске, одредбама Закона о извршењу кривичних санкција Републике Српске и Пословника о раду Комисије за условни отпуст. Пословником о раду Комисије за условни отпуст прописано је да Комисија рјешава по молби осуђених лица, као и по приједлогу руководиоца установе за осуђена лица која издржавају казну затвора у казнено-поправним установама Републике Српске, те до сада није постојао нити један случај да се неко обратио по наведеном спорном питању. Због новонастале ситуације која се појављује у посљедње вријеме, као прелазно рјешење до рјешавања у законској регулативи, на првој наредној сједници Комисије за условни отпуст, изнијеће се наведена проблематика и појединачни запримљени случајеви, у циљу права која припадају осуђеном лицу.

Омбудсмани су сматрали да су у конкретном случају осуђена лица у потпуности лишена права да се одлучује о њиховој молби за условни отпуст. Наиме, омбудсмани подржавају сваки облик сарадње, договора и комуникације између ентитетских министарстава правде, и сваки облик усаглашавања ентитетских законских прописа у циљу узајамне заштите права осуђених лица оба ентитета. Међутим, у конкретном случају именованим осуђеницама неће помоћи никакви договори нити преговори око измјена законских

¹⁷⁸ „Службени гласник Републике Српске“ бр. 12/10, 117/11, 98/13, 44/16.

регулатива, с обзиром на дуге парламентарне процедуре везане за евентуалне измјене закона. Омбудсменима је неприхватљиво да ентитетска тијела једноставно могу у потпуности игнорисати право осуђеног лица да се одлучи о његовој молби за условни отпуст, будући да су ентитетска тијела дужна одлучити правовремено о молби осуђеница баш као о молби сваког другог осуђеног лица, и заштитити их од сваког облика дискриминације. Омбудсмани су указали на то да су именоване осуђенице тренутно у *потпуности дискриминисане у односу на друга осуђена лица, само и искључиво из разлога што имају пребивалиште у једном од ентитета Босне и Херцеговине, а осуђене су у другом ентитету, због чега су на неуставан начин обесправљене у односу на рјешавање њихових молби за условни отпуст.*

Омбудсмани охрабрују Министарство правде Републике Српске да наведени случај ријеша на основу недискриминаторског тумачења законских прописа и одлуче о молби осуђеница, те да ће убудуће и Федерално министарство правде слиједити тај примјер и поднијети иницијативу за брисање, односно измјену дискриминаторске одредбе Закона о извршењу кривичних санкција Федерације Босне и Херцеговине.

Омбудсмани су, везано за ову проблематику, издали препоруку¹⁷⁹ Министарству правде Републике Српске и Министарству правде Федерације Босне и Херцеговине: *“да у најкраћем року у циљу отклањања дискриминације предузму све мјере из своје надлежности потребне за брзо и ефикасно одлучивање по молби за условни отпуст осуђених лица која издржавају казну затвора у казнено-поправним установама у Федерацији Босне и Херцеговине, а казну затвора су им изrekli судови са територије Републике Српске”.*

6.2.6. Контакт са вањским свијетом

Омбудсмани су приликом посјета казнено-поправним установама утврдили да је затвореницима дозвољено да комуницирају усмено, путем писама или телефона са својим породицама, другим лицима и представницима вањских организација и овим лицима је дозвољено да посјећују затворенике. Ови видови комуникације и посјете могу подлијегати рестрикцијама и праћењу који су потребни у сврху кривичне истраге, одржавања реда и сигурности, спречавања чињења кривичних дјела и заштите жртава кривичних дјела, с тим да ће таква ограничења, међу њима и посебна ограничења која нареди правосудно тијело, ипак омогућити прихватљив минимални ниво контакта. Омбудсмани напомињу да комуникација осуђених лица (писмена, усмена, или телефонска) с омбудсменима не смије подлијегати никаквим ограничењима, нити надзору, како је то прописано чланом 20 Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине: *„Преписка упућена омбудсману или Институцији из мјеста у којима се лица налазе у притвору, у којима су затворени или су лишени слободе, не може подлијегати никаквој цензури нити се смије отворати. Разговори између омбудсмана или лица делегираних од стране омбудсмана не могу никада бити нагледани нити се у исте може мијешати.”*

Омбудсмани у овом извјештају констатују да је препорука која је упућена казнено-поправним установама у Републици Српској у ранијим извјештајима, а односи се на потребу осигурања тајности писмених пошиљки, испоштована само од стране Казнено-поправне установе Бања Лука, а не и од осталих установа у овом ентитету. С тим у вези

¹⁷⁹ П-102/17

омбудсмани поново напомињу да достављање писмених пошиљки у отвореним ковертама и с попутним писмом установе које садржи већ одређене податке осуђеног (личне и у вези са дјелом које је учинио) примјер је упорног игнорисања препоруке Омбудсмана и кршења права осуђених лица.

Омбудсмани и ове године поновно похваљују позитивну праксу из Казнено-поправног завода Добој, која је настављена и током 2017. године. Наиме, васпитачи ове установе, на захтјев осуђених лица, а уколико процијене да постоји потреба, омогућавају непосредан телефонски контакт с Институцијом омбудсмана. На овај начин осуђена лица у кратком року добију потребан правни савјет, а уколико има елемената и за поступање, омбудсмани могу предузети те радње без одлагања. Управе казнено-поправних завода Мостар, Зеница и Бусовача су преузеле овакву позитивну праксу, док то није случај других казнено-поправних установа у Босни и Херцеговини.

Примјер: Подносилац жалбе¹⁸⁰ телефоном је контактирао омбудсмане, износећи да је незадовољан односом затворског особља које му ништа не одобрава, између осталог, ни одлазак под пратњом страже на гроб оцу и мајци да упали свијећу. Поступајући по жалби, омбудсмани су затражили писмено изјашњење на наводе жалбе. Из одговора, између осталог, произлази да осуђеник тренутно издржава казну за кривично дјело убиства у покушају. Премјештен је из КПЗ-а Зеница. Осуђеник има тешки конфликт са двојицом браће и међу њима не постоји никакав контакт. Због наведеног му нису дозвољене посјете за вријеме празника Свих светих и Душног дана. У анамнези се наводи да је социјална радница обавила разговор са сусједима осуђеника, у његовом мјесту, који наводе да не препоручују никакав посјет осуђеника док траје оваква ситуација и овакав међусобни однос између браће. Због тога му није одобрена кућна посјета за вријеме празника Свих светих. Омбудсмани у овом случају нису могли утврдити кршење права.

6.2.7. Вјерске потребе

Омбудсмани примјећују да су казнено-поправне установе осигурале обављање вјерских потреба затвореницима и притвореницима. Питање ангажмана вјерских службеника у циљу задовољавања вјерских потреба осуђених лица уређено је на различитим принципима: у неким установама се ове услуге вјерских службеника плаћају и закључују се уговори, док их у другим обављају без накнаде.

6.2.8. Исхрана

Све казнено-поправне установе у Босни и Херцеговини треба да затвореницима осигурају исхрану примјерену њиховом добу, здрављу, физичком стању, вјероисповијести, култури и природи посла који обављају. По питању квалитета хране и хигијенских услова у којим се иста припрема и сервира, само се мали број осуђеника жалио на квалитет и количину хране, док су се поједини осуђеници жалили да им није осигурана исхрана за дијабетичаре. Провјером навода жалбе утврђено је да је углавном у свим установама ангажовано веома професионално особље у кухињи, а неке установе, као што су КПЗ

¹⁸⁰ Ж-СА-07-1087/17

Бијељина, Бусовача, Бихаћ и Зеница, имају могућност коришћења властитих производа добијених самопроизводњом организованом у оквиру радног ангажмана осуђеника.

6.3. Особље

Омбудсмани са забринутошћу примјећују да је у свим установама за извршење кривичних санкција присутан проблем недостатка особља у односу на број осуђених лица. Посебно је забрињавајуће стање у области преваспитне службе и третмана, а што доводи у питање циљ који се жели остварити извршењем кривичне санкције. Оваквом стању доприноси и ситуација да су људи отишли у пензију, или су унутар интерне прерасподјеле отишли из установе, а на њихова мјеста нису примљени нови запосленици.

Препорука: Министарству правде Републике Српске и Министарству правде Федерације Босне и Херцеговине да:

- Ријеше, или макар ублаже проблем педовољног броја запосленика у казнено-поправним заводима у Босни и Херцеговини, посебно затворских полицајаца.

6.4. Посјета Имиграционом центру у Источном Сарајеву и Азилантском центру у Делијашу

Омбудсмани за људска права¹⁸¹ посјетили су Имиграциони центар у Источном Сарајеву и Азилантски центар у Делијашу.

Приликом посјете разговарано је са члановима управа, с посебном пажњом, о стању људских права, попуњености капацитета центара, броју запослених, здравственој заштити и проблемима са којима се суочавају.

Управа Имиграционог центра у Источном Сарајеву истакла је да се центар тренутно не сусреће са већим проблемима, док у Азилантском центру у Делијашу тренутно борави већи број тражилаца азила у односу на смјештајне капацитете.

¹⁸¹ Проф. др Љубинко Митровић и Нивес Јукић, дана 19. 12. 2017.

VII ПРАВА ДЈЕЦЕ

Током 2017. године у Одјелу за праћење права дјеце примљене су 172 жалбе, а омбудсмани су издали 13 препорука. Грађани (родитељи¹⁸²) су углавном незадовољни радом центара за социјални рад, судова, тужилаштва, школа, али и других надлежних органа управе (нпр. инспекцијских органа). Цијенећи најбољи интерес дјетета у сваком конкретном предмету, омбудсмани, по потреби, укључују и друге органе у поступак истраживања¹⁸³. Препоруке су најчешће биле и упућене наведеним надлежним органима, али неријетко, омбудсмани у својим препорукама позивају и родитеље дјеце на одговорност и сарадњу.

У вези са појединачним одлукама надлежних тијела, омбудсмани презентују преглед значајнијих предмета и уочених кршења, односно угрожавања права.

Посебно наглашавамо значај дјеловања лица које раде са дјецом и за њих, те омбудсмани напомињу да учествују у изради смјерница за одређивање најбољег интереса дјетета у Босни и Херцеговини.¹⁸⁴

7.1. Насиље над дјецом

И ове године омбудсмани су имали пријаве родитеља¹⁸⁵ да су њихова дјеца жртве вршњачког насиља. Омбудсмани и у поводу овог извјештаја указују надлежним органима, на свим нивоима власти, на проблем недостатка координисаног и системског дјеловања у случајевима вршњачког насиља, што свакако има за посљедицу недостатак системске превенције и мјера заштите. Сасвим је јасно да је потребно успоставити јасна, дефинисана правила понашања у школама, ојачати улогу психолога и социјалних радника, увести превентивне мјере, охрабрити извјештавање о вршњачком насиљу међу дјецом и школским радницима, осмишљавати и проводити континуиране курсеве о вршњачком насиљу за све који су укључени у рад с дјецом.

Примјер: Омбудсмани су у једном предмету издали препоруку¹⁸⁶, због вршњачког насиља, са циљем да школа предузме мјере и активности у циљу превенирања насиља између ученика. Потребно је напоменути да су жалбе¹⁸⁷ поднијели родитељи оба ученика, учесника у вршњачком насиљу.

Примјер: Поступајући по жалби једне мајке на рад тужилаштва¹⁸⁸, омбудсмани су несумњиво утврдили да се и те како тице права дјетета. Надлежна тијела (полиција, суд, тужилаштво и центар за социјални рад) су установили да је дијете жртва психичког и физичког насиља и адекватно и ефикасно су дјеловали у најбољем интересу дјетету.

¹⁸² Омбудсманима се не обраћају дјеца.

¹⁸³ Поред органа на које се жалба искључиво односи, као нпр. надлежне инспекције, педагошки заводи или други контролни/надзорни органи.

¹⁸⁴ Ријеч је о иницијативи и пројекту Мреже невладиних организација „Снажнији глас за дјецу“, који је подржан и од стране УНИЦЕФ-а у Босне и Херцеговине и Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине.

¹⁸⁵ Ријеч је о мањем броју предмета, од оснивања Одјела за праћење права дјеце (2009. године); отприлике сваке године омбудсмани заприме до 20 жалби/предмета које се односе на вршњачко насиље, а у највећем броју случајева дешавају се у већим градовима (урбаним срединама)

¹⁸⁶ Предмет број Ж-СА-01-349/17, препорука број П-198/17 од 30. 8. 2017. године.

¹⁸⁷ Ж-СА-01-1224/16 и Ж-СА-01-349/17

¹⁸⁸ Ж-СА-05-1294/16

Дијете је жртва насиља у породици од стране очуха и захваљујући брзој реакцији надлежног тужилаштва, уз координацију и помоћ других надлежних тијела, дијете је одузето од породице (од мајке и очуха), те је одмах позван отац дјетета да преузме бригу и старање о дјетету. Омбудсмани су предмет затворили и закључили да тужилаштво није угрозило или прекршило права мајке, као родитеља.

Примјер: Омбудсмани су запримили пријаву баке¹⁸⁹ да њена малољетна унука, која живи са мајком и очухом, свакодневно трпи физичко и психичко насиље. Поред тога, тјерају је и на просјачење. Одмах је о свему обавијештен центар за социјални рад, који је провео свеобухватну анализу. За разлику од претходног случаја, установило се да дијете није жртва насиља или економске експлоатације, односно жалбени наводи нису били утемељени на истинитим чињеницама.

Примјер: По жалби¹⁹⁰, због вршњачког насиља, омбудсмани су установили да је у школи дошло до препирке између два ученика. По повратку кући, дјеца су наставила свађу. У једном моменту, једно дијете је изјавило да ће се убити, тј. бацити под ауто, што су потврдила и друга дјеца која су се налазила у близини. Школа је брзо предузела одговарајуће мјере, односно услиједили су индивидуални и групни разговори са ученицима од стране школског психолога, педагога, социјалних радника и директора, а дијете које је пријетило да ће се убити потврдило је да се и раније хтјело убити, док је похађало другу школу. Школа је о свему упознала и полицију, обављен је разговор са родитељима дјете – актера у случају вршњачког насиља, за које се испоставило да су најбољи другари. У просторијама школе одржан је састанак коме су присуствовали представници свих надлежних тијела (образовања, унутрашњих послова, социјалне заштите), као и представници савјета родитеља, те представници школе, стручно особље и директор школе. Након разговора договорене су конкретне активности, односно да се настави са праксом реализовања радионица са ученицима и родитељима у сарадњи са породичним савјетовалиштем и полицијском управом, да се одржи родитељски састанак у том одјељењу и да мајка ученицу укључи на третман психолога у оквиру центра за ментално здравље. Омбудсмани похваљују рад надлежних органа и све предузете потребне мјере ради превенције и заштите права дјетета од насиља.

У Одјелу за праћење права дјете постоје примјери појединачно изјављених жалби када се током поступка истраживања установи да није ријеч о случају вршњачког насиља. Нпр. у предмету¹⁹¹, мајка је тврдила да је њено дијете жртва вршњачког насиља, а да школа не предузима адекватне мјере, на које насиље траје већ дуже вријеме, да се не ради о краткотрајном инциденту или о дјечјим свађама. У моменту обраћања омбудсменима мајка је јасно дала до знања да дијете неће похађати школу јер је жртва вршњачког насиља. Током поступања у предмету утврђено је да је било проблема у комуникацији између два ученика, али је школа предузела све потребне мјере и активности ради рјешавања проблема, који су и ријешени на задовољство свих актера, а што је омбудсменима потврдила и подносиатељка жалбе.

¹⁸⁹ Ж-СА-01-512/16

¹⁹⁰ Ж-СА-01-236/17

¹⁹¹ Ж-БЛ-01-106/17

Изузетно је важно нагласити да се посебна пажња мора посветити насиљу на интернету и новим трендовима насиља над дјецом: sexting, grooming, лажни facebook профили, итд. Надлежна тијела унутрашњих послова морају пратити трендове и бити упознати са бројним апликацијама на интернету. Како се то често наглашава, вршњачког насиља је било и раније, али се инциденти, свађе и туче нису снимале и постављале на различите друштвене мреже.

Омбудсмани су свјесни да се и полиција сусреће са бројним проблемима, као нпр. дужином трајања прибављања података од великих компанија попут Facebook-а и/или Google-а, или с потешкоћама у прибављању ваљаних доказа за покретање и вођење кривичног поступка. Наиме, према писању медија, Државна агенција за истраге и заштиту (СИПА) је запримила више пријава грађана у вези са тзв. Facebook групом „Забрањене тајне инцеста“. Како постоји сумња да је ријеч о кривичним дјелима инцеста и педофилије, као и дјечје порнографије из надлежности ентитетских министарстава унутрашњих послова и Полиције Брчко дистрикта (кривична дјела прописана ентитетским кривичним законима и Кривичним законом Брчко дистрикта), предметне пријаве су прослијеђене надлежним министарствима у оба ентитета и Полицији Брчко дистрикта у Босни и Херцеговини. Према наводима медија, група броји више од 2.000 чланова и објављују се шокантни снимци, фотографије попраћене педофилским и инцестуозним статусима о властитој дјечи и ближој родбини. Омбудсмани у конкретном случају прате активности надлежних органа.¹⁹²

Омбудсмани су посебно изразили забринутост због случаја вршњачког насиља када је снимак догађаја постављен на бројним медијским порталима и друштвеним мрежама, а што је довело до додатне трауматизованости жртве насиља и угрожавања права на приватност. Према спознајама омбудсмана, надлежне институције су поводом конкретног случаја реаговале и преузимају радње у складу са својим овлашћењима и надлежностима. У конкретном случају, цијенећи најбољи интерес дјетета, омбудсмани су одмах, путем саопштења за медија и веб-странице, позвали све уреднике интернет портала да са својих портала одмах уклоне спорни снимак, све текстове и коментаре.

Омбудсмани поновно користе прилику, и на основу жалби грађана, али и континуираног праћења извјештавања медија о актуелним дешавањима у друштву, посебно када су у питању дјеца, да истакну да је и даље присутна пракса извјештавања медија о случајевима насиља над дјецом на начин који не осигурава заштиту њиховог идентитета и права.

Омбудсмани су свјесни да се технолошка глобализација и те како убрзава, те је приступ медијима и друштвеним мрежама све уобичајенији. О бројним негативним утицајима медија на дјецу, омбудсмани су, између осталог, упозорили у свом Специјалном извјештају под насловом: „Препоруке за унапређење заштите права дјетеца на приватност када су права нарушена од стране медија у Босни и Херцеговини“. Сензационалистички приступ приликом извјештавања о дјечи само проузрокује додатна кршења и угрожавања права дјетета, као и додатну трауматизованост дјетета. Свјесни тога да је слобода медија кључни услов за развитак демократског друштва које штити и поштује основна људска права, омбудсмани опет позивају медије да се приликом извјештавања о дјечи баве искључиво појавом, а не појединачним случајем.

¹⁹² Ж-БЛ-01-582/17

Омбудсмани су запримили допис једне невладине организације са питањем да ли се објављивањем фотографија дјецe на веб-страници надлежног тијела власти, крше њихова права на приватност¹⁹³. Цијенећи првенствено најбољи интерес дјетета, у конкретном предмету је спроведен поступак истраживања. Утврђено је да је у просторијама центра за социјални рад извршена подјела школских торби и школског прибора ученицима из социјално угрожених породица. Након тога, настављено је неформално дружење дјецe са представницима надлежних тијела. Стручни радници центра упозорили су присутне медије да не снимају дјецу, али су дјецa сама изразила жељу да се фотографишу. Затражено је допуштење њихових присутних родитеља, те након што су родитељи дали сагласност, канцеларија за односе с јавношћу надлежног тијела је објавила фотографије. Омбудсмани нису утврдили кршења права дјетета, али су позвали надлежна тијела да у свим будућим ситуацијама увијек воде рачуна о правима дјецe и да се увијек руководе најбољим интересом дјетета, јер је ријеч о изузетно осјетљивој групи.

7.2. Дјецa у покрету

Током 2017. године омбудсмани су се кроз рад Одјела за праћење права дјецe, између осталог, бавили и правима дјецe у покрету¹⁹⁴. Дјецa у покрету су дјецa која из различитих разлога, добровољно или присилно, у оквиру земље или између земаља, са или без родитеља или старатеља, мигрирају и коју покрет чини потенцијално изложеним ризицима од неадекватне бриге, економске и сексуалне експлоатације, злостављања, занемаривања и насиља¹⁹⁵.

Примјер: У поступку истраживања у предмету број Ж-СА-01-73/17, омбудсмани су утврдили да су дјецa, заједно са својим родитељима, дана 19. 1. 2017. године прихваћена у Босни и Херцеговини, на основу споразума о предаји и прихвату лица чији је улазак или боравак незаконит (споразум између Владе Републике Хрватске и Вијећа министара Босне и Херцеговине). Родитељи и дјецa су се налазили у имиграционом центру. У међувремену, родитељи дјецe су исказали намјеру да поднесу захтјев за азил у Босни и Херцеговини. Како се у жалби наводи, нема никакве правне основе за даље лишавање слободе малољенне дјецe у имиграционом центру, због чега подносиоци жалбе траже да се породица хитно пусти из имиграционог центра и премјести у азилантски центар, позивајући се на најбољи интерес дјетета. На тражење Омбудсмана, Министарство сигурности Босне и Херцеговине, Службе за послове са странцима, потврђује наводе да су наведена лица током боравка у имиграцијском центру исказала намјеру за азил, те да су потом пребачена у азилантски центар отвореног типа у Делијашу, што им омогућава право на слободу кретања и слободан избор мјеста боравка у Босни и Херцеговини. У конкретном предмету, остварена је заштита права дјетета и предмет је затворен.

7.3. Заштита дјецe у управним и судским поступцима

Поступајући по појединачним жалбама у Одјелу за праћење права дјецe, омбудсмани се најчешће, ради заштите права и интереса дјетета, обраћају судовима и центрима за

¹⁹³ Ж-БЛ-01-616/17

¹⁹⁴ Ж-СА-01-73/17

¹⁹⁵ Дефиниција Save the Children-a.

социјални рад. У свим поступцима у које су укључена дјеца мора се, прије свега, узети у обзир њихов најбољи интерес. Дијете се може појавити у различитим процесним улогама, а учешћу дјетета у судском или управном поступку треба посветити посебну пажњу и опрез. Омбудсмани се у својим актима и препорукама позивају на Европску конвенцију о људским правима и члан 6, право на праведно суђење, а у вези са најбољим интересом дјетета и УН Конвенцијом о правима дјетета. Такође, приликом утврђивања кршења права дјетета, настоје упознати надлежне органе са међународним стандардима и судском праксом Европског суда за људска права у Стразбуру.

Примјер: Пред надлежним домаћим првостепеним судом водио се бракоразводни парнични поступак, са напоменом да се мајка са дјететом налазила у Босни и Херцеговини, а отац дјетета у Турској. Овај поступак је свакако подразумијевао и међународну правну помоћ у складу са Хашком конвенцијом из 1970. године, о извођењу доказа у грађанским или трговачким стварима, а омбудсмани Босне и Херцеговине су поводом конкретног предмета успоставили успјешну сарадњу са Омбудсманом Републике Турске¹⁹⁶, која је резултирала ефикаснијом заштитом права дјетета, с обзиром на то да је отац исплатно заостала потраживања по основу издржавања/алиментације.

Омбудсмани иначе настоје успоставити сарадњу са надлежним тијелима других држава у области заштите права дјетета, или поступају по жалбама родитеља из других држава како би се дошло до података од надлежних тијела у Босни и Херцеговини о родитељима који бораве и/или живе у Босни и Херцеговини, а не извршавају своје обавезе према дјетету (одржавања контаката, давање сагласности за прибављање путне исправе дјетету, алиментација)¹⁹⁷.

Омбудсмани сматрају да апсолутно није спорно, када се установи да један родитеља не испуњава своју законску обавезу, односно ако не плаћа издржавање, да су бројна права дјетета угрожена и/или прекршена. Родитељима се увијек указују на то да су обавезни издржавати малољетну дјецу и да у извршавању те обавезе морају искористити све своје могућности, што подразумијева и одрицање властитог материјалног егзистенцијалног минимума. Од почетка рада Одјела¹⁹⁸, омбудсмани се сусрећу са кршењима права дјетета у вези са плаћањем издржавања, односно алиментације.¹⁹⁹ Управо у вези са проблемом издржавања и алиментације, омбудсмани су током 2017. године предузели бројне мјере у заговарању успостављања алиментационих фондова у Босни и Херцеговини²⁰⁰, те вјерују да ће у 2018. године бити конкретних помака.

Примјер: Омбудсмани су током 2017. године запримили иницијативу Парламента Федерације Босне и Херцеговине,²⁰¹. Иницијативом се предлаже омбудсманима да израде

¹⁹⁶ Ж-СА-01-372/15

¹⁹⁷ Ж-БЛ-01-401/17 (подносиатеља жалбе из Црне Горе, успостављена сарадња са Заштитником грађана Црне Горе) и Ж-МО-146/17 (подносиатеља жалбе са привременим боравком у Норвешкој, парнични поступци се воде у Босни и Херцеговини, а тичу се власнички/имовинских права дјетета иза умрлог оца, те мајка, као законска заступница предузима радње које су у интересу дјетета).

¹⁹⁸ 1. 6. 2009. године

¹⁹⁹ Предмет број Ж-БЛ-01-585/14 успјешно окончан, односно након дужег временског периода, плаћена сва заостала потраживања, те родитељ редовно плаћа мјесечне износе алиментације.

²⁰⁰ Омбудсман проф. др Љубинко Митровић дана 28. 3. 2017. године присуствовао је радно-консултативном састанку са члановима Одбора једнаких могућности Народне скупштине Републике Српске, а дана 29. 11. 2017. године одржао радно-консултативни састанак са помоћником министра здравља и социјалне заштите Републике Српске, Бранком Сладојевић, у договарању конкретних даљих корака на формирању алиментационих фондова Републике Српске.

²⁰¹ Заступнице Представничког дома Јасне Дураковић Хаџиомеровић, број предмета: Ж-БЛ-01-330/17.

специјални извјештај о стању једнородитељских заједница на територији Федерације Босне и Херцеговине са посебним освртом на доставу информације о кршењу дјечјих права и права самохраног родитеља у контексту исплаћивања алиментације или тачније по основу неизвршавања судских пресуда за издржавања дјеце. Омбудсмани користе прилику да поново истакну да су током 2013. године израдили Специјални извјештај о дјечи у конфликтним разводима и у том извјештају омбудсмани су посебну пажњу посветили управо алиментационим потраживањима. Једна од препорука из наведеног Специјалног извјештаја упућена је владама ентитета и Брчко дистрикта, да се посебна пажња посвети категорији самохраних родитеља – једнородитељским породицама, како би уживали посебну правну и сваку другу заштиту која је потребна и да у исту сврху приступе озбиљним анализама и реалним процјенама ради оснивања и рада алиментацијских фондова. Имајући у виду иницијативу, али и раније активности Омбудсмана, започете су, како је већ наведено, конкретне активности и у Федерацији Босне и Херцеговине и у Републици Српској. Када је у питању конкретан предмет и Федерација Босне и Херцеговине, омбудсмани су установили да је Влада Федерације Босне и Херцеговине 2014. године задужила Федерално министарство правде да, као предлагач и обрађивач Породичног закона Федерације Босне и Херцеговине, допуни члан 237, у циљу јаснијег одређивања надлежности и да приступи изради подзаконског акта који ће детаљније уредити питање начина обезбјеђивања средстава из буџета Федерације Босне и Херцеговине намијењених издржавању дјетета. Осим тога, задужено је Федерално министарство финансија да, у сарадњи са Федералним министарством правде и Федералним министарством рада и социјалне политике, размотри формирање алиментационог фонда и Влади достави приједлог за рјешење овога проблема. Међутим, одлука о оснивању алиментационог фонда још није усвојена. Према посљедњим наводима Федералног министарства финансија,²⁰² Федерално министарство правде као обрађивач и предлагач Породичног закона покреће процедуру измена и допуна истог закона, те увидом у достављене финансијске захтјеве из буџета за период 2018–2020. године средства за ове намјене нису ни тражена.

У свом раду, омбудсмани се обраћају судовима и захтијевају хитно поступање у грађанскоправним стварима, када се, између осталог, одлучује и о правима дјетета, сматрајући да се ради о најбољем интересу дјетета, позивајући се на УН Конвенцију о правима дјетета. Генерално посматрано, може се са сигурношћу констатовати да судови углавном уважавају мишљења и препоруке Омбудсмана и истакнуте предмете узимају приоритетно у рад²⁰³.

Примјер: Као и ранијих година, омбудсмани су имали регистрованих предмета који су се односили на права дјетета у вези са издавањем путних исправа и преласком државне границе. У једном предмету²⁰⁴ омбудсмани су установили да је подносиатељка жалбе била у брачној заједници у којој је рођено двоје дјеце. Брак је разведен, а у правоснажној пресуди јасно је наведено да дјеца имају право на посједовање путних исправа и несметано путовање, али да ће родитељи, уз заједнички договор, дати сагласност пред надлежним тијелима у интересу дјеце. Дакле, јасно је одређено правоснажном пресудом

²⁰² Акт број 06-14-3-7683/17 од 22. 11. 2017. године.

²⁰³ Ж-МО-01-95/17

²⁰⁴ Ж-СА-01-327/17

да заједничка дјеца без писмене сагласности оба родитеља не могу напустити територију Босне и Херцеговине. Мајка дјецe је током поступка у предмету наводила да је отац задржао путну исправу кћерке, у којој је важећа виза за Сједињене Америчке Државе и да не жели дати сагласност за путовање на годишњи одмор у Америку. Омбудсмани су препоручили центру за социјални рад²⁰⁵ да одмах позове родитеље и укаже им на њихову законску обавезу омогућавања несметаног путовања на начин који подразумијева заштиту најбољег интереса дјетета. Такође, препоручено је да се оцу посебно скрене пажња да би свако његово понашање у смислу онемогућавања несметаног путовања дјецe представљало повреду права дјецe. Отац оповргава да дјеца путују са мајком у Америку, због безбједносне ситуације у свијету. Од стране стручног особља надлежног тијела, оцу је сугерисано да није у најбољем интересу дјецe да им се ускраћују путовања и слобода кретања. Надлежно тијело старатељства је поступило по препоруци. Међутим, омбудсмани су предмет затворили, јер је установљено да су правоснажном пресудом суда условљена права дјецe на путну исправу и прелазак државне границе сагласношћу оба родитеља. У конкретном случају, и поред ангажмана надлежног тијела старатељства, отац дјецe није дао сагласност. Омбудсмани су упутили мајку да права своје дјецe заштити судским путем, јер једини начин да заштити права дјетета јесте да затражи измјену пресуде у дијелу који се односи на издавање путне исправе и прелазак државне границе. Најбољи интерес дјетета је правни стандард који није унапријед одређен. Процјена најбољег интереса чини анализа свих елемената и специфичних околности везаних за дијете у сваком појединачном случају, а који су неопходни за доношење одлуке у конкретној ситуацији, уз обавезно учешће дјетета. Утврђивање најбољег интереса дјетета подразумијева процедуру која осигурава законско јамство и правилну примјену права.

Примјер: Управо су омбудсмани у једном предмету²⁰⁶ установили да полиција није поступала у најбољем интересу дјетета. Наиме, полиција је предузимала радње које су имале за циљ да обезбиједe контакт и присуство подносиоца жалбе, оца дјетета, ради узимања изјаве на околности пријаве коју је против њега поднијела супруга, мајка дјетета. Међутим, радње су предузете током остваривања контакта са дјететом. Омбудсмани су свјесни да полицијски службеници морају поступати у складу са својим надлежностима и овлашћењима, али у конкретном случају, сигурно би било у најбољем интересу дјетета да радње и поступци нису вршени у његовом присуству, за вријеме док је отац контактирао са дјететом.

Примјер: Иако се у Босни и Херцеговини, према мишљењу омбудсмана, изузетно ријетко одузима родитељско право/старање²⁰⁷, у овој извјештајној години су запримили жалбу родитеља²⁰⁸ којима је суд одузео родитељско право/старање, а омбудсманима су се обратили због немогућности успостављања контакта са дјететом које се налази установи за дјецу без родитељског старања. У поступку истраживања установљено је да су се родитељи обратили надлежном центру за социјални рад, а након обраћања Омбудсмана, надлежно тијело је одмах донијело рјешење. Како су сами родитељи потврдили, сада одржавају непосредне контакте са дјететом.

²⁰⁵ Препорука П-97/17

²⁰⁶ Ж-БЛ-05-56/17

²⁰⁷ Уважавајући искуства и сазнања у раду предмета Одјела за праћење права дјетета.

²⁰⁸ Ж-СА-04-764/17

Примјер: Поступајући по жалби родитеља која се односила на рад тужилаштва због учињених неправилности у саслушању дјетета као свједока – оштећеног, омбудсмани су се обратили надлежном тужилаштву²⁰⁹. У поступку истраживања, омбудсмани су установили да тужилаштво није угрозило или прекршило право дјетета, да је дијете саслушало у складу са законским прописима и у складу са правилима струке.

У Босни и Херцеговини се у последње вријеме доста говори о експлицитној забрани физичког кажњавања дјете^{210,211}. Омбудсмани са сигурношћу истичу да би ова експлицитна забрана представљала једну нову степену, ново поглавље у квалитетнијем одрастању дјете предшколског узраста, односно дјете у раном, средњем и касном дјетињству, због тога што квалитет дефинише одредница – без икаквог физичког кажњавања. Врло често се злостављање и дисциплинирање дјете ставља у исти контекст уз физичко кажњавање, које се може посматрати као континуум различитих васпитних средстава које родитељи користе. Неопходно је започети реформу и развитак нових васпитних средстава, који ће бити базирана на правима дјете и на безусловном поштовању дјетета и његове специфичности. Засигурно је неопходно у будућности заговорати и законско дефинисати експлицитну забрану физичког кажњавања дјете и подизати друштвену свијест о овом проблему.

7.4. Образовање

Примјер: Поступајући по жалби једног родитеља на рад приватне предшколске установе²¹², омбудсмани су уочили крајње непрофесионално понашање вртића у кореспонденцији са родитељем, као и у писменој кореспонденцији са омбудсменима. Поред тога, вртић је јасно и децидирано условљавао останак дјетета у вртићу. Омбудсмани су одмах најоштрије осудили свако поступање које није у интересу дјете, те препоручили²¹³ да се дјетету у потпуности омогући предшколско образовање и васпитање у сарадњи са родитељима. Препорука је у потпуности испоштована и дијете несметано похађа предшколско васпитање и образовање. Омбудсмани су у својој препоруци јасно указали на своје мишљење да је предшколско васпитање и образовање први, посебан и специфичан степен васпитно-образовног система и као такав представља темељ цјеложивотног учења, усмјерен према аспектима интелектуалног, емоционалног, физичког развитака и развитака креативности и стваралаштва.

Примјер: Током 2014. године омбудсмани су установили кршење права вјерске заједнице Јеховиних свједока у Босни и Херцеговини²¹⁴, а почетком 2017. године, ова вјерска заједница обавјештава омбудсмане да је надлежно министарство извршило ревизију спорног уџбеника православне вјеронауке за VIII и днo који се односи на Јеховине свједоке и који је био споран, у потпуности је уклоњен. Омбудсмани су изразили своје задовољство, али истовремено изражавају и своју забринутост, јер се ревизија уџбеника чекала поприлично дуго.

²⁰⁹ Ж-БЛ-01-70/17, дијете жртва насиља на интернету.

²¹⁰ Округли сто на тему "Забрана физичког кажњавања дјете" одржан дана 22. 5. 2017. године у организација Вијећа за дјету Босне и Херцеговине и Save the Children.

²¹¹ Једна од препорука УИ Комитета за права дјетета.

²¹² Ж-БЛ-01-767/16

²¹³ П-111/17.

²¹⁴ Ж-БЛ-01-94/17

Примјер: Поступајући по жалби²¹⁵ мајке која жели да њена дјеца престану похађати вјеронауку у петом разреду основне школе, а при томе надлежна тијела нису у формалном смислу – рјешењем, одлуком, дјецу ослободили обавезе похађања вјеронауке. Мајка изражава бојазан да ће дјеца сносити евентуално посљедице због њених увјерења и ставова, те се обраћа омбудсманима како би се дјеловало у најбољем интересу дјетета, омбудсмани су, позивајући се на релевантно међународно и домаће законодавство и уважавајући судску праксу Европског суда за људска права у Стразбуру, препоручили надлежном министарству и школи да предузму неопходне мјере како дјеца подносиоци жалбе не би сносила било какве штетне посљедице у свом васпитно-образовном процесу, у односу на другу дјецу и ученике, а све због чињенице што више не похађају вјеронауку²¹⁶.

Примјер: Омбудсмани су отворили предмет²¹⁷ по службеној дужности, због повреде права дјете из области образовања, ради уочених нејасноћа приликом тумачења Правилника о начину праћења и оцјењивања ученика у основној и средњој школи Жупаније западнохерцеговачке, због чега су омбудсмани оцијенили неопходним посетити школу²¹⁸ и одржати састанке.

Директор Гимназије фра Грге Мартића Посушје издао је за шест ученика свједочанства о завршеном првом разреду гимназије, без сагласности наставника, а у складу са пресудом Жупанијског суда у Широком Бријегу. Упркос наведеном, двоје дјеце се исписало и наставило школовање у Мостару, а четворо је уписало први разред поновно Струковне школе у Посушју, која им није признала као вјеродостојна свједочанства о завршеном првом разреду гимназије. Поводом преправке свједочанстава, професори и ученици су исказали незадовољство тако да ученици нису похађали наставу неколико дана, у знак протеста.

Омбудсмани су дана 7. 12. 2017. године Министарству образовања, науке, културе и спорта Жупаније западнохерцеговачке упутили препоруку П-314/17 да „размотре тумачење Жупанијског суда у Широком Бријегу и на тај начин приступе изради јасније одредбе члана 6 Правилника о начину праћења и оцјењивања ученика у основној и средњој школи Жупаније западнохерцеговачке“. У остављеном року за примљена је обавијест од стране Министарства образовања, науке, културе и спорта Жупаније западнохерцеговачке да ће уважити препоруку Омбудсмана Босне и Херцеговине и приступити јаснијем дефинисању уредбе о оцјењивању учениковог успјеха у поједином полугодишту у сваком предмету у Правилнику о начину праћења и оцјењивања ученика у основној и средњој школи Жупаније западнохерцеговачке, како не би било нејасноће приликом њене примјене. Омбудсмани истичу да овакав начин поступања и поштовања препорука Омбудсмана показује озбиљност надлежних институција образовања и спремност на сарадњу и промјене у образовном систему, а све у циљу остварења права дјете на квалитетно образовање.

²¹⁵ Ж-БЛ-01-627/17

²¹⁶ П-311/17 од 23. 11. 2017. године.

²¹⁷ Ж-МО-01-139/17

²¹⁸ Саопштење за јавност о посјети омбудсмана Нивес Јухић Гимназији фра Грге Мартића, Посушје.

7.5. Права дјеце са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју

У овом дијелу извјештаја омбудсмани посебно истичу забринутоост због изузетно тешких примјера и ситуација са којима се сусрећу дјеца са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју и њихови родитељи, између осталог, и у области образовања²¹⁹. Наиме, омбудсмани су у конкретним предметима инсистирали на доношењу подзаконских прописа којима ће се децидирано и јасно регулисати васпитање и образовање дјеце са посебним потребама, позивали надлежне да интензивније предузимају напоре како би дјеца остварила своје право на образовање, као и сва остала дјеца у образовном процесу. Поступајући по жалбама, уочено је да постоје проблеми у ангажовању асистената у настави, да родитељи страхују да неће бити ангажовани на вријеме и за вријеме трајања цијеле школске године, да је остваривање права условљено буџетским средствима и слично. Родитељи у непосредној кореспонденцији са представницима Институције омбудсмана истичу да од надлежних тијела очекују више разумијевања и сензибилитета, као нпр. у случајевима када, без обзира на чињеницу да не може и неће бити оздрављења и побољшања у лијечењу болести/сметње, надлежни захтијевају процјену радне способности²²⁰ или прибављања налаза и мишљења за различите комисије²²¹. Свакако је сувишно наводити да би се стање у овој области и те како унаприједило када би се досљедно примјењивали важећи позитивни прописи²²².

Примјер: Након обраћања Омбудсмана, поступајући по жалби родитеља дјетета са дијабетесом²²³, надлежно ресорно министарство здравства је исказало разумијевање и спремност на сарадњу, све у циљу заштите права дјетета на адекватну здравствену заштиту, те је потрошни материјал за инсулинске пумпе бесплатан за дјецу, односно увршћен је на јединствену листу ортопедских и других помагала.

Примјер: Родитељ дјетета рођеног са вишеструким и тешким обољењима²²⁴ обратио се због немогућности бесплатне набавке лијека за потребе свог дјетета. Тек након интервенције Омбудсмана, у сарадњи са надлежним тијелима извршне и законодавне власти на подручју Брчко дистрикта, дијете је остварило своје право и обезбијеђена је бесплатна набавка траженог лијека.

Примјер: Износимо и предмет по жалби родитеља дјетета са Дауновим синдромом²²⁵, који је из програма инклузије пребачено у специјално одјељење школе. Током поступка у предмету, установљено је да је мајка дјетета пет (5) година школовања била његов асистент, али јој је сада у школи приступ онемогућен. Родитељи наводе да је дијете показало велики напредак у развоју и социјализовању у протеклом периоду и сматрају

²¹⁹ Ж-БЛ-01-360/14, Ж-БЛ-01-341/16 и Ж-БЛ-140/17

²²⁰ Ипр. након пунољетства дјетета.

²²¹ И дјеца и родитељи доживљавају комисијске прегледе стресно, трауматично, изостаје индивидуални приступ и приступ прилагођен дјетету, како родитељи кажу... све иде брзо „као на траци“.

²²² Ипр. право родитеља дјетета са посебним потребама на пола радног времена, а са пуним износом плате и доприноса, посебно у приватном/реалном сектору.

²²³ Ж-БР-04-206/16

²²⁴ Ж-БР-01-199/16

²²⁵ Ж-БР-01-208/16

да одлука надлежних није у интересу дјетета и да ју је потребно преиспитати²²⁶. У препоруци²²⁷, омбудсмани су јасно указали на то да је на тијелима власти, образовним установама, специјализованим здравственим и социјалним центрима одговорност да успоставе законодавни и организациони систем у којем ће одлуку о томе да ли ће дијете похађати редовну наставу донијети законом прописано тијело, односно лица са потребним стручним знањима, у законитом поступку. Омбудсмани су посебно нагласили обавезу сарадње надлежних институција у конкретном предмету, а све дјелујући у најбољем интересу дјетета. Иако је у том правцу препоручено надлежним тијелима да предузму све потребне, законом прописане мјере, по препоруци Омбудсмана није поступљено.

Имајући у виду мандат и надлежности Омбудсмана, често се, посебно у Одјелу за праћење права дјете, као одговорне стране јављају центри за социјални рад, стога омбудсмани посебну пажњу посвећују, и у овом годишњем извјештају, центрима за социјални рад. Прије свега, запослени у центрима сусрећу се са бројним професионалним ризицима, широким спектром законских одговорности и овлашћења, а свакодневно раде са великим бројем различитих корисника (душевни болесници, обољели од заразних болести, особе склоне асоцијалном и агресивном понашању, починиоци различитих кривичних дјела, брачни и ванбрачни партнери, малољетна лица у сукобу са законом, итд.). Надаље, постоји и проблем великог обима посла и великих очекивања која превазилазе могућности и ресурсе, што доводи до повећаног ризика од професионалне грешке и у том правцу често захтијевају и професионалну помоћ и правне савјете правника Институције омбудсмана²²⁸. Стручном особљу центара потребна су брза и практична рјешења, а сасвим је извјесно очекивати да ће се у центрима послови у будућности само усложњавати²²⁹, са напоменом да је изузетно тешко центрима у малим локалним заједницама. Омбудсмани заговарају јачање капацитета центара за социјални рад, због већ истакнутих разлога, али и због недовољне кадровске оспособљености, лоших услова за рад, одговорности и осјетљивости, изложеност професионалном стресу и сагоријевању, као и питању перцепције професија од стране грађана и корисника. У том правцу било би изузетно корисно, цијенећи, прије свега, потребу заштите људских права, да се стручном особљу у центрима обезбиједи супервизија као професионална подршка и да се, гдје год је то могуће, изврше специјализоване подјеле послова и да се обезбиједи континуирана едукација запосленог особља, уз пуну подршку локалне заједнице и обезбјеђивања адекватних новчаних средстава како за сва призната права која подразумијевају новчана давања, али и за многа друга права која не подразумијевају новчана давања и друге активности.

7.6. Друге активности Омбудсмана

Омбудсмани и *Save the Children* су, заједно, током 2017. године сарађивали у оквиру **LYRA** пројекта, који финансира Европска унија. Заједничка сарадња имала је за циљ промовисање и учешће младих ромских лидера у унапређењу људских права и промјени дискриминаторних ставова. Партнери у имплементацији овог пројекта били су и

²²⁶ Комитет за права дјетета, четрдесет треће засједање, Женева, 11–29. септембра 2006. године, Општи коментар Комитета бр. 9 о правима дјете са сметњама у развоју (ЦРЦ/Ц/ТЦ/9).

²²⁷ П-68/17

²²⁸ Ж-БЛ-01-527/17

²²⁹ Уважавајући трендове глобализације, кризу породице и поремећен систем вриједности.

Удружење за промовисање образовања Рома „Отахарин“ Бијељина и Удружење „Алтруист“ Мостар. Омбудсмани указују на значај пројекта, јер је подржао рад неформалне мреже младих припадника ромске и неромске популације из Бање Луке, Сарајева, Тузле, Мостара и Бијељине²³⁰. Активности Омбудсмана и невладиних организација имале су за циљ, између осталог, и промоцију Институције омбудсмана, посебно у области заштите од дискриминације.

Омбудсмани су дали и свој допринос глобалној кампањи УНИЦЕФ-а у Босни и Херцеговини, поводом обиљежавања Међународног дана дјетета, 20. новембра, под називом „Дјеца преузимају“. Конвенција о правима дјетета је и те како значајан међународни документ, с обзиром на то да први пут третира дјецу као субјекте права. Важна је јер пружа дјечи непосредну заштиту – у смислу да ДЈЕЦА ИМАЈУ ПРАВА, али и посредну, јер МИ, ОДРАСЛИ, МОРАМО ОБЕЗБИЈЕДИТИ ЗАШТИТУ ЊИХОВИХ ПРАВА. Када је у питању сарадња са УНИЦЕФ-ом, омбудсмани подсећају да су, захваљујући подршци УНИЦЕФ-а у Босни и Херцеговини, током 2016. године, обишли све установе у којима малолетна лица извршавају санкције институционалног карактера на подручју Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске. Након завршених посјета сачињен је документ „Анализа стања у установама у којима су смјештени малолетници у сукобу са законом у Босни и Херцеговини“ и упућене препоруке надлежним тијелима²³¹. Након упућивања препорука, омбудсмани су били спремни саслушати представнике установа и надлежних тијела о реализовању и извршавању препорука, као и о свим потешкоћама и изазовима са којима се сусрећу у свом свакодневном раду и у реализовању препорука Омбудсмана²³². Након свих предузетих активности, омбудсмани су одлучили да у 2018. години поновно обиђу све установе и сачине извјештај о реализовању препорука из наведене анализе.

²³⁰ У овим градовима одржане су радионице са дјецом у школама (сваки град – једна основна и једна средња школа), као и са одраслим Ромима у ромским насељима.

²³¹ Ж-БЛ-01-589/16

²³² Радионица одржана у Витезу 9. и 10. 2. 2017. године.

VIII ПРАВА ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

8.1. Права лица са инвалидитетом

У Одјелу за праћење права лица са инвалидитетом у 2017. години за примљена је 51 жалба, а укупно је издато 13 препорука.

Анализом жалби утврђено је да су исте поднесене због проблема приступачности остваривању појединачних права, кашњења исплата накнада по основу инвалидности, дужине трајања поступка одлучивања по жалбама пред другостепеним тијелима, права на социјалну и здравствену заштиту, неисплаћивања трошкова смјештаја лица са инвалидитетом у установе, архитектонских баријера, стамбеног збрињавања, непоштовања законом прописане процедуре за случајеве смјештања у установе лица лишених пословне способности, набавке медицинских помагала, запошљавања лица са инвалидитетом, немогућности праћења судског поступка слијепим/слабовидним лицима, распоређивања на друге послове због умањене радне способности, непознавања права и др.

Потешкоће и препреке са којима се суочавају особе с инвалидитетом су, прије свега, архитектонске, урбанистичке и информативне, затим неуједначен приступ образовним институцијама, предрасуде, неприлагођени уџбеници...

Као што је наведено, особе са инвалидитетом се и даље свакодневно сусрећу са архитектонским баријерама. Проблем приступачности рефлектује се на остваривање свих других права, почевши од образовања, здравствене и социјалне заштите, приватног и породичног живота, те социјалне укључености. Омбудсмани су кроз поступке истраживања указивали надлежним тијелима на обавезу стварања једнаких услова, без дискриминације по основу инвалидности: физичком окружењу, превозним средствима, информацијама и комуникацијским технологијама и системима, другим објектима и услугама.

Постоје и позитивни примјери, као што је постављење стазе за слијепе особе у општини Ново Сарајево, што ће, надамо се, бити примјер и за друге општине/општине на подручју Босне и Херцеговине.

Поводом Извјештаја о приступачности радних простора законодавних тијела у Босни и Херцеговини лицима с инвалидитетом, који је рађен у јануару 2016. године, омбудсмани су урадили и Извјештај о реализовању препорука датих Извјештајем. Тако је у овој години Повјереништво за заштиту људских права Скупштине Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, разматрало извјештаје о реализовању препорука и донијело закључак којим се захтијева од Скупштине да се реконструкција, која се односи на уклањање архитектонских баријера, уврсти у прорачун 2017. године и да се захтијева од Владе Брчко дистрикта и владиних тијела да исто учине. Према нашим сазнањима, још увијек није реализован закључак. Скупштина Тузланског кантона отклонила је архитектонске баријере на улазу у зграду. Народна скупштина Републике Српске уградила је панорамски лифт, означила паркинг мјеста и прилагодила тоалет; Скупштина Федерације Босне и

Херцеговине доставила је идејни пројекат о начину уклањања свих архитектонских препрека у овој згради.

Примјер: Влади Брчко дистрикта у прошлој години упућена је препорука због немогућности приступа стамбеној згради. Омбудсмани су морали урадити препоруку П-220/17²³³ јер се жалитељка обратила захтјевом за приступну стазу или евентуално лифт, у згради која је намијењена за колективно становање, али будући да јој није удовољено, обратила се жалбом нашој институцији и у току је реализовање препоруке.

Прилагођавање законодавства УН Конвенцији о правима лица с инвалидитетом, у Републици Српској вршена је успостављањем социјалног модела процјене Правилником о утврђивању способности лица у поступку остваривања права из социјалне његе и утврђивању функционалног стања корисника. Правилником се прописују услови за оцјењивање способности и функционалног стања пунољетних лица у поступку остваривања права из социјалне његе, састав, услови за формирање и начин рада првостепене и другостепене стручне комисије. Извршене су извјесне реформе, посебно у дијеловима који се односе на модалитет процјене и утврђивање способности лица у поступку остваривања права из социјалне заштите, услова које установа социјалне заштите треба да испуни приликом оснивања у смислу општих и посебних услова када је у питању простор, опрема, број стручних и других радника и слично, затим питање вођења регистра установа социјалне његе, дневног збрињавања, као и друга не мање значајна питања. Међутим, без обзира на наведено, обраћања грађана показују да управо неинформисаност²³⁴ (како о правима, тако и о надлежностима) доводи до њиховог незадовољства.

Примјер: Жалилац²³⁵ је лице са тешком менталном ретардацијом, рјешењем Основног суда у Бијељини му је потпуно одузета пословна способност, поднио је захтјев за добијање знака приступачности али надлежно Министарство унутрашњих послова није прихватило захтјев, тврдећи да жалилац не испуњава услове, односно да нигдје није констатовано да је жалилац лице са 100% инвалидитетом. Центар за социјални рад је доставио изјашњење, односно потврдио стање у којем се жалилац налази. Омбудсмани су се обратили Министарству здравља и социјалне заштите Републике Српске, надлежно министарство је доставило информацију да систем пензијско-инвалидског осигурања и њихове стручне комисије врше наведене процјене. Жалилац, поступајући у складу са достављеном информацијом, подноси захтјев за утврђивање тјелесног оштећења на основу којег орган за вјештачење у првом степену доноси налаз, оцјену и мишљење, односно појашњење да стање тешка ментална ретардација представља тјелесно оштећење у проценту 100%. Након тога је уважен наведени налаз и одобрено је издавање знака приступачности.

Омбудсмани се у свом раду суочавају с незадовољством странака због неједнаког поступања и права која припадају лицима с инвалидитетом према узроку инвалидитета. Омбудсмани су подржали Иницијативу Центра за координацију и подршку инвалидним лицима „Источна Херцеговина“, у циљу доношења закона о јединственим начелима и унутар подршке „свим“ лицима с инвалидитетом у Републици Српској. Омбудсмани су

²³³ Ж-БР-02-153/16

²³⁴ Ж-БЛ-02-485/17, Ж-БЛ-02-344/17, Ж-БЛ-02-222/17

²³⁵ Ж-БЛ-02-392/16

овлашћеним предлагаоцима закона, према Уставу Републике Српске, упутили писмо подршке наведеној иницијативи и понудили сарадњу и предузимање мјера из надлежности Омбудсмана које су утврђене Законом о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине. Народна скупштина Републике Српске²³⁶ обавијестила је омбудсмана да је Одбор за здравство, рад и социјалну политику једногласно заузео став да је поменута иницијатива оправдана, те је прослијеђена Законодавном одбору на даље поступање.

Анализирајући запримљене жалбе, омбудсмани су мишљења да је помак у стварању једнаких могућности за лица с инвалидитетом од стране тијела власти успорен, са образложењима да се ради о недостатку новчаних средстава. Неприступачност физичког окружења, заједно с неадекватним или недостајућим ортопедским и другим помагалима, непостојање јавног превоза за лица с инвалидитетом, те недостатак информација прилагођених слијепим, глувим и лицима с интелектуалним потешкоћама доприносе искључивању лица с инвалидитетом из свих друштвених активности.

Образовање и обуке су такође област у којој се права лица с инвалидитетом не поштују у складу са постојећим законодавним оквирима. Иако постојећи закони и правне одредбе садрже и наглашавају право на образовање за све под истим условима, стварна слика је другачија.

Препорука свим институцијама извршне и законодавне власти у Босни и Херцеговини да донесу законе којима ће осигурати успостављање система пружања услуга асистенције лицима с инвалидитетом, уз гаранцију стабилног система финансирања, а у којима ће искључиво право одабира личног асистента имати лица с инвалидитетом.

Примјер: Једна од жалби односила се на права лица с инвалидитетом на избор асистента у складу са међународним стандардима и важећим прописима Босне и Херцеговине²³⁷. Након уочених кршења људских права, омбудсмани Босне и Херцеговине су издали препоруку свим институцијама извршне и законодавне власти у Босни и Херцеговини да донесу законе којима ће осигурати успостављање система пружања услуга асистенције лицима с инвалидитетом, уз гаранцију стабилног система финансирања, а у којима ће искључиво право одабира личног асистента имати лица с инвалидитетом.

Професионална рехабилитација, оспособљавање и запошљавање лица с инвалидитетом од посебног је јавног интереса и спада у подручје социјалне заштите. Права лица с инвалидитетом и њихова права везана за професионалну рехабилитацију и оспособљавање за запошљавање регулисана су Законом о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању лица с инвалидитетом Федерације Босне и Херцеговине и Законом о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању инвалида Републике Српске.

Примјер: Жалилац²³⁸ се обратио омбудсманима због повреда одредаба Закона о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању лица с инвалидитетом Федерације Босне и Херцеговине, јер се не запошљава најмање једно лице са

²³⁶ Акт број 02/4.01-9-011-1915-1/17.

²³⁷ Ж-СА-02-594/16

²³⁸ Ж-СА-02-1125/16

инвалидитетом на сваких 16 запосленика, како је прописано Законом. Омбудсмани су упутили препоруку П-128/17 Парламенту Федерације Босне и Херцеговине, Федералном министарству финансија/финансија, Федералном министарству рада и социјалне политике, чије реализовање је у току. Наиме, послодавци који се не придржавају ове законске одредбе дужни су при исплати плата у Фонд уплатити посебан допринос за запошљавање лица са инвалидитетом у износу од 25% просјечне нето плате у Федерацији Босне и Херцеговине, за сваку такву особу коју су били дужни упослити. Стога произлази да преко 40.000 послодаваца у Федерацији Босне и Херцеговине директно дискриминише лица са инвалидитетом. Препоруком је предложена измјена и допуна одговарајуће законске и подзаконске регулативе у циљу осигурања механизма контроле обрачуна и плаћања посебног доприноса за подстицање рехабилитације, оспособљавања и запошљавања лица са инвалидитетом.

Приступ информацијама је још једна тешка и озбиљна препрека и потешкоћа за лица с инвалидитетом, с обзиром на то да им већина извора информације није доступна због физичких баријера или баријера на које ова лица наилазе због различитих сензорних оштећења.

Питања која су предмет разматраних жалби односе се и на поступак преноса станарског права, односно откупа стана, лица које су под старатељством, те заштите права и интереса односно имовине лица којима је одузета пословна способност. У конкретним предметима подносиоци жалбе указали су на то да су лица које обављају дужност старатеља радиле супротно интересу лица које се налазе под њиховим старатељством.²³⁹

У Босни и Херцеговини постоје три категорије лица с инвалидитетом. То су ратни војни инвалиди, цивилне жртве рата и цивилни инвалиди, чији узрок настанка инвалидитета није ратног карактера. Иако су потребе ових грађана често исте, права и бенефиције за три категорије инвалидитета драстично се разликују. Тако, на примјер, лице које је потпуно слијепо, а ратни је инвалид, има право на инвалиднину, туђу његу и помоћ, додатак за ортопедско помагало, предност при запошљавању, стамбеном збрињавању, бесплатни паркинг, право на олакшице при увозу аутомобила, предност при чекању у редовима, док потпуно слијепо лице од рођења од свега тога има само туђу његу и помоћ.

Примјер: Жалилац се обратио са наводима да је као лице са инвалидитетом у постотку од 100% дискриминисан у односу на категорију ратних војних инвалида приликом остваривања права на ослобађање и умањење дијела накнаде за уређење градског грађевинског земљишта у случају када се први пут рјешава стамбено питање. Жалилац је у жалби навео да је Служба за општу управу, привредне и друштвене дјелатности Града Бихаћа одбила жалиочев захтјев за ослобађање и умањење дијела наведене накнаде из разлога што жалилац не припада категорији ратних војних инвалида. Поступак истраживања је показао да се износ накнаде за уређење градског грађевинског земљишта умањује за 50% за одређене категорије лица, међу којима су и ратни војни инвалиди, док се мирнодопским инвалидима, иако су у *de facto* у истој позицији јер једнако трпе посљедице инвалидности као и ратни војни инвалиди, уживање тог права онемогућава на основу узрока, односно околности настанка инвалидитета. Омбудсмани су у предметном случају утврдили дискриминацију на основу инвалидитета и издали препоруку број: П-89/17, којом су указали да основни циљ УН Конвенције о правима лица са инвалидитетом

²³⁹ Ж-СА-02-156/13, Ж-СА-02-367/13

јесте да закони и прописи држава потписница, а тиме и Босне и Херцеговине, потпуно штите сва права лица с инвалидитетом, с намјером да се свим лицима са инвалидитетом осигурају једнаке могућности за постизање циљева. У одговору који је доставила Скупштина Унско-санског кантона наведено је да ће у наредном периоду покренути процедуре за измјену закона, а како би отклонили дискриминацију на основу инвалидитета. Реализовање препоруке се и даље прати.²⁴⁰

Битно је нагласити да не постоји законска обавеза ревизије одлука о одузимању пословне способности лицима с интелектуалним и менталним инвалидитетом (које повлаче укидање других права попут права на посједовање и наслеђивање имовине, располагање властитим новцем, итд.), нити су осигурани услови за вршење редовних ревизија, чиме се практично искључује могућност враћања пословне способности и грубо се крше права лица с интелектуалним и менталним инвалидитетом, од којих се велики број налази у институцијама затвореног типа. Држава би требало да осигура правна рјешења којима ће се осигурати различити облици подршке у доношењу одлука лицима с интелектуалним и менталним инвалидитетом.

Проблем дужине трајања судских поступака односи се и на особе са инвалидитетом, посебно када се ради о поступцима враћања пословне способности. Нажалост, извјестан број жалби односио се на поступање судова у поступцима враћања пословне способности. Наиме, дужина трајања поступка враћања пословне способности често је условљена постојећим законодавним системом.

Примјер: Један од таквих примјера је жалба²⁴¹ гдје је центар за социјални рад као разлог непоступања навео недостатак финансијских средстава за измирење трошкова вјештачења. Омбудсмани су донијели препоруку центру за социјални рад да хитно предузме све мјере из своје надлежности како би се обезбиједила финансијска средства. Препорука је испоштована, те је након спроведеног судског поступка, подносиатељки жалбе враћена пословна способност.

Као и претходних година, посебна пажња овог одјела јесте сарадња са цивилним сектором. Омбудсмани су у крајем 2017. године израдили зидни календар Институције за 2018. годину управо у сарадњи са категоријама лица која су најугроженија, како би на овај начин осликали и проширили свијест јавности о њиховим потребама.

Примјер: Подносиоци жалбе²⁴² указали су на проблем с којим се сусрећу у примјени Закона о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица с дјецом Унско-санског кантона, приликом одлучивања о правима на додатак за његу и помоћ друге особе. У жалби се наводи да постојећа правна ситуација и законска рјешења доводе до стварања социјалне несигурности и неједнакости лица с инвалидитетом који имају утврђен исти степен инвалидитета. Након интервенције Омбудсмана и издавања препоруке број П-10/17 којом се Влади Унско-санског кантона и Министарству здравства, рада и социјалне политике Унско-санског кантона препоручује да одмах по примању препоруке предузму све мјере и радње у циљу успостављања социјалне једнакости грађана Унско-санског кантона у дијелу који се односи на признавање права на додатак за његу и помоћ друге особе, Омбудсмани су запримили одговор Министарства здравства,

²⁴⁰ Ж-СА-02-690/15, П-89/17

²⁴¹ Ж-БЛ-04-429/15

²⁴² Ж-БЛ-02-667/16

рада и социјалне политике Унско-санског кантона у коме се наводи да је Влада Унско-санског кантона усвојила одлуку о висини основице за обрачун повчаних примања, којом су утврђена одређена повећања накнаде за његу и помоћ друге особе, али и неких других облика социјалне заштите.

Примјер: Омбудсменима је поднесена жалба²⁴³ због проблема у вези са изградњом стамбеног објекта који би био примјерен за становање болесног дјетета са специфичним потребама. Због спора који се односи на статус носитеља права на имовини у конкретном случају, покренут је поступак пред надлежним судом. У датим околностима чекања и неизвјесности да се оконча започета процедура пред судом и донесе одлука заснована на закону, али и да се, напokon, реализује адекватно стамбено збрињавање за тешко обољелог члана породице, породица подносиоце жалбе принуђена је трпјети штетне посљедице. Омбудсмани су затражили изјашњење од Кантоналног суда у Мостару и упутили ургенцију 19. 12. 2017. године, јер није примљен одговор.

---

²⁴³ Ж-МО-02-136/17

IX ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЊИНА

Слиједећи обавезе преузете ратификовањем Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације у Босни и Херцеговини, усвојени су *Закон о заштити права припадника националних мањина Босне и Херцеговине*²⁴⁴, *Закон о заштити права припадника националних мањина Федерације Босне и Херцеговине*²⁴⁵ и *Закон о заштити права припадника националних мањина Републике Српске*²⁴⁶. Овим законима се утврђују права и обавезе припадника националних мањина у Босни и Херцеговини, Републици Српској и Федерацији Босне и Херцеговине, као и обавезе тијела власти да поштују и штите, чувају и развијају етнички, културни, језички и вјерски идентитет сваког припадника националне мањине.²⁴⁷ Закон о заштити права припадника националних мањина Босне и Херцеговине прописује и обавезе нижих нивоа власти (ентитета, кантона, градова и општина/опћина у Босни и Херцеговини) који су у складу са својим овлашћењима, својим законима и другим прописима дужни потпуније уредити права и обавезе које проистичу из закона, али и међународних конвенција којима се уређују питања од значаја за националне мањине.

У којој мјери су имплементиране одредбе међународних докумената људских права и домаћег позитивног законодавства када су у питању права националних мањина у Босни и Херцеговини тешко је утврдити само на основу предмета регистрованих у Одјелу за праћење права *националних, вјерских и других мањина* Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине.

Током 2017. године у раду овог одјела било је само осам (8) предмета који се односе на права *националних, вјерских и других мањина*.

Анализом запримљених жалби утврђено је да су у питању обраћања молбом за помоћ и стамбено збрињавање,²⁴⁸ жалба на рад општинских тијела управе из разлога недовољне новчане помоћи²⁴⁹, жалба на поступање Централне изборне комисије Босне и Херцеговине и оповргавање припадности националним мањинама одређеним кандидатима на локалним изборима.

Примјер: Дана 14. 2. 2017. године подносиатељки жалбе²⁵⁰ је упућена обавијест у којој је, између осталог, наведено да Централна изборна комисија Босне и Херцеговине у складу са законским надлежностима прати да ли кандидати на изборима (општим и локалним) мијењају изјашњавање о националној припадности у току једног изборног циклуса. Стога,

²⁴⁴ Закон о заштити права припадника националних мањина Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 12/03, 76/05).

²⁴⁵ Закон о заштити права припадника националних мањина у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број: 56/08).

²⁴⁶ Закон о заштити права припадника националних мањина Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број: 2/04).

²⁴⁷ Члан 5 прописује да „припадници националних мањина имају право на слободу окупљања ради изражавања својих културних, вјерских, образовних, социјалних, економских и политичких слобода, права, интереса, потреба и идентитета“, а члан 6 да „Босна и Херцеговина омогућава и финансијски помаже одржавање и развитак односа између припадника националних мањина у Босни и Херцеговини са припадницима истих националних мањина у другим државама и са народима у њиховим матичним државама“.

²⁴⁸ Ж-СА-03-772/17, Ж-СА-03-1020/17,

²⁴⁹ Ж-СА-03-160/17

²⁵⁰ Ж-СА-03-112/17

када уочи такав случај, ЦИК Босне и Херцеговине у складу са законским надлежностима предузима одређене мјере.

У складу са својим овлашћењима,²⁵¹ омбудсмани су по службеној дужности²⁵² отворили истражне радње у поводу информација да у насељу Долови, општина Завидовићи, у којем је насељено становништво ромске националности, постоји проблем отежаног снабдијевања водом.

У Институцији су, такође, запримљене жалбе припадника националних мањина због повреда економских и социјалних права и дискриминације по основу припадности националној мањини које су предмет разматрања надлежних одјела ове институције.

С обзиром на то да је већина наведених обраћања од стране припадника ромске националне мањине, омбудсмани закључују да ипак, прије свега, нису упознати са начинима и механизмима за остваривање својих права, а потом и са надлежностима наше институције.

Током извјештајног периода, омбудсмани су предузели бројне активности у смислу контаката са локалним заједницама, тијелима власти али и невладиним сектором. На састанку представника Омбудсмана и представника невладиних организација Тузланског кантона²⁵³, који је одржан 16. 10. 2017. године²⁵⁴, истакнути су проблеми припадника ромске националне мањине, који се огледају у следећем:

- упитан квалитет образовања и евентуалног преношења знања на дјецу у основним школама. Речено је да се неријетко дешава да дјеца ромске националности, која уписују средњу школу, не знају елементарне ствари, читати и писати;
- одређени број дјеце након извјесног времена престане похађати школу, али се не исписује из школе, како не би остала „ван система“, због чега имају велики број неоправданих часова;
- Закон о пребивалишту и боравишту држављана Босне и Херцеговине²⁵⁵ из 2015. године прописује да су у поступку прибављања личних докумената, односно пријаве пребивалишта и адресе становања, држављани дужни приложити доказ о власништву или сувласништву или посједу стана, куће или другог објекта за становање, односно овјерен уговор о закупу или овјерен уговор о подстанарском односу уз овјерен доказ о власништву или сувласништву или посједу станодавца²⁵⁶;

То је довело до великих проблема у пракси, посебно када се први пут предаје захтјев надлежном тијелу за издавање личних докумената. Знатан број припадника ромске популације не може испунити напријед наведене услове, чиме се доводи у питање посједовање личних докумената, што представља подуслов за остваривање њихових основних грађанских, политичких, економских, социјалних и других права.

²⁵¹ Члан 30 Правила за функционисање Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 104/11).

²⁵² Ж-БР-03-249/17

²⁵³ Посјета омбудсманке Јасминке Џумхур организацијама: Вива жене, Земља дјецe у Босни и Херцеговини, Еуро Ром, Боља будућност, Биро за људска права.

²⁵⁴ Записник са састанка у Тузли, Ои-к-Са-168/17 од 8. 11. 2017. године

²⁵⁵ Закон о пребивалишту и боравишту држављана Босне и Херцеговине, „Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 32/01, 56/08 и 58/15.

²⁵⁶ Члан 8 Закона о пребивалишту и боравишту држављана Босне и Херцеговине.

Примјер: Као одговорну страну подносилац жалбе²⁵⁷ је означио Владу Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, Одјел за расељена лица, избјеглице и стамбена питања. У жалби жалилац наводи да је у насељу Прутаче, Брчко дистрикт Босне и Херцеговине, 2014. године добио земљиште за изградњу индивидуалне куће и да је одабран као корисник пројекта стамбеног збрињавања Рома, међутим до дана обраћања омбудсманима његово стамбено питање није ријешено. Упућена је препорука П-219/17 Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, Одјелу за просторно планирање и имовинскоправне послове, Одјелу за расељена лица, избјеглице и стамбена питања и Канцеларији за управљање јавном имовином да без одлагања, у складу са позитивним законским прописима, у координисаној сарадњи предузму што ефективније мјере у циљу изналажење рјешења за парцелу у насељу Прутаче, Брчко, а све у сврху приступања изградње стамбене јединице особи која је одабрана као корисник пројекта помоћи за стамбено збрињавање Рома у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине за 2013. годину. Дана 23. 1. 2018. године за примљен је одговор Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, Одјел за расељена лица, избјеглице и стамбена питања, о предузетим активностима у циљу рјешавања стамбеног питања.

Примјер: Као одговорну страну подносилац жалбе²⁵⁸ је означио Град Тузлу, Повјереништво за провођење поступка за додјелу нераспоређених такси стајалишта у Тузли. Жалилац наводи да се Граду Тузла више пута безуспјешно обраћао захтјевом за додјелу такси стајалишта. Именовани истиче да је Ром по националности, те се сматра дискриминисан по основу припадности националној мањини. Омбудсмани су затражили изјашњење 23. 11. 2017. године од Града Тузле и, како нису примили одговор, упућена је ургенција.

У 2017. години омбудсмани Босне и Херцеговине разматрали су један предмет у смислу заштите слободе мисли, савјести и вјере прописане чланом II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и чланом 9 Европске конвенције о људским правима и основним слободама (у даљем тексту: ЕКЉП) због повреде права припадника вјерске националне мањине.

Примјер:²⁵⁹ Жалитељка је изјавила жалбу на поступање Универзитетског клиничког центра Тузла (у даљем тексту: УКЦ Тузла), у којој истиче да јој је ускраћена здравствена услуга, на коју, како наводи, има право, из разлога што није дала пристанак за трансфузију крви, а која се коси с њезиним вјерским увјерењима.

У конкретном случају подносиатељка жалбе, у складу са својим увјерењима, жели гаранцију да на било какав начин неће примити трансфузију крви, док се здравствена установа у којој треба да се обави оперативни захват позива на законска рјешења, политике и процедуре установе, указујући у којој мјери су у могућности удовољити њеним захтјевима.

Оправдано се наметнуло питање у којој мјери друштво, односно власти, могу ограничити права и слободе подносиатељке жалбе, те друго питање које је разматрано, на који начин установа, у складу са законским обавезама, може удовољити њеном захтјеву.

Упућена је препорука П:253/17 (од 28. 9. 2017. године) УКЦ Тузла и Министарству здравства ТК да размотре предмет подносиатељке жалбе и могућности у којима би могло

²⁵⁷ Ж-БР-04-30/17

²⁵⁸ Ж-БР-06-312/17

²⁵⁹ Ж-СА-03-537/17

бити удовољено њеном захтјеву, у складу са законским одредбама, почевши од ангажовања вањских сарадника па до лијечења у некој другој здравственој установи у Босни и Херцеговини, Министарству здравства ТК да размотри потребу за покретањем поступка добијања мишљења или тумачења законских норми које се односе на овај конкретни случај, те у року од 60 дана од дана примања ове препоруке обавијести омбудсмане о њеном реализовању. Дана 26. 10. 2017. године запримљен је поднесак жалитељке, у којем наводи: „...обавјештавам вас да је Кантонални суд у Тузли донио пресуду којом је уважена моја тужба и управна ствар ријешена тако да се УКЦ Тузла обавезује омогућити ми здравствену услугу уз поштивање мог вјерског увјерења, односно без трансфузије крви.

Користим ову прилику да захвалим на вашем ангажирању у овом предмету, што ми је омогућило судску заштиту.“

Х ДИСКРИМИНАЦИЈА

Закон о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини²⁶⁰ повјерава Институцији омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине статус “централне институције надлежне за заштиту од дискриминације” и у ту сврху предвиђа оснивање и рад посебног одјела са искључивим задатком разматрања предмета дискриминације коју је починило било које правно или физичко лица у било којој области живота.

У 2017. години, омбудсмани су примјењивали Закон о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини у складу са измјенама из 2016. године, којима је унапријеђен законски оквир за заштиту од дискриминације, али и повећан обим надлежности Институције омбудсмана и Одјела за елиминацију свих облика дискриминације. Ово се нарочито огледа у проширивању листе основа по којима је забрањена дискриминација²⁶¹, прописивању тежих облика дискриминације²⁶², побољшању процедуралних аспеката закона²⁶³ и дефинисању правне снаге препорука Омбудсмана у доказном поступку пред судовима.²⁶⁴ Поврх свега, Нацртом измјена Закона о забрани дискриминације предвиђена је значајно већа улога Омбудсмана у активностима промовисања антидискриминацијске заштите, која се огледа у информисању јавности, подизању свијести, провођењу кампања и другим облицима превенције дискриминације.²⁶⁵

Иако укупан број жалби прати трендове из претходних година²⁶⁶, примјетно је да су жалбе из области дискриминације све основаније, да се странке често обраћају Омбудсману путем пуномоћника, те да се препоруке Омбудсмана све чешће користе као доказно средство у судским поступцима. Овакви трендови указују на веће повјерење које грађани имају у омбудсмана и снагу одлука које доносе, али истовремено и на немогућност или неадекватност заштите права грађана пред другим јавним тијелима.

У 2017. години, Одјел за елиминацију свих облика дискриминације је, поред поступања по појединачним жалбама грађана, дјеловао проактивно на превенцији дискриминације путем различитих активности, које сежу од:

- отварања предмета по службеној дужности,
- присуства на терену,
- активности промовисања²⁶⁷,

²⁶⁰ Закон о забрани дискриминације Босне и Херцеговине, „Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 59/09 и 66/16.

²⁶¹ Кроз ове измјене закона сексуална оријентација и родни идентитет су терминологијски исправно именовани као основе на којима је забрањена дискриминација. Поред тога, као забрањени основ дискриминације наведене су и полне карактеристике, старосна доб и инвалидитет.

²⁶² Вишеструка дискриминација (члан 4, став 4), поновљена дискриминација (члан 4, став 5) и продужена дискриминација (члан 4, став 6).

²⁶³ У вези са одредабама о хитности поступка (члан 11), посебним тужбама (члан 12), надлежности судова и роковима (члан 13), прописивањем мјера осигурања (члан 14), прерасподјеле терета доказивања (члан 15), учествовања трећих лица (члан 16), могућност подношења колективних тужби (члан 17).

²⁶⁴ Члан 15, став 9.

²⁶⁵ Члан 7, став 2, тачка (л)

²⁶⁶ У години извјештавања регистровано је 174 предмета из области дискриминације, а у претходним годинама, како слиједи: 2016. (152); 2015. (159); 2014. (230); 2013. (198); 2012. (257); 2011. (191); 2010. (135); 2009. (156).

²⁶⁷ Међународне конференције са обраћањем представника Институције:

- Equinet project meeting, *Violence Against Women and Gender based violence*, Будимпешта, 22. 3. 2017;
- Конференција о будућности образовања о људским правима, Стразбур, Француска, 20–22 јун 2017;
- Друга регионална конференција тијела за равноправност Југоисточне Европе, *Прикупљање статистичких података о појавама дискриминације*, Загреб, Хрватска, 30. 10. 2017;
- Савјет Европе, Радионица против говора мржње у спорту, Сарајево, Босна и Херцеговина, 21–22. новембар 2017; те други скупови и конференције на територији Босне и Херцеговине, што је детаљније описано у наредним поглављима.

- саопштења за јавност,
- сарадње са јавним институцијама, невладиним и међународним организацијама²⁶⁸,
- сарадње са академском заједницом и истраживачких пројеката са научним институтима из иностранства²⁶⁹,
- мониторинга судских поступака по захтјевима странака,
- провођења тренинга и обуке за удружења и активисте²⁷⁰, до
- израде нових специјалних извјешћа²⁷¹ и
- праћења провођења и промовисања специјалних извјештаја из претходног периода.

Запослени у Одјелу су, такође, имали прилику за стручно усавршавање на тему говора мржње и злочину из мржње у организацији Савјета Европе, на тему писања поднесака УН комитетима у организацији OSCE-а²⁷², као и за учешћем у три капиталне студијске посјете²⁷³ у оквиру пројекта Савјета Европе под називом „Јачање капацитета Омбудсмана за људска права за борбу против дискриминације.“

Омбудсмани са жаљењем констатују да усвајање измјена закона није пратило повећање капацитета Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине у области заштите од дискриминације, због чега се поставља питање стварне воље државе да се степен реализовања права грађана у овој области подигне на виши ниво. На ово, између осталог, указују и Уједињене нације путем Глобалног савеза националних институција за људска права (GANHRI) који у Писму о реакредитацији од 24. 11. 2017. године наводи да „садашњи Закон... не одређује финансијску аутономију Институције омбудсмана над одобреним буџетом“, те да „у циљу ефикасног функционисања, национална институција за људска права мора имати одговарајући ниво финансирања да би јој се јамчила независност и могућност слободног одређивања приоритета и активности.“²⁷⁴

²⁶⁸ Кроз активно учешће у раду међународних мрежа тијела за заштиту равноправности:

- Повезивање тијела за равноправност и канцеларије омбудсмана, анкета Радне групе за формулисања политике EQUINET-а, 20. 11. 2017. године;
- Упитник Equinet-а о мјерама које предузимају тијела за равноправност према Акционој листи Европске комисије за унапређење равноправности ЛГБТ лица, 31. 8. 2017. године;
- Упитник за тијела за равноправност, Фондација Народ за промјене, Инвестирање у равноправност: деценија промјена за тијела за равноправност, 31. 8. 2017. године;
- EQUINET тренинг *How to build a case on equal pay*, Bmo, Slovakia, 31. 8. –1. 9. 2017.

²⁶⁹ Истраживање о дискриминацији у области здравства. Др Joanna Banasiuk, Adiunkt na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, 12. 5. 2017. године.

²⁷⁰ Тренинзи су организовани за представнике удружења из невладиног сектора, којима су присуствовали чланови тих удружења:

- Конференција Формалне и неформалне препреке грађанском активизму, Бања Лука, Стакленец, 26. април 2017;
- Округли сто о теми дискриминације Рома у организацији OSCE-а, 22–23 мај 2017, Влашић;
- Радионица „Стоп дискриминацији“ – пројекат „Оснаживање жена у Босни и Херцеговини“ CARITAS Бања Лука, 20. 9. 2017;
- Јавна трибина у организацији „Удружене жене“. Мјесна заједница Борик, Бања Лука 26. 9. 2017;
- Save the Children, Дводневни тренинг о теми људских права и дискриминације, за 40 младих ромских лидера из Бијељине, Тузле, Мостара, Сарајева и Бање Луке, Сарајево 17–18. 11. 2017. године.

²⁷¹ Специјални извјештај о употреби службеног језика и писма у Босни и Херцеговини, април 2017. године, доступно на: http://ombudsman.gov.ba/documents/ombudsman_doc2017051211015795ser.pdf Специјални извјештај о положају и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини, јун 2017, доступно на: http://ombudsman.gov.ba/documents/ombudsman_doc2017082415202346ser.pdf

²⁷² Бања Лука, Хотел Босна, 18. мај 2017. године; Сарајево, хотел Marriott, 17. мај 2017. године.

²⁷³ Стразбур, Француска: 10–14. јул 2017. године; Јереван, Јерменија: 29. октобар – 3. децембар 2017. године, Белфаст, Ирска: 15. октобар – 15. новембар 2017. године.

²⁷⁴ Став 4, стр 3-4.

Једнако стање је и са људским капацитетима, гдје је лепеза надлежности из Закона о забрани дискриминације, која је повећана измјенама из 2016. године, а која се даље шири усвојеним нацртом измјена Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине из 2017. године, повјерена раду укупно трима службеницима, што је вјеројатно и најмањи кадровски оквир за заштиту равноправности грађана у Европи, чак и у поређењу са земљама региона.

10.1. Оцјена стања по жалбама и усклађивање закона

Поступак по појединачним жалбама грађана представља најзначајнији вид заштите људских права. У Институцији омбудсмана у 2017. години, регистровано је укупно 174 предмета дискриминације, што представља повећање од 17% у односу на претходну годину.

Највећи број жалби у извјештајном периоду односи се на мобинг, као посебан облик дискриминације на радном мјесту (37), што представља смањење у односу на претходну годину (када је регистровано 55 таквих жалби), затим слиједи жалбе на дискриминацију на основу етничке припадности – 8 (док их је у 2016. години било 7), на основу друштвеног положаја и пола 6, на основу сексуалне оријентације 6, на основу националног или социјалног поријекла 5, на основу узнемиравања 4, на основу вјере 3, на основу политичког или другог увјерења 3, на основу везе са националном мањином 2, на основу чланства у синдикату или другом удружењу 2, и по једна жалба из области дискриминације на основу језика, образовања и полних карактеристика.

Према процјенама омбудсмана, ови подаци ни даље не представљају стваран приказ обима дискриминације, јер и даље постоје непријављени случајеви, због генералног неповјерења у институције, као и због страха од евентуалних негативних посљедица по статус жртава.

У поређењу са претходним годинама, омбудсмани примјећују да је константно присутан висок број жалби на мобинг²⁷⁵, да се редовно појављују жалбе на етничку дискриминацију²⁷⁶, те да се све више предмета отвара по наводима о дискриминацији по основу или у области образовања (нарочито високог образовања у области избора у звања)²⁷⁷ због чега ће Одјел за елиминацију дискриминације предложити омбудсменима израду специјалног извјештаја о стању у високом образовању у оквиру својих стратешких одређења за 2018. годину.

Омбудсмани истичу да су одређени предмети ријешени позитивно и прије издавања препоруке, било посредовањем, подстицањем пријатељског рјешења или предузимањем медијације између страна у спору, било на начин да одговорно јавно тијело само коригује своје поступање након првог обраћања Омбудсмана, што ће у сљедећим поглављима бити илустровано конкретним примјерима.

У периоду извјештавања, омбудсмани су издали 26 препорука, најчешће у случајевима мобинга, дискриминације на основу припадности националној мањини, на основу образовања, као и по осталим основама.

²⁷⁵ Ж-СА-06-315/15 (П-282/15), Ж-БЛ-06-750/14(П-246/15), Ж-СА-06-1258/14

²⁷⁶ Ж-БР-06-18/14 (П-42/15), Ж-БЛ-05-83 и 84/15 (П-225/15)

²⁷⁷ Ж-БЛ-06-373/16, Ж-БЛ-06-748/16, Ж-БЛ-06-258/16, Ж-БЛ-04-648/16, Ж-БЛ-06-669/17

Непоштовање препорука Омбудсмана које се тичу повреда Закона о забрани дискриминације повлачи прекршајну одговорност физичких и правних лица, као и њихово новчано кажњавање до 10.000 КМ, изрицање мјере сигурности забране обављања дјелатности, као и друге санкције предвиђене чл. 19 и 20 поменутог закона. Омбудсмани прибјегавају покретању судског поступка само у крајњој мјери, јер постоје очекивања да ће препоруке у крајњем бити испоштоване, с обзиром на то да је такво рјешење у интересу свих страна у поступку.

Током 2017. године настављене су промотивне активности и информативне кампање које су усмјерене ка надлежним институцијама и јавности. Ограничена средства и капацитети умањиле су могућност дјеловања Институције у промовисању, тако да је то у 2017. години, као и у претходним, углавном било у склопу активности које су биле организоване од стране других организација и институција. Детаљан хронолошки преглед активности и промоција из области дискриминације садржан је у наставку овог извјештаја.

10.2. Мобинг

Иако је број обраћања грађана овој институцији због мобинга константно висок, тај број и даље није стварни показатељ стања у Босни и Херцеговини. Институција омбудсмана долази до оваквог закључка на основу свједочења странака и медијских натписа, када најчешће на свјетло излазе најтеже посљедице мобинга. Чињеница је да има пуно грађана који су данас изложени мобингу, али се не обраћају Институцији нити траже судску заштиту из страха да би у том случају могли остати без посла.

Примјер: Подносиатељка жалбе²⁷⁸, која је виша медицинска сестра, наводи да је жртва мобинга од стране надређене докторице, запослене у дому здравља Бања Лука. У поступку рада по овом предмету, омбудсмани су тражили од менаџмента установе да успостави директну комуникацију са непосредним руководиоцима подносиатељке жалбе, у циљу стицања правог увида у чињенично стање и пружања објективних информација омбудсманима. Начелница службе породичне медицине, у којој је запослена подносиатељка жалбе, доставила је изјашњење у којем је навела да је, након детаљне анализе и узетих појединачних изјава од особља амбуланте, мишљења да је неоправдан захтјев за покретање дисциплинског поступка против подносиатељке жалбе, те да је између именоване докторице и подносиатељке жалбе евидентно постојала лоша комуникација, али која није утицала на рад у амбуланти и збрињавање пацијената. У циљу побољшања интерперсоналних односа у амбуланти, главна сестра службе породичне медицине је посјетила амбуланту, а одржан је и састанак менаџмента установе са руководиоцима службе породичне медицине у интересу сазнавања свих релевантних чињеница везаних за конфликтну ситуацију. Ради избјегавања даљих неспоразума, подносиатељка жалбе и одговорна докторица распоређене су да раде у супротним смјенама. Дана 27. 10. 2017. године, подносиатељка жалбе извјестила је омбудсманима да су проблеми које је имала ријешени, на начин да су престале вербалне пријетње и притисци којима је била изложена од стране именоване докторице.

²⁷⁸ Ж-БЛ-06-637/17

Примјер: У предмету²⁷⁹, Суд Босне и Херцеговине је уважио препоруку Омбудсмана упућену Управи за индиректно опорезивање Босне и Херцеговине, због мобинга над радницом Регионалног центра Тузла, те је дана 6. 10. 2017. године донио пресуду²⁸⁰ којом се туженој налаже забрана предузимања радњи којима се крши тужитељкино право на једнако поступање, налаже да се изврше радње којима се уклања дискриминација и њене посљедице по тужитељку, налаже туженој да тужитељки исплати на име нематеријалне штете за претрпљени душевни бол и страх, као посљедице мобинга на радном мјесту, износ од 9.600 КМ са законском затезном каматом, рачунајући од дана доношења пресуде па све до коначне исплате, као и да тужитељки надокнади трошкове парничног поступка, у року од 30 дана од дана правоснажности пресуде, под пријетњом принудног извршења.

Пресуда Суда Босне и Херцеговине представља значајан корак у формирању судске праксе у области заштите од дискриминације и мобинга, нарочито због чињенице да су у њој образложени различити институти из Закона о забрани дискриминације: налаз вјештака неуропсихијатра о утицају мобинга на здравље, питање стварне надлежности суда, рачунање рокова код континуиране дискриминације, терет доказивања, утврђивање висине нематеријалне штете, као и улога Омбудсмана.

10.3. Дискриминација по етничкој основи

10.3.1. Национална заступљеност у полицијским структурама

Жалилац²⁸¹ се обратио омбудсманима за људска права Босне и Херцеговине наводећи да је Бошњак по националности, запослен као полицијски службеник у Министарству унутрашњих послова Републике Српске. У жалби је истакнуо да је након ступања на снагу *Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Министарству унутрашњих послова Републике Српске* дискриминисан по националној основи приликом доношења рјешења о распореду, у односу на полицијске службенике српске националности, који су доношењем нових рјешења о распореду напредовали у служби, а претходно су радили на истим пословима као и жалилац.

Наконведеног поступка истраживања, омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине су Министарству унутрашњих послова Републике Српске упутили, дана 18. 10. 2017. године, препоруку број П-256/17, којом је препоручено да преиспита све околности доношења рјешења о распореду жалиоца и о предузетим мјерама обавијести омбудсмане за људска права Босне и Херцеговине.

У одговору на препоруку²⁸² Министарство унутрашњих послова Републике Српске истакнуло је: „...након поновног преиспитивања конкретног случаја, утврдили смо да је поступак распореда именованог извршен у складу са законским и подзаконским актима, да нема мјеста наводима који се односе на дискриминацију, по било каквој, а тако и по националној основи..”

²⁷⁹ Ж-БЛ-06-773/16

²⁸⁰ С 13 П 022056 16 П

²⁸¹ Ж-СА-06-1150/16

²⁸² Акт Министарства унутрашњих послова Републике Српске број ДП-127-362/16 од 4. 12. 2017.

На основу овог и сродних случајева, омбудсмани су одлучили изградити специјални извјештај о националној структури запослених у безбједносно-полицијским агенцијама у Босни и Херцеговини.

10.3.2. Специјални извјештај о употреби службеног језика и писма у Босни и Херцеговини

Омбудсмани су на основу запримљених жалби грађана, али и по службеној дужности, покренули истражни поступак²⁸³ у вези са употребе службеног језика и писма у основним школама, те начина уписивања назива предмета “Босански – Бошњачки језик” у свједочанства и ћачке књижице ученика основних школа у Републици Српској. Поступајући у наведеним предметима, те имајући у виду акт потпредсједнице Федерације Босне и Херцеговине број 02-10-356-01/15 од 14. 10. 2015. године, којим се тражи израда извјештаја о употреби службених језика у Босни и Херцеговини, односно у оба ентитета, те у кантонима Федерације Босне и Херцеговине, омбудсмани су приступили његовој изradi.

У Специјалном извјештају о употреби службеног језика и писма у Босни и Херцеговини омбудсмани су надлежним тијелима указали на дужност предузимања мјера, с циљем да се сваком дјетету у било којем дијелу Босне и Херцеговине омогући једнак приступ образовању, а што се нарочито односи на подручја са значајном повратничком популацијом, у оба ентитета, те их подсјетили да свако непоступање у том смислу, према одредбама Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, отвара питање прекршајне и грађанске одговорности. Омбудсмани су такође подсјетили да принцип најбољег интереса дјетета захтијева од свих тијела надлежних за процесе образовања у Босни и Херцеговини да предузму напоре који ће резултирати успостављањем окружења које подржава особност ученика, уз одсуство било каквог облика дискриминације.

Омбудсмани су у Специјалном извјештају упутили препоруку надлежним тијелима (Влади Републике Српске и Министарству просвјете и културе Републике Српске, Влади Федерације Босне и Херцеговине и Федералном министарству образовања и науке, владама свих кантона и кантоналним министарствима образовања, као и Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине и Одјељењу за образовање) да без одлагања предузму све неопходне мјере како би се у свим основним школама у Босни и Херцеговини, односно њеним ентитетима и Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, осигурао равноправан и једнак третман дјеце у вези са извођењем наставе на службеним језицима конститутивних народа.

Омбудсмани су, такође, препоручили надлежним тијелима да без одлагања предузму све неопходне мјере како би дјеца у свим основним школама у Босни и Херцеговини, односно њеним ентитетима и Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, изучавала писма која су у службеној упораби у Босни и Херцеговини – латиницу и ћирилицу.

²⁸³ Ж-БЛ-01-622/13, Ж-СА-01-977/13, Ж-СА-04-1114/13, Ж-СА-06-1133/13, Ж-СА-1152/13, Ж-ЛИ-06-226/14, Ж-СА-05-500/15, Ж-СА-06-615/15, Ж-СА-06-854/15, Ж-СА-06-13/16, Ж-БЛ-06-359/16, Ж-БР-06-225/16

10.4. Дискриминација у високом образовању

Током периода извјештавања, отворено је више предмета који су везани за дискриминацију у области високог образовања, а који се односе на неједнак или неуједначен третман приватних високошколских установа.

Примјер: У предмету²⁸⁴, подносилац жалбе се обратио омбудсменима наводећи да ни он, ни његова супруга, не могу да се запосле на Универзитету у Бихаћу, иако су доктори економских наука у звању доцента, да је узрок томе дискриминаторна одлука Сената Универзитета у Бихаћу од 10. 10. 2015. године, по којој се избори у наставно-научна звања стечени на приватним високошколским установама не признају по аутоматизму на Универзитету у Бихаћу, да су због тога били онемогућени да под једнаким условима учествују у конкурсној процедури, због чега су тренутно на бироу као незапослене особе. У поступку истраге утврђено је да је оваква одлука Сената донесена упркос Извјештају комисије Министарства, образовања, науке, културе и спорта о проведеном надзору на ЈУ Универзитет у Бихаћу, у којем се наводи да је један од проблема недостатак властитих људских ресурса, нарочито наставног кадра, те да се неоправдано висока средства издвајају за рад преко норме и ангажовање вањских сарадника. У одговору на наводе жалбе, означена јавна установа позива се на пресуду Општинског суда у Бихаћу од 2. 6. 2017. године, којом је утврђено да Сенат Универзитета има овлашћења да донесе одлуку којом се онемогућује ангажман наставног особља са приватних факултета. Омбудсмани користе ову прилику да укажу на то да, без обзира на појединачне пресуде које третирају често само процедуралне аспекте одлучивања о захтјевима грађана, права грађана у области високог образовања треба да буду једнака без обзира на то да ли се ради о приватним или јавним образовним установама. Према мишљењу омбудсмана, за сваки поступак током којег се одлучује о овој категорији права треба утврдити да ли је узајамност признавања наставничких звања осигурана у односу на друге јавне универзитете, универзитете из других (најчешће сусједних) држава, те по којем тачно основу или са којим тачно образложењем је таква могућност искључена за приватне универзитете из властите државе, те да ли је такво образложење засновано на закону (који омогућавају оснивање и пуноправно дјеловање приватних високошколских установа) и Уставу (који дефинише да се држава базира на принципима тржишне економије).

У сваком случају, надлежне институције, а првенствено министарства образовања, дужна су, у сарадњи са представницима установа високог образовања, предузети конкретне мјере како би се питања признавања избора у звања између јавних и приватних универзитета ријешила системски и како не би зависила од појединачних случајева, управног или судског одлучивања, које је дуготрајно, финансијски захтјевно и неконзистентно.

Примјер: Жалба регистрована под бројем²⁸⁵ упућена је због постојања дискриминације на основу пола и мобинга на радном мјесту доцента на Економском факултету Универзитета у Источном Сарајеву. Основни навод подносиоце жалбе јесте да је стављена у неповољнији положај у односу на њене мушке колеге, доценте и наставнике запослене на истом факултету. Након проведеног поступка истраге, омбудсмани су дана 5. 5. 2017.

²⁸⁴ Ж-БЛ-06-206/17

²⁸⁵ Ж-БЛ-06-748/16

године упутили препоруку број П-91/17 ректору Универзитета у Источном Сарајеву да предузме неопходне мјере како би подносиатељка жалбе, као одговорни наставник, имала равноправан третман остваривања радне норме у вези са бројем предавања и предмета, те да предузме неопходне мјере на превенцији и елиминацији мобинга, између осталог и путем успостављања интерних процедура или механизма који би били доступни запосленима. У одговору на препоруку ректор је назначио да ће предузети мјере како би се испоштовала препорука, али је подносиатељка жалбе обавијестила омбудсмане да се њезин положај није поправио.

Омбудсмани су одлучили да досљедно прате провођење препоруке и у наредном периоду, посебно наглашавајући забрану виктимизације, према којој нити једно лице не смије бити доведено у неповољнији положај због тога што је пријавило дискриминацију или на било који начин учествовало у поступку за заштиту од дискриминације.

10.5. Дискриминација ЛГБТ лица у приступу праву на окупљање и слободу изражавања

Примјер: Омбудсмани су поступали у предмету²⁸⁶ поводом одузимања диктафона од представника невладине организације током одржавања сједнице Скупштине Града Приједора. Наконведеног поступка у предмету, упућена је препорука (П-171/17) Скупштини Града Приједора, у којој се тражи да се подносиоцима жалбе без одлагања врати диктафон, поништи закључак о забрани присуства од 15. 2. 2017. године и омогући несметан увид јавности у рад скупштинских сједница. Предсједник Скупштине је дана 24. 8. 2017. године доставио изјашњење на препоруку у којем се наводи да се диктафон налази на портирници Градске управе, о чему постоји забиљешка полиције, те да не постоји никаква препрека да се исти преузме. У изјашњењу се, даље, наводи да је скупштинска сала ограниченог капацитета и да не може примити неограничен број лица заинтересованих за рад Скупштине, те да није издата забрана присуства сједницама Скупштине, него да није додијељена акредитација представницима удружења „Кварт“ јер су предсједници одборничких клубова донијели такву одлуку. Омбудсмани користе овај Годишњи извјештај да укажу на неприхватљиву праксу да се административним мјерама одлучује о једном од основних права грађана које је зајамчено Уставом Босне и Херцеговине и међународним конвенцијама, а то је право на слободу изражавања, које обухвата и право на слободан приступ информацијама. Сједнице Скупштине су по природи јавне, праћене бројним техничким уређајима за аудио и видео снимање, па је нејасно на основу чега се једном удружењу грађана ограничава право да на исти начин прати рад сједнице, путем техничког средства које је за њих најподесније. Диктафон је сам по себи сасвим уобичајен и често присутан уређај на било којем скупу од јавног значаја, не заузима простор, не омета ничији рад, па се његова употреба никако не може подвести под ометање рада или одржавање реда у сали за сједнице.

Омбудсманима је неприхватљив став одборничких клубова Града Приједора да се подносиоцима жалбе ускрати право присуства сједницама, поготово због чињенице да нема било каквог образложења на основу којих критеријума је донесена оваква одлука, које су то техничке могућности које дозвољавају парцијално присуство јавности, те на

²⁸⁶ Ж-БЛ-05-797/17

основу којег прописа одборнички клубови имају овлашћења да дерогирају уставом зајамчено право на правни лијек када се одлучује о правима или интересима грађана.

Омбудсмани Босне и Херцеговине примили су 11. маја 2017. године жалбу Сарајевског отвореног центра у вези са кршењем права на слободу мирног окупљања ЛГБТИ лица у Кантону Сарајево, од стране Министарства промета/саобраћаја Кантона Сарајево, а у поводу организације марша за људска права ЛГБТИ лица, планираног за 13. 5. 2017. године у Сарајеву. Омбудсмани су по примању жалбе ургентно дјеловали и контактирали Министарство промета/саобраћаја Кантона Сарајево, са захтјевом за хитан састанак. Дана 12. 5. 2017, помоћница омбудсмана²⁸⁷, заједно са представницима Мисије OSCE-а у Босни и Херцеговини, одржала је састанак са помоћником министра промета/саобраћаја Кантона Сарајево, како би се извршио увид у предмет Сарајевског отвореног центра. Омбудсмани су утврдили да је Министарство саобраћаја Кантона Сарајево примило захтјев Центра дана 12. 4. 2017, да је дана 11. 5. 2017. издало рјешење којим се одобрава привремено потпуно обустављање саобраћаја ради одржавања протестног марша. Међутим, поступање Министарства по захтјеву Сарајевског отвореног центра тридесети дан по поднесеном захтјеву, у конкретном случају има за правну посљедицу немогућност остваривања људског права на мирно окупљање, јер је условљено кратким преклузивним роковима организације, поготово имајући у виду праксу Министарства да је по сличним захтјевима одлуку доносило у року од 3–5 дана. Омбудсмани су провели истраживање у овом предмету у свјетлу члана 11 Европске конвенције о људским правима и основним слободама, члана 21 Међународног пакта о грађанским и политичким правима и Закона о забрани дискриминације и пуног поштовања људских права и друштвене инклузије ЛГБТИ лица у Босни и Херцеговини.

Овим поводом омбудсмани Босне и Херцеговине су издали саопштење за јавност, којим позивају широку јавност да протест, који је заказан 13. 5. 2017. у Сарајеву, прође достојанствено у духу толеранције према различитим политичким, друштвеним и културним праксама и увјерењима и у духу поштовања људских права. Истовремено, омбудсмани су препоруком позвали све надлежне институције, а посебно Министарство унутрашњих/унутарњих послова Кантона Сарајево, да предузме све потребне мјере како би најављени протест прошао без инцидената.

10.6. Откази породиљама

Током 2017. године омбудсмани су поступали у више предмета у којима су наводи жалбе указивали на повреду родне равноправности, а конкретно, на чињеницу да су жене које су остале у другом стању добијале отказ уговора о раду, или им није понуђено продужење уговора о раду које су имале на одређено вријеме.

Примјер: Подносиатељка жалбе²⁸⁸ се обратила омбудсменима поводом заштите права из радног односа у апотеци, а конкретније, чињенице да јој није продужен уговор о раду након што је остала у другом стању. Директорка је путем пуномоћника доставила одговор у којем се негирају наводи жалбе, у којем се описују различити инциденти који су претходили спорном догађају, у којем се даље наводи да је уговор протекао истеком рока

²⁸⁷ Одјел за грађанска и политичка права по правилу има највећи број жалби.

²⁸⁸ Ж-БЛ-06-228/17

на који је закључен, те је коначно тражена документација приложена уз жалбу, ради заштите угледа и других права одговорних физичких лица. Дана 15. 5. 2015. године, подносиатеља жалбе доставила је коментар на изјашњење директорке апотеке у којем наводи да су неистините тврдње о инцидентима, да је била примјеран и добар радник, да је директорка сигурно знала за њено стање, што могу потврдити свјedoци, те да је спремна на разговор и компромисно рјешавање спора, како би избјегли вођење поступака пред надлежним институцијама. Приликом непосредног разговора са представником Омбудсмана, подносиатеља жалбе уједно је потврдила да јој је продужен уговор о раду. Дана 21. 7. 2017. године омбудсмани су упутили одговор пуномоћнику директорке апотеке, којим се одбија захтјев за достављањем изворне жалбе која је упућена омбудсманима за људска права Босне и Херцеговине, указујући на то да су тражени подаци заштићени обавезом дискреције према члану 28 став 2 Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, као и према члану 13 Правила поступка Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине.

Примјер: У предмету са сличним чињеничним наводима, дана 18. 2. 2017. године, упућена је препорука (П-17/17) приватном кабловском оператеру да отклони штетне последице према подносиатељки жалбе због отказа уговора о раду, или да са истом постигне задовољавајуће рјешење гледе њеног радног статуса или накнаде штете, у складу са општим принципима облигационог права. Омбудсмани не споре чињеницу да радни однос заснован на одређено вријеме престаје истеком рока одређеног уговором, те је јасно да трудноћа не може утицати на дужину трајања радног односа, али истовремено указују на чињеницу да је подносиатеља жалбе радила у континуитету 19 мјесеци, да на њин рад није било примједба, да јој је уговор о раду на одређено вријеме редовно продужаван све до периода који се поклапа са њеним одласком на боловање због чувања високоризичне трудноће. Омбудсмани уочавају да послодавац није понудио било какво образложење или изјашњење на тврдњу подносиатељке жалбе, да су на њено радно мјесто, непосредно по отказу уговора о раду, запослени нови радници. Означено привредно друштво обавијестило је омбудсмане да ће препоруку провести након окончања судског поступка, а омбудсмани изражавају наду да ће суд уважити налазе из препоруке у доказном поступку, како то предвиђа Закон о забрани дискриминације.

Омбудсмани указују на то да се и током 2017. године показало да усвајање измјена Закона о раду из 2016. године првенствено представља уважавање интереса послодавца, јер ову активност није пратило обезбјеђење механизма заштите радника, нарочито из угрожених категорија, као што су жене у другом стању, радници са уговором о раду на одређено, радници по уговору о дјелу и сл. Омбудсмани позивају сва надлежна тијела, првенствено законодавна, да предузму неопходне мјере усмјерене ка већем степену реализовања права и положаја радника, који данас одликују висока стопа незапослености, неуређено тржиште рада и недостатак капацитета надлежних инспекција.

10.7. Остали илустративни примјери од генералног значаја

Невезано за постојање конкретног предмета, омбудсмани желе указати на примјер добре праксе Јавне здравствене установе Дом здравља Нови Град Сарајево, која се огледа у истицању, на видном мјесту у чекаоници, *Упутства за грађане*, о томе шта је дискриминација, кому се обратити и на који начин. Између осталог, дато је упутство и о праву обраћања Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине. Упутство се, прије свега, односи на обавезе здравствене установе у вези са једнаким третманом и осигурањем једнаког приступа здравственој заштити за све пацијенте, као и на канале комуникације у случају сумње у дискриминацију. Омбудсмани истичу овај примјер добре праксе, јер први корак ка реализовању људских права представља информисаност грађана о механизмима заштите који им стоје на располагању у случају да неко повриједи или угрози њихова права.

Примјер: Жалбени наводи²⁸⁹ су се односили на дискриминаторне одредбе Закона о раду Федерације Босне и Херцеговине (члан 59) и Закона о раду Брчко дистрикта (члан 42) којима је прописано да жена не може бити запослена на пословима под земљом (у рудницима), те на неусклађеност ових одредаба са Законом о забрани дискриминације. Поступање омбудсмана у овом случају руковођено је становиштем Комитета експерата Међународне организације рада (МОП), који је навео да државе чланице треба да ратификују Конвенцију о сигурности и здрављу у рудницима (бр. 176) из 1995. године и откажу спорну Конвенцију бр. 45 (која садржи поменуте забране) јер се: “за разлику од старог приступа и потпуне директне забране свог подземног рада, нови стандарди фокусирају на процјену и управљање ризицима, те успостављање адекватних превентивних и заштитних мјера за раднике/це у рудницима запослене под земљом, без обзира на њихов пол”. Наконведеног поступка истраживања, омбудсмани су обавијештени од стране Министарства за људска права и избјеглице да је Босна и Херцеговина приступила отказивању Конвенције 45 МОП-а која се тиче забране рада жена под земљом.

Примјер: Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине је дана 13. 9. 2017. године примила имејл подносиољке жалбе²⁹⁰, у којем наводи да се обраћа ради вријећања на радном мјесту, те описује ситуацију у којој јој је колега током расправе рекао да је „ненормална“, у присуству других колега, те поставља питање везано за могућности пријављивања колеге. У вези са претходно наведеним, подносиољки жалбе је актом од 21. 9. 2017. године указано на могућност подношења иницијативе за покретање дисциплинског поступка непосредно надређеном од колеге који ју је увриједио, у складу са Законом о раду и интерном акту радне организације којим је регулисано покретање дисциплинског поступка (Правилник о дисциплинској одговорности), као и на надлежности Омбудсмана у складу са чланом 7 Закона о забрани дискриминације.

²⁸⁹ Ж-СА-06-123/17

²⁹⁰ Ж-СА-06-904/17

Овај примјер илуструје првенствену одговорност послодаваца да интерним актима уреди питање заштите од дискриминације и мобинга, на шта омбудсмани често указују својим препорукама.

Примјер: Омбудсману за људска права обратили су се жалбом²⁹¹ мјештани хрватске националности, који живе у насеље Волијак, општина Јајце, а поводом изградње исламског вјерског објекта – џамије, без потребних грађевинских дозвола. Након проведеног поступка истраживања, омбудсмани су, дана 27. 7. 2017. године упутили препоруку П-173/17 начелнику општине Јајце и Општинском вијећу Јајце, да без одлагања предузму мјере из своје надлежност, како би се успоставило стање у складу са Законом о градњи, Средишња Босна, у вези са наводима из жалбе. У одговору на препоруку, начелник је навео да је општина Јајце предузела све мјере из своје надлежности, да је попуњена позиција грађевинског инспектора која је била упражњена, те да су створени услови за његов неометан рад након што је Општинско вијеће добило своје руководство. У комуникацији са подносиоцима жалбе потврђено је да је градња обустављена, али да објекат до задњег квартала 2017. године није био уклоњен нити су прибављене потребна одобрења за грађење: урбанистичка сагласност, дозвола за грађење и измјена регулационог плана.

---

²⁹¹ Ж-БЛ-06-215/17

XI САРАДЊА С МЕДИЈИМА

Односи с јавношћу и сарадња с медијима веома су важан сегмент рада Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине, посебно узимајући у обзир утицај медија на формирање јавног мњења, те њихов допринос у промовисању људских права. Омбудсмани свакако остају посвећени даљем развијању професионалних односа јер су новинари веома значајни савезници у остварењу њиховог мандата.

Сарадња Омбудсмана и медија одвија се с циљем системског, континуираног, правременог и тачног информисања јавности, путем штампаних и електронских медија, о раду и активностима ове институције у вези с догађајима и питањима од значаја за остваривање људских права у Босни и Херцеговини. Медији су, као и протеклих година, у складу са својом уређивачком политиком, са значајним интересовањем пратили рад Омбудсмана Босне и Херцеговине. Извјештавали су на основу изјава омбудсмана и њихових помоћника, затим на основу извјештаја с догађаја и конференција за новинаре, али су исто тако преносили и ставове и реаговања омбудсмана које су они износили путем саопштења за јавност.

И овом приликом омбудсмани истичу да су медији били веома користан извор спознаја за случајеве због којих су покретали поступке по властитој иницијативи, а на основу извјештавања новинара. Након спознаја за такве догађаје и ситуације из медија, у одређеном броју случајева у Институцији омбудсмана су отворени предмети по службеној дужности, те предузимане активности.

Истовремено, омбудсмани се залажу за слободу изражавања и несметан рад медија у друштву, што је и предуслов развитка сваког демократског друштва, те су у претходном периоду, осим обраћања самих новинара и медијских радника, у више наврата отворани и *ex officio* предмети у случајевима који су се односили на пријетње новинарима или медијским радницима, нападима на исте и друго.

Омбудсмани су препознали потребу за повећаним радом у области медијских слобода, као и положаја лица која раде у медијима, или су *фриленсери*. Тако је у овој години урађен Специјални извјештај о положају и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини, који је објављен на веб-страници Институције омбудсмана, те презентовано на прес-конференцији у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, 28. 8. 2017. године у Сарајеву.

Омбудсмани су израдили Извјештај у сарадњи и уз подршку Мисије OSCE-а у Босни и Херцеговини, а циљ нам је да осигура разумијевање проблема и питања везаних за положај новинара у Босни и Херцеговини, као једног од предуслова за осигурање права на слободу изражавања, те допринесе општем побољшању права на слободу изражавања, људских права и слобода у Босни и Херцеговини. Извјештај треба да осигура и идентификовање кључних смјерова за институционално дјеловање у циљу рјешавања уочених проблема у овој области. Специјални извјештај такође садржи одређени број препорука које омбудсмани упућују надлежним тијелима и институцијама унутар Босне и Херцеговине.

У свакодневном раду с медијима омбудсмани примјењују стандардне процедуре, што подразумева достављање одговора о активностима и питањима из надлежности Институције на захтјев новинара, учешће омбудсмана и њихових помоћника у медијима (интервјуи, изјаве, гостовања у ТВ и радио емисијама), одржавање прес-конференција,

објављивање саопштења за јавност, као и дистрибуцију промотивних материјала и учешће у промотивним кампањама.

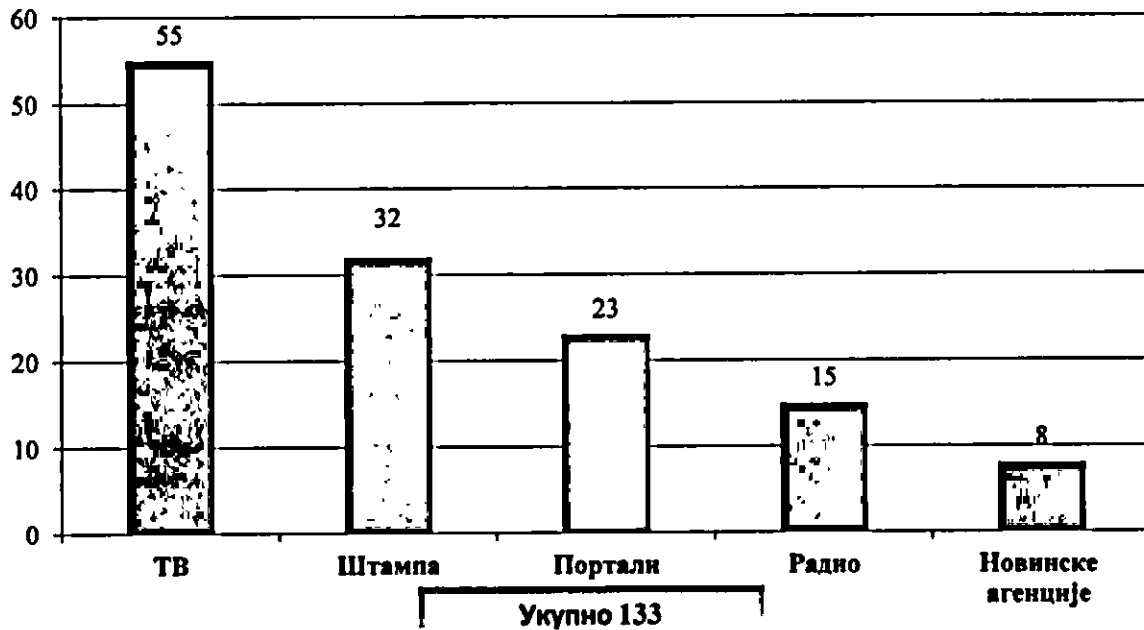
У извјештајној години омбудсмани су одговорили је на 133 захтјева медија, издали 27 саопштења за јавност, те објавили укупно 186 појединачних информација на званичној веб-страници Институције.

Током 2017. године остварена је сарадња са око 40 медијских кућа из земље и региона (како штампаних, тако и електронских), уз настојање да се на њихова питања одговори што је могуће прије и садржајније, не остављајући ниједно обраћање без одговора. Интересовање за питања из надлежности Институције омбудсмана Босне и Херцеговине исказале су различите медијске куће, као што су: БХТ1, РТРС, ФТВ, Н1, Al Jazeera Balkans, ТВ Алфа, као и Независне новине, Глас Српске, Дневни аваз, Еуроблиц, Радио Брчко, Радио Слободна Европа, новинске агенције ФЕНА и СРНА, а у складу са савременим трендовима и све већи број портала (diskriminacija.ba; etrafika.net; faktor.ba; klix; бука и др). Значајан допринос у информисању јавности о активностима Омбудсмана на локалном нивоу дале су РТВ Слоб из Тузле, РТВУСК из Бихаћа, Радио Херцег-Босне из Мостара, интернет магазин „Моја Херцеговина“ из Требиња и др. У извјештајној, као и претходних година, на већину захтјева медија одговорено је у сједишту Институције у Бањој Луци и Подручној канцеларији Сарајево, док су специфичне захтјеве који су се односили на конкретне показатеље о стању људских права на локалном нивоу третирали остале подручне канцеларије ове институције.

У форми саопштења за јавност омбудсмани су, између осталог, позвали на уважавање потреба дјецe чији су родитељи у затвору, упозорили на кршење права дјецe у медијима, поздравили доношење Закона о јединственим начелима и оквиру подршке свим лицима са инвалидитетом у Републици Српској, те упознали ширу јавност с поднесеним иницијативама, отварањем предмета по службеној дужности, канцеларијским и осталим активностима омбудсмана у локалним заједницама. На исти начин омбудсмани су настојали допринијети афирмацији права, посебно угрожених категорија становништва поводом обиљежавања значајних датума из области људских права у Босни и Херцеговини у 2017. години.

11.1. Преглед захтјева медија према врсти медија

Проматрано према врсти медија, највећи број наступа током 2017. године остварен је у ТВ програмима (55), док је број изјава реализованих по захтјевима штампаних медија остао на прошлогодишњем нивоу (32). У односу на штампане медије, дупло мањи број изјава базирао се на захтјевима радио-станица (15). Процентуално посматрајући, није дошло до промјена у односу на 2016. годину када је ријеч о веб-порталима (23), као ни по питању новинских агенција чијих је захтјева у извјештајном периоду било у приближно истом броју (8).

Дијаграм 1: Медијски интерес за рад Институције према врсти медија

11.2. Преглед захтјева медија по областима људских права

Посматрано по категоријама повреда права, анализа показује да се највећи број заprimљених захтјева медија односи на питања из опште надлежности Омбудсмана, односно да се медији у највећој мјери интересују за спознаје до којих су омбудсмани дошли поступајући по жалбама грађана, али и мјера које су предузели на отклањању утврђених кршења њихових права (40). У овим изјавама омбудсмани и њихови помоћници реаговали су у односу на догађаје који су изазвали повећану пажњу јавности, а који су могли утицати или су утицали на остваривање људских права и слобода. Они су се, такође, осврнули на остале показатеље којима се оцјењује опште стање људских права у Босни и Херцеговини, те приопштавали друге новости о дјеловању из своје надлежности. Како претходних, тако и 2017. године, евидентно је да медији у великој мјери фокус свог интересовања стављају на област заштите права дјетета у Босни и Херцеговини (34). Ово је могуће довести у везу са актуелним дешавањима у области образовања, али и случајевима вршњачког насиља, експлоатације дјецe и друге проблематике у остваривању права дјецe у Босни и Херцеговини. У својим изјавама за медије представници Институције су, између осталог, говорили о здравственој заштити дјецe, успостављању Алиментационог фонда у Републици Српској Српској и његовој операционализацији у Федерацији Босне и Херцеговине, физичком кажњавању дјецe, заштити дјецe на интернету, али и другим факторима који на посредан начин утичу на остваривање права дјецe, као што је нпр. економски статус њихових родитеља.

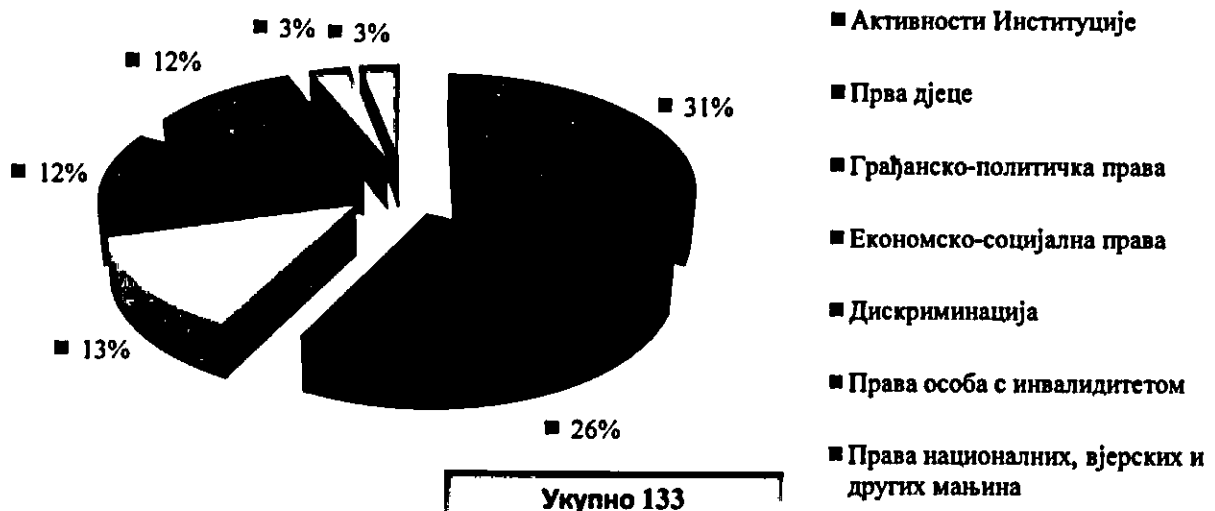
У области грађанских и политичких права омбудсмани су одговорили на 17 захтјева медија, од којих се највећи број односио на слободу изражавања. Потпуно уважавајући слободу изражавања и опредјељења у вези са изношењем личних ставова о појединим друштвеним појавама, омбудсмани су посебно указали на потребу предузимања свих мјера којима ће се одговорна лица у највећој могућој мјери суздржати од коришћења

израза у јавној комуникацији који могу бити увредљиви за било коју особу или групу лица у Босни и Херцеговини, или могу прерасти у говор мржње. Омбудсмани су у више наврата током 2017. године осудили вербалне нападе на новинаре, указујући на штетност ограничавања медијских слобода као стуба демократског и плуралистичког друштва. Остале теме о којима је било ријечи у области грађанских и политичких права односиле су се на слободу приступа информацијама, конкурсне процедуре, управу и правосуђе.

У незнатно мањој мјери захтјеви медија односили су се на економско-социјална права грађана (15). У оквиру ове области третиране су теме из домена здравствене и социјалне заштите, као и права из радног односа и сл.

У односу на 2016. годину, приближно исти удио у укупном броју запримљених захтјева медија у 2017. години заузимају теме из надлежности Одјела за елиминацију свих облика дискриминације. У фокусу интересовања били су мобинг и други облици дискриминације, те положај ЛГБТ лица у Босни и Херцеговини.

У истој мјери медији су показали интерес за питања која се тичу права мањина, права затвореника/притвореника и права лица са инвалидитетом.

Графикон 2: Преглед захтјева медија по областима људских права

Као важном механизму за промовисање и информисање грађана о раду Институције и питањима од значаја за остваривање њихових права, омбудсмани су и ове године дужну пажњу посветили садржају службене интернет странице: www.ombudsman.gov.ba.

Новина у односу на претходне године јесте креирање посебног сегмента у оквиру сајта под називом: „Ми у медијима”, гдје се објављују наслови текстова и прилога у којима је Омбудсман главна тема или једнако заступљен са осталим субјектима главне вијести. За новински текст наводе се наслов, датум и назив медија који је објавио вијест, а за електронске садржаје додати су линкови или тајм-кодови, уколико су доступни.

Током 2017. године страница је посјећена 38.033 пут, а укупно је погледано 116.893 страница са садржајима. Те посјете остварило је 23.082 различитих посјетилаца који су се, у просјеку, задржавали двије минуте и четрдесет пет секунди на интернетској презентацији. Највише посјета било је из Босне и Херцеговине, слиједе Србија и Хрватска, а значајан број посјета забиљежен је из САД, Њемачке, Русије, Француске, Аустрије, Јужне Африке, итд.

Успостављени механизми сарадње с медијима у 2017. години унапређивани су на састанцима, конференцијама, те осталим скуповима посвећеним питањима из области медијских слобода, као и кроз свакодневне контакте с новинарима и службеницима за информисање из других агенција и институција.

XII САРАДЊА С ТИЈЕЛИМА И ИНСТИТУЦИЈАМА

12.1. Сарадња с тијелима и институцијама у Босни и Херцеговини

Слиједећи усаглашене принципе визије (усвајајући Стратегију дјеловања Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине за период 2016–2020. године) омбудсмани и запосленици Институције омбудсмана наставили су радити на развијању и јачању сарадње са тијелима и институцијама Босне и Херцеговине интегрисани у структуре Босне и Херцеговине као корективни фактор у даљем развоју демократије засноване на владавини права и поштовању људских права и основних слобода грађана. За омбудсмана је значајна сарадња са тијелима власти, од којих истичемо законодавну власт (како на државном, тако и на ентитетским нивоима), која расправља и даје мишљење о годишњим извјештајима Институције омбудсмана, као и тијела извршне власти, те Агенција за равноправност полова Босне и Херцеговине ентитетске *мендер* центре у сврху заштите од дискриминације и анализе појава дискриминације, промовисања права у области равноправности полова, права националних, вјерских и других мањина, усвајања и реализовања препорука по жалбама грађана, достављања извјештаја, одговора по жалбама грађана и прикупљања података за израду специјалних извјештаја. Сарадња је остварена и са одређеним бројем факултета и школа широм Босне и Херцеговине потписивањем акта о сарадњи, а све с циљем упознавања младих са њиховим људским правима, односно едукације како се заштитити и на који начин могу остварити своја права. Наставља се и сарадња са Заједничким повјереништвом за људска права Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине кроз разматрање специјалних извјештаја реализованих у 2017. години (а које за крајњи циљ има коначну реализацију препорука из горе поменутих извјешћа). Посјета омбудсмана и представника Одјела за политичка и грађанска права имиграционом центру, у саставу Службе за послове са странцима, био је такође успјешно реализован у претходној години.

У протеклој календарској години квалитетан и истински рад на свакодневној заштити људских права огледао се и у виду посјета локалним заједницама, одржавању редовних контаката с носиоцима локалне самоуправе, те су тако и у 2017. години одржани састанци са начелницима/градоначелницима градова и општина/опћина Бихаћ, Соколац, Добој, Бугојно²⁹², Купрес²⁹³, Невесиње, Зеница, Илиџа²⁹⁴, Тузла, Приједор и Орашје, те премијерима Посавског и Тузланског кантона²⁹⁵ на којима су интензивирани разговори о актуелним проблемима у наведеним општинама, те сарадња са омбудсманима.²⁹⁶

²⁹² Омбудсман Нивес Јукић, заједно са сарадницима и представницима OSCE-а посјетила је општину Бугојно, гдје је одржан састанак с начелником општине Бугојно Хасаном Ајкунићем и председавајућим Општинског вијећа Бугојно. Игором Врљићем

²⁹³ Омбудсман Нивес Јукић посјетила је, заједно са сарадницима и представницима OSCE-а, општину Купрес, гдје је одржан састанак а у вези са жалбама са начелником општине Купрес, Миланом Рашићем, и председавајућим Општинског вијећа Купрес, Млађеном Павлићем.

²⁹⁴ Омбудсмани Босне и Херцеговине др Јасминка Џумхур и проф. др Љубинко Митровић посјетили су општину Илиџа, гдје су с општинским начелником др Сенандом Мемичем разговарали о предметима који су у Институцији омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине формиран на основу жалби грађана с подручја ове општине. Омбудсмани Босне и Херцеговине и начелник Мемич током састанка су истакли кључне проблеме и изазове са којима се суочавају у раду, те размотрили могућности рјешавања жалби грађана.

²⁹⁵ Посјета омбудсманке др Јасминке Џумхур Тузланском кантону, те састанци са премијером Кантона, министром унутрашњих послова, министром здравља, министром рада и социјалне политике, министром правде, те директором Кантоналног завода здравственог осигурања и Кантоналног завода пензијско-инвалидског осигурања. Надаље, омбудсманка др Џумхур сусрела се и одржала бројне састанке и са представницима актуелне власти града Тузла као и са многобројним невладиним удружењима из Тузле разговарајући о бесплатној здравственој заштити породиља у

Омбудсмани²⁹⁷ су у овој години посјетили и Кантоналну болницу у Травнику, због насилне смрти пацијента на Одјелу за неурологију и психијатрију.

Обављена је посјета Министарству образовања, науке, културе и спорта Жупаније западнохерцеговачке, а поводом конкретног предмета.²⁹⁸

Обављена је такође посјета и разговор са мјесним свештеником у општини Бугојно²⁹⁹, затим одржан је радно-консултативни састанак са директором Центра за едукацију судија и тужилаца Републике Српске.³⁰⁰ Поводом отварања канцеларијских дана Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине одржана је конференција за медије.³⁰¹

Са помоћницом министра здравља Републике Српске и представницима Министарства здравља Републике Српске одржан је радно-консултативни састанак.³⁰² За представнике медијских кућа, као и сваке године, одржан је пријем у сједишту Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине.³⁰³ Представници Институције били су присутни на радно-консултативном састанку са члановима Одбора једнаких могућности Народне скупштине Републике Српске.³⁰⁴ Обављена је и посјета Окружном суду у Бањој Луци и разговарано је са предсједником тог суда.³⁰⁵ У октобру мјесецу сједиште Институције је

Тузланском кантону, питању здравствене заштите дјце, проблемима у вези са издавањем личних докумената, квалитету образовања дјце у основним школама и проблемима са којима се ромска популација сусреће приликом основног школовања.

²⁹⁶ Омбудсман проф. др Љубинко Митровић је у марту 2017. године посјетио представнике власти општине Невесиње и том приликом је разговарано о текућим проблемима као и о расположивим механизмима заштите људских права у општини Невесиње. Такође, у октобру исте године омбудсман проф. др Митровић обавио је посјету и граду Приједору гдје се састао са градоначелником Приједора, дискутујући о свим важним питањима, а посебно оним која се тичу владавине људских права у том граду.

Омбудсманка др Јасминка Цумхур је, у склопу својих редовних активности, у јуну 2017. године посјетила општину Зеница и том приликом се састала са начелником општине Зеница разговарајући о стању људских права у тој општини, те посјетила општину Илиџа и обавила разговор са начелником о проблемима везаним за остваривање имовинских права и урбанистичка рјешења.

Омбудсмани у марту 2017. године обилазе и упознају актуалне представнике власти града Бихаћа (састајући се и са ректором Универзитета у Бихаћу), затим општина Соколац, Добој и Орашје, увијек изнова издавајући на прво мјесто питања становника наведених градова и текуће проблеме са којима се свакодневно сусрећу.

²⁹⁷ Др Јасминка Цумхур и Нивес Јукић, посјета 28. 4. 2017.

²⁹⁸ Нивес Јукић дана 10. 10. 2017. године одржала је састанак са министрицом Ружицом Микулић у Широком Бријегу везано за дешавања у Гимназији фра Грге Мартића Посушје.

²⁹⁹ Омбудсман проф. др Љубинко Митровић је током посјете општини Бугојно разговарао са мјесним свештеником о стању и проблемима у овој општини, а посебно са акцентом на остваривање права Срба који живе на овом подручју. Такође се разговарало и о предметима који су регистровани у Институцији.

³⁰⁰ Омбудсман проф. др Љубинко Митровић одржао је радно-консултативан састанак са директором Центра за едукацију судија и тужилаца Републике Српске господином Томиславом Чавићем. На састанку су договорени облици сарадње наше институције и Центра.

³⁰¹ Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине, уз подршку Градске управе Града Добоја и Мисије OSCE-а у Босни и Херцеговини, организује канцеларијске дане у Добоју како би се олакшао приступ грађанима овој институцији као механизму за заштиту њихових права. У вријеме одржавања канцеларијских дана, правници запослени у Институцији омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине запримаће жалбе физичких и правних лица на повреду људских права почињену од стране било којег органа власти Босне и Херцеговине, њених ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

³⁰² Омбудсман проф. др Љубинко Митровић је на састанку договорно даље кораке на формирању алиментационог фонда у Републици Српској, прије свега у смислу доношења адекватних законских рјешења.

³⁰³ Пријем је био прилика за омбудсмане да сумирају резултате рада Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине у 2015. години, као и могућност за разговор о унапређењу будуће сарадње у циљу промоције и заштите људских права.

³⁰⁴ Омбудсман проф. др Љубинко Митровић са члановима је договорно даље кораке на формирању алиментацијског фонда у Републици Српској, прије свега у смислу доношења адекватних законских рјешења. На састанку је презентовао ставове Институције, поготово у односу на препоруку Влади Републике Српске, односно Влади Федерације Босне и Херцеговине и Влади Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине дату Специјалним извјештајем „Дјца у конфликтним развојима“.

³⁰⁵ Омбудсман проф. др Љубинко Митровић и предсједница Окружног суда Марија Аниччић Згоњанин обавили су разговор који је вођен у погледу стања рјешавања предмета запримљених у Институцији за људска права Босне и Херцеговине у којима је као одговорна страна означен овај суд. Заједнички је констатовано да је број оваквих предмета минималан, те је истакнуто задовољство достигнутим нивоом сарадње наших двију институција.

посјетила и правобранитељка за дјецу Хрватске.³⁰⁶ У сједишту Институције у Бањој Луци приликом је посјета и новоименованог омбудсмана Србије, мр Зорана Пашалића, са сарадницима.³⁰⁷

У процесу реформе јавне управе, која се огледала кроз активно учешће у оквиру панела *Одговорност и пружање услуга*, као и састанком са експертним тимом за ХРМ из СИГМА, разматран је Закон о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине. Канцеларија координатора за реформу јавне управе координисала је процес прикупљања података за мјерење стања у јавној управи Босне и Херцеговине за 2017. годину у односу на принципе јавне управе.

Представници Институције присуствовали су и XIII конференцији председника судова у Босни и Херцеговини у организацији Високог судског и тужилачког вијећа, дискутујући о ефикасности рада судова и алтернативним начинима рјешавања предмета, а потом и XVI савјетовању из кривичноправне области (на тему *Служење тежких кривичних дјела организованог криминала и корупције и актуелна питања реформе правосуђа у Босни и Херцеговини*). У 2017. години такође је одржан и састанак са председником Високог судског и тужилачког вијећа³⁰⁸, на којем се разговарало о дужини трајања судских поступака пред судовима у Босни и Херцеговини, као и о будућим модалитетима сарадње са омбудсманима.

Представници Институције такође су учествовали и излагали на XIV савјетовању правника „Изградња и функционисање правног система“ на Октобарским правничким данима у Бањој Луци, на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци.

Одјел за праћење права дјете наставио је пратити предан рад центара за социјални рад, а представници Институције учествовали су и на III годишњој стручној конференцији социјалних радника у Босни и Херцеговини под називом *Професионални статус и положај социјалних радника и другог стручног особља у области социјалне заштите*. Координација са центрима широм Босне и Херцеговине одржавана је и кроз редовна учешћа на састанцима, радионицама и округлим столовима као што је *Европски дан борбе против трговине људима*, имајући за циљ указати на свијест људима да свако лице може бити у ситуацији потенцијалне трговине људима. Представници одјела присуствовали су и пројекцији филма *Стоп насиљу у ЈУ „Седма основна школа Горњи Рахић“*, Брчко, као и представљању пројекта *Образовање за све* у организацији градоначелника Града Мостара са Удружењем младих психолога, Удружењем Рома Неретва, ЈУ Основном школом „Мустафа Ејубовић Шејх Јујо“ и ЈУ Основна школа „Бијело Поље“.

У циљу рјешавања свакодневних изазова с којима се запосленици сусрећу приликом смјештаја лица у социјалне установе за збрињавање, постојећим законским препрекама и рјешењима, те различитом праксом судова и проблемима који су настали у имплементацији пресуде Европског суда за људска права (у предмету Хаџимејлић и други против Босне и Херцеговине) извршене су посјете ЈУ Психијатријска болница Кантона Сарајево Јагомир, Психијатријска клиника КЦУС и ЈЗУ Болница за хроничну

³⁰⁶ Правобранитељка за дјецу Хрватске гђа Милас Клариф посјетила је сједиште Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине, те је том приликом разговарала са омбудсманом проф. др Љубинком Митровићем и са осталим колегама у Институцији.

³⁰⁷ Заштитник грађана Србије мр Зоран Пашалић, са сарадницима, посјетио је у петак, 6. октобра, сједиште Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине у Бањој Луци, гдје се састао са омбудсменима Босне и Херцеговине др Јасминком Шумхур, Нивес Јукић и проф. др Љубинком Митровићем. Разговарали су о сарадњи двију институција у области заштите и промоције основних људских права, као и осталим питањима од значаја за рад независних институција за људска права.

³⁰⁸ Нивес Јукић одржала је састанак са Миланом Тегелтијом, председником Високог судског и тужилачког вијећа.

психијатрију Јакеш Модрича. У вези са горе наведеним проблемима обављен је и састанак са федералним министром рада и социјалне политике.³⁰⁹

Уско сарађујући са Регионалном координацијом удружења породица несталих лица са подручја бивше Југославије, успјешно је реализовано и пет (5) радионица у склопу пројекта *Побољшање приступа правима породица несталих кроз ефикаснију примјену Закона о несталим лицима*, под називима *Заштита чланова породица несталих у Босни и Херцеговини* и *Заштита права чланова породица несталих у Босни и Херцеговини* док је округли сто о *Правима и статусу породица несталих лица у Босни и Херцеговини – правни оквир* замишљен као наставак пројекта.

Са представницима Агенције за превенцију корупције и координацију борбе против корупције рађено је на изради стратешког плана у борби против корупције и плана интегритета, док је представник Институције активно учествовао и на регионалној конференцији поводом Међународног дана борбе против корупције, а на позив Transparency International-а Босне и Херцеговине, Агенције за превенцију корупције и координацију борбе против корупције (АРТИК) и Антикорупцијске мреже (ACCOUNT).

Редовне активности Одјела за праћење права инвалида у протеклој су се години огледале и у учешћу на округлом столу *Смјештај лица са менталним потешкоћама у установе социјалне заштите и поступање са мањетницима у сукобу са законом*, организоване од стране OSCE-а, Друштва социјалних радника ЗДК и Удружења социјалних радника СБК (уз присуство представника Федералног министарства за рад и социјалну политику, Министарства за рад, социјалну политику и избјеглице ЗДК, Министарства здравља и социјалне политике СБК, директорâ и представникаâ завода Баковићи и Дрин, те социјалних радника и правника Центра за социјални рад жупанија ЗДК и СБК) и конференцији (у организацији Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине) поводом Међународног дана лица са инвалидитетом, а на тему *Препоруке и закључна разматрања УН Комитета о правима лица с инвалидитетом о Иницијалном извјештају Босне и Херцеговине*. Са директором Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање лица са инвалидитетом разговарано је с циљем сагледавања стања људских права лица са инвалидитетом с аспекта Конвенције о правима лица са инвалидитетом, препрекама са којима се сусрећу особе са инвалидитетом у области запошљавања, али и дискутујући о проблематици предмета регистрованих у Институцији омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине као и актуелним проблемима Фонда. Савез глувих и наглувих Републике Српске прославно је 25 година успјешног постојања (уз присуство представника извршне и законодавне власти Републике Српске) у друштву представника Институције организујући конференцију *Значај доношења Закона о знаковном језику глувих Републике Српске*. Одјел је пропратио и дешавања на XI међународној конференцији о статусу и правима ОСИ у организацији Координационог одбора удружења и савеза лица с инвалидитетом УСК (кампања *Дјелујмо заједно*), а у оквиру провођења Стратегије за унапређење права и положаја лица с инвалидитетом у Федерацији Босне и Херцеговине.

Научни дискурс *Позитивна правна дискриминација* у организацији Савеза слијепих Републике Српске (уз подршку Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине) пропратио је и представник Институције, дискутујући о здравственој и

³⁰⁹ Др Јасминка Цумхур и Нивес Јукић одржале су састанак са Веском Дрљачом, федералним министром рада и социјалне политике.

социјалној заштити те потреби утврђивања механизма за уклањање различитих видова дискриминације према лицима са инвалидитетом.

Завршна активност у 2017. години, а по питању активизма у борби против дискриминације, јесте активно учешће представника Институције на скупу *Јачање омбудсмана за људска права у борби против дискриминације*, која је уједно и својеврсна обука чланова/представника Агенције за равноправност полова Босне и Херцеговине, Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, Центер центра Федерације Босне и Херцеговине и *Цендер* центра Републике Српске.

Агенција за равноправност сполова Босне и Херцеговине, у сарадњи са Министарством за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, организовала је округли сто – радно-консултативни састанак назива *Активности на изради шестог периодичног извјештаја о примјени УН Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW) у Босни и Херцеговини*, указујући на закључне препоруке (34 и 42) УН CEDAW комитета и уједно постављајући питања: Да ли је развијен повјерљив и сигуран систем за подношење жалби у вези са дискриминацијом на основу пола и сексуалним узнемиравањем на радном мјесту? (34), односно Да ли је и у којим областима унапријеђено прикупљање и анализа статистичких података, разврстаних по полу, како се захтијева чланом 22 Закона о равноправности полова у Босни и Херцеговини, те да ли су статистике разврстане према мјесту становања (урбано/рурално), укључујући: питања рањивих група жена, како би се оцијенио напредак у остварењу *de facto* равноправности? Какав је утицај предузетих мјера и постигнутих резултата?

Дана 18. октобра 2017. године на позив Одбора за правне науке – Одјељење друштвених наука Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, омбудсман Митровић је присуствовао сједници Одбора и том приликом одржао уводно излагање на тему: „Улога и поступање Омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине у предметима дискриминације”.

Надаље, у сврху израде Стратегије за унапређење положаја старијих лица у Федерацији Босне и Херцеговине за период 2018–2027. година, а у организацији Федералног министарства рада и социјалне политике, представник Омбудсмана учествовао је на јавним консултацијама поводом нацрта Стратегије. Основни циљ Стратегије је унапређење квалитета живота старијих лица. Презентовани су и стратешки циљеви, за чије успјешно реализовање (уз сарадњу са Центром за здраво старење) је потребно ријешити питање реформе пензијског и инвалидског система, питање младих и запошљавања, питање функционисања палијативне његе и мобилних тимова (проблем се интензивира за старије особе у руралним подручјима).

Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине учествовала је и на конференцији *Стигматизација лица која су преживјела сексуално насиље у рату: Грађански активизам и одговорност за сузбијање стигматизације на нивоу локалних заједница у Босни и Херцеговини* у организацији Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине и Амбасаде Велике Британије, на међународној конференцији *Аутентичност националне мањине у Босни и Херцеговини*, у организацији Вијећа националних мањина Босне и Херцеговине (у партнерству са Мисијом OSCE-а и Министарством за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине) као и на јавним консултацијама на преднацрт Закона о слободи приступа информацијама Босне и Херцеговине (предлагач Министарство правде Босне и Херцеговине).

12.2. Сарадња с међународним организацијама и институцијама

Институција омбудсмана као механизам заштите људских права питање своје независности провјерава и кроз процес реакредитације који обавља Међународни координациони комитет националних институција за промовисање и заштиту људских права (ICC), сада је то GANHRI – Глобална алијанса независних институција за људска права.

Поткомитет за акредитације GANHRI-ја два пута је одгађао одлуку о реакредитацији, први пут на захтјев самих омбудсмана, а други пут у очекивању доношења измјена и допуна Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине. Напокон, 24. новембра 2017, Поткомитет за акредитације GANHRI-ја обавијестио је Институцију омбудсмана да ће препоручити Бироу GANHRI-ја да Институција омбудсмана буде реакредитована у статусу „А“. За омбудсмани, као и за све запослене, ово је велико признање и велика обавеза. Препоруке GANHRI-ја ће као и до сада бити путоказ у раду Институције, у чије ће испуњење омбудсмани уложити велики напор.

Овај процес подржава Канцеларија високог комесара за људска права Уједињених народа (OHCHR), као стални посматрач и она служи као секретаријат GANHRI-ја. Институције које су акредитоване у статусу „А“ дјелују у складу са Париским принципима. Они могу у потпуности учествовати као чланови с правом гласа у раду система Уједињених народа, између осталог и кроз извјештавање релевантних комитета Уједињених народа о поштовању обавеза која је држава преузела ратификацијом уговора о људским правима.

Од самог почетка свог функционисања Институција омбудсмана је акредитована у статусу „А“. Њезина претходна акредитација је истекла 2015. године, када су омбудсмани тадашњем Међународном координационом комитету националних институција за промовисање и заштиту људских права – ICC, како се тада звао GANHRI, поднијели захтјев за реакредитацију. У сваком процесу реакредитације GANHRI националним институцијама за људска права издаје одређене препоруке у циљу унапређења њиховог рада, постизања веће ефикасности и јачања њиховог ангажмана с механизмима Уједињених народа. У претходном процесу реакредитације GANHRI је издао више препорука које су се односиле на већу транспарентност и плурализам у процесу избора омбудсмана, потпуну финансијску независност, институционализовану сарадњу с организацијама грађанског друштва, те већи ангажман на пољу промовисања људских права. Омбудсмани су схватили препоруке Бироа GANHRI-ја и приступили радњама за њихово провођење. Основ за тај рад био је Акциони план за провођење препорука GANHRI-ја, који су усвојили.

Омбудсмани су одржали бројне састанке с представницима законодавне и извршне власти у Босни и Херцеговини и у тим контактима се залагали за усвајање потребних измјена и допуна прописа који регулишу рад Институције. Одржани су и састанци са представницима грађанског сектора у Босни и Херцеговини и сачињена је Платформа за сарадњу са невладиним организацијама, која је касније и надограђена.

У извјештајном раздобљу реализоване су сљедеће активности, односно присуства састанцима и скуповима:

1. Састанак са извршним директором ННС-а, господином Gerrits-ом и професором Lawson-ом са Правног факултета Универзитета у Леидену.

2. XV савјетовање из кривичноправне области, „Борба против организованог криминала и тероризма“, 1–4. јуни 2016. године,
3. Четврти међународни симпозијум о институцијама омбудсмана „Миграције и избјеглице“, Анкара.
4. Процес тражења несталих лица и правних аспеката, Радионица „Индивидуалне и друштвене посљедице неизвјесног губитка – подршка факултетима и истраживањима у Босни и Херцеговини“, Међународни комитет Црвеног крста, Сарајево,
5. XII савјетовање из области грађанског права, Јахорина, 18–21. октобра 2017. године,
6. Експанзија Комитета за раднике мигранте, радионица „Доношење одлука тијела Уједињених нација за људска права“, Max Planck Institute Luxembourg,
7. „Жене и процес помирења у Босни и Херцеговини“, Савјет Европе, Стразбур,
8. „Омбудсмани под притиском, политичким, демократским, уставним ограничењима и ограниченим финансијским условима у нашим сусједним земљама“, Институт за дунавски регион и централну Европу (ИДМ), заједно са Међународним омбудсман институтом (IOI) и аустријским омбудсманом Одбор, Беч,
9. Улога омбудсмана у судској заштити, XV међународно савјетовање Правног факултета у Мостару, „Ефикасност механизма заштите случаја дискриминације“, Неум,
10. Живјети заједно и коегзистенција, Међународна конференција под покровитељством предсједника хрватског парламента о Слободи изражавања, Загреб,
11. У склопу пројекта који омбудсмани реализују са Савјетом Европе, представници Институције били су у студијској посјети Европском суду за људска права и сједишту Савјета Европе у Стразбуру. Такође, крајем октобра организована је и студијска посјета Омбудсману Арменије,
12. Међународна научна конференција под називом „Реформа правног система Црне Горе – правосуђе и основна права“,
13. Друга конференција регионалних тијела за равноправност југоисточне Европе, одржана у Загребу,
14. Састанак са директором Института за демократију и људска права у Азербејџану, господином Схадиновим и савјетником у дипломатији господином Гулијевим,
15. Семинар у организацији EQUINET-а на тему „Тијела за равноправност се баве дискриминацијом против лица са интелектуалним тешкоћама“, одржан у Загребу,
16. Састанак са експертним тимом, господином Приможем Вехаром и господином Самом Годецем за ХРМ из СИГМА– прикупљање података за мјерење стања у јавној управи Босне и Херцеговине за 2017. годину у односу на принципе јавне управе,
17. У Подгорици је одржан састанак представника Мреже НПИМ земаља Југоисточне Европе на тему „Здравствена заштита у затвореним и психијатријским установама“,
18. Конференција на тему „Дискриминација на раду и у запошљавању“ одржана је у Црној Гори,

19. Учешће на семинару Генералне скупштине Европске мреже националних институција људских права и Годишњој скупштини Европске мреже националних институција људских права у Бриселу,
20. Састанак са повјереницом за заштиту равноправности Србије, госпођом Бранкицом Јанковић, као и са заштитником грађана Србије, господином Зораном Пашалићем,
21. Регионална конференција и радионица под називом „Бесплатна правна помоћ –ratio legis, обим и услови примјене“, у организацији Министарства правде Републике Србије и Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу,
22. Састанак мреже НПМ Југоисточне Европе у Београду на тему под називом: „Поступање према лицима са менталним сметњама у детенцији“. Састанак је организовао Заштитник грађана Републике Србије,
23. Међународна научна конференција на Правном факултету у Осијеку. На овој конференцији омбудсман Митровић је говорио на тему: „Поступање Омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине у предметима дискриминације“,
24. Округли сто на тему „Информационо друштво и медији“ у Неуму. Организатор округлог стола била је Заједничка комисија за европске интеграције у сарадњи са OESS-ом,
25. Састанак представника Мреже НПМ земаља Југоисточне Европе на тему „Методологија посјета установа детенције у Београду“,
26. Међународна научна конференција под називом: „Слобода, безбједност: право на приватност“, која је у организацији Покрајинског заштитника грађана – Омбудсмана Војводине и Института за криминолошка и социолошка истраживања из Београда одржана у Новом Саду,
27. Четврта међународна конференција о животној средини и људским правима под називом: „Учешће јавности у питањима животне средине“, која је одржана у Љубљани,
28. Двадесет прва годишња конференција ENOC-а, Хелсинки (Финска). Домаћин конференције био је Омбудсман за дјецу Финске.
29. Округли сто у организацији Координације Срба Мостар, под називом „Неконститутивност српског народа у Уставу Херцеговачко-неретванског кантона“,
30. Округли сто о сарадњи органа власти (владиних институција) са Омбудсманом за људска права Босне и Херцеговине са фокусом на имплементацију препорука Омбудсмана и координацију активности, Бања Лука.

XIII САРАДЊА СА НЕВЛАДИНИМ И ЦИВИЛНИМ СЕКТОРОМ

Сарадња Институције омбудсмана са невладиним и цивилним сектором наставила се успјешно и у 2017. години. Као и претходних, и у овој је години запримљен и регистрован знатан број захтјева, а посебно оних која се односе на актуелна питања права и заштите дјецe и породиља, заштите маргинализованих група, спречавање и борбу против дискриминације, као и на проблематику и питања лица са инвалидитетом.

Низ активности из области борбе против дискриминације иницирано је заједничким пројектом Омбудсмана, Вијећа Европе у Босни и Херцеговини, Сарајевским отвореним центром и удружењем Ваша права у Босни и Херцеговини. Омбудсманка Јасминка Џумхур је у оквиру реализације активности на превенцији дискриминације, а које спроводи Вијеће Европе, учествовала на изради Приручника за спречавање дискриминације за државне службенике и невладине организације. Током 2017. године наставља се и сарадња са организацијом Save the Children кроз пројект LYRA, овај пут у виду креирања онлајн платформе за пријаву дискриминације.

Ангажованости се нижу учешћем на округлом столу *Својства и значај ситуационог тестирања у процесу доказивања дискриминације* у организацији Асоцијације за демократске иницијативе (АДИ) и разматрањем улоге у организација цивилног друштва, те својству и значају ситуационог тестирања у процесу доказивања дискриминације. Том приликом је презентован и приручник *Ситуационо тестирање дискриминације – Приручник за активисткиње*. Представници Омбудсмана дали су свој допринос учествовањем, са Удружењем Рома Неретва, и приликом представљања пројекта *Образовање за све*, којим се акценат ставља на пружање једнаких друштвених, образовних и културних могућности за сву ромску дјецу кроз укључивање у законом обавезно основно образовање, побољшање похађања наставе и повећање укључености родитеља Рома у васпитно-образовни процес њихове дјеце.

Активности Одјела за елиминацију свих облика дискриминације настављају се учешћем на годишњој конференцији у организацији коалиције Једнакост за све под називом *Од дискриминације до инклузије и једнакости у образовању у Босни и Херцеговини*, дискутујући о различитим димензијама проблема дискриминације и сегрегације у области образовања у Босни и Херцеговини, као и осигуравању инклузије дјеце са инвалидитетом и тешкоћама у развиту у процесу редовног школовања (учествовањем кроз ову активност омбудсмани су, такође, сурађивали и са Удружењем ДУГА БиХ). Представник Одјела присуствовао је и округлом столу *Јачање механизма за борбу против дискриминације и кривичних дјела почињених из мржње*, у организацији Коалиције за борбу против мржње Тузла, који је за циљ имао јачање капацитета локалних организација, као и сарадње између организација цивилног друштва и надлежних институција у превенцији и борби против дискриминације и кривичних дјела почињених из мржње.

Наставак рада Одјела за борбу против свих облика дискриминације огледао се активним учествовањем на радионици Стоп дискриминацији, пројекта Оснаживање жена у Босни и Херцеговини под окриљем Caritas-а Бања Лука, као и на јавној трибини у организацији Удружених жена, с циљем оснаживања жена из угрожених категорија (незапослене, самохране мајке, жртве насиља у породици и жене у стању социјалне потребе).

У остваривању и заштити људских права ЛГБТ лица активност је садржана у учешћу на консултацијама, а с циљем стварања слободног и недискриминаторског простора за ЛГБТ лица у Босни и Херцеговини, са представницима Ваших права у Босни и Херцеговини, Фондацијом ЦУРЕ, Министарством унутрашњих послова Кантона Сарајево, Јавном установом Завод за запошљавање Кантона Сарајево, Министарством правде и управе Кантона Сарајево, Удружењем/удругом новинара Босне и Херцеговине, те *Цендер* центром Федерације Босне и Херцеговине. Подршка старијим лицима наставља се и (сарађујући са Мисијом OSCE-а у Босни и Херцеговини) кроз активности Антидискриминацијског форума (АДФ) на тему *Људска права и положај старих лица у друштву* (одржан у Требињу), те учешћем представника невладиних удружења са подручја Требиња, Билеће и Невесиња.

Кооперација са Центром цивилних иницијатива (ЦЦИ) и Transparency International Босне и Херцеговине (ТИ БиХ) у 2017. години огледала се у виду учешћа у припремама и изради подзаконског прописа којим би се на јединствен начин регулисао пријем у радни однос јавним оглашавањем у заводима, агенцијама, дирекцијама и управним организацијама. Циљ сарадње био је што боље детектовати проблеме у области запошљавања, те како би се, израдом квалитетније уредбе (*Уредба о поступку пријема у радни однос у јавној служби у Федерацији Босне и Херцеговине*), што детаљније уредило питање запошљавања у јавном сектору. Рад на овој тематици изњедрио је и јавну трибину на тему *Транспарентно, мериторно и одговорно запошљавање у јавном сектору*.

Одјел за праћење права лица са инвалидитетом сарађивао је и током 2017. године са невладиним удружењима која се баве питањима права и заштите инвалидних лица на подручју Босне и Херцеговине. Једна од њих је и савез СУМЕРО и актуелно питање изградње платформе за деинституционализацију (а све у склопу пројекта *Поддршка инклузији за особе са инвалидитетом у Босни и Херцеговини*). У октобру је савез СУМЕРО организовао и конференцију под називом *Инклузијом до једнаких могућности дјете и лица са инвалидитетом у Кантону Сарајево* (коју је пропратила и представница Институције) на којој је поново наглашено да се прорачунска средства морају расподијелити према потребама, а не према социјалном статусу, затим да период инклузије треба да почне још у предшколском добу, да наставници треба да имају стручну обуку, као и да свако дијете има право на образовање.

Бројна су дјеловања у протеклој години и у области заштите права дјете и породиља. На састанку са удружењима Вива жене, Земља дјете у Босни и Херцеговини, Еуро Ром, Боља будућност и Биро за људска права, дискутовало се о текућим проблемима бесплатне заштите породиља, квалитету образовног система, проблемима у вези са издавањем личних докумената, питању здравствене заштите дјете од 15 до 18 година живота, као и правима ромске националне мањине.

Одјел за заштиту права дјете наставља дугогодишњи пројекат Save the Children-а *Омбудсман у вашој школи* (од 2017. године у сарадњи и са LYRA) организујући радионице у локалним заједницама широм Босне и Херцеговине. Други LYRA пројект, у сарадњи са Удружењем за промовисање образовања Рома Отахарин Бијељина и Удружењем Алтруист Мостар, са којим Институција и Save the Children заједнички сарађују, јесте рад на промовисању и поштовању људских права ромске дјете и младих. Постојана је и сарадња са НВО Наша дјета, који континуирано са УНИЦЕФ-ом организује округле столове на тему *Вртић за све – дуг пут до циља* (у сарадњи са ромским информативним центром – Кали Сара), *Насиље над дјецом – преглед доступних података*

и *Право на инклузивно образовање*. Такође, уз УНИЦЕФ-ово партнерство реализовао се и регионални пројект Бироа за људска права *Заштита дјеце од насиља и промовисање социјалне инклузије дјеце са потешкоћама у развоју у Западном Балкану и Турској*, пројекат *Правда за свако дијете* (у оквиру пројекта је обука која се тичала испуњавања правних потреба најугроженије дјеце, посебно дјеце са сметњама у развоју и дјеце из мањинских заједница), као и конференција поводом Међународног дана дјетета. Представници Одјела активно су учествовали на свакој од горе побројаних активности, као и на конференцији *Дјеца улице – стратегије изласка*, у организацији Мреже босанскохерцеговачких невладиних организација против трговине људима (Ринг, Удружене жене и Лара). Фондација локалне демократије упутила је позив Институцији на проактивно учествовање на јавној трибини *Више информација – сигурна средина* (као једном од аутора Анализе о стању у установама у којима су смјештени малољетници у сукобу са законом) како би се размијенило мишљење о начинима превентивног дјеловања у борби против малољетничке делинквенције, а Удружење Нова генерација на округли сто на тему предшколског образовања. Важно је поменути и учешће на округлом столу *Заштита дјеце улице од злоупотребе* у организацији Удружења Алтруист, а поводом Међународног дана дјеце улице, на којем је разговарано о многим проблемима карактеристичним за просјачење дјеце.

Институција је активна и у рјешавању проблематике породиља кроз рад скупова *Заједничко отклањање различитих поступања у области породиљских–родитељских накнада и права у Федерацији Босне и Херцеговине, са посебним освртом на Херцеговачко-неретвански кантон и Расправа о Нацрту Закона о заштити породица са дјецом Херцеговачко-неретванског кантона, односно Које су промјене у ХНЖК након отпочињања кампање (Не)дискриминацији породиља у Федерацији Босне и Херцеговине – Закон о заштити продица с дјецом након 18 година*, у организацији Удружења жена ФОРМА Ф и Удружења Жене женама.

О томе како успоставити бољу комуникацију између организација цивилног друштва, грађана и институција, дискутовано је на конференцији *Формалне и неформалне препреке грађанском активизму* у организацији Удружења грађана Оштра нула из Бање Луке.

XIV ПРЕПОРУКЕ ОМБУДСМАНА

Омбудсмани, у складу са чланом 32 Закона о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, након проведеног поступка истраживања одговорном тијелу могу дати препоруке с циљем отклањања уочених повреда људских права. Тијела која добију такве препоруке дужна су писмено одговорити и извјестити омбудсмане о учинку препорука у року који су омбудсмани одредили.

Уколико одговорно тијело не предузме мјере из препоруке, или ако не обавјести омбудсмане о разлозима њиховог непредузимања, омбудсмани непосредно вишем тијелу указују на ток предмета и на даље препоруке. Слједи табеларни приказ препорука упућених у прошлој години и начин њиховог реализовања.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПРЕПОРУКА

БРОЈ ПРЕПОРУКЕ	БРОЈ ЖАЛБЕ	УПУЋЕН ОРГАНУ	ПОВРЕДА ПРАВА	ДАТУМ ИЗДАВАЊА ПРЕПОРУКЕ	РЕАЛИЗАЦИЈА	ЗАПРИМЉЕН ОДГОВОР
П-1/17	Ж-БЛ-01-545/16	ПОН – ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД СРБАЦ, ОПШТИНА СРБАЦ	13 – ПРАВА ДЕТЕТА	25.1.2017.	ДЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-2/17	Ж-СА-05-792/16	ОСНОВНА ШКОЛА "САБУРИНА" САРАЈЕВО, ШКОЛСКИ ОДБОР, МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ И МЛАДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	26.1.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-3/17	Ж-СА-04-803/16	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА СБ/КСБ, ТРАВНИК, Н/Р МИНИСТРА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	26.1.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-4/17	Ж-СА-05-829/16	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ЦЕНТАР ЈАВНЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ БИЈЕЛИНА, ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА МИЛИЋИ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	26.1.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-5/17	Ж-СА-05-1111/16	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р НАЧЕЛНИКА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	26.1.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-6/17	Ж-МО-04-61/16	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗА ПИТАЊА БРАНИТЕЉА И ИНВАЛИДА ДОМОВИНСКОГ РАТА, Н/Р МИНИСТРА САРАЈЕВО	25 – ПЕНЗИЈЕ	3.2.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

П-7/17	Ж-МО-05-129/16,	ОПШТИНА ЈАБЛАНИЦА, Н/Р НАЧЕЛНИКА ЈАБЛАНИЦА	19 – УПРАВА	3.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-8/17	Ж-БЛ-05-274/16,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	19 – УПРАВА	2.2.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-9/17	Ж-БЛ-05-440/16	ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	09 – СУДОВИ	2.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-10/17	Ж-БЛ-02-667/16	ВЛАДА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА, МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ УСК	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	2.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-11/17	Ж-БЛ-05-665/16	ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА СРБАЦ	05 – ПОЛЦИЈА	2.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-12/17	Ж-БЛ-05-808/16	ОПШТИНА МИЛИТИ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	2.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-13/17	Ж-БЛ-05-465/16	СКУПШТИНА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	2.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-14/17	Ж-БЛ-05-42/17	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „ВУК КАРАЦИЋ“ БИЈЕЉИНА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА 03-1 – НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	2.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-15/17	Ж-СА-04-957/15	ЈУ ДОМ ЗДРАВЉА КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р ДИРЕКТОРА	23 – ЗДРАВСТВО	13.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-16/17	Ж-СА-04-1146/14	ОПШТИНА ГРАХОВО, Н/Р НАЧЕЛНИКА ОПШТИНЕ ГРАХОВО	21 – КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	3.2.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-17/17	Ж-БЛ-06-615/16	ЕЛТА КАБЕЛ ДОО ДОБОЈ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА 01-18 – НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	3.2.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-18/17	Ж-СА-05-867/15	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ САРАЈЕВО	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	3.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-19/17	Ж-СА-05-39/15	КАНТОНАЛНИ СУД САРАЈЕВО	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	3.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-20/17	Ж-БЛ-04-464/16	АРХИВ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	3.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-21/17	Ж-ЈИ-05-280/16	СЛУЖБА ЗА ГЕОДЕТСКЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА, ТОМИСЛАВГРАД	19 – УПРАВА	13.2.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-22/17	Ж-ЈИ-05-281/16	СЛУЖБА ГЕОДЕТСКИХ, ИМОВИНСКО-ПРАВНИХ ПОСЛОВА И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА, ТОМИСЛАВГРАД	19 – УПРАВА	15.2.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-23/17	Ж-БЛ-05-485/16	ФОНД ЗА ПРОФЕСИОНАЛНУ РЕХАБИЛИТАЦИЈУ И ЗАПОШЉАВАЊЕ ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ, ФБИХ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	6.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-24/17	Ж-БЛ-02-369/16	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	8.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-25/17	Ж-СА-04-870/16 Ж-СА-06-269/16	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „ХАСАН КИКИЋ“, Н/Р ДИРЕКТОРА, ШКОЛСКОМ ОДБОРУ, САРАЈЕВО, МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ И МЛАДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА, 10 – РАДНИ ОДНОСИ	13.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-26/17	Ж-СА-06-141/16	СКУПШТИНА КАНТОНА САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 – НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	13.2.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-27/17	Ж-СА-02-156/13	ПРАВОБРАНИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	14.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-28/17	Ж-СА-05-641/16	ОПШТИНА ЖИВИНИЦЕ, ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ, ОПШТИНСКИ НАЧЕЛНИК, ЈЗУ ДОМ ЗДРАВЉА ЖИВИНИЦЕ, ДИРЕКТОР ДОМА ЗДРАВЉА	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	14.2.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-29/17	Ж-БЛ-04-8/17	ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	23 – ЗДРАВСТВО	16.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-30/17	Ж-БЛ-06-77/17	УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	27.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-31/17	Ж-БЛ-05-759/16	ПОН – ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ, УПРАВНА ИНСПЕКЦИЈА	19 – УПРАВА	27.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-32/17	Ж-БЛ-04-84/17	ОСНОВНИ СУД ГРАДИШКА	09 – СУДОВИ	28.2.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-33/17	Ж-СА-07-140/16	ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ЗЕНИЦА, Н/Р НАЧЕЛНИКА, КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД ЗАТВОРЕНОГ ТИПА ЗЕНИЦА, Н/Р ДИРЕКТОРА	07 – ЗАТВОРИ	2.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-34/17	Ж-СА-07-909/16	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ, Н/Р МИНИСТРА, КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД ЗАТВОРЕНОГ ТИПА ЗЕНИЦА, Н/Р ДИРЕКТОРА	07 – ЗАТВОРИ	2.3.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-35/17	Ж-СА-04-26/17	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО, Н/Р ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ ПРЕДСТАВНИЧКОГ ДОМА ПАРЛАМЕНТА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, Н/Р ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ ДОМА НАРОДА ПАРЛАМЕНТА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	2.3.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-36/17	Ж-СА-05-1291/16	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	13.3.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-37/17	Ж-СА-02-594/16	ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА, ВИЈЕЋЕ МИНИСТРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА, РЕСОРНА МИНИСТАРСТВА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	2.3.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-38/17	Ж-СА-05-3/15	МИНИСТАРСТВО ВАЊСКИХ ПОСЛОВА БиХ САРАЈЕВО, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗА ПИТАЊА БОРАЦА И ИНВАЛИДА РАТА, САРАЈЕВО	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-3 – ПРАВО НА ДВОСТЕПЕНОСТ	2.3.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-39/17	Ж-БР-05-244/15	ОПШТИНИ ГРАЧАНИЦА, СЛУЖБА ЗА ПРЕДУЗЕТНИШТВО, ЛОКАЛНИ РАЗВОЈ И ФИНАНСИЈЕ	19 – УПРАВА	27.2.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-40/17	Ж-ЛИ-05-347/16	ШГД „ХЕРЦЕГБОСАНСКЕ ШУМЕ“ ДОО КУПРЕС	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	13.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-41/17	Ж-СА-05-68/17	ОПШТИНА НОВО САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	19 – УПРАВА 03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	11.4.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-42/17	Ж-БЛ-05-716/16	МИНИСТАРСТВО СИГУРНОСТИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	14.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-43/17	Ж-БЛ-04-754/16 Ж-БЛ-04-755/16	ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	23 – ЗДРАВСТВО	14.3.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-44/17	Ж-ЛП-05-71/17	МИНИСТАРСТВО НАУКЕ, ПРОСВЈЕТЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА КАНТОНА 10	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	3.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-45/17	Ж-СА-04-111/16	КЈКП „ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА“ ДОО САРАЈЕВО, Н/Р ДИРЕКТОРА	21 – КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-46/17	Ж-СА-05-1121/14	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ЦЕНТАР ЈАВНЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ ИСТОЧНО САРАЈЕВО, ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ВИШЕГРАД	05 – ПОЛИЦИЈА	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-47/17	Ж-СА-04-745/16	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	10 – РАДНИ ОДНОСИ	21.3.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-48/17	Ж-СА-05-38/17	ЈАВНА ЗДРАВСТВЕНА НАСТАВНА УСТАНОВА ДОМ ЗДРАВЉА „ДР МУСТАФА ШЕХОВИЋ“ ТУЗЛА, ТУЗЛА, Н/Р ДИРЕКТОРА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	20.3.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-49/17	Ж-СА-05-1030/16	ОПШТИНА ФОЧА, ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШТУ, ФОЧА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	20.3.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-50/17	Ж-СА-05-1183/16	ВИЈЕЋЕ МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, МИНИСТАРСТВО ВАЊСКИХ ПОСЛОВА, САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	21.3.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-51/17	Ж-СА-05-962/15	КАНТОНАЛНИ СУД ТУЗЛА	09 – СУДОВИ – 09-3 – ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-52/17	Ж-СА-05-234/15	ОПШТИНСКИ СУД ЛУКАВАЦ, ЛУКАВАЦ, Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА СУДА	09 – СУДОВИ	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-53/17	Ж-СА-05-699/15	ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО, Н/Р ОПШТИНСКОГ НАЧЕЛНИКА, САРАЈЕВО	15 – ИМОВИНСКО- ПРАВНИ	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-54/17	Ж-СА-05-1156/16	ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БиХ ДД, САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-55/17	Ж-СА-05-1003/16	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА БИХАЋ, НР МИНИСТРА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-56/17	Ж-БЛ-05-496/16	ОПШТИНА БУЖИМ	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-57/17	Ж-БЛ-05-343/16	ГРАД БАЊА ЛУКА	19 – УПРАВА	21.3.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-58/17	Ж-БЛ-06-21/17	МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И ИЗБЈЕГЛИЦЕ ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	21.3.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-59/17	Ж-БЛ-04-715/16	ЈЗУ БОЛНИЦА ИСТОЧНО САРАЈЕВО	10 – РАДНИ ОДНОСИ	21.3.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-60/17	Ж-БЛ-05-677/16	ОПШТИНА МИЛИЋИ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	22.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-61/17	Ж-БЛ-04-745/16	ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ФИЛИЈАЛА ДОБОЈ	25 – ПЕНЗИЈЕ	21.3.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-62/17	Ж-БЛ-05-789/16	ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ЧЕЛИНАЦ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	21.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-63/17	Ж-БЛ-05-652/16	ПОН – ОПШТИНА СРБАЦ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	22.3.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-64/17	Ж-БЛ-04-669/16	ЈУ „ДИРЕКЦИЈА РЕГИОНАЛНИХ ЦЕСТА УСК“	10 – РАДНИ ОДНОСИ	22.3.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-65/17	Ж-БЛ-05-23/17	ОПШТИНСКИ СУД САНСКИ МОСТ	09 – СУДОВИ	27.3.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-66/17	Ж-БЛ-05-259/16	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ, ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА МРКОЊИЋ ГРАД	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	27.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-67/17	Ж-БЛ-05-502/16	ПОН – МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	19 – УПРАВА	27.3.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-68/17	Ж-БР-01-208/16	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ - ОДЈЕЛ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И ТРЕЋОЈ ОСНОВНОЈ ШКОЛИ БРЧКО ДИСТРИКТА	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	4.4.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-69/17	Ж-СА-05-689/16	КАНТОН САРАЈЕВО, Н/Р ПРЕМИЈЕРА, МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА	09 – СУДОВИ – 09-3 – ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	11.4.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-70/17	Ж-СА-05-1124/15	ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ, САРАЈЕВО	09 – СУДОВИ	12.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-71/17	Ж-СА-05-977/16	ОПШТИНА САНСКИ МОСТ, СЛУЖБА ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕЊЕ И СТАМБЕНЕ ПОСЛОВЕ, Н/Р НАЧЕЛНИКА ОПШТИНЕ	19 – УПРАВА	11.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-72/17	Ж-СА-05-540/16	ВЛАДА ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА, МИНИСТАРСТВО ЗА ПРАВОСУЂЕ И УПРАВУ, ЗЕНИЦА	19 – УПРАВА	12.4.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-73/17	Ж-СА-02-946/14	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ, МЗ ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА ТУЗЛА	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	12.4.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-74/17	Ж-СА-05-34/17	МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА КС САРАЈЕВО	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	12.4.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-75/17	Ж-ЛИ-05-52/17	МИНИСТАРСТВО НАУКЕ, ПРОСВЈЕТЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА КАНТОНА 10	19 – УПРАВА	12.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-76/17	Ж-ЛИ-05-213/16 Ж-ЛИ-05-326/16	МИНИСТАРСТВО НАУКЕ, ПРОСВЈЕТЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА КАНТОНА 10	19 – УПРАВА	12.4.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-77/17	Ж-БЛ-06-577/16	„КОМУНАЛАЦ“ АД БИЈЕЉИНА	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА – 01-03 – МОБИЛНГ	13.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-78/17	Ж-БР-05-301/15 Ж-БР-05-302/15	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА, МИНИСТАРСТВО КОМУНИКАЦИЈА И ТРАНСПОРТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ДИРЕКЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО, САРАЈЕВО	09 – СУДОВИ – 09-3 – ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	21.4.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-79/17	Ж-БР-05-46/15	ВИСОКО СУДСКО И ТУЖИЛАЧКО ВИЈЕЊЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, АПЕЛАЦИОНИ СУД БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	21.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-80/17	Ж-БЛ-05-68/17	ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ТЕШАЊ	05 – ПОЛИЦИЈА	21.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-81/17	Ж-БЛ-05-34/17	ЗП „ЕЛЕКТРОКРАЈИНА“ АД БАЊА ЛУКА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	21.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-82/17	Ж-БЛ-05-54/17	ПОН – МИНИСТАРСТВО ЗА ИЗБЈЕГЛИЦЕ И РАСЕЉЕНА ЛИЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	19 – УПРАВА	21.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-83/17	Ж-БЛ-05-728/14	ОПШТИНА ПРЉАВОР, МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	19 – УПРАВА	24.4.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-84/17	Ж-ЛИ-04-83/17	ОСНОВНА ШКОЛА „ФРА ЛОВРО КАРАУЛА“ ЛИВНО, ШКОЛСКИ ОДБОР	10 – РАДНИ ОДНОСИ	16.5.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-85/17	Ж-СА-05-27/17	ФЕДЕРАЛНО ПРАВОБРАНИЛАШТВО САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	5.5.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-86/17	Ж-БЛ-04-648/16	УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ, ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	5.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-87/17	Ж-БЛ-05-144/17	ГРАД БИХАЋ, МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	17 – ЈАВНЕ ИСПРАВЕ	5.5.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-88/17	Ж-БЛ-05-194/17	ЈАВНА ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА БОЛНИЦА ГРАДИШКА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	5.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-89/17	Ж-СА-02-690/15	ВЛАДА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА, Н/Р ПРЕМИЈЕРА, СКУПШТИНА УНСКО- САНСКОГ КАНТОНА, Н/Р ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ СКУПШТИНЕ, ГРАД БИХАЋ, Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	5.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-90/17	Ж-СА-04-1040/16	ВИЈЕЋЕ МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, САРАЈЕВО	10 – РАДНИ ОДНОСИ	5.5.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-91/17	Ж-БЛ-06-748/16	УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	5.5.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-92/17	Ж-БЛ-04-698/16	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	5.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-93/17	Ж-БЛ-06-373/16	УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	5.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-94/17	Ж-БЛ-06-178/17	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „АЛЕКСА ШАНТИЋ“, УГЉЕВИК	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА – 01-03 – МОБИЛНГ	5.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-95/17	Ж-СА-05-1287/16	АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, САРАЈЕВО, Н/Р ДИРЕКТОРА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	5.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-96/17	Ж-СА-04-907/16	ЗАВОД ЗА ИЗГРАДЊУ КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р ДИРЕКТОРА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	9.5.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-97/17	Ж-СА-01-327/17	СЛУЖБА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ОПШТИНЕ НОВИ ГРАД САРАЈЕВО	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	5.5.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-98/17	Ж-СА-05-637/15	ОПШТИНА БУГОЈНО, ОПШТИНСКИ НАЧЕЛНИК	19 – УПРАВА	5.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-99/17	Ж-СА-05-704/16	МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА КАНТОНА САРАЈЕВО, СЕКТОР ЗА ТРЕЗОР	09 – СУДОВИ	8.5.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-100/17	Ж-СА-04-177/17	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО, СЕКТОР ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	8.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-101/17	Ж-МО-04-93/16	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ, САРАЈЕВО	10 – РАДНИ ОДНОСИ	9.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-102/17	Ж-СА-07-1247/16 Ж-СА-07-357/17	МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, Н/Р МИНИСТРА, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ, Н/Р МИНИСТРА	07 – ЗАТВОРИ – 07-1 – КОРИШЋЕЊЕ ЗАВОДСКИХ ПОГОДНОСТИ И ПОСЈЕТЕ	18.5.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-103/17	Ж-СА-02-156/13 Ж-СА-02-367/13	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р ПРЕМИЈЕРА КАНТОНА	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	18.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-104/17	Ж-СА-02-702/16	ЈУ „КАНТОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД“ САРАЈЕВО, СЛУЖБА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ОПШТИНЕ НОВО САРАЈЕВО	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	18.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-105/17	Ж-ЛП-05-104/17	ЖУПАНИЈСКА БОЛНИЦА „ФРА МИХОВИЛ СУЧИЋ“ ЛИВНО	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	19.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-106/17	Ж-ЛП-05-50/17	ОПШТИНА ЛИВНО, ОПШТИНСКИ НАЧЕЛНИК	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	19.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-107/17	Ж-ЛП-05-94/17	МИНИСТАРСТВО НАУКЕ, ПРОСВЕТЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА КАНТОНА 10	19 – УПРАВА	19.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-108/17	Ж-СА-05-1238/16	КАНТОН САРАЈЕВО, МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА, ГРАЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ОКОЛИНЕ, УПРАВА ЗА СТАМБЕНА ПИТАЊА, САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	23.5.2017.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-109/17	Ж-БЛ-05-180/17	ОПШТИНА ВЛАСЕНИЦА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	22.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-110/17	Ж-БЛ-05-613/16	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО	15 – ИМОВИНСКО- ПРАВНИ	23.5.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-111/17	Ж-БЛ-01-767/16	ЗАВОД ЗА ШКОЛСТВО МОСТАР, ДЈЕЧЈИ ВРТИЋ „СПОРТИЋ“, МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ХНК	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	23.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-112/17	Ж-БЛ-05-782/16	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ УСК ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ УСК, ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	23.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-113/17	Ж-БЛ-04-768/16	ЗУ ДОМ ЗДРАВЉА, БИХАЋ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	25.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-114/17	Ж-БЛ-04-130/17	ЈКП „ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА“ ДОО ТУЗЛА	21 – КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	25.5.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-115/17	Ж-БЛ-05-259/17	КАНЦЕЛАРИЈА ЗА ЗАКОНОДАВСТВО ВЛАДЕ УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	25.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-116/17	Ж-МО-05-163/16	ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ ЧАПЉИНА, ОПШТИНА ЧАПЉИНА, Н/Р НАЧЕЛНИКА	15 – ИМОВИНСКО- ПРАВНИ	25.5.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-117/17	Ж-ЛИ-05-109/17	ОПШТИНА КУПРЕС, ОПШТИНСКИ НАЧЕЛНИК	02 – МЕДИЈИ И СЛОБОДА ИНФОРМИСАЊА	29.5.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-118/17	Ж-СА-05-176/17	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ, Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА СУДА САРАЈЕВО	09 – СУДОВИ	13.6.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-119/17	Ж-СА-04-311/17	МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА БИХ САРАЈЕВО, ВИЈЕЋЕ МИНИСТАРА БИХ САРАЈЕВО, ВЛАДА РС БАЊА ЛУКА, ФОНД ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА РС, БИЈЕЉИНА	25 – ПЕНЗИЈЕ	15.6.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-120/17	Ж-СА-05-882/15	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД, СЛУЖБА ЗА УРБАНИЗАМ, САРАЈЕВО, Н/Р НАЧЕЛНИКУ ОПШТИНЕ СТАРИ ГРАД	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	13.6.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-121/17	Ж-СА-04-178/17	ВЛАДА ФБИХ, Н/Р ПРЕМИЈЕРА ВЛАДЕ ФБИХ САРАЈЕВО, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА ФЕДЕРАЛНОГ МИНИСТАРСТВА ЗДРАВСТВА	23 – ЗДРАВСТВО	14.6.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-122/17	Ж-СА-05-1286/16	АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	14.6.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-123/17	Ж-СА-02-21/17	ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, БАЊА ЛУКА, Н/Р ДИРЕКТОРА	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	14.6.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-124/17	Ж-СА-05-2/17, Ж-СА-СА-05-5/17, Ж-СА-05-7/17	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ "ЈП БХ ПОШТА" ДОО САРАЈЕВО, НАДЗОРНИ ОДБОР	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	15.6.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-125/17	Ж-ЈИ-05-137/17	ВЛАДА КАНТОНА 10, МИНИСТАРСТВО НАУКЕ, ПРОСВЈЕТЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА КАНТОНА 10	19 – УПРАВА	13.7.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-126/17	Ж-СА-04-348/16	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО, МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА, КАНТОН САРАЈЕВО, ПРАВОБРАНИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО	10 – РАДНИ ОДНОСИ	19.6.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-127/17	Ж-СА-05-229/17	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ЖУПАНИЈЕ ЗАПАДНОХЕРЦЕГОВАЧКЕ, ГРУДЕ, Н/Р МИНИСТРА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	25.6.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-128/17	Ж-СА-02-1125/16	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ ДОМ НАРОДА, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА, Н/Р МИНИСТРА, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ, Н/Р МИНИСТРА	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	19.6.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-129/17	Ж-МО-04-154/16	ГРАД ШИРОКИ БРИЈЕГ, ГРАДСКО ВИЈЕЋЕ ШИРОКИ БРИЈЕГ	11 – ОБРАЗОВАЊЕ	21.6.2017.	ДЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-130/17	Ж-СА-05-346/17	ПОН – ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО, Н/Р ОПШТИНСКОГ НАЧЕЛНИКА САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	19.9.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-131/17	Ж-БР-04-26/17	УНИВЕРЗИТЕТ У ТУЗЛИ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	3.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-132/17	Ж-БР-05-113/17, Ж-БР-05-115/17	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ЛУКАВАЦ	05 – ПОЛИЦИЈА	3.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-133/17	Ж-БЛ-04-685/16	МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	25 – ПЕНЗИЈЕ	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-134/17	Ж-БЛ-05-289/17	ОПШТИНА ТЕСЛИЋ	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-135/17	Ж-БЛ-05-203/17	ГРАД БАЊА ЛУКА	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-136/17	Ж-БЛ-04-233/17	ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	23 – ЗДРАВСТВО	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-137/17	Ж-БЛ-05-292/17	ЗАВОД ЗА ИЗГРАДЊУ АД БАЊА ЛУКА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 – НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	4.7.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-138/17	Ж-БЛ-05-190/17	ПОН – ОПШТИНА ТРАВНИК	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-139/17	Ж-БЛ-05-196/17	ПОН – АДВОКАТСКА-ОДВЈЕТНИЧКА КОМОРА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	17 – ЈАВНЕ ИСПРАВЕ	4.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

П-140/17	Ж-БЛ-05-79/17	„КОМУНАЛАЦ“ АД ДЕРВЕНТА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-141/17	Ж-БЛ-05-414/17	ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	19 – УПРАВА	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-142/17	Ж-БЛ-04-771/16	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ	11 – ОБРАЗОВАЊЕ	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-143/17	Ж-БЛ-05-781/16	ПОН – ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА ДОМ ЗДРАВЉА ВИХАР	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	4.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-144/17	Ж-БЛ-04-212/17	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО- ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ЗАВОД ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-145/17	Ж-БЛ-05-753/16	ПОН – МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	09 – СУДОВИ – 09-3 – ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	4.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-146/17	Ж-БЛ-05-747/16	ПОН – ОПШТИНА КАЈЕСИЈА	20 – РАТНЕ ШТЕТЕ	6.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-147/17	Ж-СА-02-636/16	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА, ТУЗЛА	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	6.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-148/17	Ж-БЛ-05-115/17	ОПШТИНА ГРАДИШКА	05 – ПОЛИЦИЈА	6.7.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-149/17	Ж-СА-04-1005/16	ФОНД ЗА ПРОФЕСИОНАЛНУ РЕХАБИЛИТАЦИЈУ И ЗАПОШЉАВАЊЕ ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, Н/Р ДИРЕКТОРА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	5.7.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-150/17	Ж-СА-04-324/17	ЗАВОД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	23 – ЗДРАВСТВО	5.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-151/17	Ж-СА-05-1008/16	ГРАД ЗЕНИЦА, СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ, ОДЈЕЛ ГРАЂЕВИНСКЕ ИНСПЕКЦИЈЕ, ЗЕНИЦА	19 – УПРАВА	5.7.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-152/17	Ж-СА-05-402/17 Ж-СА-05-403/17	МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ НАУКУ И МЛАДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-1 – НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	6.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

П-153/17	Ж-СА-05-592/16	МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА, ГРАЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ОКОЛИНЕ КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА	19 – УПРАВА	6.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-154/17	Ж-СА-05-454/17	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р ГЛАВНЕ ТУЖИТЕЉКЕ	26 – ТУЖИЛАШТВА	6.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-155/17	Ж-ЛИ-05-148/16	КАНТОНАЛНИ СУД У МОСТАРУ	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	31.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-156/17	Ж-ЛИ-05-134/17	ОПШТИНСКИ СУД У ТРАВНИКУ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 09-1 – ЖАЛБЕ НА РАД СУДИЈА/СУТКИЊА	31.7.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-157/17	Ж-БР-05-247/16	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БиХ, ПОДРУЖНИЦА ТЕРМОЕЛЕКТРАНА „ТУЗЛА“, ТУЗЛА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	21.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-158/17	Ж-БР-05-171/16	ПОН – ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	19 – УПРАВА	21.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-159/17	Ж-БР-04-222/16	ПОН – ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА МИРОВИНСКОПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, КАНТОНАЛНА АДМИНИСТРАТИВНА СЛУЖБА ЗА ПОСАВСКИ КАНТОН ОРАШЈЕ, ОРАШЈЕ	25 – ПЕНЗИЈЕ	21.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-160/17	Ж-БР-05-182/16	ПОН – ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА, 75000 ТУЗЛА	19 – УПРАВА	21.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-161/17	Ж-БР-05-198/16	ПОН – ОПШТИНСКИ СУД У ЛУКАВЦУ, ЛУКАВАЦ	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	21.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-162/17	Ж-БЛ-05-254/17	СКУПШТИНА ГРАДА БАЊА ЛУКА	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	21.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-163/17	Ж-БЛ-04-205/17	ЈУ СТУДЕНТСКИ ДОМ ФОЧА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	27.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-164/17	Ж-БЛ-05-56/17	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ЛАЗАРЕВО, БАЊА ЛУЖА	05 – ПОЛИЦИЈА	27.7.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-165/17	Ж-БЛ-05-162/17	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ, ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА ЗВОРНИК	20 – РАТНЕ ШТЕТЕ	21.7.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-166/17	Ж-БЛ-04-350/17	ТЕРМОЕЛЕКТРАНА УГЉЕВИК	25 – ПЕНЗИЈЕ	21.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-167/17	Ж-БЛ-05-40/17	ПОН – ОПШТИНА ФОЧА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	23.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-168/17	Ж-СА-05-1168/16	ОПШТИНА РАВНО, РАВНО, Н/Р ОПШТИНСКОГ НАЧЕЛНИКА	09 – СУДОВИ	19.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-169/17	Ж-СА-05-1295/16	ОПШТИНА ТРАВНИК, Н/Р НАЧЕЛНИКА	19 – УПРАВА	20.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-170/17	Ж-БЛ-04-318/17	МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, УПРАВНА ИНСПЕКЦИЈА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	25.7.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-171/17	Ж-БЛ-05-797/16	СКУПШТИНА ГРАДА ПРИЈЕДОР	19 – УПРАВА	25.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-172/17	Ж-БЛ-06-455/17	ГРАДСКА УПРАВА И ГРАДСКО ВИЈЕЋЕ ТУЗЛА	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	25.7.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-173/17	Ж-БЛ-06-215/17	ОПШТИНА ЈАЛЦЕ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 – НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	25.7.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-174/17	Ж-СА-06-458/17	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, САРАЈЕВО, МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО, ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ЦЕНТАР САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-19 – НА ОСНОВУ СЕСУАЛНЕ ОРИЕНТАЦИЈЕ	25.7.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА

П-175/17	Ж-БР-04-305/15	ПЕДАГОШКИ ЗАВОД ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ТУЗЛА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	26.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-176/17	Ж-СА-04-208/17	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО, Н/Р ПРЕМИЈЕРА, МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА, СКУПШТИНА КАНТОНА САРАЈЕВО, НА ЗНАЊЕ ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋОЈ И ЗАСТУПНИЦИМА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	19.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-177/17	Ж-СА-06-256/17	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА“ ДОО ЗЕНИЦА, Н/Р СКУПШТИНЕ ПРЕДУЗЕЋА, Н/Р НАДЗОРНОГ ОДБОРА, Н/Р ДИРЕКТОРА	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА – 01-03 – МОБИЛНГ	25.7.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-178/17	Ж-СА-05-68/17	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ОКОЛИНЕ И ТУРИЗМА	19 – УПРАВА	30.6.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-179/17	Ж-СА-05-238/17	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	26.7.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-180/17	Ж-СА-04-985/16	ЈУ „МЈЕШОВИТА СРЕДЊА ШКОЛА“ ЗЕНИЦА, Н/Р ДИРЕКТОРА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	8.8.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-181/17	Ж-СА-07-1270/16	МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, Н/Р МИНИСТРА, КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД БИЈЕЉИНА, Н/Р ДИРЕКТОРА	07 – ЗАТВОРИ	11.9.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-182/17	Ж-БР-05-228/16	ПОИ – ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА, ТУЗЛА	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	17.8.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-183/17	Ж-БР-04-148/17	УНИВЕРЗИТЕТ У ТУЗЛИ, РЕКТОРАТ, Н/Р РЕКТОРА, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ, Н/Р ДЕКАНА, ЕТИЧКИ КОМИТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У ТУЗЛИ	11 – ОБРАЗОВАЊЕ	17.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-184/17	Ж-БР-05-251/16	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКУ ЗАШТИТУ, СТАМБЕНЕ ПОСЛОВЕ И ИНТЕГРАЦИЈУ РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА, ТУЗЛА	19 – УПРАВА	17.8.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-185/17	Ж-БР-05-252/16	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКУ ЗАШТИТУ, СТАМБЕНЕ ПОСЛОВЕ И ИНТЕГРАЦИЈУ РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА, ТУЗЛА	19 – УПРАВА	17.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-186/17	Ж-БР-05-253/16	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКУ ЗАШТИТУ, СТАМБЕНЕ ПОСЛОВЕ И ИНТЕГРАЦИЈУ РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА, ТУЗЛА	19 – УПРАВА	17.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-187/17	Ж-БР-06-160/16	ПОЛИЦИЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, БРЧКО, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ТУЗЛА, ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, ЖУПАНИЈСКО-АДМИНИСТРАТИВНА СЛУЖБА ПОСАВСКОГ КАНТОНА, ОРАШЈЕ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА – 01-12 – НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	17.8.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-188/17	Ж-БР-05-115/15	ОПШТИНА ОРАШЈЕ, СЛУЖБА ЗА ЦИВИЛНУ ЗАШТИТУ И НАДЗОР, УРБАНИСТИЧКО-ГРАЂЕВИНСКА ИНСПЕКЦИЈА, ОРАШЈЕ	19 – УПРАВА	17.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-189/17	Ж-БЛ-05-488/17	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	22.8.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-190/17	Ж-БЛ-05-380/17	ОПШТИНА МОДРИЧА	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	23.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-191/17	Ж-СА-06-111/17	ЈАВНА УСТАНОВА КАНТОНАЛНА БОЛНИЦА ЗЕНИЦА, ЗЕНИЦА, Н/Р ДИРЕКТОРА, Н/Р УПРАВНОГ ОДБОРА	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА – 01-03 – МОБИЊГ	28.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-192/17	Ж-СА-05-977/16	КАНТОНАЛНИ СУД У БИХАЋУ, Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА СУДА	19 – УПРАВА	29.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-193/17	Ж-СА-05-673/16	ОПШТИНА БАНОВИЋИ Н/Р НАЧЕЛНИКА	19 – УПРАВА	29.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-194/17	Ж-СА-02-1256/16	ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА Бмх ДД, САРАЈЕВО, ЗАВИСНО ДРУШТВО РУДНИЦИ „КРЕКА“ ДОО, ТУЗЛА, РУДНИК „МРАМОР“ У МРАМОРУ	12 – ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	29.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-195/17	Ж-СА-05-184/17	ОПШТИНА ТРАВНИК, ТРАВНИК	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	29.8.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-196/17	Ж-СА-04-122/17	УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ, УПРАВНИ ОДБОР САРАЈЕВО	10 – РАДНИ ОДНОСИ	29.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-197/17	Ж-СА-04-351/17	ЗАВОД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА КАНТОНА САРАЈЕВО, Н/Р ДИРЕКТОРА	23 – ЗДРАВСТВО	29.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-198/17	Ж-СА-01-349/17	САРАЈЕВО	ЈУ ГИМНАЗИЈА ОБАЛА САРАЈЕВО, Н/Р ДИРЕКТОРА	13 – ПРАВА ДЕТЕТА	30.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-199/17	Ж-СА-05-158/17	САРАЈЕВО	ПОН – МИНИСТАРСТВО ВАЊСКИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, САРАЈЕВО	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	30.8.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-200/17	Ж-БЛ-04-419/17	САРАЈЕВО	АГЕНЦИЈА ЗА РАЗВОЈ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА И ОСИГУРАЊА КВАЛИТЕТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	11 – ОБРАЗОВАЊЕ	31.8.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-201/17	Ж-БЛ-05-98/17	САРАЈЕВО	СРЕДЊОБОСАНСКИ КАНТОН / КАНТОН СРЕДИШЊА БОСНА, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА	05 – ПОЛИЦИЈА	31.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-202/17	Ж-БЛ-05-361/17	САРАЈЕВО	ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКИ КАНТОН, МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ, КУЛТУРУ И СПОРТ	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	31.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-203/17	Ж-БЛ-05-464/17	САРАЈЕВО	ГРАД БИХАЋ	15 – ИМОВИНСКО- ПРАВНИ	31.8.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-204/17	Ж-БЛ-05-528/17	САРАЈЕВО	ИНСТИТУТ ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНУ СВОЈИНУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, АСОЦИЈАЦИЈА КОМПОЗИТОРА – МУЗИЧКИХ СТВАРАЛАЦА АМУС	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	31.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-205/17	Ж-БЛ-04-460/17	САРАЈЕВО	ПОН – МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	31.8.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-206/17	Ж-БЛ-05-381/17	САРАЈЕВО	ОСНОВНИ СУД МОДРИЧА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 – НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	31.8.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-207/17	Ж-БЛ-01-104/17	САРАЈЕВО	ПОН – УНИВЕРЗИТЕТ У БИХАЋУ, ЕТИЧКИ КОМИТЕТ	13 – ПРАВА ДЕТЕТА	31.8.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-208/17	Ж-БЛ-05-383/17	САРАЈЕВО	МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	4.9.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-209/17	Ж-СА-05-1025/16	САРАЈЕВО	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	19 – УПРАВА	28.8.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА

П-210/17	Ж-ЛП-05-368/16	УПРАВА ЗА ПИТАЊА БРАНИТЕЉА И СТРАДАЛНИКА ДОМОВИНСКОГ РАТА ХВО	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	6.9.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-211/17	Ж-ЛП-05-361/16	СЛУЖБА ЗА ГЕОДЕТСКЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА, ТОМИСЛАВГРАД	19 – УПРАВА	6.9.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-212/17	Ж-ЛП-05-82/17	СЛУЖБА ЗА ГЕОДЕТСКЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА, ТОМИСЛАВГРАД	19 – УПРАВА	6.9.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-213/17	Ж-СА-06-56/17	МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА, ГРАЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ОКОЛИНЕ КАНТОНА САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА, САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	5.9.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-214/17	Ж-МО-05-110/16	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЕНЕРГИЈЕ, РУДАРСТВА И ИНДУСТРИЈЕ, МОСТАР	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	19.9.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-215/17	Ж-БР-04-16/17	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ТУЗЛА, ПЕДАГОШКИ ЗАВОД ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ТУЗЛА, ЈАВНА УСТАНОВА ОСНОВНА ШКОЛА „ВУКОВИЈЕ“, ВУКОВИЈЕ ДОЊЕ, КАЛЕСИЈА	11 – ОБРАЗОВАЊЕ	20.9.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-216/17	Ж-БР-05-281/16	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ, ИНСПЕКТОРАТ УРБАНИСТИЧКО-ГРАЂЕВИНСКЕ, ТУРИСТИЧКО-УГОСТИТЕЉСКЕ И ПУТНЕ ДЕЛАТНОСТИ ТУЗЛА	19 – УПРАВА	20.9.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-217/17	Ж-БР-05-96/15	ОПШТИНА ЖИВИНИЦЕ, СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ, ГРАЂЕВИНСКО-УРБАНИСТИЧКА ИНСПЕКЦИЈА, СЛУЖБА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ ЖИВИНИЦЕ	19 – УПРАВА	20.9.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-218/17	Ж-БР-04-47/17	ОПШТИНА ЖИВИНИЦЕ, СЛУЖБА ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ЖИВИНИЦЕ	21 – КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	20.9.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА

П-219/17	Ж-БР-04-30/17	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, 1. ОДДЕЛ ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ, 2. ОДДЕЛ ЗА РАСЕЉЕНЕ ОСОБЕ, ИЗБЈЕГЛИЦЕ И СТАМБЕНА ПИТАЊА, 3. КАНЦЕЛАРИЈА ЗА УПРАВЉАЊЕ ЈАВНОМ ИМОВИНОМ	24 – СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	20.9.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-220/17	Ж-БР-02-153/16	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ОДДЕЛ ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ	12 – ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	20.9.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-221/17	Ж-БР-04-124/17	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	11 – ОБРАЗОВАЊЕ	20.9.2017.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-222/17	Ж-БР-05-159/17	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ, СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА ТУЗЛА, ЈП „ЦЕСТЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БиХ“ САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	26.9.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-223/17	Ж-СА-01-341/17	КАНТОН САРАЈЕВО, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, Н/Р МИНИСТРА, КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО, Н/Р ГЛАВНЕ ТУЖИТЕЉКЕ	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	21.9.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-224/17	Ж-БЛ-05-166/17	ВЛАДА СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА, МИНИСТАРСТВО ПРАВОСУЂА И УПРАВЕ СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА, МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА	09 – СУДОВИ – 09-3 – ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	22.9.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-225/17	Ж-БЛ-04-673/16	„ЧИСТОЉА“ АД БАЉА ЛУКА	21 – КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	22.9.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-226/17	Ж-БЛ-05-213/17	ОСНОВНИ СУД У БАЊОЈ ЛУЦИ	09 – СУДОВИ	22.9.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-227/17	Ж-БЛ-05-172/17	ВЛАДА СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА, МИНИСТАРСТВО ПРАВОСУЂА И УПРАВЕ СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	22.9.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

П-228/17	Ж-БЛ-05-334/17	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА ПЕНЗИЈСКО/МИРОВИНСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, КАНТОНАЛНА АДМИНИСТРАТИВНА СЛУЖБА БИХАЋ, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	26 – ТУЖИЛАШТВА	2.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-229/17	Ж-БЛ-04-55/17	ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ФИЛИЈАЛА БАЊА ЛУКА	25 – ПЕНЗИЈЕ	2.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-230/17	Ж-БЛ-06-432/17	ЗП „ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ НА ВРБАСУ“ АД	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА – 01-03 – МОБИНГ	2.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-231/17	Ж-БЛ-05-156/17	ОПШТИНА КНЕЖЕВО, МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	19 – УПРАВА	3.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-232/17	Ж-БЛ-05-103/17	ВЛАДА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	05 – ПОЛИЦИЈА	3.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-233/17	Ж-СА-01-793/16	МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ОКОЛИНЕ КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, КЈКП „РАД“ ДОО САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	2.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-234/17	Ж-БЛ-04-275/17	ПОН – ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“, МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	2.10.2017.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-235/17	Ж-СА-05-185/17	МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА	19 – УПРАВА	3.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-236/17	Ж-СА-05-845/17	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ИНФО ЦЕНТАР“ СОКОЛАЦ, СОКОЛАЦ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	3.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-237/17	Ж-СА-06-159/16	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ, САРАЈЕВО, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ, САРАЈЕВО	16 – НАСИЉЕ	4.10.2017.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-238/17	Ж-СА-05-758/16	ОСНОВНИ СУД У БАЊОЈ ЛУЦИ, БАЊА ЛУКА, Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	4.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-239/17	Ж-СА-04-572/17	ПОН – ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА САРАЈЕВО, Н/Р МИНИСТРА	23 – ЗДРАВСТВО	9.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-240/17	Ж-БЛ-05-564/17	АГЕНЦИЈА ЗА ЛИЈЕКОВЕ И МЕДИЦИНСКА СРЕДСТВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	6.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-241/17	Ж-МО-05-85/17	ОПШТИНА ПОСУШЈЕ, НАЧЕЛНИК	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	9.10.2017.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-242/17	Ж-МО-05-10/17	ВЛАДА ХНК МОСТАР	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	9.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-243/17	Ж-МО-05-77/17, Ж-МО-05-78/17	ОПШТИНА ЈАБЛАНИЦА, ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	9.10.2017.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-244/17	Ж-МО-05-3/17	ВЛАДА ХНК МОСТАР	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	9.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-245/17	Ж-МО-05-4/17	ВЛАДА ХНК/Ж МОСТАР	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	9.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-246/17	Ж-БР-04-114/17	ПОН – ОПШТИНА ГРАДАЧАЦ, ГРАДАЧАЦ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	10.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-247/17	Ж-БР-05-266/16	ПОН – ОСНОВНИ СУД БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ БРЧКО	09 – СУДОВИ – 09-2 - ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	10.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-248/17	Ж-БР-05-109/17	ПОН – СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ, ИНСПЕКТОРАТ УРБАНИСТИЧКО-ГРАЂЕВИНСКЕ, ТРЖИШНЕ, ТУРИСТИЧКО- УГОСТИТЕЉСКЕ, ПУТНЕ И ТЕРМОЕНЕРГЕТСКЕ ИНСПЕКЦИЈЕ, ТУЗЛА	19 – УПРАВА	10.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-249/17	Ж-БР-05-275/16	ПОН – ГРАД ТУЗЛА, ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ И ДРУШТВЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ ТУЗЛА	19 – УПРАВА	10.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-250/17	Ж-БР-05-287/16	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ТУЗЛА	19 – УПРАВА	10.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА

П-251/17	Ж-БЛ-05-325/17	МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	09 – СУДОВИ – 09-3 – ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	10.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-252/17	Ж-БЛ-05-320/17	МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	09 – СУДОВИ – 09-3 – ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	10.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-253/17	Ж-СА-03-537/17	ЈАВНА ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА УНИВЕРЗИТЕТСКО-КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР ТУЗЛА, ТУЗЛА, ВЛАДА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА ТУЗЛА	04 – ВЈЕРСКЕ СЛОБОДЕ / РЕЛИГИЈА	16.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-254/17	Ж-СА-06-233/17	ОПШТИНА РАВНО, РАВНО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 – НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	16.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-255/17	Ж-СА-04-676/17	ЈАВНА УСТАНОВА ОПШТА БОЛНИЦА „ПРИМ. ДР АБДУЛАХ НАКАШ“, Н/Р ДИРЕКТОРА, Н/Р УПРАВНОГ ОДБОРА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	16.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-256/17	Ж-СА-06-1150/16	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 – НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	19.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-257/17	Ж-БЛ-04-456/17, Ж-БЛ-04-499/17, Ж-БЛ-04-585/17, Ж-БЛ-05-466/17	ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ПОДРУЖНИЦА „ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА“ БИХАЋ, ОПШТИНА КЉУЧ	20 – РАТНЕ ШТЕТЕ, 21 – КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	19.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-258/17	Ж-БЛ-05-199/17	СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЧЕЛИНАЦ	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	19.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-259/17	Ж-БЛ-05-394/16	ОПШТИНА ВИШЕГРАД	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	19.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-260/17	Ж-БЛ-05-529/17	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 – ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	19.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-261/17	Ж-БЛ-05-686/17	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ САРАЈЕВО	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	19.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-262/17	Ж-БЛ-05-445/17	ПОН – РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ, БАЊА ЛУКА	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	19.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-263/17	Ж-БЛ-04-299/17	ПОН – „ИНТАЛ“ АД, МИЛИЋИ	10 – РАДНИ ОДНОСИ	19.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-264/17	Ж-СА-04-296/17	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА ПЕНЗИСКО/МИРОВИНСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, МОСТАР, ПОРЕЗНА УПРАВА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, САРАЈЕВО, ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ, САРАЈЕВО	25 – ПЕНЗИЈЕ	25.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-265/17	Ж-СА-05-556/16	ПОН – ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА И ИЗБЕГЛИЦА, САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	20.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-266/17	Ж-СА-05-462/17	ОПШТИНА ВОГОШТА, ВОГОША, ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ ВОГОШТА, ВОГОШТА	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	23.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-267/17	Ж-ЛИ-05-219/17	ОСНОВНА ШКОЛА „ИВАН ГОРАН КОВАЧИЋ“, ЛИВНО	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	26.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-268/17	Ж-ЛИ-05-261/17	ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ ТОМИСЛАВГРАД, ПОВЈЕРЕНИШТВО ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА, ПРЕДСТАВКЕ И ПРИТУЖБЕ ГРАЂАНА	19 – УПРАВА	26.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-269/17	Ж-ЛИ-05-220/17	ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА „ТОМИСЛАВГРАД“, ТОМИСЛАВГРАД	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	26.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-270/17	Ж-ЛИ-05-309/17	ОПШТИНА ЛИВНО	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	26.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-271/17	Ж-ЛИ-05-221/17	ОПШТИНА ЛИВНО, СЛУЖБА ЗА ПРИВРЕДУ И ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	19 – УПРАВА	26.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-272/17	Ж-ЛИ-05-217/17	ОПШТИНА КУПРЕС, ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ	19 – УПРАВА	26.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-273/17	Ж-ЛИ-05-214/17	ОПШТИНА ЛИВНО, СЛУЖБА ЗА ПРИВРЕДУ И ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	19 – УПРАВА	26.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА

П-274/17	Ж-ЈИ-05-29/17	ОПШТИНСКИ СУД У ЛИВНУ	09 – СУДОВИ	26.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-275/17	Ж-ЈИ-05-51/17	ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКИ КАНТОН, „СТАМБЕНИ СЕРВИС“ ДОО ЗЕНИЦА	19 – УПРАВА	26.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-276/17	Ж-СА-06-475/17	ОПШТИНА НОВО САРАЈЕВО, Н/Р НАЧЕЛНИКА, САРАЈЕВО, АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, Н/Р ДИРЕКТОРА, САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 – НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	25.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-277/17	Ж-СА-06-920/17	ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА: УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА, ПОСАВСКОГ КАНТОНА, ГУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА, БОСАНСКО-ПОДРИЈЊСКОГ КАНТОНА, СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА, ХЕРЦЕГОВАЧКО- НЕРЕТВАНСКОГ КАНТОНА, ЗАПАДНОХЕРЦЕГОВАЧКОГ КАНТОНА, КАНТОНА САРАЈЕВО. КАНТОНА 10	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-19 – НА ОСНОВУ СЕКСУАЛНЕ ОРИЕНТАЦИЈЕ	26.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-278/17	Ж-СА-05-976/17, Ж-СА-06-619/17	УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ, ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ, РЕКТОР УНИВЕРЗИТЕТА	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИЛНГ, 03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	26.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-279/17	Ж-МО-05-35/17	ГРАД МОСТАР, Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	15 – ИМОВИНСКО- ПРАВНИ	27.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-280/17	Ж-МО-05-44/17	ГРАД МОСТАР, Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	15 – ИМОВИНСКО- ПРАВНИ	27.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-281/17	Ж-СА-05-532/17	ПОН – ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ, УПРАВНА ИНСПЕКЦИЈА САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	27.10.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-282/17	Ж-СА-05-643/17	ПОН – МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА СРЕДЊОБОСАНСКО КАНТОНА, ТРАВНИК	09 – СУДОВИ	27.10.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-283/17	Ж-БЛ-05-342/17	ОПШТИНА ХАН ПИЈЕСАК, СКУПШТИНА ОПШТИНЕ	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	30.10.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-284/17	Ж-БЛ-05-594/17	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ	22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА	30.10.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	НЕ

	СРПСКЕ	ИМЕНОВАЊА				
П-285/17	Ж-БЛ-06-502/17	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	1.11.2017.	ДЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-286/17	Ж-СА-06-713/16	ФОНД ЗА ПРОФЕСИОНАЛНУ РЕХАБИЛИТАЦИЈУ И ЗАПОШЉАВАЊЕ ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ, Н/Р ДИРЕКТОРА, УПРАВНОМ ОДБОРУ САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	10.11.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-287/17	Ж-СА-04-686/17	ПОН – ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ, УПРАВНИ ИНСПЕКТОРАТ САРАЈЕВО	10 – РАДНИ ОДНОСИ	14.11.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-288/17	Ж-БЛ-04-678/16	ЈКП „10. ЈУЛ“ БОСАНСКА КРУПА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	20.11.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-289/17	Ж-БР-04-265/17	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ТУЗЛА, МЈЕШОВИТА СРЕДЊА ШКОЛА ЖИВИНИЦЕ, ЖИВИНИЦЕ, ИНСПЕКТОРАТ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ТУЗЛА, ПЕДАГОШКИ ЗАВОД ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ТУЗЛА	11 – ОБРАЗОВАЊЕ	22.11.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-290/17	Ж-СА-06-630/17	ПРИВАТНИ ПОСЛОДАВЦИ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	21.11.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-291/17	Ж-СА-06-274/16	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА – 01-19 – НА ОСНОВУ СЕКСУАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ	21.11.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-292/17	Ж-СА-01-1240/16	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ЈАВНА УСТАНОВА. СШЦ “РУДО” Н/Р ДИРЕКТОРА, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД, РУДО	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	21.11.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-293/17	Ж-БЛ-05-484/17	ОПШТИНА ГРАДИШКА	19 – УПРАВА	22.11.2017	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-294/17	Ж-БЛ-04-385/17	ФОНД ПЕНЗИСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ФИЛИЈАЛА ДОБОЈ	25 – ПЕНЗИЈЕ	22.11.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

П-295/17	Ж-БЛ-04-132/17	ФОНД ПЕНЗИСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	25 – ПЕНЗИЈЕ	22.11.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-296/17	Ж-БЛ-05-591/17	ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	09 – СУДОВИ	22.11.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-297/17	Ж-БЛ-05-595/17	ГРАД БАЊА ЛУКА	19 – УПРАВА	23.11.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-298/17	Ж-БЛ-04-467/17	ЈУ „ВОДЕ СРПСКЕ“, БИЈЕЉИНА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	24.11.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-299/17	Ж-БЛ-04-736/16	ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	23 – ЗДРАВСТВО	24.11.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-300/17	Ж-БЛ-04-312/17	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	23 – ЗДРАВСТВО	24.11.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-301/17	Ж-СА-04-757/17	КАНТОН САРАЈЕВО, МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ, Н/Р МИНИСТРА, САРАЈЕВО	10 – РАДНИ ОДНОСИ	24.11.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-302/17	Ж-СА-04-646/17	РУДНИЦИ МРКОГ УГЉА „БАНОВИЋИ“, ДД БАНОВИЋИ, БАНОВИЋИ, Н/Р ДИРЕКТОРА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	24.11.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-303/17	Ж-СА-05-255/17	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА ОПШТУ УПРАВУ И ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ, Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА, ТУЗЛА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	27.11.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-304/17	Ж-БР-04-141/17	ОПШТИНА БАНОВИЋИ, Н/Р НАЧЕЛНИКА, БАНОВИЋИ	24 – СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	27.11.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-305/17	Ж-БР-05-118/17	ОПШТИНА ЖИВИНИЦЕ, Н/Р НАЧЕЛНИКА, ЖИВИНИЦЕ	15 – ИМОВИНСКО-ПРАВНИ	27.11.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-306/17	Ж-БР-04-220/17	ГРАД ТУЗЛА, СЛУЖБА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ, ТУЗЛА	21 – КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	27.11.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-307/17	Ж-БР-05-238/17	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ЗАПАД ТУЗЛА, ТУЗЛА	19 – УПРАВА	27.11.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-308/17	Ж-БР-05-244/17	ТУЗЛАНСКИ КАНТОН, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ТУЗЛА,	05 – ПОЛИЦИЈА	27.11.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

		ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА „ЗАПАД“ ТУЗЛА						
П-309/17	Ж-СА-05-714/17	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ, КАБИНЕТ ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ, САРАЈЕВО, Н/Р ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА – 03-1 – НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	27.11.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА		
П-310/17	Ж-СА-05-899/17	ЗАВОД ЗА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ ЗАПОСЛЕНИКА МУП-а КАНТОНА САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р ДИРЕКТОРА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	27.11.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА		
П-311/17	Ж-БЛ-01-627/17	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ОСНОВНА ШКОЛА „БРАНКО ПОПИЋ“, БАЊА ЛУКА	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	28.11.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	ДА		
П-312/17	Ж-ЛИ-05-333/17	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ГЛАМОЧ, ГЛАМОЧ	19 – УПРАВА	11.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ		
П-313/17	Ж-ЛИ-05-334/17	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ГЛАМОЧ, ГЛАМОЧ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	11.12.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА		
П-314/17	Ж-МО-01-139/17	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ЖЗХ	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	7.12.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА		
П-315/17	Ж-БЛ-04-580/17, Ж-БЛ-05-590/17, Ж-БЛ-05-610/17	ЈП РЕГИОНАЛНА ДЕПОНИЈА „ДЕП-ОТ“ ДОО, БАЊА ЛУКА	10 – РАДНИ ОДНОСИ, 22 – ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	13.12.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА		
П-316/17	Ж-СА-05-1086/16	ПОН – ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО, Н/Р ОПШТИНСКОГ НАЧЕЛНИКА, САРАЈЕВО	19 – УПРАВА	11.12.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА		
П-317/17	Ж-СА-05-154/16	ПОН – ОПШТИНСКИ СУД ЛУКАВАЦ, Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА СУДА	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	11.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	ДА		
П-318/17	Ж-БЛ-05-771/17	ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА СОКОЛАЦ	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	13.12.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА		
П-319/17	Ж-БЛ-04-702/17	ГРАД БИХАЋ, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ВОДОПРИВРЕДЕ И ШУМАРСТВА, МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ВОДОПРИВРЕДЕ И ШУМАРСТВА УСК, ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА	14 – ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ОКОЛИНЕ	13.12.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА		

П-320/17	Ж-БЛ-05-699/17	ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ, КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	13.12.2017.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-321/17	Ж-БЛ-04-257/17	УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ, АРХИТЕКТОНСКО-ГРАЂЕВИНСКИ ГЕОДЕТСКИ ФАКУЛТЕТ, БАЊА ЛУКА	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	21.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-322/17	Ж-БЛ-04-554/17	ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ, ОДБОР ДРЖАВНЕ СЛУЖБЕ ЗА ЖАЛБЕ	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	10 – РАДНИ ОДНОСИ	18.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-323/17	Ж-БЛ-05-644/17	ОСНОВНИ СУД У ПРИЈЕДОРУ	ОСНОВНИ СУД У ПРИЈЕДОРУ	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	18.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-324/17	Ж-БЛ-05-541/17	ОСНОВНИ СУД У БАЊОЈ ЛУЦИ	ОСНОВНИ СУД У БАЊОЈ ЛУЦИ	09 – СУДОВИ – 09-1 – ЖАЛБЕ НА РАД СУДИЈА/СУТКИЊА	18.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-325/17	Ж-БЛ-05-301/17, Ж-БЛ-05-303/17	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	15 – ИМОВИНСКО- ПРАВНИ, 19 – УПРАВА	19.12.2017.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-326/17	Ж-БЛ-01-443/17	КЛУБ ЗА ДЈЕЦУ „ЗВЈЕЗДИЦА“, МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	КЛУБ ЗА ДЈЕЦУ „ЗВЈЕЗДИЦА“, МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	25.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-327/17	Ж-БЛ-01-724/17	ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БИХАЋ, КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО УНСКО- САНСКОГ КАНТОНА	ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БИХАЋ, КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО УНСКО- САНСКОГ КАНТОНА	13 – ПРАВА ДЈЕТЕТА	28.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-328/17	Ж-СА-05-929/17	ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БиХ ДД САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р ГЕНЕРАЛНОГ ДИРЕКТОРА	ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БиХ ДД САРАЈЕВО, САРАЈЕВО, Н/Р ГЕНЕРАЛНОГ ДИРЕКТОРА	03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	28.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-329/17	Ж-СА-05-1186/17	ОПШТИНСКИ СУД У САНСКОМ МОСТУ, САНСКИ МОСТ	ОПШТИНСКИ СУД У САНСКОМ МОСТУ, САНСКИ МОСТ	09 – СУДОВИ – 09-2 – ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	28.12.2017.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-330/17	Ж-БЛ-06-407/17	СКУПШТИНА КАНТОНА 10	СКУПШТИНА КАНТОНА 10	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА – 01-01 – УЗНЕМИРАВАЊЕ	28.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-331/17	Ж-БЛ-05-811/16	АДВОКАТСКА КОМОРА РЕПУБЛИКЕ	АДВОКАТСКА КОМОРА РЕПУБЛИКЕ	09 – СУДОВИ	28.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

			СРПСКЕ						
П-332/17	Ж-БЛ-05-609/17		УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ		03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	28.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ	
П-333/17	Ж-БЛ-05-711/17		ОКРУЖНИ СУД БАЊА ЛУКА		03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	28.12.2017.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА	
П-334/17	Ж-СА-05-1200/16, Ж-СА-05-98/17		МИНИСТАРСТВО СИГУРНОСТИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, СЛУЖБА ЗА ПОСЛОВЕ СА СТРАНЦИМА, СЕКТОР ЗА ИМИГРАЦИЈЕ, СЕКТОР ЗА АЗИЛ, САРАЈЕВО		19 – УПРАВА	28.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ	
П-335/17	Ж-МО-05-123/17		МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА МОСТАР, Н/Р МИНИСТРА		03 – ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	29.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ	
П-336/17	Ж-МО-05-104/16		ОПШТИНА ТОМИСЛАВГРАД, Н/Р НА ЧЕЛНИКА, ТОМИСЛАВГРАД		15 – ИМОВИНСКО- ПРАВНИ	29.12.2017.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ	

АНЕКС I – ПРЕГЛЕД БУЏЕТА ЗА 2017. ГОДИНУ

0304 Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине

Преглед расхода и издатака по економским категоријама, Период извјештавања: од 1.1.2017. до 31.12.2017.

Образац 2.

Редни број	Опис	Екон. код	Буџет	Измјене и долуне (ребаланс, реструктур., прерасподјела, резерва, намјенска средства и др.)	Коригирани буџет	Остварени кумулативни износ укупних расхода и издатака	Остварени кумулативни износ истог периода претходне године	Процент 7/6 x 100	Процент 7/8 x 100
1	2	3	4	5	6 (4+5)	7	8	9	10
1	Укупни приходи и издаци (2+16)		2.409.000	30.990	2.439.990	2.320.193	2.279.371	95,1%	101,8%
2	Укупни текући приходи (3+6)	610000	2.359.000	7.090	2.366.090	2.248.056	2.231.420	95,0%	100,7%
3	Плаће и накнаде трошкова запослених (4+5)	611000	1.911.000	-21.400	1.889.600	1.834.709	1.821.595	97,1%	100,7%
4	Бруто плаће и накнаде плаћа	611100	1.720.000	0	1.720.000	1.691.680	1.676.270	98,4%	100,9%
5	Накнаде трошкова запослених	611200	191.000	-21.400	169.600	143.029	145.325	84,3%	98,4%
6	Издаци за материјал, ситан инвентар и услуге (7+.....+15)	613000	448.000	28.490	476.490	413.347	409.825	86,7%	100,9%
7	Путни трошкови	613100	84.000	5.000	89.000	86.732	88.677	97,5%	97,8%
8	Издаци телефонских и поштанских услуга	613200	55.000	0	55.000	50.614	47.376	92,0%	106,8%
9	Издаци за енергију и комуналне услуге	613300	10.000	-3.000	7.000	4.476	4.555	63,9%	98,3%
10	Набавка материјала и ситног инвентара	613400	40.000	0	40.000	36.092	39.871	90,2%	90,5%
11	Издаци за услуге превоза и горива	613500	31.000	-8.000	23.000	15.782	15.237	68,6%	103,6%
12	Унамявање имовине и опреме	613600	132.000	0	132.000	131.583	131.583	99,7%	100,0%
13	Издаци за текуће одржавање	613700	31.000	-6.000	25.000	18.871	26.231	75,5%	71,9%
14	Издаци осигурања, банкарских услуга и услуга платног промета	613800	6.000	0	6.000	5.713	3.874	95,2%	147,5%
15	Уговорене и друге посебне услуге	613900	59.000	40.490	99.490	63.484	52.421	63,8%	121,1%
16	Укупни капитални издаци		50.000	23.900	73.900	72.137	47.951	97,6%	150,4%
17	Издаци за набавку сталних средстава	821000	50.000	23.900	73.900	72.137	47.951	97,6%	150,4%
18	Набавка опреме	821300	50.000	23.900	73.900	72.137	47.951	97,6%	150,4%

АНЕКС II – ПРЕГЛЕД ОБАВЕЗА ПО ЗАКОНУ О СЛОБОДИ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА / 2017.

1. Јавна тијела на нивоу Босне и Херцеговине која су испунила обавезу именованја службеника за информисање и доставила водич и ондеке регистар у складу са чланом 19 и 20 ЗОСПИ:

Р. бр.	Име институције	Р. бр.	Име институције
1	Агенција за полицијску подршку Босне и Херцеговине	37	Институт за интелектуално власништво Босне и Херцеговине
2	Агенција за државну службу Босне и Херцеговине	38	Институт за стандардизацију Босне и Херцеговине
3	Агенција за форензичка испитивања Босне и Херцеговине	39	Комисија за концесије Босне и Херцеговине
4	Агенција за идентификационе документе, евиденцију и размјену података Босне и Херцеговине	40	Комисија за очување националних споменика Босне и Херцеговине
5	Агенција за јавне набавке и Канцеларија за разматрање жалби Босне и Херцеговине	41	Комисија за уклањање мина Босне и Херцеговине
6	Агенција за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине	42	Конкуренијско вијеће Босне и Херцеговине
7	Агенција за надзор над тржиштем Босне и Херцеговине	43	Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине
8	Агенција за осигурање депозита Босне и Херцеговине	44	Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине
9	Агенција за осигурање Босне и Херцеговине	45	Министарство комуникација и саобраћаја Босне и Херцеговине
10	Агенција за поштански саобраћај Босне и Херцеговине	46	Министарство одбране/обране Босне и Херцеговине
11	Агенција за предшколско, основно и средње образовање Босне и Херцеговине	47	Министарство правде Босне и Херцеговине
12	Агенција за превенцију корупције и координацију борбе против корупције Босне и Херцеговине	48	Министарство сигурности Босне и Херцеговине
13	Агенција за рад и запошљавање Босне и Херцеговине	49	Министарство вањске трговине и економских односа Босне и Херцеговине
14	Агенција за развој високог образовања и осигурање квалитета Босне и Херцеговине	50	Министарство вањских послова Босне и Херцеговине
15	Агенција за сигурност хране Босне и Херцеговине	51	Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине
16	Агенција за статистику Босне и Херцеговине	52	Обавјештајно-сигурносна агенција Босне и Херцеговине
17	Агенција за школовање и стручно усавршавање кадрова Босне и Херцеговине	53	Одбор државне службе за жалбе Босне и Херцеговине
18	Агенција за унапређење иностраних инвестиција Босне и Херцеговине	54	Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине
19	Агенција за заштиту личних података Босне и Херцеговине	55	Правобранилаштво Босне и Херцеговине
20	Архив Босне и Херцеговине	56	Регулаторна агенција за комуникације Босне и Херцеговине
21	Центар за информисање и признавање докумената из подручја високог образовања Босне и Херцеговине	57	Председништво Босне и Херцеговине
22	Центар за уклањање мина Босне и Херцеговине	58	Служба за послове са странцима Босне и Херцеговине
23	Централна банка Босне и Херцеговине	59	Служба за заједничке послове институција Босне и Херцеговине
24	Централна изборна комисија Босне и Херцеговине	60	Суд Босне и Херцеговине
25	Дирекција за координацију полицијских тијела Босне и Херцеговине	61	Тужилаштво Босне и Херцеговине
26	Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине – ВНДСА	62	Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља и биља
27	Дирекција за економско планирање Босне и Херцеговине	63	Управа за индиректно опорезивање Босне и Херцеговине
28	Дирекција за европске интеграције Босне и Херцеговине	64	Канцеларија координатора за реформу јавне управе Босне и Херцеговине
29	Државна агенција за истраге и заштиту Босне и Херцеговине	65	Канцеларија за ревизију финансијског пословања институција Босне и Херцеговине
30	Државна регулативна агенција за радијацијску и нуклеарну сигурност Босне и Херцеговине	66	Канцеларија за ветеринарство Босне и Херцеговине
31	Државна регулаторна комисија за електричну енергију Босне и Херцеговине	67	Уставни суд Босне и Херцеговине
32	Електропривреда Босне и Херцеговине	68	Вањско-трговинска/Спољнотрговинска комора Босне и Херцеговине

33	Фонд за повратак Босне и Херцеговине	69	Канцеларија за законодавство Босне и Херцеговине
34	Гранична полиција Босне и Херцеговине	70	Вијеће министара Босне и Херцеговине
35	Институција омбудсмана за заштиту потрошача у Босне и Херцеговине	71	Високо судско и тужилачко вијеће Босне и Херцеговине
36	Институт за акредитовање Босне и Херцеговине		

2. Јавна тијела на нивоу Босне и Херцеговине која су током 2017. године достављала статистичке податке у складу са чланом 20 ЗОСПИ

Р. бр.	Име институције	Р. бр.	Име институције
1	Агенција за државну службу Босне и Херцеговине	13	Министарство комуникација и саобраћаја Босне и Херцеговине
2	Агенција за идентификационе документе, евиденцију и размену података Босне и Херцеговине	14	Министарство одбране/обране Босне и Херцеговине
3	Агенција за јавне набавке Босне и Херцеговине	15	Министарство правде Босне и Херцеговине
4	Агенција за надзор над тржиштем Босне и Херцеговине	16	Министарство вањске/спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине
5	Агенција за осигурање Босне и Херцеговине	17	Комисија/Повјереништво за очување националних споменика Босне и Херцеговине
6	Агенција за рад и запошљавање Босне и Херцеговине	18	Дирекција за европске интеграције Босне и Херцеговине
7	Агенција за развој високог образовања и осигурање квалитета Босне и Херцеговине	19	Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине – Секретаријат
8	Високо судско и тужилачко вијеће Босне и Херцеговине	20	Председништво Босне и Херцеговине – Секретаријат
9	Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине – ВНДСА	21	Канцеларија координатора за реформу јавне управе Босне и Херцеговине
10	Дирекција за економско планирање Босне и Херцеговине	22	Канцеларија за разматрање жалби Босне и Херцеговине
11	Гранична полиција Босне и Херцеговине	23	Уставни суд Босне и Херцеговине
12	Фонд за повратак Босне и Херцеговине	24	Вијеће министара Босне и Херцеговине – Генерални секретаријат

Када говоримо о достављању статистичких података од стране јавних тијела на нивоу Босне и Херцеговине, Институција омбудсмана за људска права у извјештајној години констатује да 24 јавних тијела редовно испуњава своју обавезу. Током 2016. године ову обавезу је испуњавало 29 јавних тијела.

3. Јавна тијела на нивоу Федерације Босне и Херцеговине која су током 2017. године достављала статистичке податке у складу са ЗОСПИ:

Р. бр.	Ниво ентитета	Р. бр.	Ниво кантона	Р. бр.	Ниво општине
1	Влада Федерације Босне и Херцеговине	1	Кантонални суд у Тузли	1	Општина Грачаница
2	Федерални хидрометеоролошки завод	2	Кантонално тужилаштво Кантона Сарајево	2	Општина Хашићи
3	Комисија за вриједносне папире Федерације Босне и Херцеговине	3	Кантонално тужилаштво Зеничко-добојског кантона	3	Општина Лукавац
4	Министарство унутрашњих/унутарњих послова Федерације Босне и Херцеговине	4	Кантонално тужилаштво Унско-санског кантона	4	Општина Тешањ
		5	Кантонална управа за инспекцијске послове ЗДК	5	Општина Кључ
		6	Министарство правде и управе Кантона Сарајево	6	Општина Фоча
		7	Министарство унутрашњих/унутарњих послова Кантона Сарајево	7	Град Бихаћ
		8	ЈП Олимпијски базен Отока	8	Општина Сатна
		9	Универзитет у Тузли	9	Општина Какањ
		10	Кантонална управа за инспекцијске послове Кантон Сарајево		
		11	Министарство комуналне привреде и инфраструктуре Кантон Сарајево		

У 2017. години, као и претходне године, четири јавна тијела на нивоу Федерације Босне и Херцеговине редовно су испуњавала своју обавезу достављања статистичких података. На нивоу кантона у саставу Федерације Босне и Херцеговине у 2017. години ову обавезу испунило је једанаест јавних тијела, што је четири више него 2016. године, када је ту обавезу испуњавало седам јавних тијела. Када говоримо о општинама у Федерацији Босне и Херцеговине, статистичке податке у 2017. години редовно је достављало девет јавних тијела, што је за пет више него 2016. године, када су ову обавезу испуњавала четири јавна тијела на општинском нивоу.

4. Јавна тијела на нивоу Републике Српске која су током 2017. године доставила статистичке податке у складу са ЗОСПИ:

Р. бр.	Ниво ентитета	Р. бр.	Ниво округа	Р. бр.	Ниво општине
1	Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске	1	Окружно јавно тужилаштво Бања Лука	1	Општина Прњавор
2	Републичко тужилаштво Републике Српске	2	Окружни суд у Добоју	2	Општина Рудо
				3	Општина Градишка
				4	Основни суд у Теслићу

На нивоу ентитета Републике Српске, у 2017. години у односу на 2016. годину дошло је до смањења броја јавних тијела на општинском нивоу који испуњавају своју обавезу доставе статистичких података.

Током 2017. године следећа јавна тијела су испунила обавезу достављања рјешења о службенику за информисање, водич и индекс регистра у складу са ЗОСПИ:

1. Вањскотрговинска комора Босне и Херцеговине (рјешење о службенику за информисање, водич, индекс регистра);
2. Служба за заједничке послове институција Босне и Херцеговине (рјешење о службенику за информисање);
3. Федерално министарство унутрашњих/унутарњих послова (рјешење о службенику за информисање);
4. Федерално министарство рада и социјалне политике (рјешење о службенику за информисање);
5. Министарство просторног уређења, грађења и заштите околине кантона Сарајево (рјешење о службенику за информисање, водич);
6. Завод здравственог осигурања Кантона Сарајево (рјешење о службенику за информисање, водич, индекс регистра);
7. Министарство привреде Херцеговачко-неретванског кантона (рјешење о службенику за информисање);
8. Служба за заједничке послове Зеничко-добојског кантона (рјешење о именовању службеника за информисање, водич);
9. ЈП Електропривреда ХЗ ХБ д.д. Мостар (рјешење о службенику за информисање, водич, индекс регистра);
10. Општински суд у Јајцу (рјешење о службенику за информисање, водич, индекс регистра);
11. Кантонално јавно комунално предузеће „Рад“ д.о.о. Сарајево (рјешење о службенику за информисање);
12. Рудник соли „Тузла“ д.д. Тузла (рјешење о службенику за информисање, водич);
13. Општински суд у Коњицу (рјешење о службенику за информисање).

АНЕКС III – ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ СТАТИСТИЧКИХ ПОКАЗАТЕЉА

ОДЈЕЛ	Запримљено у 2017.	Пренесено из ранијих година	Укупно рађено у 2017.	Укупно завршено у 2017.	Пренесено у 2018.
01 – Одјел за праћење права дјете	172	120	292	143	149
02 – Одјел за праћење права лица са инвалидитетом	51	49	100	71	29
03 – Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина	8	8	16	4	12
04 – Одјел за економска, социјална и културна питања	755	365	1.120	680	440
05 – Одјел за праћење политичких и грађанских права	1.861	997	2.858	1.702	1.156
06 – Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	178	141	319	156	163
07 – Одјел за праћење права притвореника/затвореника	135	123	258	152	106
УКУПНО	3.160	1.803	4.963	2.908	2.055

Рад по жалбама по одјелима у 2017. год.

Одјел	Број
01 – Одјел за праћење права дјецe // СА	78
02 – Одјел за праћење права лица са инвалидитетом // СА	18
03 – Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина // СА	6
04 – Одјел за економска, социјална и културна права // СА	288
05 – Одјел за праћење политичких и грађанских права // СА	699
06 – Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // СА	95
07 – Одјел за праћење права притвореника/затвореника // СА	120
Укупан број предмета Сарајево	1.304
01 – Одјел за праћење права дјецe // БЛ	84
02 – Одјел за праћење права лица са инвалидитетом // БЛ	24
03 – Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина // БЛ	0
04 – Одјел за економска, социјална и културна права // БЛ	226
05 – Одјел за праћење политичких и грађанских права // БЛ	518
06 – Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // БЛ	61
07 – Одјел за праћење права притвореника/затвореника // БЛ	15
Укупан број предмета Бања Лука	928
01 – Одјел за праћење права дјецe // Брчко	3
02 – Одјел за праћење права лица са инвалидитетом // Брчко	2
03 – Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина // Брчко	1
04 – Одјел за економска, социјална и културна права // Брчко	139
05 – Одјел за праћење политичких и грађанских права // Брчко	175
06 – Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // Брчко	15
Укупан број предмета Брчко	335
01 – Одјел за праћење права дјецe // Мостар	7
02 – Одјел за праћење права лица са инвалидитетом // Мостар	5
03 – Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина // Мостар	1
04 – Одјел за економска, социјална и културна права // Мостар	44
05 – Одјел за праћење политичких и грађанских права // Мостар	111
06 – Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // Мостар	5
Укупан број предмета Мостар	173
01 – Одјел за праћење права дјецe // Ливно	0
02 – Одјел за праћење права лица са инвалидитетом // Ливно	2
04 – Одјел за економска, социјална и културна права // Ливно	58
05 – Одјел за праћење политичких и грађанских права // Ливно	358
06 – Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // Ливно	2
07 – Одјел за праћење права притвореника/затвореника // Ливно	0
Укупан број предмета Ливно	420
Укупан број предмета у Институцији	3.160

Број жалби по канцеларијама у 2017. год.

Повреда права	Поткатегорија	Број предмета
01 – Дискриминација	00 – Остало	95
01 – Дискриминација	01-01 – Узнемиравање	4
01 – Дискриминација	01-03 – Мобинг	37
01 – Дискриминација	01-09 – На основу језика	1
01 – Дискриминација	01-10 – На основу вјере	3
01 – Дискриминација	01-11 – На основу етничке припадности	8
01 – Дискриминација	01-12 – На основу националног или социјалног поријекла	5
01 – Дискриминација	01-13 – На основу везе са националном мањином	2
01 – Дискриминација	01-14 – На основу политичког или другог увјерења	3
01 – Дискриминација	01-16 – На основу чланства у синдикату или другом удружењу	2
01 – Дискриминација	01-17 – На основу образовања	1
01 – Дискриминација	01-18 – На основу друштвеног положаја и пола	6
01 – Дискриминација	01-19 – На основу сексуалне оријентације	6
01 – Дискриминација	01-21 – На основу полних карактеристика	1
01 – Дискриминација	СУМА	174
02 – Медији и слобода информисања	СУМА	8
03 – Приступ информацијама	00 – Остало	182
03 – Приступ информацијама	03-1 – Неодлучивање у законском року	38
03 – Приступ информацијама	03-2 – Одбијање приступа информацијама	24
03 – Приступ информацијама	03-3 – Право на двостепеност	4
03 – Приступ информацијама	СУМА	248
04 – Вјерске слободе / религија	СУМА	5
05 – Полиција	СУМА	132
06 – Јавни приходи	СУМА	2
07 – Затвори	00 – Остало	108
07 – Затвори	07-1 – Коришћење заводских погодности и посјете	8
07 – Затвори	07-2 – Здравствена заштита и хигијенски услови	17
07 – Затвори	07-4 – Помиловања	2
07 – Затвори	СУМА	135
09 – Судови	00 – Остало	406
09 – Судови	09-1 – Жалбе на рад судија/суткиња	18
09 – Судови	09-2 – Дужина трајања поступка (члан 6)	152
09 – Судови	09-3 – Извршење пресуда	48
09 – Судови	СУМА	624

10 – Радни односи	СУМА	337
11 – образовање	СУМА	29
12 – Особе са инвалидитетом	СУМА	51
13 – Права дјетета	СУМА	172
14 – Екологија заштита околиша	СУМА	11
15 – Имовинскоправни	СУМА	170
16 – Насиље	СУМА	2
17 – Јавне исправе	СУМА	35
18 – Мањине	СУМА	5
19 – Управа	СУМА	427
20 – Ратне штете	СУМА	30
21 – Комуналне услуге	СУМА	99
22 – Владина и министарска именованја	СУМА	105
23 – Здравство	СУМА	48
24 – Социјална заштита	СУМА	67
25 – Пензије	СУМА	167
26 – Тужилаштва	СУМА	74
27 – Правобранилаштва	СУМА	3
СУМА	СУМА	3.160

Број жалби примљених под поткатегијама 2017. год.

Р. бр.	Начин окончања	Предмети 2017.	Предмети из ранијих година	Укупно
1	У току интервенције Омбудсмана	655	506	1.161
2	Препоруком Омбудсмана	84	156	240
3	Незаинтересованост странке за даље вођење поступка	262	168	430
4	Неприхватљива жалба	430	157	587
5	На други начин	209	216	425
6	Ненадлежност и уступање предмета надлежном органу	21	6	27
7	Прослијеђен другој канцеларији Омбудсмана	7	1	8
8	Специјални извјештај	11	10	21
9	Поновни поступак	5	4	9
10	Укупно	1.684	1.224	2.908

САМО ЗА НЕПРИХВАТЉИВА ЖАЛБА – ПОТКАТЕГОРИЗАЦИЈА

00 – Остало	45	24
01 – Анонимна жалба	2	0
02 – Злонамјерна жалба	1	0
03 – Неоснована жалба	327	119
04 – Жалба не садржи никакав захтјев	3	1
05 – Нарушавање легитимних права треће стране	1	0
06 – Кашњење подносиоца од 1 год. након чињеница, догађаја или одлуке	8	2
07 – Нису исцрпљена сва правна средства	21	2
08 – Жалба непотпуна или неразумљива (није накнадно допуњена)	9	6
09 – Подносилац одустао од жалбе	0	0
10 – Жалба са већ разматраним чињеницама (дуплирање жалбе)	11	3
11 – Чињенично стање прије 14. децембра 1995. год.	2	0
Укупно	430	157

Број жалби које су завршене // Начин окончања жалби у 2017. год.

Р. бр.	Повреда права	Број предмета са издатом препоруком
1	01 – Дискриминација	26
2	02 – Медији и слобода информисања	1
3	03 – Приступ информацијама	60
4	04 – Вјерске слободe / религија	1
5	05 – Полиција	10
6	07 – Затвори	5
7	09 – Судови	32
8	10 – Радни односи	38
9	11 – Образовање	7
10	12 – Лица са инвалидитетом	14
11	13 – Права дјетета	13
12	14 – Екологија заштита околиша	1
13	15 – Имовинскоправни	21
14	16 – Насиље	1
15	17 – Јавне исправе	2
16	19 – Управа	66
17	20 – Ратне штете	3
18	21 – Комуналне услуге	9
19	22 – Владина и министарска именовања	20
20	23 – Здравство	11
21	24 – Социјална заштита	2
22	25 – Пензије	10
23	26 – Тужилаштва	2
24	УКУПНО	355

Начин реализације	Број предмета
Дјелимично реализована	12
Нема одговора	73
Није реализована	67
Остварена сарадња	78
Реализована	125
УКУПНО	355

Број жалби са препорукама издатим у 2017. год. по категоријама повреда права и реализацији

ОДЈЕЛ	Број жалби са препоруком издатом у 2017. год.
Одјел за праћење политичких и грађанских права	215
Одјел за економска, социјална и културна питања	79
Одјел за праћење права лица с инвалидитетом	14
Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина	1
Одјел за праћење права притвореника/затвореника	5
Одјел за праћење права дјете	13
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	28
УКУПНО	355

Број жалби са издатом препоруком по одјељењима у 2017. год.

Назив одјела	Број препорука
01 – Одјел за праћење права дјете	13
02 – Одјел за праћење права лица са инвалидитетом	13
03 – Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина	1
04 – Одјел за економска, социјална и културна питања	76
05 – Одјел за праћење политичких и грађанских права	203
06 – Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	26
07 – Одјел за праћење права притвореника/затвореника	4
УКУПНО	336

Број препорука по одјељењима у 2017. год.

Уред	Број жалби са препоруком издатом у 2017. год.
Канцеларија Сарајево	129
Канцеларија Бања Лука	140
Канцеларија Брчко	40
Канцеларија Мостар	17
Канцеларија Ливно	29
УКУПНО	355

Број жалби са издатом препоруком по канцеларијама у 2017. год.

Канцеларија	Број препорука
Канцеларија Сарајево	121
Канцеларија Бања Лука	133
Канцеларија Брчко	38
Канцеларија Мостар	16
Канцеларија Ливно	28
УКУПНО	336

Број препорука по канцеларијама у 2017. год.

Р. бр.	Назив органа	Број предмета	Сједиште органа
1	ОПШТИНСКИ СУД ЛИВНО	93	ЛИВНО
2	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ	53	САРАЈЕВО
3	КАНТОНАЛНИ СУД ЛИВНО	51	ЛИВНО
4	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	48	БАЊА ЛУКА
5	ОПШТИНСКИ СУД САРАЈЕВО	42	САРАЈЕВО
6	ВРХОВНИ СУД БИХ	35	САРАЈЕВО
7	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	30	ТУЗЛА
8	КАНТОНАЛНИ СУД ТУЗЛА	25	ТУЗЛА
9	ОПШТИНСКИ СУД ЛУКАВАЦ	21	ЛУКАВАЦ
10	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО У САРАЈЕВУ	21	САРАЈЕВО
11	ОПШТИНСКИ СУД МОСТАР	19	МОСТАР
12	ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	18	БАЊА ЛУКА
13	УСТАВНИ СУД БИХ	18	САРАЈЕВО
14	ОКРУЖНИ СУД БАЊА ЛУКА	16	БАЊА ЛУКА
15	КАНТОНАЛНИ СУД БИХАЋ	16	БИХАЋ
16	КАНТОНАЛНИ/ЖУПАНИЈСКИ СУД У МОСТАРУ	15	МОСТАР
17	СУД БИХ	15	САРАЈЕВО
18	ОПШТИНСКИ СУД БИХАЋ	14	БИХАЋ
19	ОПШТИНСКИ СУД ЦАЗИН	12	ЦАЗИН
20	ВИСОКО СУДСКО И ТУЖИЛАЧКО ВИЈЕЉЕ БИХ	12	САРАЈЕВО

20 најчешћих противних страна из области судова

Р. бр.	Назив органа	Број предмета	Сједиште органа
1	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО/МИО ТУЗЛА	107	ТУЗЛА
2	МУП КАНТОНА САРАЈЕВО	31	САРАЈЕВО
3	КПЗ ЗЕНИЦА	31	ЗЕНИЦА
4	ФОНД ПИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	28	БИЈЕЉИНА
5	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ	25	БАЊАЛУКА
6	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	22	БАЊАЛУКА
7	ГРАД БАЊАЛУКА	18	БАЊАЛУКА
8	МИНИСТАРСТВО НАУКЕ, ПРОСВЈЕТЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА КАНТОНА 10	18	ЛИВНО
9	МУП РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	17	БАЊАЛУКА
10	ГРАД БИХАЋ	17	БИХАЋ
11	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЕНЕРГИЈЕ, РУДАРСТВА И ИНДУСТРИЈЕ	17	МОСТАР
12	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БАЊАЛУКА	14	БАЊАЛУКА
13	ОПШТИНА ДОБОЈ	13	ДОБОЈ
14	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО	18	САРАЈЕВО
15	ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО	13	САРАЈЕВО
16	ОПШТИНА НОВО САРАЈЕВО	13	САРАЈЕВО
17	СЛУЖБА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ ТОМИСЛАВГРАД	13	ТОМИСЛАВГРАД
18	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ	13	САРАЈЕВО
19	ОПШТИНА ЦЕНТАР	13	САРАЈЕВО
20	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	11	БАЊАЛУКА

20 најчешћих противних страна без области правосуђа

